

ประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่

นายสมภาพ แจ่มจันทร์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PSYCHOLOGICAL EXPERINCES OF FEMALE HOMICIDAL INMATES
OF CHIANGMAI FEMALE CORRECTIONAL INSTITUTION

Mr. Sompob Jamchan

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Art Program in Counseling Psychology

Faculty of Psychology

Chulalongkorn University

Academic Year 2550

Copyright of Chulalongkorn University

สมภพ แจ่มจันทร์ : ประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมในทัณฑสถานหญิง
เชียงใหม่. (Psychological Experiences of Female Homicidal Inmates of Chiangmai
Female Correctional Institution) อ.ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร.โสรัช โพธิ์แก้วน,
อ.ที่ปรึกษาร่วม: รองศาสตราจารย์ ดร.จิราพร เกศพิชญวัฒนา, 145 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์นิยมเพื่อศึกษาประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขัง
หญิงคดีฆาตกรรม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมในทัณฑสถานหญิง
เชียงใหม่ จำนวน 14 ราย

ประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมจากการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

1) ด้านชนวนก่อเหตุฆาตกรรม: ก่อนลงมือก่อเหตุฆาตกรรมผู้ต้องขังหญิงคิดล้าถึงความรู้สึกกดดันใน
ชีวิตซึ่งนำไปสู่ความโกรธและการลงมือฆ่าคู่กรณี การทำไปเพื่อป้องกันตัวและไม่มีเจตนาทำให้เสียชีวิต รวมถึง
ความรู้สึกลึงเลใจและสับสนก่อนลงมือก่อเหตุ

2) ด้านเมื่อแรกรู้ว่าถูกจำคุก: เมื่อผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมรับรู้ว่าตนเองถูกจำคุก ความรู้สึกที่เกิดขึ้นคือ
ความตกใจอย่างรุนแรง ความหวั่นกลัวต่อเรือนจำ ความรู้สึกสูญเสียใหญ่หลวงในชีวิต ความกังวลเกี่ยวกับชีวิตใน
เรือนจำ ความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัว และการพยายามทำใจยอมรับ

3) ด้านความทุกข์ใจจากการถูกจองจำ: ผู้ต้องขังหญิงรู้สึกทุกข์ใจในด้านต่างๆ ได้แก่ ความทุกข์ใจจากการ
พลัดพรากจากครอบครัว ความทุกข์ใจจากกฎระเบียบในเรือนจำและการขาดอิสรภาพในชีวิต ความทุกข์ใจการไม่
สามารถช่วยเหลือครอบครัวได้ และความทุกข์ใจจากการอยู่ท่ามกลางคนแปลกหน้า

4) ด้านการปรับตัวและปรับใจให้อยู่ได้ในเรือนจำ: ผู้ต้องขังหญิงปรับตัวเข้ากับชีวิตในเรือนจำโดยใช้
กระบวนการทางความคิด พยายามทำกิจกรรมต่างๆ ในเรือนจำ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ต้องขังอื่น เปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อ
เอาตัวรอด รวมถึงการตระหนักถึงความหมายในชีวิต

5) ด้านความมุงหวังและความกังวลในอนาคต: ภายหลังจากพ้นโทษผู้ต้องขังหญิงมีความตั้งใจกลับไป
ทำงาน กลับไปอยู่บ้านและอยู่กับครอบครัว รวมถึงการบวชเพื่อชำระจิตใจ สำหรับประเด็นเรื่องความกังวลเกี่ยวกับ
อนาคต ผู้ต้องขังหญิงมีความสับสนในอนาคต และกังวลเกี่ยวกับการยอมรับของสังคมและญาติพี่น้อง

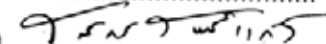
6) ด้านบทเรียนที่ได้รับจากการถูกจองจำ: ผู้ต้องขังหญิงระบุว่าตนเองได้สำนึกถึงคุณค่าของครอบครัว มี
การเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีขึ้น ได้รับโอกาสทางการศึกษาและวิชาชีพ รวมถึงได้รับบทเรียนชีวิต

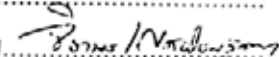
ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดี
ฆาตกรรมและนำไปใช้ประโยชน์ในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาสำหรับคนกลุ่มนี้ แต่การวิจัยครั้งนี้ทำขึ้นกับผู้ต้องขังหญิง
คดีฆาตกรรมในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่เท่านั้น ซึ่งทำให้มีข้อจำกัดในการนำไปอ้างอิงกับผู้ต้องขังหญิงทั่วไป

สาขาวิชา.....จิตวิทยาการปรึกษา...

ปีการศึกษา...2550.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4878126238: MAJOR COUNSELING PSYCHOLOGY

KEY WORD: PSYCHOLOGICAL EXPERIENCE / FEMALE HOMICIDAL INMATE / CHIANGMAI FEMALE CORRECTIONAL INSTITUTION

SOMPOB JAMCHAN: PSYCHOLOGICAL EXPERIENCES OF FEMALE HOMICIDAL INMATES OF CHIANGMAI FEMALE CORRECTIONAL INSTITUTION. THESIS ADVISOR: ASSOC.PROF. DR.SOREE POKAEW, Ed.D. THESIS COADVISOR: ASSOC.PROF. DR.JIRAPON KESPICHAYAWATTANA, Ph.D. , 145 pp.

This research was phenomenological approach aimed to examine the psychological experiences of female homicidal inmates. Data were collected by in-depth interviewing of 14 female homicidal inmates of the Chiangmai Female Correctional Institution.

Psychological experiences of the 14 key informants could be arranged into 6 theme as follow:

1) Theme of murder initiation: The female homicidal inmates reported the pressure that brought about to anger and the act of killing. Claims for self-defenses and no intention to kill, thoughts of hesitate, and confusion were reported to pull the mind be for the act.

2) Theme of verdict first hearing: The female homicidal inmates were shocked and frightened about the prison. They felt of great losses and were worried about the life in cell, their family, and forced themselves to accept the prison life.

3) Theme of imprisonment fear and stress: The female homicidal inmates were suffered from the family separation. They were worried about rules and regulation in the prison and suffered from being lost of freedom, inability to support their family, and living among strangers.

4) Theme of adjustment into the cell: The female homicidal inmates tried to adjust to the situations by the process of thinking, the doing of prison activities, the interaction with others, the changing of themselves in order to survives, and the awareness of the meaning in life.

5) Theme of future hopes and worries: The female homicidal inmates, after finished term, intended to do work, to stay home with family, to be ordained to clean the mind. For the future worries, the research found the feeling of uncertainty and the fear of being unaccepted by family member.

6) Theme of learning experience: The female homicidal inmates reported of realization of the value of the family, changing themselves for the better, opportunity to be educated and occupational training, and the lesson of life.

The research finding could be used to understanding psychological experience of the female homicidal inmate. But this research was restricted to the key informants in the Chiangmai Female Correctional Institution only and generalization of the results was limited.

Field of study...Counseling Psychology... Student's signature.....*Sompob Jamchan*.....
 Academic year.....2007..... Advisor's signature.....*Soree Pokaew*.....
 Co-advisor's signature.....*Jirapon K Wattana*.....

กิตติกรรมประกาศ

การที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้มิได้เกิดจากกำลังของข้าพเจ้าเพียงลำพัง แต่เกิดขึ้นด้วยพลังและแรงใจของผู้คนจำนวนมากในชีวิตของข้าพเจ้า ซึ่งไม่สามารถเอ่ยนามได้ครบเพียงหนึ่งหน้ากระดาษ ข้าพเจ้าเชื่อว่าการระลึกถึงผู้มีบุญคุณเหล่านี้ในแผ่นกระดาษอันจำกัดคงไม่สำคัญและมีความหมายเท่าการสำนึกและขอบคุณด้วยหัวใจที่ไม่จำเป็นต้องระบุลงในหน้าวิทยานิพนธ์ ข้าพเจ้ามั่นใจว่าในอนาคต เมื่อเปิดวิทยานิพนธ์เล่มนี้ขึ้นมาอีกครั้ง ข้าพเจ้าจะพบผู้คนที่ข้าพเจ้ามิได้เอ่ยถึงอยู่ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ และก้าวเดินไปพร้อมๆ กันกับข้าพเจ้า

ขอขอบคุณทุกๆ คนด้วยใจจริง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
คำถามการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
คำจำกัดความของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	5
แนวคิดและทฤษฎี.....	5
แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ต้องขัง.....	5
การถูกจำกัดในด้านต่างๆ ของผู้ต้องขัง.....	13
สุขภาพจิตของผู้ต้องขัง.....	15
ทัศนสถานหญิงเชียงใหม่.....	16
การวิจัยคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยา.....	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	24
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	30
กลุ่มตัวอย่าง.....	30
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	31
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	32
การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย.....	34

บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	36
ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง.....	36
ประสบการณ์ด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม.....	45
ชนวนก่อเหตุฆาตกรรม.....	47
เมื่อแรกรู้ว่าถูกจำคุก.....	53
ความทุกข์ใจจากการถูกจองจำ.....	60
การปรับตัวและปรับใจให้อยู่ได้ในเรือนจำ.....	77
ความมุ่งหวังและความกังวลในอนาคต.....	96
บทเรียนจากการถูกจองจำ.....	100
สรุปภาพรวมประสบการณ์ด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม.....	105
บทที่ 5 การอภิปรายผล.....	106
การอภิปรายผล.....	106
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	117
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	119
สรุปผลการวิจัย.....	119
ข้อเสนอแนะ.....	121
รายการอ้างอิง.....	122
ภาคผนวก ก.....	129
ภาคผนวก ข.....	132
ประวัติผู้เขียน.....	145

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	จำนวนผู้ต้องขังของประเทศไทยแยกตามประเภทของผู้ต้องขังและเพศ สำรวจเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2550.....	7
ตารางที่ 2	กิจวัตรประจำวันของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่.....	21
ตารางที่ 3	ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย.....	37
ตารางที่ 4	การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านชนวนก่อเหตุฆาตกรรม ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย.....	133
ตารางที่ 5	การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านเมื่อแรกรู้ว่าถูกจำคุก ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย.....	134
ตารางที่ 6	การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านความทุกข์ใจจากการถูกจองจำ ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย.....	135
ตารางที่ 7	การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านการปรับตัวและปรับใจให้อยู่ได้ ในเรือนจำของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย.....	137
ตารางที่ 8	การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านความมุงหวังและความกังวล ในอนาคตของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย.....	139
ตารางที่ 9	การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านบทเรียนจากการถูกจองจำ ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย.....	140
ตารางที่ 10	การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านชนวนก่อเหตุฆาตกรรม ของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมกลุ่มที่ยอมรับความผิดกับไม่ยอมรับความผิด.....	141
ตารางที่ 11	การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านเมื่อแรกรู้ว่าถูกจำคุก ของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมกลุ่มที่ยอมรับความผิดกับไม่ยอมรับความผิด.....	141
ตารางที่ 12	การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านความทุกข์ใจจากการถูกจองจำ ของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมกลุ่มที่ยอมรับความผิดกับไม่ยอมรับความผิด.....	142
ตารางที่ 13	การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านการปรับตัวให้อยู่ได้ในเรือนจำของ ผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมกลุ่มที่ยอมรับความผิดกับไม่ยอมรับความผิด.....	143
ตารางที่ 14	การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านความมุงหวังและความกังวล ในอนาคตของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมกลุ่มที่ยอมรับความผิด กับไม่ยอมรับความผิด.....	144

ตารางที่15 การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านบทเรียนจากการถูกจองจำ
ของผู้ต้องขังหญิงกลุ่มที่ยอมรับความผิดและไม่ยอมรับความผิด..... 144

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 กราฟแสดงจำนวนผู้ต้องขังของประเทศไทยในรอบ 10 ปี.....	8
แผนภาพที่ 2 ภาพรวมประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม ในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่.....	105

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลายปีที่ผ่านมา อาชญากรรมที่ก่อขึ้นโดยผู้หญิงปรากฏขึ้นเป็นจำนวนมาก และเป็นที่ยอมรับในสังคมอย่างกว้างขวาง ดังเห็นได้จากพาดหัวข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ อาทิ *กล่อมลูกหลับ แม่จับก้นน้ำสยอง* (คม ชัด ลึก, 11 ธันวาคม 2548) *เมียโหดลวงผัวให้ดีใจหนุ่มซ่า แค้นใจโดนซ้อม* (ไทยรัฐ, 3 มิถุนายน 2549) *เมียแค้นซ่าสยอง ผัวทารุณทางเพศ* (ไทยรัฐ, 9 กรกฎาคม 2549) *แค้นผัว รตต. 38 ขอเลิก เมีย 50 สาดครรพหน้าละ* (ข่าวสด, 4 กุมภาพันธ์ 2550) เป็นต้น

นักอาชญาวิทยาให้เหตุผลว่า การที่สถิติอาชญากรรมของผู้หญิงเพิ่มขึ้นรวดเร็วมีสาเหตุมาจากภาวะแห่งบทบาทและสถานภาพของผู้หญิงในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้ผู้หญิงต้องออกจากครัวเรือนไปทำงานข้างนอกและต่อสู้ดิ้นรนในการหาเงินเลี้ยงครอบครัวมากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างเสริมพลังให้ผู้หญิงมีความรู้สึกที่จะสนองตอบต่อความต้องการของตนเองให้เพียงพอยิ่งขึ้น และเป็นแรงจูงใจภายในที่จะเปลี่ยนแปลงฐานะและบทบาทของตน ไปสู่ความเป็นผู้นำทางสังคมอย่างเสมอภาคกับผู้ชายมากขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงประกอบอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น (ประเสริฐเมฆมณี, 2523)

ปัจจุบันผู้ต้องขังหญิงทั่วโลกได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านจำนวนการก่ออาชญากรรมและความรุนแรงของอาชญากรรม จากการสำรวจในปี ค.ศ. 2005 พบว่า ผู้ต้องขังหญิงทั่วโลกมีจำนวนมากกว่า 500,000 คน โดยประเทศที่มีผู้ต้องขังหญิงสูงที่สุดคือ สหรัฐอเมริกา โดยมีผู้ต้องขังหญิงทั้งสิ้น 183,400 คน ตามมาด้วยประเทศจีน และรัสเซีย ที่มีจำนวน 71,280 คน และ 55,400 คน ตามลำดับ (Walmsley, 2006) ส่วนประเทศไทยในปัจจุบัน (สำรวจเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2550) มีผู้ต้องขังหญิงจำนวนทั้งสิ้น 23,739 คน คิดเป็นร้อยละ 18 ของผู้ต้องขังทั้งหมด (<http://www.correct.go.th>)

ประเภทของอาชญากรรมที่ผู้หญิงเป็นผู้กระทำไม่แตกต่างจากของผู้ชายเท่าใดนัก ต่างกันเพียงจำนวนของผู้กระทำผิด จากสถิติในปี พ.ศ. 2549 พบว่าอาชญากรรมที่ผู้หญิงเป็นผู้กระทำมากที่สุดเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยอาชญากรรมดังกล่าวมีจำนวนผู้ต้องขังเด็ดขาดสูงถึง 15,054 คน (<http://www.correct.go.th>) อย่างไรก็ตาม อาชญากรรมที่สะท้อนขวัญและส่งผลต่อ

สภาพจิตใจของผู้กระทำผิดและส่งผลต่อความรู้สึกของคนในสังคมมากที่สุดคงหนีไม่พ้นการทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย เนื่องจากผู้หญิงถูกสังคมนมองว่าเป็นเพศที่มีความอ่อนโยน การลงมือก่อเหตุฆาตกรรมของพวกเขาเย้ยหยันเป็นที่สนใจของคนทั่วไปในสังคม เหตุที่ถูฆาตกรรมส่วนใหญ่เป็นคนใกล้ชิด ได้แก่ สามี และการลงมือก่อเหตุฆาตกรรมของผู้หญิงมักเกิดจากความกดดันที่ถูกสามีทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยมีแรงผลักดันส่วนใหญ่คือความคับแค้นใจและบันดาลโทสะ ผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่ระบุว่าตนเองถูกสามีทำร้ายและยั่วยุจนเกิดโทสะ ซึ่งนำไปสู่การลงมือฆ่าโดยที่ไม่ได้ไตร่ตรองไว้ก่อน (มนทิพย์ ดาราศรีศักดิ์, 2527)

เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากสังคมภายนอกและเต็มไปด้วยความกดดันจากกฎระเบียบของเรือนจำ ผู้ต้องขังจำนวนมากจึงมีปัญหาเรื่องสุขภาพจิตเมื่อเข้าไปใช้ชีวิตในเรือนจำ มีการศึกษาพบว่าสุขภาพจิตของผู้ต้องขังส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติของคนทั่วไป (ดวงดา ไกรภัสสรพงษ์, 2546) โดยผู้ต้องขังมีการรับรู้สภาวะสุขภาพจิตของตนเองว่าเครียด อึดอัด ท้อแท้ เบื่อ กลุ้มใจ ห่อเหี่ยว อยากตาย ไม่อยากมีชีวิตอยู่ (อุทยา นาคเจริญ, 2546) นอกจากนี้ปัญหาด้านสุขภาพจิตที่ผู้ต้องขังหญิงต้องเผชิญเช่นเดียวกับผู้ต้องขังชายแล้ว มีการศึกษาพบว่าผู้ต้องขังหญิงมีปัญหาในการปรับตัวมากกว่าผู้ต้องขังชาย ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ผู้หญิงต้องการความเป็นส่วนตัวสูงกว่าผู้ชาย มีความยากลำบากในการปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ และไม่ชอบการถูกตรวจค้นร่างกาย และนอกจากนี้ ผู้หญิงยังมีความกังวลเกี่ยวกับการแยกห่างจากครอบครัวและคู่สมรส และกังวลเกี่ยวกับความอ้างว้างโดดเดี่ยวที่ตนเองต้องเผชิญภายหลังการพ้นโทษ (Pollock-Byrne, 1992; Ward & Kassebaum, 1965; Dobash, Dobash, & Gutteridge, 1986; อ้างถึงใน Pogrebin and Dodge, 2001)

แม้ว่าในปัจจุบันจำนวนผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมยังมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับผู้ต้องขังคดีอื่นๆ แต่ผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในปี ค.ศ. 2005 ประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวนผู้ต้องขังหญิงในคดีฆาตกรรมสูงถึง 1,246 คน (The Uniform Crime Reporting [UCR], 2005) และจากการสำรวจในปี พ.ศ. 2549 ประเทศไทยมีผู้ต้องขังหญิงในคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ที่เป็นนักโทษเด็ดขาดมีจำนวน 544 คน โดยแบ่งออกเป็นผู้ที่ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา 172 คน ผู้ที่ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา 22 คน ผู้ที่ทำให้ผู้อื่นตายโดยประมาท 43 คน ผู้ที่พยายามฆ่าผู้อื่น 67 คน ผู้ที่ทำร้ายร่างกายผู้อื่น 228 คน และผู้ที่ข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่น 12 คน ซึ่งรวมมากกว่าปีก่อนถึงร้อยละ 66 (<http://www.correct.go.th>)

ด้วยเหตุที่ความรู้สึกนึกคิดในขณะที่ใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำของผู้ต้องขังหญิงยังไม่เป็นที่เปิดเผยเท่าใดนัก ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิง ซึ่งเกี่ยวข้องกับมุมมองและความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับพวกเขาตั้งแต่ช่วงลงมือก่อเหตุ ถูกจับกุมตัว ไป

จนถึงการใช้ชีวิตในเรือนจำ โดยเฉพาะจะไปให้ผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม ซึ่งหมายถึงผู้ที่ทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เนื่องจากเป็นคดีที่ก่อเหตุโดยผู้หญิงซึ่งมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อยๆ และเป็นกลุ่มที่ยังไม่ค่อยมีผู้ศึกษาเท่าใดนัก

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้ก็คือ การที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาในด้านจิตวิทยาการปรึกษา ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการเยียวยาและแก้ไขปัญหาของบุคคล รวมถึงส่งเสริมชีวิตของผู้คนให้เกิดความเติบโตองงาม โดยที่เรือนจำและทัณฑสถานเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ต้องการความรู้ทางด้านจิตวิทยาการปรึกษาเพื่อช่วยเหลือผู้ต้องขังให้สามารถใช้ชีวิตในเรือนจำได้อย่างสมบูรณ์และไม่มีปัญหาทางด้านสุขภาพจิต ผู้วิจัยเชื่อว่าผลที่ได้จากการศึกษานี้จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาสำหรับผู้ต้องขังหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับมุมมองและความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิงจากการใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำ และนำมาใช้เป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้ต้องขังต่อไป โดยผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาซึ่งเป็นการวิจัยที่มุ่งทำความเข้าใจความหมายของประสบการณ์ที่บุคคลประสบมาใช้ในการศึกษานี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงในคดีฆาตกรรม

คำถามการวิจัย

ประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงในคดีฆาตกรรมเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์นิยมเพื่อศึกษาประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงในคดีฆาตกรรม ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้ต้องขังหญิงในคดีฆาตกรรมของทัณฑสถานหญิง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 14 คน และผู้ให้ข้อมูลประกอบคือ เจ้าหน้าที่ทัณฑสถานหญิง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจดบันทึกภาคสนาม เป็นเวลาประมาณ 9 เดือน คือ มิถุนายน 2550 ถึงมีนาคม 2551

คำจำกัดความของการวิจัย

ประสบการณ์ทางจิตใจ หมายถึง มุมมองและความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิง ครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่ช่วงลงมือก่อเหตุฆาตกรรมจนถึงช่วงเวลาที่ใช้ชีวิตอยู่ในทัณฑสถานหญิง

ผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม หมายถึง ผู้ต้องขังหญิงที่ได้รับการตัดสินจากศาลว่ามีความผิดเกี่ยวกับชีวิตตามประมวลกฎหมายอาญา ในหมวดความผิดต่อชีวิต ตามมาตรา 288 ถึง 294

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดของผู้ต้องขังคดีฆาตกรรม และนำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการทบทวนแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังเพื่อทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับแง่มุมต่างๆ ในชีวิตของผู้ต้องขัง และทบทวนวิธีการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา รวมถึงงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม

แนวคิดและทฤษฎี

1. แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ต้องขัง

1.1 คำจำกัดความ

1.1.1 ผู้ต้องขัง

ก่อนหน้านี้ ผู้กระทำผิดที่ศาลตัดสินให้ต้องโทษจำคุกจะถูกเรียกว่า “นักโทษ” (prisoner) แต่ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นถูกเรียกว่า “ผู้ต้องขัง” (inmate) เนื่องจากการเปลี่ยนแนวคิดเรื่องการลงโทษผู้ต้องขังในประเทศอเมริกา จากการลงโทษเพื่อลงโทษมาเป็นเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (นัทธี จิตสว่าง , 2542)

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 4 (2) - (6) ระบุว่า ผู้ต้องขัง หมายถึง “นักโทษเด็ดขาด คนต้องขังและคนฝาก” โดยนักโทษเด็ดขาด คือ “บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด และหมายความรวมถึงบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วย” และคนต้องขัง คือ “บุคคลที่ถูกฝากขังไว้ตามหมายขัง” นอกจากนี้ยังมีผู้ต้องขังอีก 2 ประเภทคือ คนฝาก หมายถึง “บุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือ กฎหมายอื่น โดยไม่มีหมายอาญา” และ นักโทษพิเศษ ซึ่งเป็น “นักโทษเด็ดขาดซึ่งส่งไปอยู่ทัณฑนิคมตามพระราชบัญญัตินี้”

ต่อมาในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522 เปลี่ยนความหมายของนักโทษเด็ดขาดเป็น “บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด และหมายความรวมถึงบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมาย ให้ลงโทษด้วย”

1.1.2 เรือนจำและทัณฑสถาน

ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 4 (1) ระบุว่า เรือนจำ หมายถึง "ที่ซึ่งใช้ควบคุมกักขังผู้ต้องขัง กับทั้งสิ่งที่ใช้ต่อเนื่องกัน และให้หมายความรวมถึงที่อื่นใดที่รัฐมนตรีได้กำหนดและประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่าวางอาณาเขตไว้โดยชัดเจน"

คำว่า "เรือนจำ" (prison) และ "ทัณฑสถาน" (correctional institution) มีความหมายคล้ายคลึงกัน แต่แตกต่างกันที่วัตถุประสงค์ในการดำเนินการ โดยการจัดตั้งทัณฑสถานมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการปฏิบัติแก่ผู้ต้องขังตามระบบความแตกต่างในการปฏิบัติ ซึ่งเป็นการดำเนินการที่มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจง เพื่อให้สอดคล้องกับ อายุ เพศ ฐานะโทษ ประเภทคดี และอื่นๆ เช่น ทัณฑสถานหญิง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษ ทัณฑสถานวัยหนุ่ม เป็นต้น (ประเสริฐเมฆมณี, 2523)

1.2 สถิติของผู้ต้องขัง

ปัจจุบันผู้ต้องขังทั่วโลกมีจำนวนสูงขึ้นเรื่อยๆ จากการสำรวจของศูนย์การศึกษาผู้ต้องขังนานาชาติ (International Centre for Prison Studies) ของ King's College ลอนดอน ในปี ค.ศ. 2006 พบว่า จำนวนผู้ต้องขังใน 214 ประเทศทั่วโลกมีสูงถึง 9.25 ล้านคน และมีจำนวนมากขึ้นกว่าการสำรวจครั้งก่อนถึงร้อยละ 73 โดยประเทศอเมริกาเป็นประเทศที่มีจำนวนผู้ต้องขังสูงที่สุดในโลก คือ 2.19 ล้านคน รองลงมาคือประเทศจีนและรัสเซีย ซึ่งมีจำนวนผู้ต้องขัง 1.55 และ 0.87 ล้านคน ตามลำดับ (Walmsley, 2006) และจากการสำรวจในปี ค.ศ. 2005 พบว่า ผู้ต้องขังหญิงทั่วโลกมีจำนวนมากกว่า 500,000 คน โดยประเทศที่มีผู้ต้องขังหญิงสูงที่สุดคือ สหรัฐอเมริกา โดยมีผู้ต้องขังหญิงทั้งสิ้น 183,400 คน ตามมาด้วยประเทศจีน และรัสเซีย ที่มีจำนวน 71,280 คน และ 55,400 คน ตามลำดับ (Walmsley, 2006)

สำหรับประเทศไทย ข้อมูลจากกรมราชทัณฑ์ (<http://www.correct.go.th>) ระบุว่า จำนวนผู้ต้องขังในประเทศไทยในปัจจุบัน จากการสำรวจเมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2550 มีจำนวนทั้งสิ้น 156,534 คน เป็นผู้ต้องขังชาย 132,795 คน และผู้ต้องขังหญิง 23,739 คน และเมื่อแบ่งตามประเภทของผู้ต้องขังจะได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนผู้ต้องขังของประเทศไทยแยกตามประเภทและเพศสำรวจเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2550

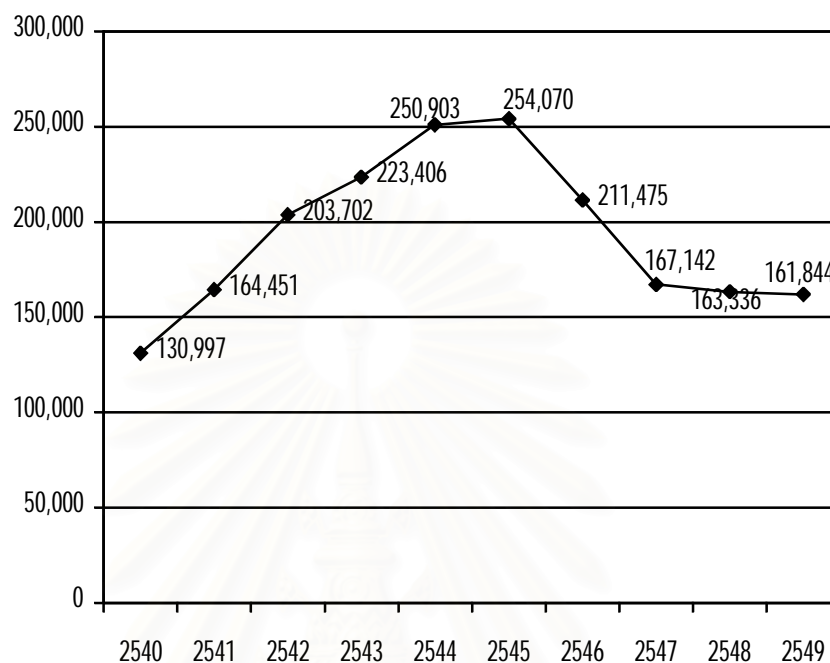
ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
1. นักโทษเด็ดขาด	95,981	17,136	113,117	72.265
2. ผู้ต้องขังระหว่าง	35,596	6,402	41,998	26.83
2.1 อุทธรณ์ - ฎีกา	17,473	3,312	20,785	13.28
2.2 ใต้สวน - พิจารณา	7,958	1,248	9,206	5.88
2.3 สอบสวน	10,165	1,842	12,007	7.67
3. เยาวชนที่ฝากขัง	263	0	263	0.17
4. ผู้ถูกกักกัน	14	1	15	0.01
5. ผู้ต้องกักขัง	941	200	1,141	0.73
รวมผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งสิ้น	132,795	23,739	156,534	100

ที่มา: <http://www.correct.go.th>

เมื่อพิจารณาแนวโน้มของจำนวนผู้ต้องขังไทยในรอบ 10 ปี (พ.ศ. 2540 - 2549) พบว่าจำนวนผู้ต้องขังของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ใน 6 ปีแรก โดยในปี พ.ศ. 2545 เป็นปีที่มีจำนวนผู้ต้องขังสูงที่สุดในรอบ 10 ปี ตั้งแต่มีการสำรวจมา โดยมีจำนวนผู้ต้องขังสูงถึง 254,070 คน แต่ในช่วง 4 ปีหลัง จำนวนผู้ต้องขังกลับมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ โดยที่ในปี พ.ศ. 2546 มีการพระราชทานอภัยโทษครั้งใหญ่ ทำให้จำนวนผู้ต้องขังมีจำนวนลดลงอย่างมาก

พิจารณาจากแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กราฟแสดงจำนวนผู้ต้องขังของประเทศไทยในรอบ 10 ปี

ที่มา: ดัดแปลงจาก <http://www.correct.go.th>

1.3 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอาจแบ่งเป็นหลักกว้างๆ ได้ 3 ประเภท คือ การรับตัวผู้ต้องขัง การปฏิบัติในระหว่างการควบคุม และการปล่อยตัวผู้ต้องขัง โดยมีรายละเอียดโดยสรุป ดังต่อไปนี้

1.3.1 การรับตัวผู้ต้องขัง

ขั้นตอนแรกของการกระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังคือการรับตัวผู้ต้องขัง เมื่อเรือนจำได้รับหมายศาลหรือคำสั่งของผู้มีอำนาจ พร้อมตัวผู้ต้องขังแล้ว จะดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติ จัดทำบัญชีทรัพย์สินที่ติดตัวผู้ต้องขังมา หากมีทรัพย์สินที่เป็นสิ่งของต้องห้าม ซึ่งไม่สามารถนำเข้าเรือนจำได้ เรือนจำจะเก็บรักษาไว้ให้หรือแจ้งให้ญาติของผู้ต้องขังมารับไป

เรือนจำจะดำเนินการปฐมนิเทศผู้ต้องขังเข้าใหม่ โดยเน้นการอบรมกฎระเบียบและข้อพึงปฏิบัติของผู้ต้องขังในเรือนจำเป็นสำคัญ จากนั้นจะดำเนินการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง เพื่อแยกการควบคุมผู้ต้องขังออกเป็นกลุ่มๆ ตามประเภทคดี พฤติการณ์ อายุ เพศ และอื่นๆ โดยมี

นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์หรือร่วมอยู่ด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการกำหนดระดับการควบคุมว่า จะต้องควบคุมผู้ต้องขังคนนั้นๆ อย่างเข้มงวดมากน้อยเพียงใด

นอกจากนี้ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังยังช่วยในการจัดกิจกรรมบำบัดรักษา และแก้ไขฟื้นฟูให้กับผู้ต้องขังตามความจำเป็นและความต้องการของผู้ต้องขังคนนั้นๆ ด้วย ทั้งนี้โดยปกติ ผู้ต้องขังที่ปรับตัวเข้าเรือนจำใหม่จะถูกจัดให้อยู่ในชั้นกลาง หากมีความประพฤติดี ปฏิบัติตามกฎระเบียบของเรือนจำ ก็จะได้รับเลื่อนชั้นเป็นชั้นดี ชั้นดีมาก และชั้นเยี่ยมตามลำดับ แต่หากกระทำผิดวินัยหรือกฎระเบียบของเรือนจำ ผู้ต้องขังคนนั้นๆ ก็จะถูกลดชั้น เป็นชั้นเลว หรือชั้นเลวมากตามลำดับ

1.3.2 การปฏิบัติในระหว่างการควบคุม

ขั้นตอนนี้ครอบคลุมภารกิจสำคัญ 2 ด้านของกรมราชทัณฑ์คือ การควบคุมผู้ต้องขัง และการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อพัฒนาพฤตินิสัยให้กลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคมอีกครั้ง นอกจากนี้ยังรวมถึงการให้ประโยชน์และสวัสดิการต่างๆ แก่ผู้ต้องขังอีกด้วย โดยกรมราชทัณฑ์ได้ยึดถือและปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 อย่างเคร่งครัด

ภารกิจด้านควบคุมเกี่ยวข้องกับการรักษาวินัยของผู้ต้องขัง การควบคุมรักษาการณ์เพื่อป้องกันผู้ต้องขังหลบหนีหรือก่อเหตุร้าย รวมถึงการกำหนดมาตรการในการควบคุมผู้ต้องขังทั้งภายในเรือนจำและภายนอกเรือนจำ การลงโทษทางวินัยของกรมราชทัณฑ์คำนึงถึงหลักมนุษยธรรม งดเว้นการลงโทษอย่างโหดร้ายทารุณ ปราศจากมนุษยธรรม ตลอดจนวิธีการในการพิจารณาปราศจากการตัดสินแบบรวบรัด สามารถตรวจสอบได้ ก่อนลงโทษจะต้องมีการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ชี้แจงเสมอ จนกว่าจะปรากฏชัดว่าผู้ต้องขังผู้นั้นกระทำผิดวินัยจริงจึงลงโทษตามควรแก่กรณีแห่งความผิดตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ซึ่งในทางปฏิบัติ โทษที่ใช้ในการลงโทษทางวินัย ได้แก่ ภาคทัณฑ์ งดการเลื่อนชั้นโดยมีกำหนดเวลา ลดชั้น ตัดการอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อ ลดหรืองดประโยชน์และรางวัลทั้งหมด หรือแต่บางส่วนบางอย่าง ชังเดี่ยวไม่เกิน 3 เดือน และตัดจำนวนวันที่ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก ส่วนการใช้เครื่องเครื่อพันธนาการกับผู้ต้องขังนั้น มิใช่เพื่อการลงโทษ แต่มีเป้าหมายสำคัญเพื่อเป็นการป้องกันการหลบหนี และการก่อเหตุร้ายของผู้ต้องขัง รวมทั้งเป็นการป้องกันการกระทำใดๆ อันอาจเป็นอันตรายทั้งต่อตัวผู้ต้องขังเองและผู้อื่น ภายใต้หลักการ เหตุผล และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เช่น เป็นบุคคลที่น่าจะทำอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตไม่สมประกอบอันอาจเป็นภัยอันตรายต่อผู้อื่น เป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนีการควบคุม เป็นต้น

ส่วนด้านการแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา ทั้งสายสามัญและสายวิชาชีพ ตลอดจนการศึกษาและอบรมด้านธรรมะ ศีลธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขัง นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ยังได้กำหนดให้มีแผนการปฏิบัติเฉพาะ สำหรับผู้ต้องขังแต่ละประเภทไว้ด้วย โดยขณะนี้ มีแผนการปฏิบัติเฉพาะสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุ ผู้ต้องขังที่กระทำผิดในคดีเกี่ยวกับเพศ คดียาเสพติด คดีความผิดต่อชีวิต และคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน

1.3.3 การปล่อยตัวผู้ต้องขัง

การปล่อยตัวผู้ต้องขังจำแนกเป็น 2 ลักษณะคือ

1) การปล่อยตัวเมื่อครบกำหนดโทษ เกิดขึ้นเมื่อผู้ต้องขังรับโทษจำคุกมาจนใกล้ครบกำหนดแล้ว กรมราชทัณฑ์อาจจะพิจารณาย้ายผู้ต้องขังไปยังเรือนจำที่อยู่ใกล้ภูมิลำเนา หรือย้ายไปยังศูนย์เตรียมการปลดปล่อย โดยจะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้ต้องขัง ก่อนที่จะออกไปใช้ชีวิตในสังคมอีกครั้ง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะรวมถึงการฝึกวิชาชีพระยะสั้น การให้ความรู้เกี่ยวกับการหางาน และการขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานและองค์การต่างๆ

2) การปล่อยตัวก่อนครบกำหนดโทษ ผู้ต้องขังจะได้รับการปล่อยตัวก่อนครบกำหนดโทษ เมื่อได้รับวันลดวันต้องโทษ หรือได้รับการพักการลงโทษ ซึ่งเมื่อได้รับการปล่อยตัวไปแล้ว ผู้ต้องขัง จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการปล่อยตัวที่กรมราชทัณฑ์กำหนดอย่างเคร่งครัด เช่น ต้องประกอบอาชีพสุจริต ห้ามพกพาอาวุธ เป็นต้น ส่วนการปล่อยตัวก่อนครบกำหนดโทษอีกประเภทหนึ่งก็คือ การปล่อยตัวเมื่อได้รับพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการที่จะมีพระบรมราชวินิจฉัยพระราชทานอภัยโทษให้กับผู้ต้องขัง แบ่งเป็น 2 กรณี คือ การพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลหรือคณะบุคคล ซึ่งผู้ที่มีประโยชน์ได้เสีย อาทิเช่น บิดา มารดา บุตรธิดา ญาติพี่น้อง หรือตัวผู้ต้องขังเองเป็นผู้ทูลเกล้าฯถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ และการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป ซึ่งเป็นการขอพระราชทานอภัยโทษกรณีมีเหตุอันสมควร เช่น เป็นเหตุการณ์การเกี่ยวเนื่องกับพระราชประเพณีที่สำคัญ หรือมีวาระสำคัญต่อเหตุการณ์บ้านเมือง เช่น การขอพระราชทานอภัยโทษเนื่องในโอกาสพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ในวันที่ 9 มิถุนายน 2549 เป็นต้น

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ยังได้บัญญัติให้เรือนจำปล่อยตัวผู้ต้องขังชั่วคราวได้ ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินอันอาจเป็นอันตรายต่อชีวิต หรือความปลอดภัยของผู้ต้องขัง เช่น เกิดเพลิงไหม้เรือนจำอย่างรุนแรง หรือภาวะสงครามที่เรือนจำถูกฝ่ายข้าศึกโจมตี โดยผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวจะต้องกลับมายังเรือนจำหรือรายงานตนยังสถานี่ตำรวจหรือที่ว่า

การอำเภอกภายในกำหนด 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ปล่อยตัวไป หากไม่ปฏิบัติดังกล่าวจะถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีการควบคุม เว้นแต่จะมีข้อแก้ตัวอันควร

1.4 หลักปฏิบัติเกี่ยวกับผู้ต้องขังหญิง

ก่อนหน้าการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงได้รับความสนใจน้อยมากจากนักทัณฑวิทยา แต่ในปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงให้ดียิ่งขึ้น หลักปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงมีลักษณะคล้ายคลึงกับผู้ต้องขังชาย แต่อาจจะมีแตกต่างกันบ้างในบางประการ องค์การสหประชาชาติได้บัญญัติหลักปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังหญิงเอาไว้ว่า (ประเสริฐ เมฆมณี, 2523)

ข้อ 8. (1) ผู้ต้องขังชาย และหญิง พึงแยกไว้คนละทัณฑสถาน เท่าที่จะทำได้ สำหรับทัณฑสถานใดที่ใช้คุมขังผู้ต้องขังชายและหญิงรวมกันแล้ว อาคารส่วนที่คุมขังผู้ต้องขังหญิงพึงแยกเป็นสัดส่วนเอกเทศโดยเด็ดขาด

ข้อ 53 (1) ในเรือนจำที่มีผู้ต้องขังทั้งชายและหญิง ส่วนของเรือนจำที่ใช้คุมขังผู้ต้องขังหญิง จะต้องอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของเจ้าพนักงานหญิง ผู้ซึ่งจะต้องมีหน้าที่เก็บรักษากุญแจในส่วนที่ใช้คุมผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด

(2) ห้ามมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำชาย เข้าไปในส่วนของเรือนจำที่ใช้คุมขังผู้ต้องขังหญิง เว้นแต่จะมีเจ้าพนักงานหญิงร่วมไปด้วย

(3) ผู้ต้องขังหญิงต้องได้รับการเอาใจใส่ และควบคุมดูแลโดยเจ้าพนักงานหญิงเท่านั้น แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า เจ้าพนักงานชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแพทย์ และครู ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติงานในเรือนจำหรือส่วนของเรือนจำ ซึ่งใช้เป็นที่คุมขังผู้ต้องขังหญิงจะเข้าไปไม่ได้

หลักปฏิบัติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเข้มงวดของการแยกผู้ต้องขังชายกับผู้ต้องขังหญิง รวมถึงเจ้าพนักงานที่เป็นผู้ชายก็ไม่สามารถเข้าไปในเรือนจำที่ใช้คุมขังผู้ต้องขังหญิงได้ ถ้าไม่มีเจ้าพนักงานหญิงเข้าไปด้วยหรือมีเหตุจำเป็น

ด้วยแนวทางเดียวกันกับองค์การสหประชาชาติ กฎกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 1) ที่ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2549 ข้อ 34 บัญญัติแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงเอาไว้ ดังนี้

เรือนจำใดมีผู้ต้องขังหญิงตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป โดยปกติต้องจัดให้มีหญิงเป็นเจ้าพนักงานห้ามมิให้ผู้ต้องขังชาย หรือเจ้าพนักงานชาย เข้าไปในเขตควบคุมกักขังผู้ต้องขังหญิง เว้นแต่

(1) ในกรณีฉุกเฉินจำเป็นต้องเข้าระงับเหตุ

(2) เป็นเจ้าพนักงานตั้งแต่พักดึกขึ้นไป และเข้าไปในเวลากลางวันโดยมีผู้อื่น อย่างน้อย 2 นายเข้าไปด้วย การเข้าไบนั้นต้องเนื่องด้วยหน้าที่ราชการ

หลักปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงที่แตกต่างจากผู้ต้องขังชาย ได้แก่ การลงโทษที่ใช้วิธีการรุนแรงน้อยกว่า มีความเป็นอิสระในการเคลื่อนไหวและการแต่งกายมากกว่า รวมถึงการฝึกวิชาชีพก็มีความแตกต่างกันในแง่ที่ว่า ผู้ต้องขังชายจะเน้นหนักไปในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ส่วนผู้ต้องขังหญิงจะเป็นงานฝีมือ เช่น การเย็บปักถักร้อย การตัดเย็บเสื้อผ้า หรืองานในครัวเรือน เช่น การปรุงอาหาร และการซักรีดเสื้อผ้า เป็นต้น (ประเสริฐ เมฆมณี, 2523)

อีกสิ่งหนึ่งที่ผู้ต้องขังหญิงแตกต่างจากผู้ต้องขังชายก็คือ ผู้ต้องขังหญิงบางคนมีลูกอ่อนหรือตั้งครรภ์ ทำให้เรือนจำอนุญาตให้เด็กอ่อนอยู่ในเรือนขังหญิงได้จนกว่าจะมีอายุครบ 1 ปี 6 เดือน หรือตามแต่ความจำเป็น และจัดสถานที่สำหรับเด็กอ่อนซึ่งจำเป็นต้องอยู่ใกล้ชิดมารดา อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 9 ระบุว่า

ถ้าผู้ต้องขังมีเด็กที่อายุต่ำกว่า 16 ปี ที่อยู่ในความดูแลของตนติดมายังเรือนจำ และปรากฏว่าไม่มีผู้ใดจะเลี้ยงดูเด็กนั้น จะอนุญาตให้เด็กนั้นอยู่ในเรือนจำภายใต้บังคับเงื่อนไขดังระบุไว้ในข้อบังคับที่อธิบดีตั้งขึ้น หรือจะส่งไปสถานที่อื่นใด อันได้จัดตั้งขึ้นเป็นพิเศษเพื่อการนี้ก็ได้

บทบัญญัติในวรรคก่อนให้ใช้บังคับแก่เด็กที่เกิดในเรือนจำด้วย

การสงเคราะห์เด็กติดมารดาที่อยู่ในความควบคุมของราชทัณฑ์นับเป็นปัญหาทางสังคมส่วนหนึ่ง เนื่องจากมารดาซึ่งเป็นผู้ต้องขังขาดความสามารถที่จะอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ จึงเป็นหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ในการให้ความดูแลและช่วยเหลือต่อไป โดยยึดแนวทางขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับปัญหาเด็กในเรือนจำ ที่ระบุไว้ว่า

ข้อ 23 (1) ในทัศนสถานหญิงจำต้องจัดที่เฉพาะ สำหรับหญิงมีครรภ์ก่อนคลอด และภายหลังจากการคลอด สำหรับการบำบัดรักษา หากสามารถจัดทำได้ ต้องจัดให้ไปคลอดที่โรงพยาบาลนอกทัศนสถาน ถ้าเด็กนั้นคลอดในเรือนจำต้องไม่บันทึกในสถิติบัตรว่า เด็กนั้นเกิดภายในเรือนจำ

(2) หากอนุญาตให้ทารกอยู่กับมารดาในทัศนสถาน ก็ให้จัดสถานที่เลี้ยงเด็ก โดยที่เจ้าหน้าที่ผู้ทรงคุณวุฒิ และทารกต้องอยู่ที่สถานเลี้ยงเด็กนี้ ขณะเมื่อไม่ได้อยู่ในความดูแลของมารดา

นอกจากนี้ หลักการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงยังมีการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพ การพัฒนาจิตใจ การจัดบริการแนะแนวแก่ผู้ต้องขังหญิงที่มีปัญหาเรื่องบุตรและครอบครัว และการส่งเสริมด้านอื่นๆ อีกหลายประการ เพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังหญิงสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกภายหลังการปลดปล่อยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การถูกจำกัดในด้านต่างๆ ของผู้ต้องขัง

เมื่อผู้ต้องขังเข้าไปใช้ชีวิตในเรือนจำ พวกเขาต้องเผชิญกับการถูกจำกัดในด้านต่างๆ เป็นจำนวนมาก ชีวิตที่เคยดำเนินไปอย่างอิสระในโลกภายนอกถูกควบคุมด้วยกฎระเบียบของเรือนจำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้ต้องขังอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง

Sykes (1958, อ้างถึงใน พัฒนา พัวพัฒนกุล, 2533) เป็นผู้เริ่มต้นศึกษาผลกระทบของการถูกจองจำที่มีต่อบุคลิกภาพและสำนึกแห่งคุณค่าในตนเองของผู้ต้องขัง ผลกระทบดังกล่าวที่เกิดขึ้นเรียกว่า "ความเจ็บปวดของการถูกจองจำ" (pain of imprisonment) โดย Sykes ได้กล่าวถึงการถูกจำกัดในด้านต่างๆ ของผู้ต้องขังเอาไว้ 5 ประการ ได้แก่

2.1 การถูกจำกัดด้านเสรีภาพ

การสูญเสียเสรีภาพเป็นการถูกจำกัดประการแรกที่ผู้ต้องขังต้องประสบเมื่อถูกจำคุก เมื่อผู้ต้องขังถูกส่งเข้าไปยังเรือนจำ นั้นหมายความว่าพวกเขาจะถูกจำกัดการเคลื่อนไหวในชีวิต ซึ่งนอกจากจะเป็นการจำกัดการเคลื่อนไหวออกไปนอกเรือนจำแล้ว ยังมีการจำกัดการเคลื่อนไหวภายในเรือนจำอีกด้วย โดยผู้ต้องขังจะไม่สามารถเดินจากแดนหนึ่งไปยังอีกแดนหนึ่ง หรือจากอาคารหนึ่งไปยังอีกอาคารหนึ่งได้ตามใจชอบ นอกจากนี้การถูกจองจำในเรือนจำยังหมายถึง การถูกตัดขาดจากครอบครัวและญาติมิตรอีกด้วย และไม่ได้เป็นเพียงการแยกจากธรรมชาติเท่านั้น แต่เป็นการแยกจากในฐานะของผู้กระทำความผิดและถูกลงโทษ ด้วยเหตุนี้ Sykes จึงเน้นว่า สิ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังเจ็บปวดมากที่สุดคือ ความจริงที่ว่า การถูกจองจำเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการถูกปฏิเสธจากสังคม ผู้ต้องขังจะถูกปฏิเสธจากสังคมภายนอก และถูกตีตราว่าเป็นนักโทษนับตั้งแต่เข้ามาอยู่เรือนจำ โดยผู้ต้องขังจะต้องตัดผมสั้น แต่งชุดนักโทษ มีหมายเลขประจำตัว และทำความเคารพเจ้าหน้าที่ พวกเขาารู้สึกว่าตนเองได้สูญเสียสถานภาพของสมาชิกในสังคมและสถานภาพของคนธรรมดาไป ความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการถูกจำกัดด้านเสรีภาพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของความเป็นมนุษย์ และเป็นผลให้ผู้ต้องขังได้รับความกดดันอย่างมาก

2.2 การถูกจำกัดด้านเครื่องอุปโภค บริโภค และการบริการ

การใช้ชีวิตในเรือนจำผู้ต้องขังจะได้รับการตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานด้านวัตถุ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่หลับนอน คนทั่วไปอาจจะคิดว่าผู้ต้องขังได้เปรียบคนจนในเรื่อง

เหล่านี้ แต่ Sykes ชี้ให้เห็นว่าผู้ต้องขังนั้นถูกจำกัดสิทธิในการที่จะ “เลือก” พวกเขาไม่มีสิทธิ์ที่จะดื่มแอลกอฮอล์ หรือสูบบุหรี่ได้ตามใจชอบ ไม่มีที่พักผ่อนส่วนตัว ไม่มีเครื่องใช้หรืออุปกรณ์เป็นของตนเอง และไม่มีแม้กระทั่ง “เวลา” ที่จะเป็นตัวของตัวเองในการเลือกทำในสิ่งที่ชอบ เหมือนที่พวกเขาเคยมีตอนอยู่ภายนอกเรือนจำ การถูกจำกัดในการรับบริการและเลือกอุปโภคบริโภคเหล่านี้ ทำให้ผู้ต้องขังมองตนเองว่าเป็นผู้สูญเสีย โดยเฉพาะการสูญเสียสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล ในขณะที่สิ่งที่มีอยู่ในตัวของพวกเขาคือ “แรงงาน” กลับถูกรัฐนำไปใช้ภายใต้ชื่อว่า “การฝึกอาชีพ” สภาพการณ์ดังกล่าวจึงเป็นความกดดันและเจ็บปวดอีกประการหนึ่งที่ผู้ต้องขังได้รับการถูกจองจำ

2.3 การถูกจำกัดด้านความสัมพันธ์ต่อเพศตรงข้าม

การถูกจำกัดด้านความสัมพันธ์ต่อเพศตรงข้าม เป็นการที่ผู้ต้องขังต้องถูกตัดขาดจากเพศตรงข้าม โดยเฉพาะการตัดขาดจากการมีเพศสัมพันธ์ และการคบหาสมาคมกับเพศตรงข้าม การถูกจำกัดเรื่องความสัมพันธ์เป็นเวลานานทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกกดดัน โดยความกดดันดังกล่าวไม่ได้เกิดจากการขาดการตอบสนองความต้องการทางเพศเท่านั้น แต่เป็นความกดดันทางจิตใจที่เกิดจากการอยู่ร่วมกับเพศเดียวกัน ซึ่งทำให้ผู้ต้องขังเกิดความวิตกกังวลว่าความเป็นชายของพวกเขา กำลังถูกคุกคาม ทั้งการถูกข่มขู่ให้หันเหไปสู่ความสัมพันธ์แบบรักร่วมเพศ และถูกข่มขืนโดยผู้ชายด้วยกัน ความกังวลเหล่านี้แทบจะไม่เกิดขึ้นในโลกที่มีเพศตรงข้ามอยู่ด้วย แต่ในเรือนจำที่เป็นโลกของคนเพียงเพศเดียว ทำให้พวกเขาไม่แน่ใจว่าจะเกิดสิ่งเหล่านี้ขึ้นกับพวกเขาเมื่อไร

2.4 การถูกจำกัดด้านการมีอิสรภาพในตนเอง

ผู้ต้องขังได้รับความกดดันจากการถูกจำกัดด้านการมีอิสรภาพในตนเอง เนื่องจากพวกเขาต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ และคำสั่งของเจ้าพนักงานที่คอยควบคุมการเคลื่อนไหวของพวกเขาอยู่ตลอดเวลา เช่น การตรวจตราเฝ้าดูทุกฝีก้าว การตรวจจดหมาย การกำหนดให้กินและนอนเป็นเวลา การเข้าแถวไปทำงาน และการห้ามนำอาหารเขาไปในห้องนอน เป็นต้น กฎเกณฑ์และคำสั่งเหล่านี้ทำให้พวกเขา รู้สึกว่าถูกจำกัดอิสรภาพ แต่สิ่งที่ทำให้พวกเขารู้สึกกดดันคือ การไม่มีเหตุผลของกฎเกณฑ์หรือกฎระเบียบ ซึ่งหาคำอธิบายไม่ได้ และเจ้าหน้าที่ก็มักจะปฏิเสธที่จะอธิบาย ผู้ต้องขังไม่ทราบว่าจะทำไมเจตนาถึงล่าช้า ทำไมสิ่งของที่ส่งมาถึงไม่ได้รับ และทำไมถึงต้องมีกฎเกณฑ์เรื่องนั้นเรื่องนี้ ผลก็คือผู้ต้องขังเกิดความรู้สึกว่าตัวเองถูกจำกัดทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกท้อแท้ อ่อนแอ และช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ นับเป็นความกดดันทางจิตใจที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดมากกว่าความกดดันทางร่างกายเสียอีก

2.5 การถูกจำกัดด้านความปลอดภัย

การที่ผู้ต้องขังต้องอยู่ร่วมกับผู้ต้องขังอื่น ซึ่งแต่ละคนมีประวัติอาชญากรรมร้ายแรงมาทั้งสิ้น ทำให้พวกเขาเกิดความกังวลว่าตนเองอาจจะถูกลั่นแก๊ส ลักขโมย ทำร้ายร่างกาย ฆาตกรรม หรือข่มขืนในวันใดวันหนึ่ง พวกเขาจึงรู้ว่าในวันข้างหน้าพวกเขาจะต้องถูกทดสอบจากเจ้าถิ่นหรือจากผู้ต้องขังใหม่ พวกเขาต้องตัดสินใจว่าจะอยู่ในเรือนจำต่อไปในฐานะผู้แข็งแรงแหรือผู้อ่อนแอ บรรยากาศของการแข่งขันในเรือนจำ ผู้ชนะจะใช้กำลังข่มขู่ผู้แพ้หรือผู้ที่อ่อนแอกว่า ในขณะที่เจ้าหน้าที่ให้การดูแลไม่ทั่วถึง จึงทำให้ผู้ต้องขังเกิดความกังวลว่าวันหนึ่งพวกเขาจะต้องประสบกับการทำทนาย และรู้สึกว่าเขาสูญเสียหลักประกันในด้านความปลอดภัยไปทั้งหมด

3. สุขภาพจิตของผู้ต้องขัง

ปัญหาสุขภาพจิตเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังทั่วโลก องค์การอนามัยโลก ระบุว่า "สุขภาพจิต" เป็นรากฐานของสุขภาพและการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพของบุคคล สุขภาพจิตไม่ใช่แค่การไม่มีโรค แต่เป็นความสามารถในการคิดและเรียนรู้ และความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น สุขภาพจิตเป็นสภาวะของความสมดุลภายในบุคคล และระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยปัจจัยด้านร่างกาย จิตใจ สังคม วัฒนธรรม จิตวิญญาณ และอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทำให้เกิดความสมดุลดังกล่าวขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่มีอาจแยกจากกันของสุขภาพกายและสุขภาพจิต

จากการสำรวจขององค์การอนามัยโลกพบว่าผู้ต้องขังมีปัญหาสุขภาพจิตและมีความเสี่ยงในการฆ่าตัวตายสูงกว่าคนทั่วไปและเป็นสาเหตุสำคัญของการเสียชีวิตของนักโทษในเรือนจำ (WHO, 2000) และจากการสำรวจในอังกฤษและเวลส์ พบว่ามีผู้ต้องขังที่ประสบกับปัญหาสุขภาพจิตใจสูงถึงร้อยละ 90 รวมทั้งมีอัตราการฆ่าตัวตายสูงถึง 128 คนต่อประชากรผู้ต้องขัง 100,000 คน เมื่อเทียบกับคนทั่วไปที่มีเพียง 10 คน ต่อ 100,000 คน (Shaw and Humber, 2004) ส่วนที่ประเทศอเมริกามีรายงานว่าผู้ต้องขังมากกว่าครึ่งหนึ่งมีปัญหาด้านสุขภาพจิต (Jame and Glaze, 2006) และจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำของรัฐ (state prison) ที่ฆ่าตัวตายในปี 2001-2004 สูงถึง 737 คน คิดเป็น 6.1 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนผู้ต้องขังที่เสียชีวิตทั้งหมด (Mumola, 2007) นอกจากนี้การสำรวจในอเมริกาไม่กี่ปีมานี้ ยังพบว่า ผู้ต้องขังที่พ้นโทษกลับสู่สังคมจำนวนกว่า 96,000 คนมีปัญหาสุขภาพจิตแบบเฉียบพลันหรือรุนแรง (Wolff, 2005)

ส่วนในประเทศไทยมีการศึกษาสภาวะสุขภาพจิตของผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ พบว่าสุขภาพจิตของผู้ต้องขังส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติของคนทั่วไป (ดวงตา ไกรภัสสรพงษ์, 2546) โดยผู้ต้องขังมีการรับรู้สภาวะสุขภาพจิตของตนเองว่าเครียด อึดอัด ท้อแท้ เบื่อ กลุ่มใจ ห่อเหี่ยว อยากรตาย ไม่อยากมีชีวิตอยู่ นอกจากนี้ยังรู้สึกหงุดหงิด กัดดัน และ

เก็บกด โดยมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของเรือนจำ กฎระเบียบของเรือนจำ การฝึกอาชีพของเรือนจำ การรักร่วมเพศ การติดต่อกับครอบครัวญาติพี่น้อง การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ เพื่อนผู้ต้องขังและการถูกทำโทษ (อุทยา นาคเจริญ, 2546)

4. ทักษสถานหญิงเชียงใหม่

4.1 ข้อมูลเบื้องต้น

พื้นที่ในการศึกษาของผู้วิจัยคือ ทักษสถานหญิงเชียงใหม่ ซึ่งตั้งขึ้นตามคำสั่งของกระทรวงมหาดไทย ที่ 2/2542 ลงวันที่ 4 มกราคม 2542 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2479 ให้กำหนดพื้นที่เรือนจำกลาง-เชียงใหม่ และเรือนจำพิเศษเชียงใหม่เดิมเป็นทัณฑสถาน และได้แยกการบริหารงานออกจากเรือนจำกลางเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2544

ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่เป็นเรือนจำที่มีระดับความมั่นคงปานกลาง มีอำนาจในการควบคุมผู้ต้องขังที่มีโทษน้อยจนถึงโทษตลอดชีวิต สามารถรองรับผู้ต้องขังได้สูงสุด 1,750 คน ปัจจุบันตั้งอยู่เลขที่ 100 ถนนราชวิถี ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงที่ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูล ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่มีผู้ต้องขังหญิงประมาณ 1,200 คน อย่างไรก็ตาม จำนวนของผู้ต้องขังมีการเปลี่ยนแปลงเกือบทุกวันเนื่องจากมีผู้ต้องขังเข้าใหม่และพ้นโทษอยู่ตลอด ผู้ต้องขังหญิงของทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่เป็นผู้ต้องขังที่มีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจำนวน 80 เปอร์เซ็นต์ ส่วน 20 เปอร์เซ็นต์ที่เหลือเป็นผู้ต้องขังที่มีความผิดเกี่ยวกับร่างกายและชีวิต และผู้ต้องขังคดีอื่นๆ

4.2 อาคารและสถานที่

ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่มีพื้นที่ 16 ไร่ 2 งาน 90 ตารางวา แบ่งออกเป็นพื้นที่ภายในกำแพงจำนวน 9 ไร่ 1 งาน 58 ตารางวา และพื้นที่ภายนอกกำแพงจำนวน 7 ไร่ 1 งาน 32 ตารางวา บริเวณรอบนอกของทัณฑสถานประกอบด้วยป้อมยามทั้งหมด 4 ป้อม ซึ่งตั้งอยู่ในแต่ละมุมของพื้นที่ มีหน้าที่สอดส่องดูแลความเรียบร้อยรอบๆ บริเวณทัณฑสถานทั้งภายในและภายนอก ก่อนที่จะเข้าสู่แดนต่างๆ ของทัณฑสถานหญิงต้องผ่านประตูทั้งหมด 4 ประตู ได้แก่ ประตู 1 ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างทัณฑสถานหญิงกับโลกภายนอก เป็นประตูหลักขนาดใหญ่ที่มีช่องเล็กๆ สำหรับติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ถัดจากประตู 1 เข้ามาเป็นประตู 2 และ 3 ซึ่งเป็นลูกกรงเหล็ก และประตูสุดท้ายคือประตู 4 เมื่อพ้นจากประตูนี้ไปก็จะเข้าสู่แดนต่างๆ ของทัณฑสถานหญิง

พื้นที่ภายในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่แบ่งออกเป็น 4 แดน ดังนี้

แดน 1 เป็นที่ตั้งของบ่อมยามที่มีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่เพื่อดูความเคลื่อนไหวของผู้ต้องขังในทัณฑสถานผ่านกล้องวงจรปิด และเป็นสถานที่รับประทานอาหารของเจ้าหน้าที่ในทัณฑสถาน รวมถึงเป็นที่ตั้งของสถานเลี้ยงเด็กอ่อนซึ่งเป็นลูกของผู้ต้องขังหญิง นอกจากนี้แดน 1 ยังใช้เป็นสถานที่ในการเยี่ยมญาติแบบใกล้ชิดของผู้ต้องขังที่จัดขึ้นปีละหนึ่งครั้ง

แดน 2 เป็นที่ตั้งของหน่วยชุมชนบำบัดและโรงงานเย็บผ้า รวมถึงเป็นที่ตั้งของเรือนนอนแวนแก้วและเรือนนอนบัวบาน นอกจากนี้หน่วยฝากเงินและสงเคราะห์ผู้ต้องขังก็ตั้งอยู่ที่นี้ การติดต่อเยี่ยมญาติต้องทำผ่านหน่วยนี้

แดน 3 เป็นส่วนที่มีพื้นที่มากที่สุดในทัณฑสถาน ประกอบด้วยโรงงานทอผ้า โรงงานศิลปประดิษฐ์ 1 (โรงงานถักโครเชต์) โรงงานทอพรม หน่วยสุทกรรม โรงงานขนม กองเลี้ยง (โรงอาหารของผู้ต้องขัง) สนามบาสเก็ตบอล รวมถึงเรือนนอนเรือนคำ เรือนนอนแวนแก้ว และเรือนนอนเรือนเพ็ญ

แดน 4 เป็นที่ตั้งของสถานพยาบาล โรงงานศิลปะประดิษฐ์ 2 และเรือนนอนเรือนเครือฟ้า ผู้ต้องขังหญิงจะอาศัยที่เรือนนอนที่แตกต่างกันตามความผิดของตนเอง โดยเรือนนอนทั้งหมดมีทั้งสิ้น 7 เรือนนอน ดังนี้

1. เรือนแวนแก้ว เป็นเรือนนอนสำหรับผู้ต้องขังคดีทั่วไป ที่เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี
2. เรือนบัวบาน เป็นเรือนนอนสำหรับผู้ต้องขังที่มีบุตรและผู้ต้องขังที่กำลังตั้งครรภ์
3. เรือนนอนเครือฟ้า เป็นเรือนนอนสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุ และผู้ต้องขังที่เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี
4. เรือนแก้ว เป็นเรือนนอนสำหรับผู้ต้องขังคดีร้ายแรง และผู้ต้องขังที่มีโทษสูงเกิน 20 ปี
5. เรือนเพ็ญ เป็นเรือนนอนสำหรับผู้ต้องขังคดีทั่วไป ที่เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี
6. เรือนคำ เป็นเรือนนอนสำหรับผู้ต้องขังคดีทั่วไปที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดี
7. สถานพยาบาล เป็นเรือนนอนสำหรับผู้ต้องขังที่ป่วย

4.3 การบริหารงาน

ผู้อำนวยการทัณฑสถานเป็นหัวหน้าส่วนราชการเป็นผู้บริหารสูงสุดของทัณฑสถานที่มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงาน ตามระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารงานราชการทุกประการ จัดการบริหารงานแบ่งออกเป็นฝ่ายดังนี้

1. ฝ่ายบริหารทั่วไป

ฝ่ายบริหารทั่วไปมีหน้าที่ดำเนินเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานการเจ้าหน้าที่ งานการเงิน และงานบัญชีงบประมาณ งานพัสดุงบประมาณ งานอาคารสถานที่ ยานพาหนะ การบริหารงานบุคคล การประชาสัมพันธ์ งานรับเรื่องราວร้องทุกข์ งานเลขานุการ งานประชุม การรวบรวมสถิติข้อมูลต่างๆ งานแผนงาน และโครงการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งงานบริการและงานที่มีได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะ

2. ฝ่ายปกครองและรักษาการณ์

ฝ่ายปกครองรักษาการณ์มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผนควบคุมปกครองผู้ต้องขังให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบเรียบร้อย ควบคุมระเบียบวินัยผู้ต้องขัง รักษาการณ์ตรวจสอบตรวจตราบริเวณทัณฑสถานทั้งหมดเพื่อป้องกันการหลบหนีและการลักลอบกระทำผิดของผู้ต้องขังทั้งหมด รับตัวผู้ต้องขังเข้าใหม่ตามคำสั่งของผู้มีอำนาจ ตรวจสอบป้องกันการลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้าทัณฑสถาน ตลอดจนกำหนด แผนป้องกันและระงับเหตุร้ายขึ้นในทัณฑสถาน ซึ่งฝ่ายปกครองและรักษาการณ์จะเป็นฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบตรวจตราควบคุมดูแลพื้นที่ของทัณฑสถานทั้งหมด ตั้งแต่รอบแนวกำแพง ประตูทัณฑสถาน 4 ประตู มีการจัดพื้นที่ภายในกำแพงทั้งหมดออกเป็น 5 แคน

3. ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ

ฝ่ายนทัณฑปฏิบัติมีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบหมายจำคุกของผู้ต้องขัง จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง จัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง การเลื่อน-ลดชั้นนักโทษ การย้ายผู้ต้องขัง ประสานงานกับหน่วยงานราชทัณฑ์ที่เกี่ยวข้องเมื่อผู้ต้องขังเสียชีวิตระหว่างถูกควบคุมตัวอยู่ในทัณฑสถาน ตรวจสอบกำหนดการปล่อยตัวผู้ต้องขัง การพักการลงโทษผู้ต้องขัง และการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งผู้ต้องขังออกทำงานนอกทัณฑสถาน มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ทั้งหมด 8 คน

4. ฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง

ฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขังมีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำอาหารประจำวันเลี้ยงผู้ต้องขัง การจัดเลี้ยงอาหารผู้ต้องขัง อาหารที่จัดเลี้ยงจะเป็นอาหารที่ใช้แรงงานผู้ต้องขังทำเอง โดยกรมราชทัณฑ์จะอนุมัติเงินงบประมาณให้เรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ดำเนินการจัดซื้อข้าวสาร อาหาร และเชื้อเพลิงแก๊ส เป็นอัตราต่อคนต่อวันประมาณ วันละ 30-32 บาทต่อคน ให้ทัณฑสถานบริหารจัดการจัดเลี้ยงอาหารตามอัตราที่ได้รับอนุมัติ ซึ่งมีการจัดซื้อข้าวสาร กุ้งแห้งเหี่ยว และอาหารสด อาหารแห้ง เครื่องปรุง เพื่อประกอบอาหารเลี้ยงผู้ต้องขังให้ได้ 3 มื้อ

ต่อวัน จัดสวัสดิการรับฝากเงินสดส่วนตัวผู้ต้องขัง สวัสดิการเยี่ยมญาติของผู้ต้องขัง จัดสวัสดิการร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ให้การสงเคราะห์ผู้ต้องขังที่ไร้ญาติ เด็กติดผู้ต้องขัง ตลอดจนจัดสวัสดิการด้านต่างๆ ให้ผู้ต้องขังตามความจำเป็นและอยู่ในอำนาจตามข้อบังคับตามกฎหมายระเบียบของกรมราชทัณฑ์

5. ฝ่ายฝึกวิชาชีพ

ฝ่ายฝึกวิชาชีพทำหน้าที่วางแผนและดำเนินการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ในพื้นที่ความต้องการของตลาดแรงงาน และความถนัดของผู้ต้องขัง พัฒนาคุณภาพผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพประเภทต่างๆ การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ การจัดหาตลาด และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การบริหารเงินผลพลอยได้จากการฝึกวิชาชีพ และการจ่ายเงินรางวัลปันผลจากการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง

6. ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ

ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจมีหน้าที่ดำเนินการจัดการศึกษาวิชาสามัญโดยประสานงานกับการศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่নারิรัตน์ศึกษา เปิดสอนหนังสือให้แก่ผู้ต้องขังตั้งแต่ระดับผู้ไม่รู้หนังสือจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่มีคุณสมบัติสามารถศึกษาต่อระดับปริญญาตรี กับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (มสธ.) ได้

ด้านการศึกษายาอาชีพมีการเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) ตามความร่วมมือของกรมราชทัณฑ์กับกรมอาชีวศึกษา นอกจากนี้ยังประสานงานกับสถาบันฝึกวิชาชีพต่างๆ จัดการเรียนการสอนวิชาชีพระยะสั้นหลักสูตรต่างๆตามความสนใจของผู้ต้องขังและความต้องการของตลาดแรงงาน เช่น สถาบันวิชาชีพเสริมสวยและทำผม สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคเหนือ เป็นต้น

การศึกษาด้านธรรมศึกษา ได้จัดให้มีการอบรมธรรมและพัฒนาคใจผู้ต้องขังโดยมีอนุศาสนาจารย์เป็นผู้ดำเนินกิจกรรม นอกจากนี้มีการจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุน ส่งเสริม ปลูกฝังปรับเปลี่ยนทัศนคติ จิตสำนึก ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้เป็นไปในทางที่ดี มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง เช่น ห้องสมุด การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ประกอบการศึกษา การจัดห้องคอมพิวเตอร์เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี เป็นต้น

7. ฝ่ายชุมชนบำบัด

ฝ่ายชุมชนบำบัดรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมบำบัดฟื้นฟู รักษาผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด จัดโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในรูปแบบต่างๆ ประสานงานกับศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด จัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของจังหวัด และกรมราชทัณฑ์

8. สถานพยาบาล

สถานพยาบาลมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการให้การรักษาผู้ต้องขังที่เจ็บป่วย ผู้ต้องขังตั้งครรภ์ คนชรา และเด็ก ตลอดจนประสานงานกับโรงพยาบาลภายนอกในการส่งตัว ผู้ต้องขังป่วยเข้ารับรักษาพยาบาลในโรงพยาบาล ประสานงานกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อชนิดต่างๆ รับผิดชอบดูแลงานด้านอนามัยส่วนตัว และส่วนรวมของผู้ต้องขังในทัณฑสถาน งานชีวอนามัย สุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อมของทัณฑสถาน

4.4 ชีวิตประจำวันของผู้ต้องขังหญิง

ชีวิตประจำวันของผู้ต้องขังหญิงที่ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่อยู่ภายใต้ตารางเวลาที่เรื้อนจำกำหนดไว้ กิจกรรมทุกอย่างของผู้ต้องขังหญิงดำเนินไปตามกฎระเบียบที่กำหนดเอาไว้ อย่างเคร่งครัดในแต่ละวัน

ตารางเวลาในแต่ละวันของผู้ต้องขังหญิงมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 กิจวัตรประจำวันของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่

เวลา	กิจกรรม
05.30 น.	ตื่นนอน สวดมนต์ และน้บยอด
06.00 น.	ลงจากเรือนนอนเพื่อทำภารกิจส่วนตัว
06.30 น.	ฝึกกายบริหาร และเข้าแถว
07.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
07.30 น.	รับประทานอาหารเช้าเสร็จและเข้าแถว
08.00 น.	เคารพธงชาติ สวดมนต์ นั่งสมาธิ และรับฟังการอบรมและให้ความรู้จากเจ้าหน้าที่
08.30 น.	เข้าโรงงานเพื่อรับการอบรมและฝึกวิชาชีพ หรือเข้าโรงเรียนเพื่อเรียนหนังสือ
12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน และพักผ่อนตามอัธยาศัย
13.00 น.	เข้าโรงงานเพื่อรับการอบรมและฝึกวิชาชีพ หรือเข้าโรงเรียนเพื่อเรียนหนังสือ
15.30 น.	อาบน้ำและทำภารกิจส่วนตัว
16.00 น.	รับประทานอาหารเย็น
16.30 น.	เข้าแถวเพื่อผ่านการค้นตัวจากเจ้าหน้าที่ น้บยอด และขึ้นเรือนนอน
18.00 น.	ได้รับอนุญาตให้ดูทีวี
20.00 น.	สวดมนต์ ไหว้พระ และเข้านอน

ข้างต้นเป็นตารางเวลาในวันธรรมดาคือจันทร์ถึงศุกร์ ส่วนวันเสาร์อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ไม่มีการทำงานและการเรียน ผู้ต้องขังหญิงจะใช้ชีวิตอยู่ภายในบริเวณที่กำหนด และทำกิจกรรมที่ตนเองสนใจหรือทำกิจกรรมที่ทางเรือนจำจัดให้ อย่างไรก็ตามตารางเวลาดังกล่าวอาจมีความเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม เช่น หากเข้าวันใดสภาพอากาศไม่เหมาะกับการลงจากเรือนนอนของผู้ต้องขังหญิง ตารางเวลา ก็อาจจะมีการเลื่อนออกไป เป็นต้น

5. การวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา

การวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยาเป็นการนำหลักปรัชญาปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) ซึ่งเป็นการศึกษาประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของมนุษย์ มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยเพื่อทำความเข้าใจสาระสำคัญและความหมายของประสบการณ์นั้นๆ ที่มีต่อมนุษย์ ดังนั้นในการศึกษาประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมของผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา เนื่องจากมีหลักการสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา

5.1 ความหมายของปรากฏการณ์วิทยา

Husserl ให้ความหมายของปรากฏการณ์วิทยาไว้ว่า “เป็นการศึกษาอย่างใคร่ครวญเกี่ยวกับสาระสำคัญของสำนึก (consciousness) ซึ่งรับรู้จากมุมมองของบุรุษที่หนึ่ง” (Smith, 2007) โดยพื้นฐานแล้ว ปรากฏการณ์วิทยาเป็นการศึกษาประสบการณ์ที่มีชีวิต (lived experience) หรือโลกที่มีชีวิต (the life world) (van Manen, 1990) เพื่อทำความเข้าใจธรรมชาติและความหมายของประสบการณ์ของมนุษย์ที่ดำรงอยู่ คำว่า “โลกที่มีชีวิต” (the life world) หมายถึง สิ่งที่เราประสบโดยที่ยังไม่มีการตอบสนอง ปราศจากการจัดประเภทหรือสร้างกรอบความคิด (Husserl, 1970) หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็น “โลกอย่างที่มีนัยเป็น” ซึ่งรับรู้ผ่านทางสามัญสำนึกของเรา โดยปราศจากความรู้ใดๆ

5.2 ลักษณะสำคัญของการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา

การวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยามีเป้าหมายสำคัญคือ การค้นหาคำตอบของคำถามที่ว่า การได้ประสบกับเหตุการณ์นั้นมีความหมายอย่างไรสำหรับผู้ที่ได้ประสบมัน หรือประสบการณ์ในเรื่องนั้นมีความหมายอย่างไรสำหรับผู้ที่ได้ประสบมันมาแล้วหรือกำลังประสบมันอยู่ (Cohen, Kahn and Steeves, 2000 อ้างถึงใน ชาย โพรธิสิตา, 2549)

van Manen (1990) ได้สรุปหลักการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยาเอาไว้ 6 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. การค้นหาปรากฏการณ์ที่เราสนใจอย่างแท้จริงและพาตัวเราเข้าไปยังโลกของมัน
2. การสำรวจประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตมากกว่าประสบการณ์ที่เป็นเพียงความคิดของเราเกี่ยวกับมัน
3. การสะท้อนให้เห็นถึงสาระสำคัญซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ศึกษา
4. การบรรยายปรากฏการณ์ผ่านศิลปะในการเขียนและการเรียบเรียง
5. การจัดการกับความรู้ที่หนักแน่นที่มีความสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ที่ศึกษา

6. การให้นำหนักกับเนื้อหาของงานวิจัยต่างๆ กันทั้งในรายละเอียดปลีกย่อยและในภาพรวม

5.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา

ขั้นตอนสำคัญในการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยาคือ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ต้องการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าว ใน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลของ Giorgi (1997 อ้างถึงใน Holroyd, 2001) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การทำความเข้าใจข้อมูลดิบอย่างเป็นองค์รวม (intuitive/holistic understanding of the raw data) ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยต้องอ่านข้อมูลซ้ำแล้วซ้ำเล่า เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษามาอย่างเป็นองค์รวม และเป็นความจำเป็นที่นักวิจัยต้องทำตัวเองให้ว่างโดยปราศจากอคติ และการตัดสินใดๆ

2. การสร้างโครงร่างความคิด (forming a constituent profile) ขั้นตอนนี้เป็นการสรุปข้อมูลดิบจากผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน โดยที่ผู้วิจัยจะให้ความหมาย และลดทอนประสบการณ์ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลให้เหลือเพียงประเด็นหลักๆ และนำประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกันของผู้มาสร้างเป็นประเด็นหลัก

3. การจัดหมวดหมู่เนื้อหาหลัก (forming a thematic index) ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยทำการจัดหมวดหมู่เนื้อหาหลักซึ่งเน้นที่ประเด็นหลัก (major theme) ที่ปรากฏขึ้นจากโครงร่างทางความคิดที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน สร้างโครงร่างทางความคิดขึ้นใหม่โดยนำประเด็นหลักที่คล้ายกันมารวมกัน และตัดประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป และสกัดส่วนที่เป็นความหมายออกมา รวมถึงการพิจารณาความรู้เดิมเกี่ยวกับประสบการณ์นั้นๆ ที่มีอยู่

4. การตรวจสอบหมวดหมู่เนื้อหาหลัก (searching the thematic index) เป็นการเปรียบเทียบความรู้เดิมที่มีอยู่กับประเด็นและโครงร่างทางความคิดหลัก เพื่อสร้างกลุ่มของประเด็นหลักที่ถูกตีความหมาย (interpretive theme) ขึ้นมา ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการอธิบายข้อมูลซึ่งรายงานความหมายของประสบการณ์อย่างละเอียด

5. การขยายการบรรยายประสบการณ์ (arriving at an extended description) ในขั้นนี้ ประเด็นหลักที่ถูกตีความหมายแล้วถูกนำมาใช้ในการอธิบายความหมายของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเข้มงวด

6. การสังเคราะห์ประสบการณ์ที่ได้รับการขยาย (synthesis of extend description) ขั้นตอนนี้เป็นกรสรุปประเด็นหลักที่ถูกตีความหมายเพื่อให้เห็นภาพเชิงลึกของประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศไทย

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่างานวิจัยเกี่ยวกับผู้ต้องขังในประเทศไทยในแง่มุมทางด้านจิตวิทยายังมีจำนวนไม่มากนัก ในกรวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับผู้ต้องขังในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านมูลเหตุจูงใจและปัจจัยในการกระทำผิด ด้านการรับรู้ตนเองของผู้ต้องขัง ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้ชีวิตในเรือนจำ ด้านการปรับตัวของผู้ต้องขัง ด้านสภาพจิตใจของผู้ต้องขัง ด้านปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขัง ด้านความคาดหวังในการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษ และด้านทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่มีต่อผู้ต้องขัง

ด้านมูลเหตุจูงใจและปัจจัยในการกระทำผิด ผู้วิจัยได้ศึกษางานของมนตรีพิทย ดาราศรีศักดิ์ (2527) ที่ศึกษามูลเหตุจูงใจในการประกอบความผิดฐานฆ่าสามี ผลการศึกษาพบว่า มูลเหตุส่วนใหญ่เกิดจากความกดดันที่ถูกสามีทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยแรงผลักดันส่วนใหญ่จะเป็นความคับแค้นใจและบันดาลโทสะ เนื่องจากผู้ต้องขังส่วนใหญ่จะถูกสามีทำร้ายก่อนเกิดเหตุจนมีโทสะระงับไม่อยู่ และตัดสินใจฆ่า การตัดสินใจส่วนใหญ่จะเป็นไปโดยทันทีทันใด ไม่ได้ไตร่ตรองไว้ก่อนล่วงหน้า สำหรับอาวุธที่ใช้จะเป็นสิ่งที่หยิบฉวยได้สะดวกและอยู่ใกล้มือ เหตุส่วนใหญ่จะเกิดในบ้านพักอาศัยของผู้ต้องขังและสามี งานของปสรณีย์ สิทธิสรเดช (2542) ที่ศึกษาปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันให้ภรรยาฆ่าสามี และพบว่ากรลงมือฆ่าสามีเกิดจากความคับแค้นใจที่เกิดขึ้นโดยฉับพลันและที่สะสมมาเป็นเวลานาน การถูกทำร้ายร่างกาย การถูกทำร้ายจิตใจ และการหึงหวง นอกจากนี้ ยังเกิดจากการที่ครอบครัวมีปัญหาด้านรายได้และภาระหนี้สิน รวมทั้งยังเกิดจากประสบการณ์ในด้านความรุนแรงในครอบครัวของตนเอง ค่านิยมและความเชื่อเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทที่เป็นใหญ่ของสามี และความผิดหวังในชีวิตสมรส และงานของนาตยา บัวลอย (2543) ที่ศึกษาปัจจัยในการกระทำผิดความผิดของผู้ต้องขังหญิงในคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ผลการศึกษาพบว่า มูลเหตุจูงใจที่ผลักดันให้ผู้หญิงกระทำผิดเกิดจากสภาพอารมณ์และจิตใจเป็นเหตุผลผลักดันให้มีการกระทำผิดมากที่สุด ปัจจัยด้านสังคมที่เกี่ยวกับในการกระทำผิดของผู้หญิงเกิดจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัว การได้รับความกดดันในการดำเนินชีวิตซึ่งส่งผลกระทบต่อจิตใจ ปัจจัยด้านบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้กระทำผิด

ความอ่อนแอทางจิตใจ การย่ำแย่จากเหยื่อ สภาพจิตใจในขณะกระทำผิด บัณฑิตภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเกิดจากพื้นฐานทางครอบครัว การศึกษา อาชีพ รายได้ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ลักษณะครอบครัว ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อสภาพจิตใจของผู้กระทำผิด รวมถึงงานของณัฐวุฒิ โอทอง (2543) ที่ศึกษาค่านิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำผิด ผลการศึกษาพบว่าค่านิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำผิด ได้แก่ ความรักในศักดิ์ศรี ความภูมิใจในท้องถิ่น ความนิยมเล่นพนันขั้นต่อ ความมีใจเป็นนักเลง ความนิยมแก้ข้อพิพาทด้วยตนเอง และความรู้สึกเป็นปฏิบัติต่อข้าราชการและคนต่างถิ่น

ด้านการรับรู้ตนเองของผู้ต้องขัง ผู้วิจัยศึกษาจากงานของเดชา กัลยาณุมิพงส์ (2540) ที่ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกทัศน์ของผู้ต้องขัง โดยแบ่งได้เป็น 3 ช่วงคือ ก่อนเข้าสู่เรือนจำ ขณะอยู่ภายในเรือนจำ และหลังการพ้นโทษ ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงก่อนเข้าสู่เรือนจำ ความคล้ายคลึงกันทางด้านภูมิหลังของผู้ต้องขังไม่ได้เป็นสิ่งยืนยันการกระทำผิด แต่มีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ต่อมาในช่วงของการเรียนรู้และปรับตัวในเรือนจำ ผู้ต้องขังต้องผ่านการขัดเกลาโดยกระบวนการปฏิสังสรรค์กับทั้งผู้ต้องขังด้วยกันและเจ้าพนักงาน ผู้ต้องขังอาศัยการสังเกต บอกเล่า และประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนบทบาทเดิมมารับบทบาทใหม่ เรียนรู้และพัฒนาทัศนคติ ค่านิยม และการปรับวิถีชีวิต และแบบแผนพฤติกรรมให้เข้ากับชีวิตในเรือนจำ และช่วงสุดท้ายคือหลังการพ้นโทษ ผู้ต้องขังจะปรับตัวได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมใหม่ที่พวกเขาเข้าไปอยู่ ผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกไปและกลับไปกระทำความผิดอีก และงานของสมพร จันอุต (2549) ที่ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญบาปตามแนวทางของพุทธศาสนาของผู้ต้องขัง ผลการศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีความเชื่อเรื่องบุญบาปตามแนวทางของพุทธศาสนา โดยอายุประเภทของความผิด ลำดับชั้นของผู้ต้องขัง และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องบุญบาป โดยผู้ต้องขังที่มีอายุมากมีแนวโน้มที่จะมีความเชื่อเรื่องบุญบาปสูง ประเภทของความผิดที่มีความรุนแรงมากมีแนวโน้มที่จะมีความเชื่อเรื่องบุญบาปน้อยลง ผู้ต้องขังที่มีระดับชั้นสูงมีแนวโน้มที่จะมีความเชื่อเรื่องบุญบาปมากขึ้น และผู้ต้องขังที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะมีความเชื่อเรื่องบุญบาปน้อยลง

ด้านผลกระทบที่เกิดจากการใช้ชีวิตในเรือนจำ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากงานของเพ็ญพร งานสมวงศ์ (2544) ที่ทำการศึกษสาเหตุ ลักษณะ และผลกระทบของการกระทำผิดเกี่ยวกับยาบ้าของผู้ต้องขังหญิง ในเรือนจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุการกระทำผิดที่เกี่ยวกับยาบ้า สาเหตุที่เสพเพราะอยากทดลอง เพื่อนชักชวน เมื่อติดยาเสพติดแล้วเลิกเสพยาไม่ได้ สาเหตุที่จำหน่ายยาบ้าเพราะความยากจน และเห็นคนอื่นขายแล้วรวย ผลกระทบจากการกระทำผิดเกี่ยวกับยาบ้า ได้แก่ ผลกระทบด้านร่างกายคือ สุขภาพไม่แข็งแรง ผลกระทบต่อชีวิตคือ

ครอบครัวแตกแยก ขาดรายได้ และไม่ได้เรียนหนังสือต่อ และมีผลกระทบด้านจิตใจคือสุขภาพจิตเสีย ผลกระทบต่อครอบครัวของผู้ต้องขังคือ สามีต้องรับผิดชอบครอบครัว สามีของผู้ต้องขังบางรายไปมีภรรยาใหม่ ลูกต้องอยู่ในความดูแลของญาติ ครอบครัวยากจนลง คุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวลดลง ผลกระทบจากสังคมคือ สังคมเห็นว่าผู้กระทำผิดเป็นผู้ทำร้ายสังคมจึงขาดความเชื่อถือ มีความหวาดระแวงว่าผู้ต้องขังจะสร้างปัญหาให้กับสังคมอีก

ส่วนในด้านการปรับตัวของผู้ต้องขังหญิงในการใช้ชีวิตในเรือนจำ ที่ผ่านมามีผู้วิจัยหลายท่านทำการศึกษาการปรับตัวของผู้ต้องขังหญิงเอาไว้ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนงานของ จารุวรรณ รังสิมันตุชาติ (2544) ที่ศึกษาการปรับตัวของผู้ต้องขังเข้าใหม่ในเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่าผู้ต้องขังเข้าใหม่ส่วนใหญ่ในภาพรวมปรับตัวเข้ากับเจ้าหน้าที่เรือนจำ เพื่อนผู้ต้องขัง พนักงานสอบสวน และสิ่งแวดล้อมภายในเรือนจำได้ในระดับดีปานกลาง และปรับตัวเข้ากับนายความได้ในระดับดีมาก ปัญหาที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้ต้องขังเข้าใหม่ ได้แก่ ปัญหาด้านปัจจัยสี่ (อาหาร, ที่อยู่อาศัย, เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค) ปัญหาเรื่องบุคลิกเกิดจากการถูกข่มขู่ กลั่นแกล้ง และถูกเอาเปรียบจากผู้ต้องขังเก่า และเจ้าหน้าที่เรือนจำบางคนใช้อำนาจและกำลังบังคับ รวมทั้งการใช้วาจาค่อนข้างไม่เหมาะสม ปัญหาเรื่องกฎระเบียบที่เข้มงวด และการขาดระเบียบวินัยในการใช้สถานที่ของผู้ต้องขัง ขาดที่ปรึกษา โดยเฉพาะเรื่องคดีความ ปัญหาสุขภาพ การเจ็บปวดด้วยโรคผิวหนัง ผื่นคัน โรคปอด วัณโรค และท้องเสีย ปัญหาความกลัวโรคติดต่อ การไม่มีของอุปโภคใช้ และการซื้อสินค้ากับทางเรือนจำมีราคาแพงกว่าข้างนอก และงานของนิภา นิมนวล (2548) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้ต้องขังหญิง พบว่าผู้ต้องขังหญิงมีการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ กฎระเบียบเจ้าหน้าที่ เพื่อนผู้ต้องขัง และสวัสดิการผู้ต้องขังได้ดีในระดับปานกลาง โดยปัจจัยด้านอายุและอาชีพก่อนต้องโทษมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวต่อเจ้าหน้าที่และสวัสดิการ และระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัวมีความสัมพันธ์ต่อการปรับตัวต่อกฎระเบียบ

ด้านสภาพจิตใจของผู้ต้องขัง ผู้วิจัยได้ทบทวนเกี่ยวกับสุขภาพจิตของผู้ต้องขังจากงานของอุทยา นาคเจริญ (2546) ที่ทำการสำรวจสภาวะสุขภาพจิตของนักโทษคดีความผิดต่อชีวิตและร่างกาย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้สภาวะสุขภาพจิตของตนเองว่าเครียด อึดอัด ท้อแท้ เบื่อ กลุ่มใจ ห่อเหี่ยว อยากรตาย ไม่อยากมีชีวิตอยู่ นอกจากนี้ยังรู้สึกหงุดหงิด กัดฟัน และเก็บกด การรับรู้สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตสามารถสรุปได้ 8 ประเด็น คือ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของเรือนจำ กฎระเบียบของเรือนจำ การฝึกอาชีพของเรือนจำ การริกร่วมเพศ การติดต่อกับครอบครัวญาติพี่น้อง การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ เพื่อนผู้ต้องขังและการถูกทำ

โทษ ส่วนวิธีการจัดการรับสภาวะสุขภาพจิตที่เป็นปัญหามี 2 วิธี คือ จัดการอารมณ์ของตนเองและขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น สำหรับความต้องการการช่วยเหลือ ได้แก่ ความต้องการด้านการดูแลจิตใจ ด้านการให้ภัยโทษ ด้านการยอมรับของครอบครัวและสังคม ด้านเงินทุน ด้านอาชีพ และด้านที่อยู่อาศัย และงานของวสันต์ ชันตินุกูลฐานนท์ (2532) ที่ศึกษาสุขภาพจิตของผู้ต้องขังชาย ผลการศึกษาพบว่าผู้ต้องขังโดยรวมมีระดับความซึมเศร้าและพฤติกรรมที่บ่งชี้ความผิดปกติทางจิตสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่มีโทษสูงซึ่งมีปัญหาสุขภาพจิตสูงกว่าเกณฑ์ปกติเกือบทุกด้าน

ด้านปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขัง ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของผู้ต้องขังในการใช้ชีวิตในเรือนจำจากการศึกษาของณัฐชาภัทร คำคม (2547) ที่ศึกษาเรื่องความต้องการของผู้ต้องขังหญิงที่เรือนจำกลางจังหวัดนครปฐม พบว่าผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีความต้องการด้านสวัสดิการและนันทนาการมากที่สุด รองลงมาคือด้านฝึกวิชาชีพ ด้านความคาดหวังในอนาคต ด้านการศึกษา และด้านปัจจัยพื้นฐาน ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน ด้านสวัสดิการและนันทนาการพบว่า ผู้ต้องขังหญิงมีความต้องการในเรื่องสินค้าที่เป็นที่ต้องการของผู้หญิง เช่น เครื่องสำอาง ผ้าอนามัย ฯลฯ มากที่สุด รองลงมาคือความต้องการการจัดกิจกรรมในวันหยุดเทศกาลหรือวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันปีใหม่ ส่วนด้านที่รองลงมาคือด้านวิชาชีพ พบว่าผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่มีความต้องการมากที่สุดในเรื่องเงินปันผลจากการทำงาน รองลงมาคือความต้องการฝึกวิชาชีพที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ภายหลังการพ้นโทษ และงานของไพฑูรณี วิเศษศิริ (2545) ที่พบว่ากลุ่มผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีปัญหาและความต้องการด้านความคาดหวังในอนาคตมากที่สุด รองลงมาคือปัญหาและความต้องการด้านฝึกอาชีพ โดยปัญหาและความต้องการด้านความคาดหวังในอนาคตที่ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ต้องการมากที่สุดคือ ต้องการที่จะปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนปัญหาและความต้องการด้านการฝึกวิชาชีพนั้น กลุ่มผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีปัญหาและความต้องการฝึกวิชาชีพที่สามารถนำไปใช้ภายนอกเรือนจำได้

ด้านความคาดหวังในการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษ ผู้วิจัยศึกษางานของชาญคณิต ก. สุริยมณี และคณะ (2530) พบว่าความต้องการในระดับสูงของนักโทษภายหลังการปลดปล่อย คือการทำงานเป็นหลักแหล่ง การตรวจสุขภาพร่างกายจากโรงพยาบาล ใบบริสุทธิ์ การได้รับการยอมรับและความเข้าใจอันดีจากญาติพี่น้อง เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ส่วนระดับกลางได้แก่ เรื่องที่อยู่อาศัย เช่นเดียวกับงานของพรณี ตริรัตน์ประยูร (2537) พบว่าผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีความคาดหวังว่าหลังจากพ้นโทษครอบครัวจะยังคงให้ความช่วยเหลือในด้านที่อยู่อาศัย หางานให้ทำ ช่วยด้านเงินค่าใช้จ่ายและสนับสนุนให้กำลังใจในการที่จะกลับตนเป็นคนดีต่อไป ส่วนปัญหาอุปสรรคที่คาดว่าจะมีหลังพ้นโทษ ได้แก่ เงินทุนประกอบอาชีพ และการยอมรับ

จากสังคมภายนอก ส่วนความคาดหวังและการวางแผนที่จะทำหลังพ้นโทษคือ ออกไปประกอบอาชีพสุจริต อยู่ร่วมกับครอบครัว และงานของสุกัญญา การญจนรัตน์ (2544) ที่พบว่า ผู้ต้องขังมีความคาดหวังต่อตนเองในระดับมากที่สุด โดยมีความคาดหวังในการประกอบอาชีพที่สุจริต จะกลับตนเป็นคนดี ไม่คิดที่จะทำความผิดอีก ด้วยจิตสำนึกที่จะเป็นคนดีของครอบครัวและสังคม ส่วนความคาดหวังต่อครอบครัว พบว่าผู้ต้องขังคาดหวังว่าครอบครัวให้การยอมรับ ด้วยการแสดงออกถึงความยินดีที่ผู้ต้องขังจะพ้นโทษให้อภัยในความผิดที่ผ่านมา ให้โอกาสกลับไปอยู่ร่วมกับครอบครัวอีก ครอบครัวจะให้ความช่วยเหลือด้วยการสนับสนุนให้ทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ ได้รับกำลังใจด้วยการไม่รังเกียจที่เคยได้รับโทษมาก่อน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศที่คล้ายคลึงกับการศึกษาครั้งนี้ของผู้วิจัยคือ งานวิจัยเชิงคุณภาพ แนวปรากฏการณ์วิทยาของ Pogrebin and Dodge (2001) ที่ศึกษาการศึกษาระดับการณในเรือนจำของผู้ต้องขังหญิงที่พ้นโทษก่อนกำหนดผลการศึกษาพบว่า การบอกเล่าถึงชีวิตในเรือนจำของผู้ต้องขังหญิงแสดงถึงพฤติกรรมภายนอกและความตึงเครียดที่ซ่อนอยู่ภายในที่ก่อให้เกิดบรรยากาศแห่งความกลัวและความรุนแรง นอกจากนี้ ทักษะที่แตกต่างกันระหว่างผู้ต้องขังกับเจ้าหน้าที่ในเรือนจำบ่อยครั้งนำไปสู่การส่งเสริมบรรยากาศแห่งการละเลยไม่สนใจกัน การศึกษานี้บรรยายและวิเคราะห์แง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคมของผู้ต้องขังที่พ้นโทษก่อนกำหนด เช่น ความรู้สึกแรกของการเข้ามาอยู่ในเรือนจำ ความอ่อนแอและความยากลำบากของผู้ต้องขัง บรรยากาศแห่งความสับสนวุ่นวายในเรือนจำ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังด้วยกันและผู้ต้องขังกับเจ้าหน้าที่ เป็นต้น ผลการศึกษายังแสดงถึง "ความเจ็บปวดจากการถูกจองจำ" (pains of imprisonment) ที่เกิดจากการถูกจำกัดในด้านต่างๆ ซึ่งมีระดับรุนแรงกว่าที่เคยรับรู้ก่อนหน้านี้อีกด้วย และงานของ Wismont (2000) ที่ทำการศึกษาระดับการณของผู้ต้องขังหญิงมีกรรมที่คลอเคลียในเรือนจำ เนื่องจากทางเรือนจำห้ามการสัมผัสภาษณ์และบันทึกเทป ทำให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการให้กลุ่มตัวอย่างเขียนบอกเล่าประสบการณ์ลงในสมุดบันทึก ซึ่งมีแนวทางการถามระบุไว้ จากการวิเคราะห์คำตอบที่ได้ พบว่า ประสบการณ์ของผู้ต้องขังหญิงมีกรรมที่คลอเคลียในเรือนจำเกี่ยวกับหัวข้อต่างๆ เช่น ความรู้สึกในการคลอเคลียในเรือนจำ ความเศร้าโศกเสียใจของผู้ต้องขังหญิงที่แท้จริง ประสบการณ์เกี่ยวกับความแปลกแยกทางร่างกายและจิตใจในการใช้ชีวิตในเรือนจำ ความผูกพันกับบุตรในท้อง เป็นต้น

ผู้วิจัยศึกษาความเครียดและสภาวะทางจิตของผู้ต้องขังจากงานของ Houck and Loper (2002) ที่ศึกษาความเครียดของผู้ต้องขังหญิงที่เป็นแม่คนในเรือนจำที่มีระดับความมั่นคงสูงสุด ผลการศึกษาพบว่าความเครียดที่เกิดจากการถูกจำกัดการติดต่อกับลูกมีความสัมพันธ์ในระดับสูง

กับความวิตกกังวล ความซึมเศร้า และอาการที่แสดงออกทางกาย ความเครียดของผู้ต้องขังหญิงที่เกิดจากการมาเยี่ยมของลูกมีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวล และความเครียดที่เกิดจากการไม่สามารถแสดงบทบาทของผู้ปกครองในการดูแลลูกมีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวลและความซึมเศร้า โดยผู้ต้องขังหญิงมีความเครียดในด้านนี้มากที่สุด และงานของ Wooldredge (1999) ที่ศึกษาสุขภาวะทางจิตของผู้ต้องขัง ผลการศึกษาพบว่าผู้ต้องขังมีแนวโน้มที่จะมีอาการซึมเศร้า วิตกกังวล และเครียด เมื่อไม่ได้ทำกิจกรรมในเรือนจำ และไม่มีญาติมาเยี่ยม รวมถึงการตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงและการมีจำนวนปีที่สูงในการถูกจำคุกก็มีความสัมพันธ์กับอาการดังกล่าว นอกจากนี้ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การเป็นคนผิวขาว และการได้รับการศึกษาที่ต่ำ ยังมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับระดับความซึมเศร้า ความวิตกกังวล และความเครียดอีกด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงในคดีฆาตกรรม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์นิยม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่ออธิบายประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการให้การปรึกษาผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมต่อไป รายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

มีพื้นที่ศึกษาคือ ทณฑสถานหญิงเชียงใหม่ สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ตั้งอยู่เลขที่ 100 ถนนราชวิถี ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเรือนจำที่มีระดับความมั่นคงแข็งแรงปานกลาง มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังโทษสถานเบาถึงตลอดชีวิต ปัจจุบัน (16 มีนาคม 2550) มีผู้ต้องขังทั้งสิ้น 1,213 คน ส่วนใหญ่มีความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติยาเสพติด

ผู้วิจัยเลือกทณฑสถานหญิงเป็นพื้นที่ศึกษาโดยใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจงมีเกณฑ์ในการเลือกคือ เป็นเรือนจำที่มีผู้ต้องขังหญิงในคดีฆาตกรรมเพียงพอสำหรับการศึกษา เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยเลือกทณฑสถานหญิงเชียงใหม่เป็นพื้นที่ศึกษาคือ การที่ผู้วิจัยเข้าไปฝึกงานด้านการปรึกษาเชิงจิตวิทยาในทณฑสถานหญิงแห่งนี้ ทำให้มีความปลอดภัยและความสะดวกในการเก็บข้อมูล รวมถึงสามารถเข้าพบทนายจิตวิทยาในการสร้างความไว้วางใจให้กับผู้ต้องขังหญิง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม และผู้ให้ข้อมูลประกอบคือเจ้าหน้าที่ของเรือนจำ

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ระหว่างที่ผู้วิจัยได้เข้าไปฝึกงานที่ทณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีโอกาสดำเนินการพูดคุยกับผู้ต้องขังหญิงที่เข้าเกณฑ์ว่าน่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ได้จำนวน 21 คน จากผู้ต้องขังหญิงที่ถูกระบุว่ามีความผิดเกี่ยวกับชีวิตทั้งหมด 31 คน (จากรายชื่อที่ผู้วิจัยได้รับจากเจ้าหน้าที่ในเดือนกรกฎาคม 2550) โดยมีเกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักคือ เป็นผู้ต้องขังหญิงที่ถูกระบุว่ามีความผิดเกี่ยวกับชีวิตและมีความยินดีในการให้ข้อมูล อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลหลักบางคนมีอาการทางจิตและมีสภาพจิตใจที่ไม่พร้อมในการให้ข้อมูล ทำให้ได้ผู้ต้องขังหญิงที่สามารถให้ข้อมูลได้และนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้เพียง 14 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลประกอบ

ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลประกอบ ผู้วิจัยได้พูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของทัศนสถานหญิงเชียงใหม่ ซึ่งให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของผู้ต้องขัง รวมถึงการแนะนำสถานที่และกฎระเบียบต่างๆ ในเรือนจำ โดยผู้วิจัยได้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลประกอบจำนวน 2 คน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่พยาบาลและนักจิตวิทยาของทัศนสถานหญิงเชียงใหม่

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ประกอบด้วยข้อคำถามต่างๆ เกี่ยวกับประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิง ซึ่งพัฒนาขึ้นมาโดยการตั้งข้อคำถามให้ครอบคลุมในเรื่องประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยด้านอารมณ์/ความรู้สึกและความคิดในขณะที่ใช้ชีวิตอยู่ในทัศนสถาน โดยจัดหมวดหมู่ข้อคำถามเป็นหัวข้อย่อยๆ และไม่กำหนดจำนวนข้อคำถาม

จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อคำถามที่ได้ไปทดลองสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 1-2 ราย และนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาพัฒนาเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ โดยแก้ไขปรับปรุง รวมถึงเพิ่มเติมเนื้อหาให้เหมาะสมและครอบคลุมกับประเด็นที่ต้องการศึกษา ขั้นตอนต่อไปก็คือการนำแนวทางการสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนต่อไป และกลับไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่ครบจากผู้ให้ข้อมูลคนก่อน

จากขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น แนวทางการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยใช้เป็นหลักในการเก็บข้อมูลภาคสนาม มีดังนี้

1. ผู้วิจัยแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยผู้ให้ข้อมูลรับทราบ รวมถึงการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลโดยการขอความยินยอมในการให้ข้อมูลและชี้แจงเกี่ยวกับสิทธิของผู้ให้ข้อมูล จากนั้นพูดคุยกับผู้ให้สัมภาษณ์ในเรื่องต่างๆ ไป เพื่อสร้างสัมพันธภาพ เช่น ตอนนี้งานทำอะไร สุขภาพตอนนี้เป็นอย่างไรบ้าง เป็นต้น
2. ผู้วิจัยใช้แนวคำถามกว้างๆ เกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการศึกษาในการถามผู้ให้สัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่สร้างขึ้น ซึ่งครอบคลุมรายละเอียดเกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดของผู้ต้องขังหญิงตั้งแต่ลงมือก่อเหตุ จนถึงการใช้ชีวิตภายในเรือนจำ (ดูภาคผนวก ก.) ซึ่งอาจมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของสถานการณ์
3. เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนในประเด็นที่ต้องการแล้ว ผู้วิจัยจึงค่อยๆ จบการสนทนา โดยการถามผู้ให้สัมภาษณ์ว่ามีประเด็นใดอีกหรือไม่ที่ต้องการเล่าเพิ่มเติม หรือมีประเด็นใดที่ยังไม่ชัดเจน

และต้องการขยายรายละเอียดเพิ่มเติมหรือไม่ รวมถึงขออนุญาตผู้สัมภาษณ์ หากต้องการกลับมาถามคำถามที่ยังไม่ชัดเจนหรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติม จากนั้นผู้วิจัยจึงกล่าวขอบคุณ และจบการสัมภาษณ์

นอกจากนี้ ยังมีเครื่องมือในการสัมภาษณ์อื่นๆ เช่น สมุดบันทึกและแบบบันทึกข้อมูลสำหรับบันทึกสิ่งได้จากการสัมภาษณ์ รวมถึงตัวผู้วิจัย ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ สังเกต และบันทึกข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลในทัศนสถานหญิงเชียงใหม่ในฐานะนักวิจัยและนักจิตวิทยา ในบทบาทของนักวิจัย ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลที่ทัศนสถานหญิงเชียงใหม่ส่งไปที่กรมราชทัณฑ์ ส่วนในบทบาทของนักจิตวิทยา ผู้วิจัยในฐานะนักศึกษาฝึกงานจิตวิทยาการปรึกษาได้รับมอบหมายจากอาจารย์นิเทศก์ให้เข้ามาทำหน้าที่นักจิตวิทยาโดยให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแก่ผู้ต้องขัง ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้นประมาณ 9 เดือน แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ (1) ช่วงของการฝึกปฏิบัติงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยา เป็นเวลา 4 เดือน คือ ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงกันยายน 2550 โดยผู้วิจัยเข้าไปสัมภาษณ์ผู้ต้องขังสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง แต่แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง และ (2) ช่วงของการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เป็นเวลา 5 เดือน คือ ระหว่างเดือนตุลาคม 2550 ถึงมีนาคม 2551 โดยในช่วงนี้ผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง แต่เข้าไปเก็บเป็นช่วงๆ ใช้เวลาช่วงละ 2-4 สัปดาห์

2. ในช่วงแรกที่เข้าไปในทัศนสถาน ผู้วิจัยยังไม่ได้เริ่มเก็บข้อมูลในทันที แต่เข้าไปทำงานในบทบาทของนักจิตวิทยา โดยมีหน้าที่ในการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแก่ผู้ต้องขังที่ต้องการรับการปรึกษาและผู้ต้องขังที่ถูกส่งตัวมาจากเจ้าหน้าที่เพื่อประเมินปัญหา ในระหว่างนี้ผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องขังคดีฆาตกรรมจากเจ้าหน้าที่สถานพยาบาล เพื่อตรวจสอบและคัดเลือกจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยสามารถสอบถามข้อมูล รวมถึงทำการศึกษเกี่ยวกับกฎระเบียบต่างๆ ของทัศนสถานหญิงเชียงใหม่ไปด้วย โดยการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่อย่างไม่เป็นทางการ เดิมที ผู้วิจัยตั้งใจว่าจะใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และบันทึกเทปการสัมภาษณ์ แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านระเบียบของกรมราชทัณฑ์ที่ไม่อนุญาตให้บันทึกเทปการสัมภาษณ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเปลี่ยนวิธีการเก็บข้อมูลจากการบันทึกเทปเป็นการจดบันทึกการสัมภาษณ์แทน

3. เมื่อผู้วิจัยเข้าไปทำงานในทัศนสถานได้ระยะหนึ่ง จึงเริ่มลงมือเก็บข้อมูลจากผู้ต้องขังหญิง โดยผู้วิจัยได้ระบุชื่อของผู้ให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ จากนั้นเจ้าหน้าที่จึงเชิญตัวผู้ให้ข้อมูลมาพูดคุยกับผู้วิจัย ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลด้วยการชี้แจง

บทบาทของผู้วิจัยและจุดประสงค์ในการพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยแนะนำตนเองว่าเป็น นักจิตวิทยาจากภายนอกทัศนสถาน และต้องการพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ในทัศนสถานเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับผู้ต้องขัง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ชี้แจงถึงสิทธิของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการยินยอมและความสมัครใจในการให้ข้อมูลในการวิจัย รวมถึงได้ชี้แจงเกี่ยวกับการปกปิดรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อสร้างความไว้วางใจให้กับผู้ให้ข้อมูลว่าจะไม่มีผลกระทบเกิดขึ้นจากการให้ข้อมูล

4. ในช่วงแรกของการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องทั่วไป เช่น สุขภาพของผู้ให้ข้อมูล หน้าที่การงานที่รับผิดชอบอยู่ในตอนนี้ เป็นต้น จากนั้นจึงค่อยๆ เริ่มเข้าสู่ประเด็นหลักของการวิจัยคือประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม โดยผู้วิจัยได้สอบถามผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ได้แก่ เหตุการณ์ในช่วงลงมือก่อเหตุ ความรู้สึกเมื่อถูกควบคุมตัว รวมถึงการใช้ชีวิตในทัศนสถานหญิง โดยมุ่งเน้นที่อารมณ์และความรู้สึกมากกว่า รายละเอียดทางด้านอื่นๆ หลังจากสิ้นสุดการสนทนา ผู้วิจัยรีบทบทวนสิ่งที่ตนเองได้บันทึกในขณะสัมภาษณ์ และบันทึกเพิ่มเติมในส่วนที่ตกหล่นและขาดหาย รวมถึงประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการบันทึกโดยสังเขป เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรายต่อไป

5. หลังจากเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน ผู้วิจัยพบว่า ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลบางรายยังมีรายละเอียดที่ตกหล่นและไม่กระจ่างชัด และข้อมูลบางส่วนยังต้องการการยืนยันเพิ่มเติมจากผู้ต้องขังเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้ต้องขังต้องการสื่อ ทำให้ผู้วิจัยติดต่อขอสัมภาษณ์เพิ่มเติม โดยส่วนใหญ่ผู้วิจัยจะพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนประมาณ 2-3 ครั้ง ครั้งละ 40-60 นาที ผู้ให้ข้อมูลบางรายที่ผู้วิจัยให้คำปรึกษาไปด้วยอาจใช้เวลาถึง 120 นาที และผู้ให้ข้อมูลบางรายที่เริ่มต้นพูดคุยด้วยการปรึกษาปัญหา ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ในครั้งนั้น และต้องนัดมาสัมภาษณ์ใหม่ในครั้งต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินไปพร้อมๆ กับช่วงเวลาของการเก็บข้อมูล เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเสร็จในแต่ละครั้ง จะนำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกมาเรียบเรียงและสรุปเป็นประเด็น และปรับปรุงข้อคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อนำไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลคนต่อไป จนกระทั่งครบทุกคน ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย มีดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของ Schweitzer (1998, อ้างถึงใน Holroyd, 2001) ที่ดัดแปลงวิธีการวิจัยแนวปรากฏการณ์นิยมของ Giorgi มาใช้ โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1.1 ผู้วิจัยอ่านบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลซ้ำแล้วซ้ำเล่า เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่กำลังศึกษาอย่างเป็นองค์รวม และพยายามทำตัวเองให้ว่างโดยปราศจากอคติและการตัดสินใดๆ ในการวิเคราะห์อยู่เสมอ

1.2 ผู้วิจัยทำการเข้ารหัส (Coding) จากข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน โดยที่ให้ความหมาย และลดทอนประสบการณ์ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลให้เหลือเพียงประเด็นหลักๆ และนำประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกันของผู้มาสร้างเป็นประเด็นหลัก

1.3 ผู้วิจัยทำการจัดหมวดหมู่เนื้อหาหลักซึ่งเน้นที่ประเด็นหลักที่ปรากฏขึ้นจากโครงร่างทางความคิดที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน สร้างโครงร่างทางความคิดขึ้นใหม่โดยนำประเด็นหลักที่คล้ายกันมารวมกัน และตัดประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป และสกัดส่วนที่เป็นความหมายออกมา รวมถึงการพิจารณาความรู้เดิมเกี่ยวกับประสบการณ์นั้นๆ ที่มีอยู่

1.4 ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบความรู้เดิมที่มีอยู่กับประเด็นและโครงร่างทางความคิดหลักที่ได้ในการศึกษารั้งนี้ โดยให้ความสำคัญกับการอธิบายข้อมูลซึ่งรายงานความหมายของประสบการณ์อย่างละเอียด จากนั้นจึงสรุปประเด็นหลักทั้งหมดเพื่อให้เห็นภาพเชิงลึกของประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษา

2. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม โดยก่อนทำการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบว่าผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมหรือไม่ เนื่องจากในรายชื่อผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่ที่ผู้วิจัยได้รับจากหน้าที่ระบุแค่เพียงความผิดต่อชีวิต ทำให้ผู้วิจัยต้องตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ว่าผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่เข้ามาด้วยคดีฆาตกรรม

2.2 ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจกับผู้ให้ข้อมูลก่อนที่จะทำการเก็บข้อมูล เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับการได้มาซึ่งข้อมูลในการวิจัย โดยผู้วิจัยเข้าไปทำหน้าที่นักจิตวิทยาในการให้การปรึกษาผู้ต้องขังที่มีปัญหาในเรื่องจำเป็นประจำเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความคุ้นเคยกับ

ผู้วิจัย และมีการให้การปรึกษาแก่ผู้ให้ข้อมูลบางรายก่อนจะเริ่มต้นสัมภาษณ์หรือระหว่างการสัมภาษณ์ ซึ่งช่วยให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความไว้วางใจแก่ผู้วิจัย เนื่องจากมีการให้ความช่วยเหลือผู้ให้ข้อมูล รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นกับผู้ให้ข้อมูลว่าผู้วิจัยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องจำและจะปกปิดข้อจริงของผู้ให้ข้อมูลเมื่องานวิจัยได้รับการเผยแพร่

2.3 เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพอย่างเคร่งครัดตามหลักการ เพื่ออธิบายสิ่งที่ผู้วิจัยค้นพบจากข้อมูลที่ได้มา และหาข้อสรุปเพื่อใช้ในการตอบคำถามงานวิจัย

2.4 ผู้วิจัยมีขั้นตอนการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ โดยมีบันทึกเกี่ยวกับวันและเวลาที่เข้าไปสัมภาษณ์ผู้ต้องขังโดยตรวจสอบได้จากเจ้าหน้าที่ของทัณฑสถาน และบันทึกเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล รวมถึงมีการรายงานขั้นตอนการทำงานแก่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อย่างต่อเนื่อง

2.5 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ผู้วิจัยบันทึกไว้ โดยการบอกเล่าถึงความเข้าใจที่ผู้วิจัยมีต่อข้อมูลให้กับผู้ให้ข้อมูลรับทราบ และแก้ไขข้อมูลเมื่อพบว่ามีความเข้าใจที่ผิดพลาด

2.6 ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปให้เพื่อนผู้วิจัยที่มีทักษะในการวิจัยคุณภาพและมีความรู้ทางด้านจิตวิทยา จำนวน 2 ราย ช่วยตรวจสอบขั้นตอนและยืนยันความถูกต้องของประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ รวมถึงให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยตรวจสอบประเด็นที่ได้รับว่าเพียงพอหรือไม่ในการตอบคำถามการวิจัย

3. การสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ในการสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเขียนสรุปในเชิงพรรณนาและเชื่อมโยงเนื้อหาเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบเพื่อตอบคำถามในการวิจัย และอภิปรายผลการศึกษาที่เกิดขึ้นโดยการวิเคราะห์ที่มาของผลการศึกษาและเปรียบเทียบผลการศึกษาที่ได้ในครั้งนี้กับการศึกษาที่ผ่านมา รวมถึงนำเสนอข้อจำกัดในการวิจัยและข้อเสนอแนะในการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นนี้ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมและเจ้าหน้าที่ของทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ รวมถึงศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยที่ได้รับออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยข้อมูลส่วนตัวและภูมิหลังโดยสังเขปของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน

ส่วนที่ 2 ประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยนำเสนอภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน เพื่อทำความเข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับชีวิตของผู้ให้ข้อมูลก่อนถูกจำคุก ก่อนที่จะพิจารณาผลที่ได้จากการศึกษาในส่วนที่ 2 ต่อไป

ผู้วิจัยขอชี้แจงไว้ในเบื้องต้นว่าในการนำเสนอภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ข้อมูลส่วนใหญ่มาจากคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูล และอีกส่วนมาจากแฟ้มประวัติจากสถานพยาบาลของทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ทำให้ข้อมูลที่น่าเสนอในที่นี้อาจไม่ใช่ข้อเท็จจริงทั้งหมด แต่ข้อมูลบางส่วนมาจากทัศนคติและการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าไม่ตรงกับข้อมูลของทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย

ชื่อ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	อาชีพ	ความผิด	โทษจำคุก	จำคุกมาแล้ว	การยอมรับ ความผิด
ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1	37	ภาคเหนือ	ปวช.	ผู้ช่วยพยาบาล	ฆ่าสามี	นักโทษระหว่างตัดสิน	1 ปี 6 เดือน	ยอมรับ
ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2	28	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ป.6	รับจ้างทั่วไป	ฆ่าสามี	7 ปี 6 เดือน (นักโทษเด็ดขาด)	1 ปี 7 เดือน	ยอมรับ
ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3	28	ภาคกลาง	ม.3	ไม่ได้ทำงาน	ฆ่ายาย	25 ปี (นักโทษระหว่างอุทธรณ์)	2 ปี 10 เดือน	ยอมรับ
ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4	56	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	มศ.5	ธุรกิจส่วนตัว	จ้างวานฆ่าสามี	20 ปี (นักโทษเด็ดขาด)	5 ปี 6 เดือน	ไม่ยอมรับ
ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6	52	ภาคเหนือ	ป.4	รับจ้างทั่วไป	จ้างวานฆ่าสามี	ตลอดชีวิต (นักโทษระหว่างฎีกา)	6 ปี 10 เดือน	ไม่ยอมรับ
ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5	47	ภาคเหนือ	ป.6	แม่บ้าน	จ้างวานฆ่าสามี	30 ปี (นักโทษเด็ดขาด)	3 ปี 2 เดือน	ยอมรับ

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7	44	ภาคกลาง	มศ.3	ธุรกิจส่วนตัว	ร่วมมือปล้นฆ่า	ตลอดชีวิต (นักโทษระหว่างอุทธรณ์)	1 ปี 11 เดือน	ไม่ยอมรับ
ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8	26	ภาคเหนือ	ม.6	แม่บ้าน	ฆ่าลูกเลี้ยง	26 ปี 8 เดือน (นักโทษระหว่างอุทธรณ์)	7 ปี 6 เดือน	ไม่ยอมรับ
ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9	36	ภาคกลาง	ปวช.	แม่บ้าน	จ้างวานฆ่า พ่อเลี้ยง	ตลอดชีวิต (นักโทษระหว่างอุทธรณ์)	3 ปี 10 เดือน	ยอมรับ
ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10	58	ภาคกลาง	ไม่ทราบ	เกษตรกร	จ้างวานฆ่า	ตลอดชีวิต (นักโทษระหว่างอุทธรณ์)	2 ปี 8 เดือน	ไม่ยอมรับ
ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11	45	ภาคกลาง	ป.4	ค้าขาย	จ้างวานฆ่าสามี	50 ปี (นักโทษระหว่างอุทธรณ์)	2 ปี 11 เดือน	ยอมรับ
ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12	54	ภาคกลาง	ไม่ทราบ	รับจ้างทั่วไป	จ้างวานฆ่า	ตลอดชีวิต (นักโทษระหว่างอุทธรณ์)	2 ปี 1 เดือน	ไม่ยอมรับ
ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13	60	ภาคเหนือ	ไม่ทราบ	พนักงานโรงงาน	ฆ่าสามี	8 ปี 4 เดือน (นักโทษเด็ดขาด)	3 ปี 8 เดือน	ยอมรับ
ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14	54	ภาคเหนือ	ม.6	ไม่ได้ทำงาน	จ้างวานฆ่า	ตลอดชีวิต (นักโทษระหว่างฎีกา)	6 ปี 10 เดือน	ไม่ยอมรับ

1. ภาพรวมของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาค้างนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 14 ราย มีอายุระหว่าง 26 - 60 ปี โดยจำนวนครึ่งหนึ่งของผู้ให้ข้อมูลมีอายุระหว่าง 50 - 60 ปี ช่วงอายุ 40 - 50 ปี มีจำนวน 3 ราย ส่วนช่วงอายุ 30 - 40 ปี และ 20 - 30 ปี มีจำนวนผู้ให้ข้อมูลช่วงละ 2 ราย

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ทางภาคเหนือและภาคกลาง ภาคละ 6 ราย ส่วนที่เหลืออยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเป็นจำนวน 7 ราย ระดับประถมศึกษา 4 ราย และไม่ทราบระดับการศึกษา 3 ราย ในด้านการประกอบอาชีพนั้นมีความหลากหลาย ได้แก่ รับจ้างทั่วไป แม่บ้าน ธุรกิจส่วนตัว ค้าขาย ผู้ช่วยพยาบาล พนักงานโรงงาน เกษตรกร และมีส่วนหนึ่งที่ไม่ได้ทำงาน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้นผู้ต้องขังส่วนใหญ่เข้ามาด้วยคดีจำคุกจำคุก และอีกส่วนหนึ่งเป็นผู้ลงมือฆ่าด้วยตนเอง คู่กรณีส่วนใหญ่คือสามีและคนใกล้ชิด อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่งปฏิเสธความผิดที่เกิดขึ้นว่าตนเองไม่มีส่วนรู้เห็น ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกครึ่งหนึ่งยอมรับสารภาพว่าตนเองเป็นผู้ลงมือก่อเหตุ

ส่วนในด้านโทษจำคุก มีตั้งแต่อยู่ระหว่างการตัดสินไปจนถึงจำคุกตลอดชีวิต ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีโทษจำคุกค่อนข้างสูง โดยแบ่งออกเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต 6 คน โทษจำคุก 20 ปีขึ้นไป 5 คน โทษจำคุกต่ำกว่า 10 ปี 2 คน และอยู่ระหว่างการตัดสิน 1 คน ผู้ให้ข้อมูลถูกจำคุกมาแล้วระหว่าง 1 ปีขึ้นไปจนถึง 7 ปีขึ้นไป โดยมีสถานะเป็นนักโทษระหว่างอุทธรณ์ 7 คน นักโทษเด็ดขาด 4 คน นักโทษระหว่างฎีกา 2 คน และนักโทษระหว่างการตัดสิน 1 คน

2. ภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 กับสามีแต่งงานกันและมีลูกด้วยกัน 2 คน เธอทำงานเป็นผู้ช่วยพยาบาล ส่วนสามีรับราชการ ต่อมาผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 ย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ และเดินทางกลับบ้านเป็นประจำในวันหยุด จนกระทั่งวันหนึ่งผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 กลับมาบ้านแล้วพบว่าสามีมีผู้หญิงคนอื่น ตอนแรกเธอตกลงกับสามีและผู้หญิงคนใหม่ของเขาว่าให้ต่างคนต่างอยู่คนละบ้าน แต่ก่อนที่เธอจะเดินทางกลับกรุงเทพฯ เธอเกิดระแคะระคายว่าสามีจะพาผู้หญิงคนนั้นเข้ามาอยู่ที่บ้าน ทำให้เธอตัดสินใจไม่เดินทางกลับ และในคืนนั้นเองเธอกับเขาได้ทะเลาะกันอย่างรุนแรง ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 ถูกสามีทำร้ายร่างกายจนเธอทนไม่ไหวและใช้มีดคัตเตอร์แทงเขา จากนั้นจึงโทรไปแจ้งตำรวจมารับสามีไปส่งโรงพยาบาล สามีของเธอไปเสียชีวิตที่นั่น ส่วนเธอถูกจับกุมและแจ้งขอหาฆ่าผู้อื่น ตอนนี้คดีของผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 อยู่ระหว่างการตัดสิน เธอใช้ชีวิตในฐานะนักโทษระหว่างการตัดสินมาได้ 1 ปี 6 เดือนแล้ว

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2 เคยอาศัยอยู่กับสามีที่กรุงเทพฯ และมีลูกด้วยกัน 1 คน ต่อมาเธอแยกทางกับสามีและกลับมาอยู่กับแม่และพี่น้อง เมื่อแม่ล้มป่วยลง ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2 จึงเดินทางไปทำงานที่เชียงใหม่เพื่อหาเงินส่งไปรักษาแม่ เธอทำงานเป็นพนักงานที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง และได้พบกับผู้ตายที่นี้ เขาเป็นแขกที่ร้านอาหารที่คอยตามตื้อเธอ แต่เธอไม่ยินยอม ทำให้ผู้ตายคอยรังควานและก่อกวนเธอ จนในที่สุดผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2 ก็ตกลงใจที่จะใช้ชีวิตร่วมกับเขา ผู้ตายบอกให้เธอออกจากงานและตกลงว่าจะให้เงินเธอเพื่อส่งไปให้ทางบ้าน แต่หลังจากนั้นเขากลับกีดกันไม่ให้เธอติดต่อกับทางบ้านและไม่ให้เงินเธอเพื่อส่งไปรักษาแม่ที่ป่วย ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2 รู้สึกเครียดมากและดื่มเหล้าเป็นประจำในช่วงที่ย้ายมาอยู่กับเขา จนกระทั่งวันหนึ่งเธอดื่มเหล้าและทะเลาะกับผู้ตายอย่างรุนแรง เขาทำร้ายร่างกายเธอ ทำให้เธอใช้มีดแทงเขาจนบาดเจ็บและไปเสียชีวิตที่โรงพยาบาล จากนั้นจึงโทรไปแจ้งตำรวจ ตอนนี้คดีของผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2 สิ้นสุดแล้ว เธอถูกตัดสินจำคุก 7 ปี 6 เดือน ด้วยข้อหาฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 อาศัยอยู่กับยายที่จังหวัดแห่งหนึ่งในภาคกลางตอนบน พ่อกับแม่ของเธอทำงานรับเหมาก่อสร้างอยู่ที่กรุงเทพฯ และคอยส่งเงินมาให้เธอใช้ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 แต่งงานและมีลูกหลังจากเรียนจบชั้นมัธยมต้นกับเพื่อนที่เรียนด้วยกัน ต่อมาเธอแยกทางกับสามีเมื่อลูกอายุ 3 ขวบ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 ไม่ได้ทำงานอะไร นอกจากเลี้ยงลูกอยู่กับบ้าน และเธอมักจะแอบออกจากบ้านไปเล่นการพนันกับเพื่อนเป็นประจำ ต่อมาเธอเสียพนันจนเป็นหนี้จำนวนมาก ทำให้เธอมาขอเงินยายเพื่อนำไปใช้คืนเจ้าหนี้ แต่ยายปฏิเสธที่จะให้เงินเธอ และคืนนั้นเองเมื่อยายเข้านอน เธอได้ใช้มีดตายายจนเสียชีวิต ไม่มีใครรู้ว่าผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 เป็นคนลงมือ ทุกคนต่างคิดว่ายายของเธอถูกโจรทำร้าย จนกระทั่งเธอตัดสินใจเข้ามาขอตัวกับตำรวจด้วยตนเอง ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 ถูกแจ้งข้อหาฆ่าคนตายโดยเจตนา และถูกศาลตัดสินจำคุก 25 ปี ตอนนี้คดีของเธออยู่ระหว่างอุทธรณ์เพื่อขอลดโทษ

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 มีลูกสาวหนึ่งคน เธอกับสามีแยกทางกันเมื่อ 20 ปีก่อน แต่ไม่ได้จดทะเบียนหย่า ก่อนเกิดเหตุ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 อาศัยอยู่กับลูกสาวที่กรุงเทพฯ เธอทำธุรกิจส่วนตัว โดยมีสวนผลไม้อยู่ที่จังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันหนึ่งตำรวจแจ้งว่าสามีของเธอเสียชีวิตอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่และบอกให้เธอไปรับศพสามี เมื่อผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 เดินทางไปถึง ตำรวจแจ้งข้อหาเธอว่าจ้างวานฆ่าสามี ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 ปฏิเสธข้อกล่าวหา และยืนยันว่าตนเองไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด เธอตัดสินใจไม่ประกันตัวและต่อสู้คดีอยู่ในเรือนจำ เวลาผ่านไป 5 ปี ศาลชั้นต้นตัดสิน

จำคุกตลอดชีวิต ต่อมาศาลอุทธรณ์ตัดสินใหม่เหลือโทษจำคุก 20 ปี ตอนนี้อยู่ให้ข้อมูลรายที่ 4 เป็นนักโทษเด็ดขาด และใช้ชีวิตในทัณฑสถานได้ 5 ปี 6 เดือนแล้ว

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5 อาศัยอยู่กับสามีที่จังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคเหนือ โดยมีลูกชาย แม่และพี่ชายของเธออาศัยอยู่ด้วย ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5 ทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน ส่วนสามีทำงานอยู่ที่รัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่ง และเขามักจะกู้เงินจากเพื่อนที่ทำงานเพื่อนำมาปล่อยเงินกู้ แต่ไม่ยอมใช้คืนให้หมด ทำให้ครอบครัวของเธอมีหนี้สินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากดอกเบี้ยเงินกู้ จนต้องเอาที่ดินไปจำนองไว้ นอกจากนี้ สามีของเธอยังกู้เงินไปซื้อบ้านอยู่กับผู้หญิงอีกคนหนึ่งอีกด้วย เมื่อหนี้สินของสามีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้คุณสร้อยจนตรอกเครียดเพราะต้องร่วมใช้หนี้ให้กับสามีเนื่องจากเป็นภรรยา ถูกต้องตามกฎหมาย เธอกังวลว่าหากสามียังคงสร้างหนี้สินต่อไป ที่ดินที่จำนองไว้จะถูกยึดและครอบครัวของเธอจะไม่มีที่อยู่ และลูกต้องรับผิดชอบหนี้สินที่สามีเป็นคนก่อ ทำให้เธอตัดสินใจจ้างวานมือปืนให้ลงมือฆ่าสามี หลังจากสามีเสียชีวิต ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5 เข้ามาพบกับตำรวจด้วยความตั้งใจรับผิดชอบในการกระทำของตน เธอถูกตัดสินจำคุก 30 ปี และตอนนี้เป็นนักโทษเด็ดขาดแล้ว

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6 อาศัยอยู่กับลูกอีก 2 คนที่จังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคเหนือ เธอมีอาชีพรับจ้างทั่วไป โดยก่อนเกิดเหตุเธอรับทำงานตัดหญ้าที่บ้านหลังหนึ่ง ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6 กับสามีแยกทางกันเป็นเวลาประมาณ 10 ปีก่อนเกิดเหตุ สามีของเธอไปมีภรรยาใหม่ แต่ไม่ได้จดทะเบียนหย่ากับเธอ ก่อนหน้าที่สามีจะเสียชีวิต เขามาเยี่ยมเธอและลูกที่บ้าน ทั้งคู่ทะเลาะกันและเขาได้ทำร้ายร่างกายเธอ หลังจากนั้นไม่นานสามีของเธอก็ถูกยิงเสียชีวิต มือปืนถูกตำรวจจับได้และขัดทอدماتที่เธอว่าเป็นคนจ้างวานฆ่า ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6 ปฏิเสธข้อกล่าวหาและสู้คดีมาตลอด ศาลชั้นต้นยกฟ้อง ผ่านไป 2 ปี ศาลอุทธรณ์ตัดสินคดีใหม่ ครั้งนี้เธอถูกตัดสินจำคุกตลอดชีวิต ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6 ยื่นฎีกาให้ศาลตัดสินคดีใหม่อีกครั้ง ตอนนี้อยู่ใช้ชีวิตในทัณฑสถานมาเป็นเวลา 6 ปี 10 เดือน

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7 เป็นเจ้าของร้านตัดเสื้ออยู่ที่จังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคเหนือ เธอแยกทางกับสามีเมื่อหลายปีก่อน และอาศัยอยู่กับลูกสาวเพียงลำพัง วันเกิดเหตุ อดีตสามีกลับมาเยี่ยมที่บ้าน โดยมาพร้อมกับลูกน้องคนหนึ่ง เขาบอกว่าเขาทำงานเป็นคนเก็บเงินกู้ และขอให้เธอช่วยขับรถไปส่งเขาที่บ้านหลังหนึ่งเมื่อเห็นว่าเธอต้องขับรถไปทำธุระแถวนั้น ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7 พาสามีกับลูกน้องไปส่งยังที่หมายและกลับมารับเขาที่บ้านหลังเดิม เมื่อมาถึงเธอพบว่าในบ้านมีคนตายอยู่ 2 คน จากนั้นไม่นานตำรวจก็มาถึงที่เกิดเหตุ อดีตสามีกับลูกน้องหนีไปได้ แต่ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7 ถูก

จับและควบคุมตัวไปยังสถานีตำรวจ เธอถูกซ้อมเพื่อให้รับสารภาพ แต่เธอยืนยันที่จะไม่ยอมรับ ต่อมาลูกน้องของสามีถูกจับกุมตัวได้ แต่อดีตสามีของเธอยังคงหลบหนี ในที่สุด ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7 ถูกศาลตัดสินจำคุกตลอดชีวิตในข้อหาร่วมกันปล้นฆ่า แต่เธอยื่นอุทธรณ์และใช้ในทัณฑสถานเพื่อ รอคอยคำตัดสินใหม่มาเป็นเวลา 3 ปี 2 เดือนแล้ว

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8 เป็นชาวเหนือ แต่เดินทางไปเรียนหนังสือที่จังหวัดสมุทรสาครตั้งแต่เด็ก เมื่อเรียนจบชั้น ม.3 เธอจึงเดินทางกลับบ้าน ต่อมาผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8 ไปเยี่ยมแม่ของเธอที่จังหวัด พะเยา และมาพบรักกับสามีที่นี่และตกลงใจอยู่กับเขาพร้อมกับลูกติดของเขา 2 คน เธอเป็น แม่บ้านมีหน้าที่ดูแลลูก ส่วนสามีออกไปทำงานนอกบ้าน หลังจากอาศัยอยู่ด้วยกันมา 11 เดือน วัน หนึ่งลูกของเธอป่วย เธอจึงพาเขาไปโรงพยาบาล แต่สายเกินไป ลูกของเธอเสียชีวิตระหว่างทาง นำส่งโรงพยาบาล ต่อมา ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8 ถูกภรรยาเก่าของสามีแจ้งความว่าเป็นคนฆ่าลูก เธอ ถูกเชิญไปสอบปากคำที่สถานีตำรวจและถูกจำคุกในวันเดียวกันนั่นเอง ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8 ปฏิเสธ ข้อกล่าวหาและสู้คดีในชั้นศาล ในที่สุด ศาลพิพากษาว่าเธอมีความผิด และตัดสินจำคุก 26 ปี 8 เดือน ตอนนี้ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8 ใช้ชีวิตในทัณฑสถานมาได้ 7 ปี 6 เดือนแล้ว และกำลังอยู่ระหว่างการรอฟังผลการอุทธรณ์

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9 อาศัยอยู่ที่จังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคกลางกับสามีและลูก รวมถึงพ่อกับ แม่ของสามี ส่วนพ่อกับแม่ของเธออาศัยอยู่ที่จังหวัดใกล้เคียงกัน ต่อมาพ่อของเธอเสียชีวิตด้วย โรคมะเร็ง ก่อนหน้าที่พ่อของเธอจะเสียชีวิตมีผู้ชายคนหนึ่งเข้ามาพัวพันกับแม่ของเธอ ทำให้ผู้ให้ ข้อมูลรายที่ 9 รู้สึกไม่พอใจ เพราะคิดว่าเขาจะมาหลอกลวงทรัพย์สินจากแม่ซึ่งเป็นมรดกที่พ่อแม่มอบ ไว้ให้ หลังจากพ่อของเธอเสียชีวิต แม่ของเธอจึงไปคบกับผู้ชายคนนี้ ทรัพย์สินของพ่อให้ไว้หมดลง ไปเรื่อยๆ ในที่สุดเธอก็ตัดสินใจจ้างมือปืนไปยิงพ่อเลี้ยง แต่โชคไม่ดีที่ผู้ตายคือแม่ของเธอ หลังจาก งานศพของแม่ไม่นาน ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9 ก็ถูกตำรวจจับกุมด้วยข้อหาจ้างวานฆ่า และถูกศาล ตัดสินจำคุกตลอดชีวิต ตอนนี้ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9 กำลังรอคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ และใช้ชีวิต ในทัณฑสถานมาเป็นเวลา 3 ปี 10 เดือน

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10 เป็นชาวเหนือ เธอมีอาชีพเกษตรกรรมทำไร่นานา วันหนึ่งพี่สาวมาบอก ให้เธอช่วยหามือปืนให้แต่เธอปฏิเสธ หลายวันต่อมา พี่สาวของเธอมาหาเธอที่บ้านและพาชาย หญิงคนหนึ่งมาด้วย เธอมารู้ทีหลังว่าทั้งคู่เป็นมือปืนที่พี่สาวจ้างวานฆ่าคน ผู้ตายคืออดีต ผู้ใหญ่บ้านในละแวกนั้น หลังจากตำรวจจับมือปืนได้ มือปืนได้ขัดทอมาที่เธอกับพี่สาว ทำให้

ตำรวจเชิญตัวเธอไปสอบปากคำ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10 ถูกควบคุมตัวอยู่ที่สถานีตำรวจพร้อมกับพี่สาว เธอคิดว่าตนเองไม่น่าเกี่ยวข้องเพราะไม่ได้มีส่วนรู้เห็นกับการจ้างวาน และคิดว่าพี่สาวคงจะปิดเธอออกไป แต่ผิดคาด พี่สาวไม่ปฏิเสธการมีส่วนร่วมของเธอ ทำให้เธอและพี่สาวถูกตัดสินว่ามีความผิดข้อหาร่วมมือกันจ้างวานฆ่า และได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิต ตอนนี้อยู่ที่ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10 ใช้ชีวิตในเรือนจำมาแล้ว 2 ปี 8 เดือน และกำลังอยู่ในระหว่างการอุทธรณ์คดี

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11 เปิดร้านคาราโอเกะและร้านขายของชำอยู่ที่จังหวัดแห่งหนึ่งในภาคกลาง หลังจากแยกทางกับสามีคนแรก เธอก็เลี้ยงดูลูกสาว 2 คนมาโดยตลอด ต่อมาเธอกับผู้ชายคนหนึ่งโดยเธอมีสถานะเป็นเมียหน้าของเข ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11 กับสามีอยู่ด้วยกันมานาน จนกระทั่งวันหนึ่งลูกสาวคนเล็กบอกกับผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11 ว่าถูกสามีของเธอข่มขืน เธอเรียกร้องให้เขารับผิดชอบ แต่สามีและครอบครัวของเขาปฏิเสธความรับผิดชอบใดๆ ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11 ตัดสินใจจ้างมือปืนมาฆ่าสามี ผ่านไปหนึ่งเดือนหลังจากสามีของเธอเสียชีวิต ตำรวจมาเชิญตัวเธอไปสอบสวน ตอนแรกเธอไม่ยอมรับสารภาพ แต่สุดท้ายก็ตัดสินใจยอมรับผิด เพราะกลัวว่าลูกสาวจะถูกนำเข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ศาลตัดสินจำคุกเธอ 50 ปี ตอนนี้อยู่ที่ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11 เป็นนักโทษระหว่างการอุทธรณ์ และจำคุกมาแล้วเป็นเวลา 2 ปี 11 เดือน

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12 อาศัยอยู่กับสามีและลูกที่จังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคกลางตอนบน ทั้งครอบครัวมีอาชีพรับจ้างทั่วไป คืบเกิดเหตุ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12 ไปซื้อของที่ร้านของผู้ตาย ซึ่งตอนนั้นปิดร้านไปแล้ว เธอจึงเรียกเจ้าของร้านเพื่อเปิดร้านให้เพื่อจะได้เข้าไปซื้อของ ในช่วงนั้นเอง คู่กรณีของผู้ตายก็ถือไม้เข้ามาตีเขาจนเสียชีวิต จากนั้นไม่นานตำรวจก็มาจับกุมเธอและตั้งข้อหาจ้างวานฆ่าผู้อื่น ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12 ปฏิเสธข้อกล่าวหา แต่ด้วยความรู้ที่มึนน้อยทำให้เธอเชื่อคำพูดของตำรวจที่บอกว่าให้รับสารภาพ โทษหนักจะได้กลายเป็นเบา ศาลตัดสินจำคุกเธอตลอดชีวิต ตอนนี้อยู่ที่ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12 ใช้ชีวิตในเรือนจำมาแล้ว 2 ปี 1 เดือน และอยู่ในฐานะนักโทษระหว่างการอุทธรณ์คดี

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13 อาศัยอยู่กับสามีที่จังหวัดแห่งหนึ่งในภาคเหนือ ที่บ้านของเธอมียุคชาย และพ่อกับแม่ของเธออาศัยอยู่ด้วย ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13 ทำงานเป็นพนักงานในโรงงานแห่งหนึ่ง ส่วนสามีไม่ได้ทำงาน และใช้เงินที่เธอหามาได้ไปกับการกินเหล้าและเล่นการพนัน วันเกิดเหตุ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13 กำลังจะเดินทางไปทำงาน แต่สามีเมาเหล้าและไม่ยอมให้เธอไป ทำให้ทั้งสอง

ทะเลาะกัน เธอใช้มีดที่เป็นอุปกรณ์ในการทำงานขึ้นมาขู่ เขาผลักเธอล้มลงและล้มตามลงมาโดนมีด ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13 เห็นว่าสามีโดนมีดและเป็นแผลเล็กน้อยจึงเดินทางไปทำงาน จากนั้นไม่นาน มีคนมาบอกเธอว่าสามีเสียชีวิต เธอรับสารภาพกับตำรวจว่าเป็นคนแทงสามี ศาลตัดสินจำคุกเธอ 8 ปี 4 เดือน ด้วยข้อหาฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา ตอนนี้ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13 เป็นนักโทษเด็ดขาด และจำคุกมาเป็นเวลา 3 ปี 8 เดือน

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14 แยกทางกับสามีตั้งแต่ลูกยังเล็ก เธอเลี้ยงลูก 2 คนเพียงลำพังมาโดยตลอดจนกระทั่งลูกของเธอมีครอบครัว ก่อนเข้ามาอยู่ในเรือนจำ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14 อาศัยอยู่กับครอบครัวของลูกสาวที่จังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคเหนือ โดยทำหน้าที่เลี้ยงหลานและดูแลบ้าน วันหนึ่งเธอจ้างผู้หญิงคนหนึ่งมาทำงานที่บ้าน หลังจากนั้นไม่กี่วัน ตำรวจก็มาจับกุมเธอและแจ้งข้อหาร่วมมือกันฆ่าผู้อื่น คู่คดีของเธอคือลูกจ้างที่เธอจ้างมาทำงาน ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14 ถูกจับในฐานะมีส่วนรู้เห็นในการตายของผู้ตายซึ่งเป็นสามีของลูกจ้าง เธอปฏิเสธข้อกล่าวหาโดยตลอดและไม่ยื่นประกันตัว ศาลชั้นต้นตัดสินยกฟ้อง แต่ศาลอุทธรณ์ตัดสินใหม่ให้จำคุกตลอดชีวิต ตอนนี้ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14 กำลังยื่นขอฎีกาและใช้ชีวิตในฐานะผู้ต้องขังคดีฆาตกรรมมาเป็นเวลา 6 ปี 10 เดือน

ส่วนที่ 2 ประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม

ประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมในการวิจัยครั้งนี้เป็นความรู้สึกและความคิดของผู้ต้องขังที่เกิดขึ้นครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่ก่อเหตุจนถึงในขณะที่ใช้ชีวิตอยู่ในทัณฑสถาน จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พบว่าประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม สามารถแบ่งออกเป็น 6 ประเด็นหลักๆ ได้แก่

1. ชนวนก่อเหตุฆาตกรรม

- 1.1 ความกดดันในชีวิตและความโกรธ
- 1.2 ความไม่เจตนาและการป้องกันตัวจากการถูกทำร้าย
- 1.3 ความลังเลใจและความสับสนก่อนลงมือ

2. เมื่อแรกรู้ว่าถูกจำคุก

- 2.1 ความสับสนและตกใจอย่างรุนแรง
- 2.2 ความหวั่นกลัวที่มีต่อเรือนจำ
- 2.3 ความรู้สึกสูญเสียใหญ่หลวงในชีวิต
- 2.4 ความกังวลเกี่ยวกับชีวิตในเรือนจำ
- 2.5 ความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัว
- 2.6 การเตรียมใจยอมรับ

3. ความทุกข์ใจจากการถูกจองจำ

- 3.1 ความทุกข์ใจจากการพลัดพรากจากครอบครัว
  - 3.1.1 ความคิดถึงและอยากกลับบ้าน
  - 3.1.2 ความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัว
  - 3.1.3 ความเจ็บปวดจากการไม่สามารถติดต่อครอบครัวได้
- 3.2 ความทุกข์ใจจากกฎระเบียบในเรือนจำและการขาดอิสรภาพในชีวิต
- 3.3 ความทุกข์ใจจากการไม่สามารถช่วยเหลือครอบครัว
- 3.4 ความทุกข์ใจจากการอยู่ท่ามกลางคนแปลกหน้า
  - 3.4.1 ความรู้สึกแปลกแยกจากคนรอบข้าง

3.4.2 ความกังวลและความเจ็บปวดจากสายตาของผู้ต้องขังอื่น

3.4.3 ความอึดอัดจากการอยู่ท่ามกลางคนจำนวนมาก

4. การปรับตัวและปรับใจให้อยู่ได้ในเรือนจำ

4.1 การใช้กระบวนการทางความคิด

4.1.1 การเปรียบเทียบตนเองกับผู้ที่แย่กว่า

4.1.2 การทำใจยอมรับเพราะไม่มีทางเลือก

4.1.3 การใช้ความเชื่อทางศาสนาอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น

4.2 การทำกิจกรรมต่างๆ ในเรือนจำ

4.2.1 การทำงานและการเรียนหนังสือ

4.2.2 การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา

4.2.3 การติดต่อกับบุคคลภายนอกผ่านทางจดหมาย

4.2.4 การหางานอดิเรกทำ

4.3 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ต้องขังอื่น

4.4 การเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อเอาตัวรอด

4.4.1 ความเห็นแก่ตัว

4.4.2 ความใจเย็น

4.5 การตระหนักถึงความหมายในชีวิต

5. ความมุงหวังและความกังวลในอนาคต

5.1 ความมุงหวังในอนาคต

5.1.1 การกลับไปทำงาน

5.1.2 การกลับไปอยู่บ้านและอยู่กับครอบครัว

5.1.3 การบวชชีเพื่อชำระจิตใจ

5.2 ความกังวลเกี่ยวกับอนาคต

5.2.1 ความสับสนและมองไม่เห็นอนาคต

5.2.2 ความกังวลเกี่ยวกับการยอมรับของสังคมและญาติพี่น้อง

6. บทเรียนที่ได้รับจากการถูกจองจำ

- 6.1 การสำนึกถึงคุณค่าของครอบครัว
- 6.2 การเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีขึ้น
- 6.3 การได้รับโอกาสทางการศึกษาและวิชาชีพ
- 6.4 การได้รับบทเรียนชีวิต

1. ชนวนก่อเหตุฆาตกรรม

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นก่อนลงมือก่อเหตุฆาตกรรมของผู้ต้องขังหญิง โดยมุ่งเน้นที่การทำความเข้าใจความรู้สึกในช่วงนั้นของพวกเธอและบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องมากกว่าที่จะเป็นการพยายามค้นหาสาเหตุของการก่อเหตุฆาตกรรม

แม้ว่าการก่อเหตุฆาตกรรมของผู้ต้องขังหญิงมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก แต่ปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อเหตุฆาตกรรมของพวกเธอคือ ปัจจัยด้านความรู้สึกจากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับการก่อเหตุฆาตกรรมของผู้ต้องขังหญิง ได้แก่

- 1.1 ความกดดันในชีวิตและความโกรธ
- 1.2 ความไม่เจตนาและการป้องกันตัวจากการถูกทำร้าย
- 1.3 ความลังเลใจและความสับสนก่อนลงมือ

ในการลงมือก่อเหตุฆาตกรรมของผู้ต้องขังหญิง ความรู้สึกเหล่านี้ อาจเกิดขึ้นเพียงความรู้สึกเดียวก่อนลงมือฆ่าคู่กรณี หรือเกิดขึ้นอย่างเกี่ยวเนื่องกันกับความรู้สึกอื่น และบางครั้งดูเหมือนจะมีความใกล้เคียงกันอย่างมาก แต่ผู้วิจัยขอเสนอโดยการแยกแยะออกมาเป็นส่วนๆ เพื่อทำความเข้าใจแต่ละความรู้สึกอย่างชัดเจนและเฉพาะเจาะจง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ความกดดันในชีวิตและความโกรธ

ผู้ต้องขังหญิงส่วนหนึ่งบอกว่าก่อนลงมือก่อเหตุพวกเธอมีความรู้สึกกดดันและมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต ความกดดันที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิงเป็นผลมาจากพฤติกรรมของผู้ตาย และนำไปสู่ความวิตกกังวลของพวกเธอเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของพฤติกรรมดังกล่าว

ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่กำลังกังวลเกี่ยวกับความเจ็บป่วยของแม่ เธอรู้สึกเครียดและกดดันที่ไม่มีเงินส่งไปให้แม่เพื่อรักษาตัว เนื่องจากสามีของเธอก็อดกันไม่ให้ติดต่อกับทางบ้าน และไม่ให้เธอทำงานเพื่อหาเงิน

“เราเครียดที่แม่ไม่สบาย คนตายก็อดกันทุกอย่าง เราตกลงว่าจะอยู่กับ
เขาแล้ว แต่เขาไม่ให้เราส่งเงินไปให้ที่บ้าน ขอทำงานเขาก็ไม่ให้ทำ กดดันมาก
วันนั้นเราเครียดมากที่ไม่มีเงินส่งให้แม่ ไปกินเหล้า เขาไปตามเรากลับมาและทำ
ร้ายเรา ก็เลยสวนเลย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งที่กำลังคิดว่าครอบครัวจะไม่มีที่อยู่ และลูกต้องมาขอใช้หนี้
ที่สามีเป็นคนก่อ เนื่องจากสามีของเธอนำที่ดินของทางบ้านไปจำนองเพื่อกู้เงินมาใช้ แต่เขาไม่ยอม
ใช้หนี้คืน

“สามีจะกู้เงินจากที่ทำงานแล้วไปซื้อรถเป็นชื่อเมียหน่อย เวลาสร้างหนี้
แล้วเราต้องร่วมรับใช้ เครียดมาก เลยตัดใจ จ้างวานฆ่า สงสารลูก ลูกเพิ่งจบ
เพิ่งทำงาน กลัวว่าถ้าสร้างหนี้สร้างสินเอาไว้ ลูกก็ต้องรับผิดชอบ แล้วเงินเดือน
แค่นี้จะเอาที่ไหนไปใช้หนี้ แก มีเมียหน่อย เราก็ไม่ได้ทำอะไร เพราะเราอายุมาก
แล้ว แต่แกสร้างหนี้สร้างสิน เรารับไม่ได้ สงสารลูก เราจะหมดตัว กลัวไม่มีที่อยู่”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

ความกดดันดังกล่าวข้างต้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับความรู้สึกโกรธที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิง ซึ่ง
เกิดขึ้นจากการที่พวกเขาถูกทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจ และนำไปสู่การลงมือกับคู่กรณีใน
ที่สุด โดยในขณะนี้ ความโกรธสามารถจำแนกออกได้ 2 ลักษณะคือ ความโกรธที่เกิดขึ้นชั่ววูบและ
ผู้ต้องขังหญิงเป็นผู้ลงมือฆ่าคู่กรณีด้วยตนเอง และความโกรธแค้นที่นำไปสู่การจ้างวานผู้อื่นให้ลง
มือ

ด้านความโกรธแบบแรกนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งบอกว่าพวกเขาที่มีความโกรธเกิดขึ้นใน
ขณะที่ทะเลาะกับผู้ตายซึ่งเป็นสามี และให้ข้อมูลตรงกันว่าเป็นฝ่ายถูกสามีทำร้ายจนรู้สึกทนไม่
ไหว เกิดบันดาลโทสะและตอบโต้จนคู่กรณีเสียชีวิต นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลยังระบุคล้ายกันว่ากรณี
ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกที่ตนเองตัดสินใจตอบโต้สามีที่มักจะทำร้ายเธออยู่เป็นประจำ และนี่เป็นครั้ง
แรกและครั้งเดียวที่พวกเขามีโอกาสตอบโต้ เพราะหลังจากนั้นสามีของทั้งคู่ได้จบชีวิตลงที่
โรงพยาบาลเนื่องจากทรมานพิชขาดแผลไม่ไหว

ตั้งที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่าวันเกิดเหตุ เธอกับสามีมีปากเสียงกันเรื่องผู้หญิงคนใหม่ของเขา ทำให้เธอตัดสินใจไม่กลับไปทำงานที่กรุงเทพฯ และจะกลับมาอยู่ที่บ้าน คือนั้นสามีของเธอเมาเหล้าและทำร้ายร่างกายเธอ เธอเกิดความโมโหจนทนไม่ไหวและใช้มีดแทงเขาในที่สุด

“ยังไมู้ตัวเองจนถึงทุกวันนี้ว่าทำไปได้ยังไง ก่อนหน้านั้นครั้งเดียวก็ไม่เคยตอบได้ ตอนนั้นคงจะเป็นเพราะเราโมโห ถ้าเขาไม่ทำ เราก็หยุดนะ เราไม่ได้อยากจะทำเขา พ่อเขาเสียไปแล้ว เราก็เสียใจว่าทำไปได้ยังไง ถ้าย้อนเวลากลับไปได้จะไม่ทำ แต่อีกแง่หนึ่ง สมมติว่าถ้าวันนั้นเขาไม่ตาย เราก็ต้องตาย เพราะว่าต่างคนต่างเลือดขึ้นหน้า เขาเอาพัดลมมาฟาดเรา ถ้าเขาแย่งมีดไปได้ก็คงจะแทงเรา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งบอกว่าวันเกิดเหตุเธอนั่งดื่มเหล้าอยู่ที่ร้านใกล้ๆ กับที่พัก เนื่องจากเครียดที่เธอไม่ได้ส่งเงินไปรักษาแม่ที่กำลังป่วย สามีของเธอไปตามเธอกลับที่ที่พักและทำร้ายร่างกายเธอ ด้วยความโกรธจากการถูกทำร้ายบวกกับฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ ทำให้เธอหยิบมีดขึ้นมาแทงสามี

“เราตัดสินใจจะอยู่กับเขาแล้ว เขาก็ยังมาทำร้ายเรา มันเป็นเรื่องชั่ววูบ ตอนนั้นโกรธมากกว่าทำไม่เขาทำเราหลายครั้งแล้ว เลยกู้ขึ้นสู้แต่ไม่ได้คิดว่า จะฆ่าเขา แค่อยากให้เขาหยุด ให้เขารู้ว่าเราก็กู้ จะได้ไม่ต้องมาอยู่กับเราอีก”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

ส่วนความโกรธแบบที่สองนั้น เป็นความโกรธแค้นที่สะสมอยู่ในใจของผู้ต้องขังหญิงที่เกิดจากพฤติกรรมของผู้ตาย ความโกรธแค้นและเกลียดชังเพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งความอดทนที่เคยมีสิ้นสุดลง พวกเขาจึงตัดสินใจจบชีวิตคู่กรณีด้วยการจ้วงวานผู้อื่นให้ลงมือฆ่า โดยในที่นี้ คู่กรณีเป็นคนใกล้ตัวได้แก่ สามี และ พ่อเลี้ยง

ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่าเธอตัดสินใจจ้วงวานฆ่าสามีที่อยู่ด้วยกันมา 20 ปี ด้วยความโกรธและเกลียดเขาที่สร้างหนี้สร้างสินให้กับครอบครัว เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งที่จ้วงวานฆ่าสามีใหม่ของตนเอง ด้วยเหตุที่เขาข่มขืนลูกสาวของเธอ! ความเป็นแม่ทำให้เธอไม่สามารถอดทนและยินยอมให้เขามีชีวิตได้อีกต่อไป แม้ทั้งคู่จะระบุตรงกันว่ายังมีความรักในตัวสามีอยู่ แต่ยากที่จะระงับความโกรธแค้นให้สูญสลายไป เมื่อความแค้นเพิ่มระดับจนสูงกว่าความรัก ผลที่ได้ก็คือ “ความตาย”

“แกสร้างหนี้สร้างสินให้เราแล้วไม่ยอมชดใช้ เราโกรธแค้น เกลียดแกลียดเงินเป็นแสนจะเอาที่ไหนมาใช้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

“ความรู้สึกตอนนั้นมันเจ็บปวด เจ็บมากๆ ความรู้สึกของคนเป็นแม่ มันแค้น เลยไปจ้างมือปืนมายิงเขา พอเห็นตอนเขาตาย ความเจ็บแค้นทำให้เราอยากกลับไปกะชอกมันอีก มันแค้น ขนาดเขาตายไป เราคิดว่าไม่น่าจ้างเลย น่าจะยิงมันเอง ถ้าหากว่าเราห่วยเขาใหม่ เราก็ห่วยเขานะ แต่ที่เขาทำกับเรามันเจ็บ ความแค้นมันมากกว่าความรัก สงสารเขาใหม่ ก็สงสารเขาอะ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

นอกจากนี้ ยังมีกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่จ้างวานฆ่าพ่อเลี้ยง เธอเล่าว่าเธอสะสมความโกรธแค้นไว้หลายปี จนกระทั่งตัดสินใจจ้างวานฆ่าคู่กรณี เนื่องจากเธอทนไม่ได้ที่เขามาพัวพันกับแม่ของเธอตั้งแต่พ่อยังไม่เสียชีวิต และคิดว่าเขาตั้งใจจะมาหลอกลวงทรัพย์สินจากแม่ของเธอ

“เกลียดมาก ทั้งเกลียดทั้งแค้น ที่เขามาอยู่กับแม่ เขายู่กันตั้งแต่พ่อยังไม่อยู่ ตั้งแต่พ่อเริ่มเจ็บป่วย เราจับไม่ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

อย่างไรก็ตาม ในกรณีข้างต้นผู้ตายไม่ใช่พ่อเลี้ยงที่เธอต้องการจบชีวิต แต่กลับเป็นแม่ของเธอเอง! วันเกิดเหตุ พ่อเลี้ยงขี่มอเตอร์ไซด์กลับบ้านโดยมีแม่ของเธอเป็นคนซ้อน มือปืนจ้างขี่มอเตอร์ไซด์ตามมายิงเข้าที่ด้านหลังทำให้แม่ของเธอเสียชีวิต ส่วนพ่อเลี้ยงได้รับบาดเจ็บสาหัส ความโกรธแค้นของผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9 ย้อนกลับมาทำร้ายตัวเธอเอง หลังจากผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9 รู้ข่าวว่ามีมือปืนยิงผิดคน เธอบอกว่า “อยากเป็นบ้า อยากหลุดโลกไปเลย ไม่อยากรับรู้อะไรทั้งนั้น”

1.2 ความไม่เจตนาและการป้องกันตัวจากการถูกทำร้าย

ในบางกรณีการเสียชีวิตของคู่กรณีเกิดขึ้นโดยที่ผู้ต้องชงหญิงไม่คาดคิดและไม่มีการเตรียมตัวเตรียมใจไว้ล่วงหน้าว่าจะเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งบอกว่าพวกเขาต้องการป้องกันตัวจากการถูกสามีทำร้าย และไม่มีเจตนาที่จะทำร้ายเขาให้ถึงแก่ชีวิต อาวุธที่หยิบขึ้นมาเพียงเพื่อใช้ขู่ให้หยุดทำร้ายเท่านั้น แต่เมื่อสามีไม่หยุด เหตุการณ์ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่า ในขณะที่เกิดเหตุเธอตั้งใจหยิบมีดคัตเตอร์ขึ้นมาเพื่อขู่ให้สามีหยุดทำร้ายร่างกายเธอเท่านั้น แต่เขาไม่หยุดและยังคงทำร้ายเธอต่อไป เธอจึงใช้มีดที่อยู่ในมือแทง

เขา ผู้ให้ข้อมูลบอกว่าเธอไม่รู้ว่าแทงสามีเข้าไปกี่ครั้ง เมื่อมารู้ตัวอีกทีก็พบว่าสามีล้มลงท่ามกลาง กองเลือดที่ไหลนองอยู่เต็มพื้น

“เราไม่ได้ตั้งใจ เพียงแค่จะชู่ให้เขาหยุด แต่เขาไม่หยุด เราเลยสวนเข้าไป เสียใจนะ ตกใจด้วย เรียกให้คนข้างบ้านช่วย แล้วก็โทรศัพท์ไปแจ้งตำรวจ ตอนที่ลงมือทำไม่ได้คิดอะไร ทะเลาะกัน เขาตีเรา เราเลยวิ่งไปหยิบมีดมาชู่เขา เขารู้ว่าเราเอาจริง เลยเอาพัดลมมาฟาด เราก็เลยแทง มันสั้นนะ เราไม่ได้ตายที่บ้าน ไปตายที่โรงพยาบาล ตอนแรกคิดว่าไม่น่าถึงขนาดนั้น แต่มันโดนหัวใจ เราไม่รู้ว่าจ้มน้ไปตรงไหนบ้าง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งทีเล่าว่าเธอถูกสามีทำร้าย เธอจึงหยิบมีดขึ้นม้าป้องกันตัว และไม่มีเจตนาจะฆ่าสามี แต่เธอมองว่าเป็นโชคร้ายของเธอ ทีแทงไปเพียงครั้งเดียว เขาก็ถึงแก่ความตาย โดยไปจบชีวิตที่โรงพยาบาล

“ไม่ได้ตั้งใจ ก่อนหน้าน้เราเคยโดนเขาทำร้าย แต่เราไม่เคยสู้ ยอมเขาตลอด แต่วันนั้นเราเมาเหล้า ทะเลาะกัน เขาทำร้ายร่างกายเรา เราแค่ป้องกันตัว ไม่ได้ตั้งใจจะฆ่าเขา มันเป็นความโชคร้าย แทงไปที่เดียว เขาก็ตาย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

นอกจากนี้ ยังมีกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งทีเล่าว่าสามีของเธอเสียชีวิตด้วยเหตุการณ้ทีไม่คาดฝัน เนื่องจากเขาล้มลงมาโดนมีดทีเธอถือเอาไว้ในขณะที่ทะเลาะกัน ผู้ให้ข้อมูลบอกว่าสามีของเธอเป็นโรคเบาหวานและโรคหัวใจ ทำให้บาดแผลทีเขาได้รับจากการโดนมีด “นิดเดียว” ตามคำบอกเล่าของเธอ เป็นเหตุทำให้เขาต้องเสียชีวิตในที่สุด

“เราไม่ได้ตั้งใจ วันนั้นที่บ้านมีงานสงกรานต์ แพน้ไปกินเหล้า กลับม้าก็ทะเลาะกัน วันนั้นเราจะไปทำงานแต่แกไม่ให้ไป แกบอกว่าถ้าไปจะเอาตาย แต่เรากลัวเสียงาน ยังไงก็จะไปให้ได้ เขาก็เข้ามาขวาง เรามีมีดประจำตัวทีถือไปทำงาน เขาก็เข้ามาชู่ให้เราแทง เขาลักเราล้มลง แล้วก็ล้มตามเพราะเมาหนัก มาโดนมีดทีเราถือไว้ เราไม่คิดว่าเขาจะเป็นอะไร เพราะโดนมีดไปนิดเดียว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13

1.3 ความลังเลใจและสับสนก่อนลงมือ

สำหรับผู้ต้องช้หญิงบางคน การตัดสินใจฆ่าใครสักคนไม่ได้เกิดขึ้นในทันที แต่ผ่านกระบวนการคิดและตัดสินใจอยู่หลายรอบ ผู้ต้องช้หญิงส่วนหนึ่งบอกว่าเธอเกิดความลังเลใจและความสับสนก่อนทีจะลงมือกับผู้ตาย แม้ว่าใจหนึ่งเธออยากให้คู่กรณีเสียชีวิต แต่อีกใจหนึ่งเธอก็ไม่

ต้องการให้เป็นเช่นนั้น เธอเกิดความสับสนเพราะไม่รู้จะเลือกทางใดเป็นทางออกจากปัญหาของชีวิต ไม่ว่าคำตอบที่ว่า “ลั้งเลใจ” หรือ “สับสน” จะเป็นความรู้สึกจริงๆ ที่เกิดขึ้นหรือเป็นการพยายามหาเหตุผลให้กับ “การเลือก” ของตนเองก็ตาม แต่ในที่สุดพวกเธอก็ตัดสินใจเลือกความตายเป็นทางออกสุดท้ายให้กับตนเอง

ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งเล่าว่าเธอติดการพนันอย่างหนักและเป็นหนี้จำนวนมาก เธอจึงมาขอเงินย่ายเพื่อนำไปใช้หนี้ แต่ย่ายของเธอตอบปฏิเสธ ทำให้เธอรู้สึกสับสนเพราะไม่รู้ว่าจะหาเงินไปใช้หนี้ด้วยวิธีใด และในคืนนั้นเธอได้ใช้ไม้ตีย่ายที่กำลังนอนหลับจนเสียชีวิต เธอบอกว่ารอบแรกเธอหยิบไม้และมายืนตรงที่นอนย่าย แต่เกิดความลั้งเลและเปลี่ยนใจนำไปเก็บ แต่ด้วยความสับสนและไม่มีเหตุผลอธิบาย เธอกลับไปหยิบไม้ขึ้นมาอีกครั้ง และครั้งนี้เองชีวิตของย่ายก็ได้สิ้นสุดลง

“ความรู้สึกตอนนั้นมันบอกไม่ถูก ใจหนึ่งเราอยากทำ แต่อีกใจหนึ่งก็ไม่อยากทำ ย่ายแก่เข้าไปนอน เราก็เดินไปหยิบไม้ พอถือไม้ไปถึงเราก็ไม่ตี เอาไม้ไปเก็บที่เก่า แล้วนี่ยังไม่รู้ เรากลับไปหยิบมาอีก แล้วก็ตีย่าย ถามตัวเองว่าทำไมเราต้องทำย่ายด้วย เราห้ามจิตใจว่าเราต้องไม่ทำ แต่มันก็ห้ามไม่ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

ส่วนผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่จำจางวานซ่าสามีบอกว่าเธอรู้สึกสับสนเพราะไม่รู้จะหาทางออกของปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร แม้ใจหนึ่งเธอจะสงสารสามี แต่อีกใจก็เครียดเรื่องหนี้สินและกังวลว่าครอบครัวจะไม่มีที่อยู่ แต่ในที่สุดเธอก็ตัดสินใจจำจางวานมือปืนให้ยิงสามีจนเสียชีวิต

“จะฆ่าเองก็ไม่กล้า ใจหนึ่งก็สงสาร แต่อีกใจก็กลัวเป็นหนี้เป็นสิน ไม่รู้จะเอาที่ไหนมาใช้ ตอนแรกเราก็ตัดสินใจไม่ถูก มันสับสนไปหมด เรากลัวลูกไม่มีที่อยู่ กลัวลูกไม่มีเงินใช้หนี้ คิดมากไปหมด”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

แม้ก่อนตัดสินใจจำจางวานซ่า เธอจะเกิดความลั้งเลและสับสน แต่เธอบอกกับผู้วิจัยว่าหากย้อนเวลากลับไปได้ เธอก็จะเลือกทำแบบเดิม เพราะมองไม่เห็นว่าจะหาทางออกให้กับสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไร ดังคำพูดของเธอที่ว่า:

“ย้อนเวลากลับไปได้ ก็จะทำแบบนี้อยู่ดี เพราะว่ากลัวลูกไม่มีที่อยู่ ความจริงแก่เป็นคนรักลูกนะ แต่ไม่รู้จะไปหลงอะไร สัมหมดยังมีลูกมีหลาน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งที่จ้างวานพ่อเลี้ยง เธอบอกว่าชีวิตของเธอไม่ทางให้เลือกมากนัก หากเธอไม่เลือกทางนี้ ทรัพย์สินที่เป็นสมบัติของครอบครัวจะต้องหมดไปเพราะพ่อเลี้ยงของเธอ แต่ในที่สุดเธอก็ตัดสินใจเลือกทางออกของปัญหาด้วยการจบชีวิตคู่กรณี

“สับสน ไม่รู้จะเลือกทางไหน ถ้าเราไม่ทำ สมบัติของปู่กับย่าที่สะสมมาจะถูกแม่ถลุงไปหมด พ่อทำพินัยกรรมไว้ให้แม่ พ่อพ่อตายผู้ชายคนนี้ก็เข้ามาพัวพันกับแม่ เขาไม่มีไรไม่มีนา เป็นคนเล่นการพนัน ไม่มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง ที่สำคัญเขามีครอบครัวแล้ว เราบอกเขาแล้วว่าอย่ามายุ่งกับแม่ เราชักพ่อ สงสารพ่อ ถ้าแม่จะไปยุ่งกับเขา เราก็เลยไปจ้างมือปืนมายิงเขา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

2. เมื่อแรกรู้ว่าถูกจำคุก

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อผู้ต้องขังหญิงรับรู้ว่าคุณต้องถูกจำคุก เพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกของผู้ต้องขังหญิงก่อนที่พวกเขาจะเข้าไปอยู่ในเรือนจำ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่ามีส่วนสำคัญที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้ต้องขังในการใช้ชีวิตในเรือนจำต่อไป

ผู้วิจัยเชื่อว่าคงไม่มีใครเคยคิดมาก่อนว่าวันหนึ่งตนเองจะต้องเข้าไปใช้ชีวิตเรือนจำ ผู้ต้องขังหญิงเหล่านี้ก็เช่นกัน พวกเขาไม่เคยคิดมาก่อนว่าจะต้องถูกจับกุมด้วยข้อหาฆ่าคนตาย และเข้ามาใช้ชีวิตในสังคมของผู้กระทำความผิดในเรือนจำ ช่วงเวลาภายหลังการถูกจับกุมเป็นรอยต่อของการเปลี่ยนแปลงสถานะจาก “คนธรรมดา” ไปสู่การเป็น “ผู้ต้องขังหญิง” เมื่อแรกรับรู้ว่าคุณต้องถูกจำคุก ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิง ได้แก่

2.1 ความสับสนและตกใจอย่างรุนแรง

2.2 ความหว่นกลัวต่อเรือนจำ

2.3 ความรู้สึกสูญเสียใหญ่หลวง

2.4 ความกังวลเกี่ยวกับชีวิตในเรือนจำ

2.5 ความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัว

2.6 การเตรียมใจยอมรับ

รายละเอียดของแต่ละความรู้สึกมีดังต่อไปนี้

2.1 ความสับสนและตกใจอย่างรุนแรง

ความรู้สึกหนึ่งที่เกิดขึ้นเมื่อผู้ต้องขังหญิงรู้ว่าตนเองถูกจำคุกคือ ความตกใจอย่างรุนแรง และสับสนว่าจะจัดการกับสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไร เมื่อไม่คาดคิดมาก่อนว่าตนเองต้องถูกจำคุก ผู้ต้องขังหญิงจึงไม่ยากเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองเป็นความจริง

“มันสับสนไปหมด คิดอะไรไม่ออก เบลอไปหมด ไม่รู้ว่าตื่นหรือฝัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

แต่น่าเสียดาย ที่สิ่งเหล่านี้เป็นความจริง และเธอก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำในฐานะผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม

ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งคิดว่าตนเองไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตายของสามี แต่ต้องมารับโทษ กล่าวว่า:

“ตกใจมากๆ คิดว่าทำไมเราถึงได้มาเกี่ยวข้อง ร้องให้ ตกใจ ไม่รู้จะติดต่อกับใคร ไม่รู้จะบอกใครว่ายังไง ตอนมาพบตำรวจเราก็ไม่ได้บอกใคร เราไม่ได้เตรียมตัวอะไรเลย ตำรวจเขาก็ดีให้ยืมโทรศัพท์โทรกลับไปหาลูก เขาให้อยู่ที่โรงพักสองวัน แล้วส่งต่อไปที่เรือนจำ ตอนนั้นลูกก็กำลังจะไปเรียนเมืองนอก เรากลัวว่าลูกจะต้องใช้เงินเยอะเลยก็ไม่ให้ลูกประกันตัว เราคิดว่าไม่นานก็ได้กลับบ้านเพราะเราไม่ได้ทำ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

จากเดิมที่เคยใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านกับครอบครัว เพียงชั่วข้ามคืนพวกเขาต้องเปลี่ยนที่อยู่มาเป็นห้องขังของสถานีตำรวจ เปลี่ยนจากการอยู่ร่วมกันกับสมาชิกในครอบครัวมาเป็นอยู่กับคนแปลกหน้าในห้องขัง ก่อนที่จะถูกส่งตัวไปยังเรือนจำต่อไป ความกะทันหันของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ยากจะทำใจยอมรับ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า:

“ที่แรกก็ตกใจว่าเขามาจับเราเรื่องอะไร เราไม่รู้จริงๆ พอเขาแจ้งข้อหาเราขอประกัน เขาก็ไม่ให้ ตอนนั้นรู้สึกวุ่นวาย เราบอกลูกว่า สักวันก็คงได้กลับบ้าน เพราะเราไม่ผิด แต่มันมีความกดดันที่ต้องสู้คดี จากเดิมที่เลี้ยงหลานอยู่ดี ๆ ไปไหนก็ไปกับลูก ขับรถไปไหนไปกัน มีทุกอย่าง เพิ่งจะเริ่มสบาย ลูกเรียนจบสองคนแล้ว มีเงินเดือนกิน เป็นความสุขของเราแล้ว เรามีลูกสองคน อยู่กันมา นอนด้วยกัน มันเป็นความอบอุ่น พอแยกกัน มันบอกไม่ถูกนะ มันสับสน เหมือนเป็นการพลัดพรากกะทันหัน ไม่ได้ค่อยเป็นค่อยไป ถ้าเป็นอย่างนั้นยังทำใจได้ แต่นี่บีบบังคับมาเลย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14

ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งได้บรรยายถึงความรู้สึกบีบคั้นภายในจิตใจที่เกิดขึ้นเมื่อรู้ว่าต้องถูกจำคุกไว้อย่างชัดเจน ความรู้สึกสับสนและอับจนหนทางในชีวิตจากการถูกจำคุกก่อให้เกิดความบีบคั้นภายในจิตใจที่แสดงออกมาในคำพูดที่ว่า:

“คิดอะไรไม่ออก ชีวิตมันมืดไปหมดเลย มันแคว้ง เหมือนเราเดินบนอากาศ เหมือนเราลอยไป ทั้งๆ ที่เราเดินอยู่บนพื้น คิดว่าเราจะต้องเข้าคุกแล้ว เหยอ เราจะต้องเข้าไปอยู่ในนั้นแล้วเหอ ตอนอยู่ที่โรงพัก นอนไม่หลับ อยากรจะร้องไห้ แต่ทำไมมันร้องไม่ออก ทำไมมันอึดอัดจังเลย มันแน่นหน้าอกจังเลย เราถามตัวเองว่ามันเกิดขึ้นจริงเหอ อนาคตเราหมดแค่นี้เลยเหอ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าความสับสนและตกใจอย่างรุนแรงดังกล่าวข้างต้นทั้ง 4 กรณี เป็นความรู้สึกที่ได้รับจากการรายงานของผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ยอมรับว่าตนเองเป็นผู้กระทำความผิดเท่านั้น

2.2 ความหวั่นกลัวต่อเรือนจำ

ความหวั่นกลัวต่อเรือนจำเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิงมากที่สุดเมื่อเทียบกับความรู้สึกอื่นๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อรับรู้ว่าจะตนเองถูกจำคุก ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 รายระบุถึงความหวั่นกลัวของตนเอง ซึ่งเกิดการนึกถึงภาพของเรือนจำจากข้อมูลที่เคยรับรู้มาก่อนหน้านี้จากแหล่งต่างๆ เช่น ภาพยนตร์ หรือการบอกเล่าจากคนรอบข้าง ซึ่งมักจะได้อาข้อมูลที่นำเสนอภาพของเรือนจำทางลบ และเลวร้ายเกินกว่าความเป็นจริง

ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งนึกถึงภาพของเรือนจำโดยเปรียบเทียบว่า “เหมือน” ภาพยนตร์ไทยเรื่อง “ซังแปด” ที่นำเสนอเกี่ยวกับชีวิตของผู้ต้องขังคนหนึ่งที่ถูกจำคุกขังด้วยข้อหาฆ่าสามี และต้องเผชิญอันชีวิตในเรือนจำที่เต็มไปด้วยความเลวร้ายอย่างไม่เคยเจอมาก่อน ทำให้พวกเขา รู้สึกหวั่นกลัวว่าตนเองจะต้องเจอเหมือนกับตัวละครในภาพยนตร์ไม่ว่าจะเป็นด้านสภาพความเป็นอยู่ที่เลวร้ายของเรือนจำ หรือผู้คนที่น่ากลัวที่พวกเขาต้องใช้ชีวิตร่วมกับคนเหล่านี้ในเรือนจำ ดังคำพูดของผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งที่ว่า:

“เหมือนในหนังเรื่องซังแปด มีเจ้าพ่อมีเจ้าแม่ ที่แรกเราก็อนคิดภาพว่าจะเป็นอย่างไง นอนในคุก กินข้าวแดง ก็กลัวนะ กลัวเหมือนกันว่าเราต้องมาเจอเหมือนในหนัง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

“คิดว่าเราต้องเจอเหมือนในหนังซังแปด ข้างในมีอะไรที่น่ากลัว แต่ก็
คิดว่ายังไงเราก็ทำไปแล้ว น่ากลัวยังไงเราก็ต้องยอมรับ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

“ตอนที่เราดูหนัง เราคิดว่ามันเลวร้าย มันเหมือนหนังซังแปด มันจะต้อง
มีผู้คุม เขาต้องมายิงเรา มันรู้สึกกลัว คิดว่าต้องมาเจอแบบนั้น”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

ผู้ให้ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งบอกว่าตนเองได้รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับเรือนจำจากคำบอกเล่าของ
คนรู้จัก ซึ่งภาพของเรือนจำในการรับรู้ของพวกเขาก็เป็นไปในทางลบเช่นเดียวกัน และเป็นที่มา
ของความหว่นกลัวที่เกิดขึ้น

“ฟังเสียงข้างนอก เขาบอกว่าชีวิตในนี้มันน่ากลัวนะ มันโหดร้ายทารุณ
ผู้คุมในนี้ดุมาก เราฟังแล้วเรายังกลัว ข่าวกีฬาบอกว่าคนคุกร้าย เราไม่รู้ว่าเราจะ
เจอกับอะไรบ้างเมื่อเข้าไป เขาว่าคนที่เคยเข้าคุกแล้วจะไม่มีใครรับเข้าทำงาน
เราเองก็คิดแบบนั้น เราคิดว่าเขาน่ากลัว เรากลัวคนที่เคยเข้ามาอยู่ในนี้
บางครั้งออกจากคุกไปก็ไปก่อคดีซ้ำ ไม่เซ็ดหาลาบ แล้วเรามองแบบนั้น ยิ่งมาอยู่
ในนี้ยิ่งมีวิชาความรู้ในทางทุจริตมากขึ้น มันก็เลยน่ากลัว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

“คิดว่าคงจะเลวร้าย เข้ามาแล้วคงจะโดนทำนั่นทำนี่ คิดไปหลายๆ
อย่าง คิดว่าเขาจะซ้อมเราไหม ตอนที่เข้ามาที่แรกก็กลัว นึกว่าจะมีเราคนเดียว
อยู่ในห้อง นักโทษแยกกันอยู่เป็นห้องๆ เขาจะใส่กุญแจเอาไว้ตลอด”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุตรงกันว่า ภาพของเรือนจำที่พวกเขาจินตนาการไว้
ก่อนหน้านี้จะเข้ามามาอยู่ แตกต่างไปจากเรือนจำที่พวกเขาได้เข้ามาสัมผัส ผู้ต้องขังหญิงหลาย
คนบอกว่าความเป็นอยู่ในเรือนจำไม่ได้ที่น่ากลัวอย่างที่เคยคิดไว้ และพวกเขาสามารถใช้ชีวิตอยู่ใน
นี้ได้อย่างไม่ลำบากจนเกินไปนัก ดังคำพูดที่ว่า:

“พอเข้ามาเจอ ข้างในก็ไม่ได้เคร่งครัดอะไรนักหนา ถ้าเกิดเราทำตามกฎ
ภาพที่เราเจอข้างในนี้มันต่างจากที่เราคิดไว้เลย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

“จริงๆ แล้วมันไม่ใช่ มันไม่ได้ที่น่ากลัวอย่างที่คิด”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

“คนข้างนอกก็พูดกันไปโดยที่ไม่ได้เข้ามาสัมผัสก็เลยกลัว พอมาเจอ
จริงๆ มันก็เป็นชีวิตอีกชีวิตหนึ่งที่มีกฎมีระเบียบ มันก็โอเค”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

“ก่อนที่จะเข้ามา ยอมรับไม่ได้เลย กลัว แต่พอเข้ามาแล้ว ก็พออยู่ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13

2.3 ความรู้สึกสูญเสียใหญ่หลวง

เมื่อแรกรับรู้ว่ตนเองต้องถูกจำคุก ผู้ต้องขังหญิงรู้สึกว่พวกเขาต้องสูญเสียสิ่งสำคัญใน
ชีวิตไป สิ่งแรกที่เธอต้องสูญเสียอย่างแน่นอนคือ “อิสรภาพ” ของชีวิต จากที่เคยใช้ชีวิตอย่างอิสระ
ในโลกภายนอก เธอต้องเปลี่ยนเป็นใช้ชีวิตตามกฎระเบียบภายในพื้นที่อันจำกัดของเรือนจำ ดัง
คำพูดของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งว่:

“คิดว่าชีวิตไม่เหลืออะไรแล้ว หหมดทุกสิ่งทุกอย่าง อิสรภาพก็ไม่มี”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

นอกจากอิสรภาพที่สูญเสียไป ผู้ต้องขังยังรู้สึกว่ความฝันและความตั้งใจของตนเองที่เคย
มีก็ต้องสูญสิ้นไปพร้อมกับการเปลี่ยนสถานะเป็นผู้ต้องขัง ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่ง เธอเล่า
ว่เธอใฝ่ฝันอยากเป็นตำรวจหญิงเพราะรู้สึกผูกพันกับตำรวจมาตั้งแต่เด็ก แต่การถูกจำคุกทำให้
ความฝันดังกล่าวของเธอสูญสลายไปทันที แม้ว่าจะมีโอกาสพ้นโทษกลับออกไป แต่เธอก็ไม่
สามารถทำความฝันให้เป็นจริงได้อีก เนื่องจากประวัติของอาชญากรผู้กระทำความผิดที่ติดตาม
ชีวิตของเธอออกไปด้วยอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง

“มันคือไปหมดเลย ชีวิตเราต้องหมดทุกอย่างเลย เราต้องหมดอิสรภาพ
ชีวิตเราเหลือแค่ตรงนี้นะ มีกรอบให้เราเดินแค่นี้ จะโดดออกนอกกรอบไม่ได้แล้ว
สิ่งที่หวังไว้หล่นมาทั้งหมดเลย เป็นไปไม่ได้แล้ว ความฝันที่เรอยากจะทำ สิ่ง
อยากเป็น”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

ความรู้สึกสูญเสียดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิงนำมาซึ่งความเครียดและความรู้สึกไม่
อยากมีชีวิตอยู่ต่อไป ในเมื่อชีวิตสูญเสียทุกอย่าง พวกเขาาก็ไม่มีเหตุผลในการมีชีวิตอยู่ต่อไป ดัง
กรณีของผู้ให้ข้อมูล 2 รายที่บอกว่าพวกเขาไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดแต่ต้องมารับโทษ พวกเขา
รู้สึกอยากตายและพยายามฆ่าตัวตายเพื่อหนีจากความผิดที่ไม่ได้เป็นคนก่อ แต่ไม่สำเร็จ

“รู้สึกเสียใจนะ หหมดสิ้นแล้วทุกอย่าง เพราะเราไม่ได้ทำ รู้แบบนี้เราทำเองไม่กว่าเธอ ติดคุกแค่สองปีห้าปีเอง แต่เราไม่ทำไง เรากลับติดคุก ไม่งั้นเราฆ่าไปแล้ว ถ้าฆ่าได้เราฆ่าเองเลย เครียดมาก อยากฆ่าตัวตาย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6

“ตอนนั้นรู้สึกสูญเสียทุกอย่าง ไม่รู้จะอยู่ไปทำไม อยู่ไปเพื่อใคร อยู่ไปเพื่ออะไร น้อยอกน้อยใจโชคชะตา ร้องให้ทุกวัน เครียดถึงกับกินยาตาย เราไม่ได้เป็นคนทำ แต่เขาเรามาติดคุก และข้อมเราอีก มันไม่มีความเป็นธรรม”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

2.4 ความกังวลเกี่ยวกับชีวิตในเรือนจำ

ผู้ต้องขังหญิงส่วนหนึ่งมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับสิ่งที่พวกเขาต้องเข้าไปเผชิญในเรือนจำ เมื่อนึกถึงการใช้ชีวิตในสถานที่ที่ตนเองไม่รู้จักและไม่เคยปรากฏในการรับรู้ รวมถึงวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งแสดงความรู้สึกออกมาว่า:

“เราไม่รู้เรื่องรู้ราวอะไรเลย งบประมาณหมด เครียดมาก ใจหาย คิดในใจว่าจะอยู่ยังไงได้ไหม จะกินยังไง ไม่รู้จะไรสักอย่าง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6

“พอรู้ว่าต้องเข้ามาอยู่ในนี้ หนูก็กลัวว่าเราจะได้กลับไปไหม เรายังไม่รู้ระบบต่างๆ ในนี้ ไม่รู้ว่าข้างในนี่จะเป็นยังไง เราจะอยู่ได้ไหม”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

นอกจากความกังวลเกี่ยวกับเรือนจำที่ตนเองต้องเข้าไปใช้ชีวิตในอาคารตึกราม ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งระบุว่าพวกเขามีความกังวลเกี่ยวกับระยะเวลาของการถูกจำคุก เนื่องจากในช่วงแรกที่ถูกจับกุม ผู้ต้องขังหญิงยังไม่รู้ว่าตนเองต้องถูกจำคุกเป็นเวลานานเท่าใด เพราะคดีของพวกเขาอยู่ระหว่างการพิจารณาและต้องรอการตัดสินของศาล

“กังวลว่าเราจะติดนานไหม จะอยู่ที่นี้จนตายเลยหรือเปล่า ไม่รู้ความเป็นอยู่จะเป็นยังไง เราแก่แล้ว สิบปีไม่รู้จะอยู่ถึงหรือเปล่า เครียด”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10

“ใจสั้น กลัว ตอนนั้นเขาบอกให้ทำอะไร เราก็ทำตามคำสั่ง ทั่วๆ ที่เราก็ไม่ได้เป็นคนทำ เรากลัวเขาซ้อม ไม่รู้ว่าเราจะต้องเจอกับอะไรบ้าง ไม่รู้ว่าเราจะต้องอยู่นานเท่าไร”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12

2.5 ความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัว

เนื่องจากก่อนหน้าที่จะเข้ามาอยู่ในเรือนจำ ผู้ต้องขังหญิงบางคนเป็นหัวหน้าครอบครัว และทำหน้าที่หาเลี้ยงสมาชิกคนอื่นๆ หรือบางคนทำหน้าที่เป็นแม่บ้านคอยดูแลความเป็นอยู่ของครอบครัว เมื่อรู้ว่าตนเองถูกจำคุก พวกเขาจึงมีความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัวเกิดขึ้น

ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่ต้องทำงานหาเงินส่งไปรักษาแม่ที่ป่วย และเลี้ยงดูสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว เมื่อรู้ว่าตนเองต้องถูกจำคุก เธอจึงรู้สึกเป็นห่วงแม่ เพราะไม่สามารถส่งเงินไปให้แม่ใช้ในการรักษาตัว เธอบอกว่าเป็นความเจ็บปวดที่ตนเองไม่สามารถช่วยเหลือคนที่รักได้

“พูดไม่ออก ตอนนั้นคิดแค่ว่าแม่จะเป็นยังไงบ้าง แม่ป่วย เราติดคุก ต่างคนต่างช่วยอะไรกันไม่ได้ เป็นความรู้สึกที่เจ็บปวดมากๆ เจ็บปวดที่ไม่สามารถช่วยแม่ได้แล้ว เพราะเราเข้ามาอยู่ในนี้ ถ้าเราอยู่ข้างนอก คงช่วยยื้อเวลาให้แม่อยู่ต่อไปได้อีก”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

หรือกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่เป็นห่วงลูกที่ต้องอยู่เพียงลำพังหลังจากที่เธอถูกจำคุก เธอพูดในฐานะแม่คนหนึ่งที่ไม่ว่าลูกจะเติบโตใหญ่เพียงใด คนเป็นแม่ก็ยังคงเป็นห่วงและต้องการดูแลลูกอยู่เสมอ

“พอรู้ว่าต้องติดคุก ใจหายนะ คิดถึงลูก ลูกจะอยู่ยังไง ลูกเราถึงจะโต ยังไงก็ยังเป็นเด็กในใจของพ่อแม่ พ่อก็ตายไปแล้ว แม่ก็มาอยู่ในคุก เป็นห่วงลูก ไม่ได้คิดถึงตัวเองเลย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13

รวมถึงผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งมาก่อนหน้านี้ทำหน้าที่เป็นแม่บ้านดูแลความเป็นอยู่ของครอบครัว การขาดเธอไปคนหนึ่ง ทำให้สามีต้องรับผิดชอบความเป็นอยู่ของคนในบ้านมากขึ้น

“เรามาอยู่ในนี้ ลูกผัวจะอยู่ยังไง ทางบ้านจะเป็นยังไง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

2.6 การเตรียมใจยอมรับ

เมื่ออนาคตยังไม่แน่นอน หนึ่งในไม่กี่อย่างที่ผู้ต้องขังหญิงสามารถทำได้หลังจากรู้ว่าตนเองต้องถูกจำคุกคือ “การเตรียมใจยอมรับ” ผู้ต้องขังหญิงส่วนหนึ่งบอกว่าเธอมีการเตรียมใจยอมรับสิ่งที่ตนเองต้องเข้าไปเผชิญในเรือนจำไว้แล้ว

ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่า เธอทำใจเป็นที่เรียบร้อยแล้วว่าต้องถูกจำคุก โดยให้เหตุผลว่าเธอเป็นผู้กระทำผิดจึงต้องถูกลงโทษโดยการจำคุก เธอตั้งใจไว้แล้วว่า จะมอบตัวกับตำรวจหลังจากสามที่เธอจำงานฆ่าเสียชีวิต

“ทำอะไรเสร็จเรียบร้อย เอาเงินให้ลูกเสร็จ พี่ก็มอบตัว เพราะว่าเราทำแล้ว เราก็ต้องรับ ไม่กลัวติดคุก ขอให้ลูกอย่าเป็นหนี้เป็นสิน คิดว่าเพื่อลูกเราต้องทำได้หมด เตรียมใจไว้แล้ว ตอนอยู่ที่สถานีตำรวจ ก็พยายามทำใจ ไหนๆ เราก็ทำผิดไปแล้ว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งบอกว่า เธอเลือกที่จะเตรียมใจเข้าไปอยู่ในเรือนจำ แทนที่การประกันตัวออกไป และให้เหตุผลว่าถึงที่สุดแล้วยังไงเธอก็ต้องถูกจำคุก จึงเลือกเก็บเงินไว้ให้ลูกมากกว่าที่จะเสียให้กับการประกันตัว

“ทำใจไว้ตั้งแต่แรกแล้วว่า เราฆ่าคนก็ต้องติดคุก ความจริงประกันตัวได้ แต่เราคิดว่าถ้าประกันออกไปก็ต้องติดอยู่ดี สู้มาอยู่ในนี้ทำใจดีกว่า ติดรอไว้เลย ตัดสินมาจะได้หักลบไป นิดหน่อยก็ยังดี ช่วงที่ใช้เวลาคิด ก็คือช่วงที่นอนอยู่ในคุกที่โรงพัก คิดว่าทำไมเราต้องประกัน มันต้องใช้เงินเยอะ เอาเงินส่วนนั้นไว้เลี้ยงลูกเราดีกว่า ยังไงก็ต้องติดอยู่ดี”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

3. ความทุกข์ใจจากการถูกจองจำ

ปัญหาของคนเราอาจจำแนกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ ปัญหาภายนอก และปัญหาภายใน ปัญหาภายนอกเป็นความทุกข์ที่เกิดจากปัจจัยภายนอกที่อยู่เหนือการควบคุม ส่วนปัญหาภายในเป็นเรื่องของจิตใจที่เป็นทุกข์ซึ่งเกิดจากความรู้สึกของตนเอง

จากการพูดคุยกับผู้ต้องขังหญิงเกี่ยวกับความยากลำบากในการใช้ชีวิตในเรือนจำ ผู้วิจัยพบว่าปัญหาที่หนักหน่วงของพวกเธอไม่ใช่ปัญหาภายนอกที่เป็นเรื่องของ “ความทุกข์กาย” แต่เป็นปัญหาภายในที่เกี่ยวกับ “ความทุกข์ใจ” ดังที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งระบุตรงกันว่า “ความเป็นอยู่ไม่

ลำบากหรืออก แต่มันลำบากใจมากกว่า” นอกจากนี้ผู้ต้องขังหญิงบางรายยังบอกอีกว่าชีวิตข้างนอกของพวกเธอลำบากยิ่งกว่านี้ พอมาอยู่ในเรือนจำเลยไม่รู้สึกรู้สึกมีปัญหาเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยให้ความสนใจแง่มุมเกี่ยวกับความทุกข์ใจที่เกิดขึ้นจากการถูกจองจำ เพื่อทำความเข้าใจสภาพจิตใจของผู้ต้องขังหญิงในขณะที่ใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำ จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าความทุกข์ใจจากการถูกจองจำของผู้ต้องขังหญิง ได้แก่

- 3.1 ความทุกข์จากการพลัดพรากจากครอบครัว
- 3.2 ความทุกข์จากการไม่มีอิสระในการทำสิ่งที่ต้องการ
- 3.3 ความทุกข์จากการไม่สามารถช่วยเหลือตนเองและบุคคลอันเป็นที่รัก
- 3.4 ความทุกข์จากการอยู่ท่ามกลางคนแปลกหน้า

โดยรายละเอียดของความทุกข์ใจในแต่ละด้านมีดังต่อไปนี้

3.1 ความทุกข์ใจจากการพลัดพรากจากครอบครัว

เมื่อผู้ต้องขังหญิงถูกจับกุมและถูกส่งตัวเข้ามาอยู่ในเรือนจำ ความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับชีวิตของเธอคือ การพลัดพรากจากครอบครัว ซึ่งเป็นความทุกข์ใจที่สำคัญยิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิงในการใช้ชีวิตในเรือนจำ ความเปลี่ยนแปลงด้านสภาพความเป็นอยู่จากความสะดวกสบายมาเป็นความยากลำบากเป็นเรื่องที่ผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่สามารถยอมรับได้ แต่การใช้ชีวิตเพียงลำพังโดยปราศจากคนที่ตนเองรักและเคยใช้ชีวิตร่วมกันเป็นสิ่งที่พวกเธอยากจะยอมรับ

แม้ว่าในช่วงที่ใช้ชีวิตอยู่ภายนอกผู้ต้องขังบางคนอาจจะไม่ได้อยู่กับครอบครัว แต่พวกเธอรับรู้ว่าสมาชิกในครอบครัวยังมีตัวตนอยู่และสามารถติดต่อหรือพบเจอพวกเขาได้เมื่อต้องการ แต่เมื่อเข้ามาใช้ชีวิตในเรือนจำ ครอบครัวกลายเป็นสิ่งที่อยู่ห่างไกลเหลือเกินในความรู้สึกของผู้ต้องขังหญิง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่า “รู้สึกเหมือนอยู่คนละโลกกันเลย”

ความทุกข์ใจที่เกิดขึ้นจากการพลัดพรากจากครอบครัวและคนที่ตนเองรักถูกแสดงออกมาด้วยความรู้สึกบีบคั้นทางจิตใจ ได้แก่ ความคิดถึงและอยากกลับบ้าน ความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัว และความเจ็บปวดจากการไม่สามารถติดต่อครอบครัวได้

3.1.1 ความคิดถึงและอยากกลับบ้าน

ความคิดถึงครอบครัวเป็นความเจ็บปวดอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิง เป็นความรู้สึกโหยหาที่มีต่อบุคคลผู้เป็นที่รักที่พวกเขาจากมา และเกิดเป็นความต้องการที่จะกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับพวกเขาอีกครั้ง

“ปัญหาหนักคือ เราก็คิดถึงบ้าน อยากกลับบ้าน แต่ถ้าเรื่องอื่นเราก็ไม่อะไรแล้วก็พออยู่ได้ เราต้องทำใจให้อยู่ให้ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

“อยากออกไปข้างนอก อยากกลับบ้าน คิดถึงบ้าน ความเป็นอยู่ข้างในนี้ก็อยู่ได้ แต่ที่ทำให้เป็นทุกข์คืออยากกลับบ้าน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

“เราอดอดที่ไม่เห็นครอบครัว คิดว่าเรามาอยู่ในนี้หลายปีเราจะอยู่ได้ไหม คิดว่าเมื่อไหร่เราจะได้ออกไป คิดถึงครอบครัว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

ความคิดถึงเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับคนทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ภายนอกหรือภายในเรือนจำ แต่ความคิดถึงครอบครัวที่เกิดขึ้นในขณะถูกจองจำเป็นความเจ็บปวดที่ยากเกินบรรยาย ดังคำพูดของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่ว่า:

“อย่างอื่นก็ทนได้นะ แต่มันคิดถึงลูกคิดถึงครอบครัวนี่มันทนไม่ได้ เจ็บปวดเหลือเกิน มันสุดบรรยาย เราอยู่ในนี้ลำบากก็ยังทนได้ ถ้าเรารู้ว่าลูกเราเป็นยังไง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

“เราปลงไม่ได้ ทุกวันนี้ก็ยังยอมรับไม่ได้ คิดถึงบ้าน คิดถึงลูก คิดถึงทุกคน ทำให้ชีวิตเรามันต้องมาเป็นแบบนี้ ทำให้ถึงต้องมาเลวร้ายแบบนี้ เราก็ไม่เคยทำอะไรแล้วทำไมมันถึงต้องมาเป็นแบบนี้ ทำไมเราเป็นคนโชคร้ายแบบนี้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

บางทีความคิดถึงก็ส่งผลต่อร่างกายของผู้ต้องขังหญิง ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งที่บอกว่าเวลาที่คิดถึงลูก เธอมักจะนอนไม่หลับ

“คิดถึงลูก คิดถึงพี่น้องทางบ้าน เวลาคิดถึงเขา ฉันก็จะนอนไม่หลับ อยากกลับบ้าน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าความคิดถึงของผู้ต้องขังหญิงจะมีมากเพียงใด แต่เธอก็รู้ว่าตนเองไม่สามารถออกไปพบครอบครัวได้ ดังคำพูดของผู้ต้องขังหญิงรายหนึ่ง que แสดงถึงความเข้าใจในเรื่องนี้

“คิดถึงลูก คิดว่าตอนนี้ลูกเป็นยังไง คิดถึงลูกทุกวัน ใจคิดถึง แต่ร่างกายออกไปไม่ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6

3.1.2 ความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัว

ความเป็นห่วงครอบครัวของผู้ต้องขังเป็นความบีบคั้นในจิตใจที่เกิดขึ้นเมื่อนึกถึงความยากลำบากที่ครอบครัวต้องเผชิญ เนื่องจากภาวะรับผิดชอบของสมาชิกในครอบครัวที่มีมากขึ้น เมื่อผู้ต้องขังหญิงถูกจำคุก ส่วนใหญ่ผู้ que ผู้ต้องขังหญิงเป็นห่วงคือ “ลูก” ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่ง que บอกว่า:

“ลูกเราจะอยู่ยังไง ลูกเราต้องลำบากมากขึ้นใช่ไหม ลูกเราจะลำบากอีกสักกี่ปี เวลาเราดูรูปเขาแล้วก็อดที่จะร้องไห้ไม่ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่ง que แสดงความรู้สึกเป็นห่วงลูกหลังจากได้รับจดหมายจากลูกเขาไว้ว่า:

“ลูกร้องไห้ตอนที่เรามาอยู่ในเรือนจำ ลูกเขียนจดหมายมาบอกว่า ‘อยากให้คุณแม่กลับไปอยู่กับหนูไวๆ หนูไม่มีใคร’ ความรู้สึกที่ได้อ่านมันบอกไม่ถูก เราร้องไห้จนไม่มีน้ำตาแล้ว เสียใจที่ลูกต้องเป็นแบบนี้ บอกลูกว่า ‘ทำใจให้สบาย เดี่ยวแม่ก็ได้กลับ’ ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

ความเป็นห่วงอาจเกิดขึ้นจากการ que ผู้ต้องขังต้องแยกจากสมาชิกในครอบครัวอย่างกะทันหัน ทำให้พวกเขายังไม่รู้ว่าเธอถูกจำคุก ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายรายหนึ่ง เธอบอกว่าเป็นห่วงลูกเนื่องจากต้องแยกจากลูกอย่างกะทันหันหลังจากเกิดเหตุ ตอนนั้นลูกของเธออายุ 7 ขวบ และยังไม่รู้ว่าเธอเข้ามาอยู่ในเรือนจำ ลูกของเธอเข้าใจว่าเธอไปทำงานต่างประเทศ ในกรณีดังกล่าวผู้ต้องขังรายนี้ได้ขอคำปรึกษาจากผู้วิจัยว่าเธอควรจะบอกความจริงกับลูกดีหรือไม่

“ตอนนี้ลูกคนเล็กยังไม่รู้ว่าหายไปไหน จากที่เคยอยู่ด้วยกัน แต่ต้องจากเขามา มันเจ็บปวดนะ เขายังเด็กอยู่เลย เขาเขียนจดหมายมาว่า แม่ไปไหน คิดถึงแม่ คนที่บ้านก็หลอกว่าแม่ไปทำงานเมืองนอก ยังกลับมาไม่ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

นอกจากนี้ ยังมีกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งซึ่งบอกว่าเธอเป็นห่วงความรู้สึกของลูกที่ต้องขาดแม่ไป การที่คนรอบข้างรับรู้ว่าคุณถูกจำคุกด้วยคดีจ้างวานฆ่าย่อมส่งผลกระทบต่ออารมณ์ชีวิตของลูกเธอด้วยเช่นกัน เธอเล่าพร้อมน้ำตาว่า:

“ลูกบอกว่า ‘แม่จ๋า เมื่อไหร่จะกลับมาสักที’ เคยถามลูกๆ ระบุว่า ‘หนูไปโรงเรียนหนูอายุเขาใหม่ มีเพื่อนหรือเปล่า’ พอถึงวันแม่ วันสำคัญ ลูกไม่มีแม่ไป ลูกจะคิดยังไง เราแคร์ความรู้สึกของลูก (ร้องไห้)”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

3.1.3 ความเจ็บปวดจากการไม่สามารถติดต่อกับครอบครัวได้

การถูกจำคุกทำให้ผู้ต้องขังหญิงต้องไกลห่างจากครอบครัว หากเธอสามารถติดต่อกับครอบครัวได้ และได้พูดคุยเพื่อรับรู้ความเป็นไปในชีวิตของครอบครัว รวมถึงได้ระบายความทุกข์ที่อยู่ในใจ เธอคงเกิดความสบายใจขึ้นได้ระดับหนึ่ง ในทางกลับกัน หากติดต่อกับครอบครัวไม่ได้ ความทุกข์ในใจของผู้ต้องขังหญิงย่อมเพิ่มพูนมากขึ้น แม้ว่าทางเรือนจำจะอนุญาตให้ผู้ต้องขังหญิงติดต่อกับครอบครัวโดยการเขียนจดหมายหรือการให้ครอบครัวมาเยี่ยม แต่สำหรับผู้ต้องขังหญิงบางราย พวกเขาไม่สามารถที่จะติดต่อกับครอบครัวได้ด้วยเหตุผลบางประการ

ดังเช่นกรณีที่ครอบครัวไม่ติดต่อกลับมา หลังจากที่ผู้ต้องขังหญิงเขียนจดหมายไปหา ซึ่งทำให้พวกเขาารู้สึกเจ็บปวดกับการขาดหายไปของญาติพี่น้อง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่า:

“หนูรู้สึกเหงาที่มาอยู่ตรงนี้คนเดียว คนอื่นเขามีญาติแต่เราไม่มี หนูติดต่อญาติไม่ได้ ไม่มีโอกาสเห็นหน้าพูดคุย รู้สึกเครียด เรามีเรื่องในใจอยากจะปรึกษา แต่เราไม่สามารถพูดกับเขาได้ คิดถึงบ้าน คิดถึงพี่น้อง เขียนจดหมายหาเขา แต่เขาเงียบไปเลย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

หรือกรณีที่ผู้ต้องขังหญิงยังเป็นผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี ทำให้เธอไม่ได้รับอนุญาตให้โทรศัพท์ติดต่อกับครอบครัว เธอจึงรู้สึกเครียดกับการที่ไม่สามารถติดต่อกับครอบครัวได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งแสดงความรู้สึกออกมาว่า:

“ติดต่อใครไม่ได้เลย เราอยากพูดคุยกับคนที่บ้านแต่ทำไม่ได้ ถ้าเขาให้โทรศัพท์คงหายเครียดไปเยอะ อย่างน้อยก็ยังได้คุยกับลูก คุยกับแม่ ตอนนี้อย่างไรไม่เป็นอะไร เราไม่ได้คุยกับเขาเลย เขาก็มาไม่ได้ เราอยากติดต่อกับคนที่บ้าน อยากคุยกับเขา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

นอกจากนี้ การไม่สามารถติดต่อครอบครัวได้ทำให้ผู้ต้องขังหญิงเกิดความวิตกกังวลว่าจะมีเรื่องไม่ดีเกิดขึ้นกับครอบครัว เนื่องจากพวกเขาไม่สามารถรับรู้ความเป็นไปของครอบครัวได้เลย ทำให้ต้องคาดเดาเอาเองต่างๆ นานาเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับครอบครัว ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่บอกว่า:

“มาอยู่ไกลบ้านก็ห่วงลูกห่วงผัว บางครั้งตอนกลางคืนนอนไม่ค่อยหลับ กลัวว่าเขาจะเป็นอะไรไปแล้วเราไม่รู้เรื่อง เขียนจดหมายไปบ้านตั้งหลายฉบับ แต่เขาไม่เคยตอบ เราอยากรู้ว่าเขาเป็นยังไงบ้าง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12

ความทุกข์จากการพลัดพรากจากครอบครัวทั้ง 3 ลักษณะ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ผู้ต้องขังนึกถึงวันเวลาในอดีตที่ได้ใช้ชีวิตและทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับครอบครัว เพียงแค่ฝนตก ลมพัดแรงๆ หรือตอนหยิบรูปถ่ายของลูกขึ้นมาดู ความคิดถึงก็ท่วมท้นล้นเอ่ออยู่ในใจของพวกเขา

“ตอนฝนตก ลมพัดแรงๆ ก็คิดถึงบ้านขึ้นมา คิดถึงลูก คิดถึงอยู่ตลอด แต่เราก็ต้องตัดใจ เพราะเรายังออกไปไม่ได้ เราเคยอยู่ข้างนอก พอเข้ามาที่ตึ้นมาหุงข้าว อาบน้ำ ไปทำงาน ตกเย็นเราก็กลับบ้าน หุงข้าว กินอยู่กับลูก แต่มาอยู่ในนี้มันไม่เหมือนกัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6

“ดูรูปเขาทุกวัน ขึ้นไปเราก็นอนร้องไห้คลุมโปง ยิ่งเวลาผ่านไปมันยิ่งทำให้เราปวดใจ มันทรมาน เพราะว่าเราดูแลเขาดีมาตลอด ถ้าเขามีปัญหาอะไร เขาก็จะมาปรึกษาเรา เราเคยอยู่กันอย่างอบอุ่น ไม่มีพ่อบ้านแต่เราก็ดูแลกันดี”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

เช่นเดียวกับการนึกถึงช่วงเวลาที่ตนเองทานข้าวอย่างพร้อมหน้าพร้อมตาบนโต๊ะอาหารกับครอบครัว หรือการได้ไปไหนด้วยกันกับลูกๆ ในวันหยุดสุดสัปดาห์ ก็ทำให้ผู้ต้องขังหญิงรู้สึกเจ็บปวดเมื่อต้องเผชิญกับความจริงที่ว่าพวกเขาไม่มีสิทธิจะกลับไปใช้ชีวิตเช่นนั้นในเวลา

“ชีวิตพลิกผันไปหมดทุกอย่าง เคยกินข้าวอยู่ด้วยกันสามคนพ่อแม่ลูก แล้ววันรุ่งขึ้นต้องเข้ามาอยู่ในห้องขัง มันเป็นเรื่องที่เศร้าใจมากๆ เลย แต่ทุกวันนี้สามีก็ยังไม่มีแฟนใหม่ เขายังรอเราอยู่ เราก็โทรกลับบ้านทุกอาทิตย์ โทรไปหาเขา เขาก็ถามเมื่อไหร่ลูกจะได้กลับบ้านสักที มันเป็นเรื่องที่เศร้าใจมากๆ เลย จากที่เคยอยู่กันพร้อมหน้าเป็นครอบครัว(ร้องไห้)”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

“มาอยู่ตรงนี้รู้สึกที่เราอมลง น้ำหนักจากเจ็ดสิบหก ลดเหลือเจ็ดสิบ
มันเครียด ไม่ได้เห็นลูก ยิ่งวันเสาร์วันอาทิตย์เรายังคิดถึงลูก ถ้าอยู่บ้านวันเสาร์
วันอาทิตย์เราก็ต้องไปตลาดนัดกันแล้ว เราก็คิดไปเรื่อย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

นอกจากนี้ จากที่เคยมีลูกหลานรายล้อมคอยดูแลปรนนิบัติตอนที่เจ็บป่วยในขณะที่ใช้ชีวิต
อยู่ภายนอก แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในเรือนจำ เวลาป่วยก็ต้องคอยดูแลและช่วยเหลือตัวเอง ไม่มีใครสัก
คนมาคอยดูแล ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่าเมื่อนึกถึงเรื่องนี้และเปรียบเทียบกันแล้ว มันช่าง
แตกต่างกันเหลือเกิน!

“เคยป่วยครั้งหนึ่ง มาอนสถานพยาบาล รู้สึกว่าทำไมมันต่างกันกับที่
บ้านเหลือเกิน อยู่ข้างนอก ถ้าเราป่วยลูกหลานเรียงราย อยู่ที่นี่เราป่วย ไม่มีใคร
สักคน ไม่มีอะไรเลยสักอย่าง ตอนอยู่บนห้อง เวลาป่วยก็ต้องคอยบอกนาย ยิ่ง
โทษสูงๆ เขาก็ถามอยู่นั่นแหละว่าเป็นอะไร ตายกันพอดี”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14

สำหรับผู้ต้องขังบางคน แม้ว่าเธออยากจะบอกให้ครอบครัวรับรู้ถึงความยากลำบากที่
ตนเองต้องเผชิญเพียงใด แต่เธอก็เลือกที่จะเก็บมันเอาไว้ และบอกว่าตนเองสามารถอยู่ได้อย่าง
สบายและไม่มีปัญหา เพราะไม่อยากให้ครอบครัวต้องเป็นห่วง การนึกถึงภาพวันเวลาที่เคยไปไหน
มาไหนด้วยกันกับครอบครัว ยิ่งตอกย้ำความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นในใจ

“เวลาลูกเขียนจดหมายมาถามว่าแม่อยู่ได้ไหม เราก็บอกว่าอยู่สบาย
ไม่มีอะไร (ร้องไห้) แต่มันไม่ใช่ เราอยากให้เขามาบ้าง เราเคยไปไหนเป็น
ครอบครัวแม่ลูก ตอนที่ลูกยังไม่แต่งงาน ไปไหนก็ไปกันกับลูกผู้หญิงสองคน ไป
ไหนมีแต่ผู้หญิง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14

3.2 ความทุกข์ใจจากภาวะเบียดและการขาดอิสระภาพในชีวิต

การดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังหญิงถูกกำหนดโดยภาวะเบียดชุดหนึ่งที่แตกต่างจากชีวิต
ภายนอกเรือนจำ ภายใต้ภาวะเบียดดังกล่าว ผู้ต้องขังหญิงได้ถูกลิดรอนอิสระภาพในการทำสิ่ง
ต่างๆ ที่ต้องการ แต่ต้องปฏิบัติตามภาวะเบียดของเรือนจำอย่างเคร่งครัด การฝ่าฝืนภาวะเบียด
ย่อมนำมาซึ่งการลงโทษด้วยวิธีการต่างๆ ตั้งแต่สถานเบาไปจนถึงสถานหนัก ซึ่งส่งผลให้ผู้ต้องขังมี
ความทุกข์ใจเกิดขึ้น

“เรารู้สึกสูญเสียอิสระในชีวิต ภาวะเบียดมันเยอะ เราต้องตั้งสติให้ดีๆ
อย่าทำผิดภาวะเบียด อยู่ข้างนอกเราสามารถไปไหนมาไหนได้ แต่อยู่ข้างในนี้

มันเสียอิสรภาพตรงนี้ไป เราไม่ได้ทำอะไรอย่างที่เราอยากทำ บางครั้งเรากลัวทำผิดกฎระเบียบแล้วโดนทำโทษ เราพยายามทำไม่ให้ผิดกฎ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12

“ติดขัดกับความเป็นอยู่ เราเลือกไม่ได้ มันขาดอิสรภาพ มันขาดอิสระในการตัดสินใจทำอะไร กฎระเบียบเยอะ เราต้องอยู่ในกฎระเบียบของเขา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการปฏิบัติตามกฎระเบียบและคำสั่งของเจ้าหน้าที่จะนำมาซึ่งความอดัดใจที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิง แต่ดูเหมือนว่าพวกเธอจะไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากต้องทำตามกฎระเบียบที่วางไว้ แม้ว่าบางครั้งพวกเธออยากจะฝืนกฎระเบียบหรือตอบโต้เจ้าหน้าที่อยู่บ้าง แต่พวกเธอก็รู้ว่าไม่สามารถทำได้ เพราะนั่นหมายถึงผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นตามมา

“บางครั้งก็รู้สึกรำคาญและกดดันกับกฎระเบียบ แต่ยังไงมันก็ต้องทำ รำคาญที่โดนจับจี้จากคำสั่ง แต่ยังไงมันก็ต้องทำ เราต้องเงยบ ตอบโต้ทำอะไรไม่ได้ จะเงยบๆ ทำของเราไป บางทีอาจจะมึนตึ๊งบ้างนิดหน่อย แต่ก็ทำ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

“เราไม่มีอิสระ ต้องทนกับกฎระเบียบ รู้สึกหงุดหงิดเหมือนกันที่เขาบอกให้ทำตามกฎเขา แต่แสดงออกไม่ได้ หงุดหงิดแต่เราต้องเก็บไว้ เอาออกมาไม่ได้ เดี่ยวมันก็หายไปเอง”

- คุณพวกรมรด

“พอไม่มีอิสระ มันเลยติดขัด เราเคยมีอิสระมาก่อน พอเรามาอยู่ได้ บังคับ เราก็ตัดขาด เราพยายามไม่ทำผิดกฎ มันกดดันเหมือนกันนะ แต่ก็ต้องทำ เราก็อ้อยากอยู่หรอก แต่ทำไม่ได้ เราต้องอยู่ตรงนี้ ไม่รู้เมื่อไหร่เราจะได้พ้นออกไปจากตรงนี้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

“เรารู้สึกอัดอั้น สถานที่มันแคบ กฎระเบียบที่เคร่งเกินไป มันมากกดดันจิตใจเรา เวลาเจ้าหน้าที่พูดไม่เพราะกับเรา เรารู้สึกอยากตะโกนให้มันดังๆ เขาก็คนเหมือนกับเรา ทำไมเขาทำกับเราแบบนี้ แต่เราก็อทำอะไรไม่ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

“ติดขัดนะที่ต้องทำตามกฎระเบียบ ตอนอยู่ข้างนอก พ่อแม่พูด เรายังไม่เชื่อฟัง แต่อยู่ในนี้นายพูดอะไรเราต้องทำตามทุกอย่าง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

ความทุกข์ใจดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิง เป็นผลมาจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป จากที่เธอเคยมีอิสระในการทำสิ่งต่างๆ ในขณะที่ใช้ชีวิตอยู่ภายนอก แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในเรือนจำ พวกเขาต้องสูญเสียอิสรภาพและทำตามกฎระเบียบที่วางไว้

“แต่ก่อนเราเคยมีอิสระ ไปไหนก็ได้ กินอะไรเราก็กินได้ เราสามารถทำตรงนั้นได้ทุกอย่าง แต่มาอยู่ตรงนี้ทำไม่ได้ ไม่มีอิสระ กัดคันมาก อะไรที่ว่ามัน ยึดหยุ่นได้ เขาก็น่าจะยึดหยุ่นบ้าง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

ความทุกข์ใจที่เกิดจากวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ ด้านการทำงาน ด้านการทำกิจวัตรส่วนตัว และด้านการนอนหลับพักผ่อน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถูกควบคุมโดยกฎระเบียบที่เคร่งครัด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งบอกว่า:

“อึดอัดมากๆ ไม่ว่าจะเป็นการกินข้าว อาบน้ำ ต้องเป็นเวลา มันไม่มีเวลาเป็นของตัวเองเลย ทุกอย่างจำกัดไปหมด มีเวลาอยู่สบายบ้างวันเสาร์ อาทิตย์ เบื่อกฎระเบียบ มีสารพัดรูปแบบ อยู่ข้างนอกเราจะไปไหนเราก็ไปได้ อยากจะกินอะไรก็กินได้ อยากจะนอนก็นอนได้ แต่อยู่ในนี้ทำไม่ได้ กินข้าว อาบน้ำภายในสามสิบนาที คุณทำได้ไหม อยู่ข้างนอกเรานี้ค่อยๆ ทำ อยู่ในนี้ ต้องเก่งนะ ถึงจะอยู่ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

“เมื่อก่อนเราทำงานตอนกลางคืน นอนพักตอนกลางวัน อยากไปไหนเราก็ได้ไป แต่พอมาอยู่ตรงนี้ เราต้องทำตามตารางเวลาของเขา กลางวันเราต้องตื่น กลางคืนเราต้องนอนให้ได้ ว่างแค่นั้นเราก็ต้องทำงาน ทำหน้าที่ของเราให้เสร็จ มันต้องฝืนใจ รู้สึกอึดอัด”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

“กฎระเบียบเยอะ อึดอัดเหมือนกัน ตอนฉันมาใหม่ๆ นอนไม่หลับอยู่สามเดือน อยู่บ้านเราเคยดับไฟนอน มาอยู่ที่นี่เขาเปิดไฟทั้งคืน นอนไม่หลับ ตาหลับ แต่ใจไม่หลับจริงๆ ขึ้นเรือนนอนไปก็เสียงดัง ว่าเขาก็ไม่ได้ แก่กว่าอายุมากกว่าเขาก็ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10

“ตอนแรกป้ายอมรับว่ากดดัน ลำบาก มีบริเวณขอบเขตให้เราอยู่เฉพาะที่ เดินไปไหนชนกำแพงหมด ไม่มีอิสระ กับข้าวไม่ใช่ของเรา แต่เป็นของส่วนรวม อันไหนกินไม่ได้ก็ต้องกิน เลือกรับไม่ได้ ผืนกินเข้าไป มันต้องกิน เราเคยอยู่สุขสบาย พอมาอยู่จุดนี้มันบอกไม่ถูก มันสับสน มันยังหาทางไม่ถูก ยังเดินวนๆ อยู่ มันตั้งตัวไม่ถูก”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14

นอกจากนี้ วิถีชีวิตในเรือนจำยังถูกควบคุมด้วยเวลาที่จำกัด ผู้ต้องขังไม่มีเวลามากนักในการทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้ชีวิตในเรือนจำเต็มไปด้วยความรีบเร่งเพื่อแข่งกับเวลา และนำมาซึ่งความกดดันและบีบคั้นจิตใจ

“ร้องไห้ทุกวัน ลำบากเหมือนจะอยู่ไม่ได้ ใหม่ๆ รู้สึกกดดัน ทำอะไรก็ไม่มีเพื่อน อาบน้ำ ซักผ้า มีเวลาจำกัด”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

“มาอยู่ใหม่ๆ ก็ปรับตัวไม่ได้เหมือนกัน เคยอยู่กับคนร้อยกว่าคน แล้วมาอยู่พันกว่าคน เดินไม่ได้แล้ว ต้องวิ่งอย่างเดียว ต้องทำแข่งกับเวลา เขาจะมีเวลาให้เราตลอด ตื่นนอน อาบน้ำ แปรงฟัน ซักผ้า ขึ้นกองเลี้ยง ต้องให้ทันนะ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14

“เราต้องทำในสิ่งที่เราไม่ได้อยากทำ ชีวิตข้างในนี้ต้องตรงเวลา แต่ถ้าอยู่ข้างนอก เราจะทำอะไรตอนไหนก็ได้ ไม่อยากกินข้าวเราก็ไม่ต้องผืนใจกิน มันบีบบังคับกันเกินไป แต่ก็ทำอะไรไม่ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งมองว่าการมีกฎระเบียบเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันของผู้ต้องขังที่มาจากต่างที่ต่างถิ่น และมีลักษณะพื้นฐานที่แตกต่างกัน กฎระเบียบทำให้ผู้ต้องขังอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และเธอก็ต้องทนรับสภาพ แม้ว่าจะอึดอัดเพียงใดก็ตาม

“คนหมู่มากอยู่รวมกันมันต้องมีกฎระเบียบ ถ้าไม่มีกฎระเบียบมันก็ฆ่ากันตาย มันหลายพ่อหลายแม่ หลายคดีมาอยู่รวมกัน เราเข้ามาอยู่ในสภาพนี้ เราต้องทนอย่างเดียว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

“ถ้าเขาไม่มีกฎระเบียบเลย เขาจะปกครองคนเยอะๆ ได้ยังไง ส่วนหนึ่งก็เห็นใจเขา แต่อีกส่วนหนึ่งก็อึดอัด”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งมองว่าการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่เป็นการทำตามหน้าที่ในการรักษากฎระเบียบ หากเธอไม่ฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าหน้าที่และปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด เจ้าหน้าที่ก็ไม่สามารถทำอะไรเธอได้

“ถ้าเราไม่ผิด เขาก็ไม่มาทำอะไรเราหรอก เจ้าหน้าที่ก็ทำหน้าที่ของเขา เราก็ต้องทำหน้าที่ของเรา คนละครึ่งทางกัน นักโทษเป็นผู้ที่อยู่ในการดูแลของเจ้าหน้าที่ เราจะมาฝืนมาเรียกร้องไม่ได้ ที่เขาทำก็ทำตามกฎระเบียบ เกินหน้าที่ เขาก็ทำเราไม่ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

“หนูว่าเจ้าหน้าที่ทุกคนทำตามหน้าที่ของตัวเอง ไม่ได้ทำอะไรเกินกว่าที่ เขาต้องรับผิดชอบ เขาต้องทำตามที่เขามอบหมายมา บางทีเขาก็กินข้าวไม่ตรง เวลา หรือไม่กี่วินาที เป็นเจ้าหน้าที่ก็ลำบากเหมือนกัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

“เขาไม่ได้กดดันอะไร ถ้าทำตามกฎระเบียบก็ไม่มีปัญหา นายเขาก็ไม่มายุ่งกับเรา เขาก็ต้องทำตามหน้าที่ของเขา ถ้าเราไม่ทำผิดเขาก็ไม่มายุ่งกับเรา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

3.3 ความทุกข์ใจจากการไม่สามารถช่วยเหลือครอบครัว

ก่อนหน้าที่จะเข้ามาอยู่ในเรือนจำ ผู้ต้องขังหญิงก็ไม่ต่างจากคนทั่วไปที่มีบทบาทและหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของแม่ของลูก ภรรยาของสามี หรือลูกของพ่อแม่ ซึ่งมีหน้าที่ดูแลและช่วยเหลือเจือจุนครอบครัวตามความเหมาะสม แต่เมื่อชีวิตเกิดการเปลี่ยนแปลง ต้องเข้ามาใช้ชีวิตในเรือนจำ ทำให้พวกเขาไม่สามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้อีกต่อไป การไม่ได้ทำหน้าที่ของตนเองเพื่อช่วยเหลือครอบครัวจึงเป็นที่มาของความทุกข์ใจที่เกิดขึ้นของผู้ต้องขัง

ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่รู้สึกเจ็บปวดจากการไม่ได้ช่วยเหลือแม่ ก่อนเกิดเหตุเธอต้องทำงานหาเงินส่งไปรักษาแม่ที่ป่วย รวมถึงการดูแลส่งเสียพี่น้องและหลานที่อยู่ที่บ้าน เมื่อเธอเข้ามาอยู่ในเรือนจำจึงไม่มีเงินส่งไปรักษาแม่ และไม่มีโอกาสกลับไปดูใจแม่ในช่วงสุดท้ายของชีวิต หลังจากเธอเข้ามาอยู่ในเรือนจำได้ไม่นานแม่ของเธอก็ตาย

“เสียใจที่ไม่ได้ดูแลแม่ ตอนแรกคิดว่าถ้าแม่เป็นอะไรไปจะตายอย่างเดียว พอมาอยู่ที่นี่ได้ห้าเดือน แม่ก็เสีย เพราะไม่มีใครส่งเงินให้ รู้สึกเครียดเหมือนกัน คือคล้ายๆ กับว่ามันเป็นความผิดของเรา ก่อนแม่ตายเราก็ไม่ได้ดูใจ จะดูได้ยังไงในเมื่อเราอยู่ในนี้ เจ็บปวดมากๆ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลอีกคนหนึ่งารู้สึกเป็นทุกข์จากการที่ไม่ได้ดูแลแม่ที่อายุมากและพี่ชายที่เป็นโรคประสาท การที่เธอเข้ามาอยู่ในนี้ทำให้ลูกของเธอต้องรับผิดชอบหน้าที่นี้แทน รวมถึงกรณีของผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งทำงานหาเงินเพื่อเลี้ยงดูลูก การถูกจ้องจ้ำของเธอทำให้ลูกต้องทำงานหาเงินเลี้ยงดูตนเองและส่งเสียสมาชิกอื่นในครอบครัว

“สงสารแม่ แก่แล้ว อายุเก้าสิบ มีพี่ชายก็เป็นโรคประสาท ลูกชายต้องมีภาระเลี้ยงยายกับลุง ลูกก็เงินเดือนน้อย เวลาแก็ไปทำงาน ใครจะดูแลแม่ เราก็ช่วยอะไรไม่ได้ ตอนนี้อยู่แม่ยังอยู่หรือเปล่า ลูกก็ไม่กล้าส่งข่าวบอก ถ้าถามแก็ก็บอกว่ายายสบายดี ทุกวันนี้เราเป็นทุกข์ ก็เพราะเป็นห่วงแม่ คิดถึงว่าเวลาแก็ไม่สบายใครจะอุ้มลูกขึ้นนั่ง ป้อนข้าว ป้อนน้ำ ถึงเวลาหน้าหนาว เห็นหมอกก็นึกว่าใครจะมาดูแลห่มผ้าหาเสื้อผ้าให้แก็ เครียดเหมือนกัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

นอกจากนี้ยังมีผู้ต้องขังหญิงอีกหลายรายที่บอกว่าเธอรู้สึกเป็นทุกข์จากการไม่สามารถช่วยเหลือครอบครัวได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นความทุกข์ใจที่เกิดขึ้นจาก “ลูก”

“เราเป็นห่วงลูก กลัวว่าเขาจะทำอะไรไม่เป็น ตอนที่เราไม่อยู่ เราลูกคนเดียว เลี้ยงเขาค่อนข้างดี ดูแลเขาอย่างดี แทบจะว่าห่วงข้าวไม่เป็น ซักผ้าไม่เป็น เลย พอมายู่ในนี้ใหม่ๆ เรานอนไม่หลับเลย กลัวว่าเขาจะอยู่ไม่ได้ แต่เขาก็บอกว่าเขาอยู่ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

“ตอนนี้อยากจะติดต่อทางบ้าน แต่ยังไม่ติดต่อไม่ได้ อยากรู้ว่าว่าพี่น้องเป็นยังไง ก่อนจะหลับต้องคิดเรื่องนี้ทุกที พี่ชายเป็นบ้า น้องชายติดเหล้า หลานก็กำลังเรียนอยู่ ไม่รู้จะจบหรือเปล่า เครียด เป็นห่วงมาก เพราะว่าเราเป็นคนดูแลเขา พอมายู่ในจุดนี้แล้วเราไม่สามารถทำอะไรได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

“เป็นห่วงลูกที่สุด เขาไม่มีคนดูแล พ่อแม่ก็ไม่มี ตายายก็เสียหมด ทุกวันนี้ไม่มีคนดูแล เขาหากินปากกัดตีนถีบ ไหนจะส่งน้องเรียน ไหนจะส่งเงินส่งยามาให้แม่ เราารู้สึกแก็ที่ไม่สามารถช่วยเหลืออะไรลูกได้เลย ถ้าเราช่วยเหลืออะไรเขาได้ เราคงสบายใจกว่านี้ อยู่ข้างนอกยังรับจ้างทำงานส่งเงินให้ลูกใช้บ้าง แต่อยู่ตรงนี้ไม่สามารถทำอะไรได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

“เรื่องอื่นไม่ได้คิดอะไรมาก ที่สำคัญคืออยากกลับไปอยู่กับลูกเท่านั้นเอง
อยากรู้ว่าเขาอยู่สุขสบาย ถ้าเรามีกำลังช่วยเหลือเขาได้ เราก็อยากทำ อยู่ข้าง
นอกเรายังช่วยเหลือเขาได้ ดูแลเขาได้ แต่พอมาอยู่ในนี้มันสุดยอเลย เหมือนอยู่คน
ละโลก คนละภพกันเลย เดาเหตุการณ์อย่างเดียวว่าเขาทำอะไรอยู่ เขาเป็นยังไง
บ้าง พอรู้ว่าเขามีปัญหาแล้วเราออกไปไม่ได้ มันทรมานนะ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14

นอกจากความทุกข์ใจจากการไม่สามารถทำหน้าที่ของตนเองเพื่อช่วยเหลือครอบครัวแล้ว
เหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังหญิงเป็นทุกข์ก็คือ เมื่อรับรู้ข่าวร้ายจากครอบครัวและไม่สามารถ
ช่วยเหลือพวกเขาได้ ข่าวร้ายที่มาอย่างไม่คาดฝันและไม่ทันตั้งตัวทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกเจ็บปวดที่ไม่
สามารถช่วยเหลือครอบครัวหรือแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้

“สิ่งที่เกิดขึ้นในนี้ เราปรับตัวได้ เราเราสามารถแก้ไขได้ แต่สิ่งข้างนอก
เราแก้ไขไม่ได้ พอเรารับเรื่องไม่ดีปั๊บ เราก็เกิดความเครียด เพราะเรารู้แล้วเราไม่
สามารถออกไปแก้ไขอะไรได้ออกไปจัดการอะไรได้ มันก็เป็นความเครียด”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลหลายคนที่รู้สึกเจ็บปวดเมื่อรับรู้ข่าวร้ายจากครอบครัว ไม่ว่าจะเป็น
ความตายและความเจ็บป่วยของสมาชิกในครอบครัว และความยากลำบากที่สมาชิกในครอบครัว
ต้องเผชิญ ความเจ็บปวดของเธอแสดงออกมาผ่านทางคำพูดเหล่านี้

ความตายของสมาชิกในครอบครัว:

“ตอนที่เขามาบอกว่าแม่เป็นมะเร็ง ร้องไห้จนแต่ก็ทำอะไรไม่ได้ อยาก
ออกไปก็ออกไปไม่ได้ เจ็บใจเพราะเราไม่เคยได้อยู่กับแม่ ไม่เคยได้ดูแลแม่เลย
พ่อเสียตั้งแต่เด็ก แม่ก็ไปทำงาน เราก็ไม่ได้อยู่กับเขา พอเรียนจบ เราก็แต่งงาน
ไปอยู่กับสามี มาอยู่ตรงนี้เราก็ช่วยอะไรแม่ไม่ได้ ออกห้องเยี่ยมก็ร้องไห้ทุกที”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

ความเจ็บป่วยของสมาชิกในครอบครัว:

“ช่วงนี้พ่อไม่ค่อยสบาย เราก็คิดมากอีกแล้ว (ร้องไห้) อยู่ในนี้เราก็ไม่รู้
จะออกไปช่วยพ่อกับแม่ยังไง นึกถึงว่าถ้าอยู่ข้างนอกเราทำตัวดี พ่อกับแม่เราก็
คงไม่ลำบาก ถ้าเราทำตัวดี พ่อกับแม่เราก็คงไม่ต้องไปทำงานหนักเหมือนคนอื่น
เขาควรได้อยู่ที่บ้าน ควรเป็นเราที่ต้องไปทำงาน ตอนอยู่ข้างนอกให้พ่อแม่
ทำงานตัวเองอยู่กับบ้าน ตอนนี้อยู่ที่นี่รู้สึกเจ็บปวดที่ช่วยอะไรพ่อกับแม่ไม่ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

“เราคิดถึงทางบ้าน มาอยู่จุดนี้ บางทีรับรู้เรื่องไม่ดีมา เราก็ช่วยเหลืออะไรเขาไม่ได้เราก็เครียด อย่างทางบ้านบอกว่าแม่ไม่ค่อยสบาย แฟนบอกว่าแม่เพิ่งล้มไป เราก็ไม่สบายใจแล้ว กลางคืนก็นอนคิด นอนก่ายหน้าผาก ถ้าอยู่ข้างนอกเราก็คงได้ปฏิบัติรับใช้เขา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

ความยากลำบากที่สมาชิกในครอบครัวต้องเผชิญ:

“ทางบ้านก็มีปัญหา พี่สาวชายที่ได้ไม่ยอมแบ่งเงินให้กับลูก เป็นที่ของพ่อแม่ เราอยากให้ลูกได้เงินส่วนนี้ แต่ก็ไม่รู้จะออกไปช่วยลูกยังไง บางทีลูกเครียด ก็จะนั่งรถไฟมาเลย มาปรึกษาเรื่องที่ไม่สบายใจ อยู่ที่บ้าน เขาไม่มีคนให้คำปรึกษา ใจของเราเหมือนจะแตกสลาย เวลาที่ลูกมาถามว่า ‘หนูจะแก้ปัญหาอย่างไรดี หนูแก้ไขอะไรไม่ได้แล้ว ถ้ามีแม่อยู่ด้วยคงดี’ ได้ยินแบบนี้ เราอยากออกไปหลายๆ เลย แต่ก็ออกไปไม่ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

“สองอาทิตย์ก่อนได้รับจดหมายจากน้อง เป็นฉบับแรกที่เขาเขียนถึงเรา บอกว่า ‘ตอนนี้หนูไปทำงานล้างรถ ได้วันละร้อย’ อ่านได้แค่นั้น น้ำตาร่วง นั่งร้องไห้ คิดว่าน้องเราต้องลำบากขนาดนี้เลยหรือ ถ้าเราอยู่ข้างนอก เขาจะต้องได้ไปเรียนแล้ว แต่พอเราได้อยู่ตรงนี้ ทำไมน้องเราต้องรับผิดชอบอะไรเลยอะขนาดนี้ พอได้รับจดหมายแล้วเครียดมาก นอนไม่หลับ ไม่อยากจะทำอะไร คิดจนกินข้าวไม่ได้ ถ้าเป็นเรื่องของเราเอง เราปล่อยวางได้ แต่เป็นเรื่องครอบครัวเราปล่อยวางไม่ได้ ตอนนี้เป็นห่วงน้องทั้งสองคน เรารู้สึกไม่สบายใจที่เราไม่ได้ช่วยเหลือเขา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

“คิดถึงลูก ลูกไม่มีใครเลย เวลาลูกเขียนจดหมายมาบอกว่า ‘แม่หนูไม่มีใครเลย หนูปรึกษาใครไม่ได้เลย เวลาหนูไม่มีเงิน ถ้าแม่ยังอยู่ข้างนอกหนูยังขอแม่ได้ แต่ตอนนี้หนูไม่มีแม่ หนูไปขอใครไม่ได้เลย’ เราก็อดร้องไห้ให้กับลูกไม่ได้ เราออกไปช่วยลูกไม่ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

3.4 ความทุกข์ใจจากการอยู่ท่ามกลางคนแปลกหน้า

ในการใช้ชีวิตในเรือนจำ ผู้ต้องขังหญิงต้องอยู่ร่วมกับผู้คนเป็นจำนวนมาก แม้จะมีสถานะเป็นผู้ต้องขังเหมือนกัน แต่ผู้ต้องขังอื่นล้วนแต่เป็น “คนแปลกหน้า” สำหรับเธอ การใช้ชีวิต

ท่ามกลางคนแปลกหน้าก่อให้เกิดความทุกข์ใจขึ้นกับผู้ต้องขังหญิง โดยแสดงออกเป็นความรู้สึกแปลกแยกจากคนรอบข้าง ความกังวลและความเจ็บปวดจากสายตาของผู้อื่น และความอึดอัดจากการอยู่ท่ามกลางคนจำนวนมาก

3.4.1 ความรู้สึกแปลกแยกจากคนรอบข้าง

ช่วงแรกๆ ที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำ ผู้ต้องขังหญิงมีความรู้สึกไม่คุ้นเคยกับสถานที่และผู้คนรอบข้าง เนื่องจากรู้สึกว่าคนอื่นๆ เป็น “คนแปลกหน้า” สำหรับเธอ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่า เธอรู้สึกปรับตัวได้ยากตอนที่เข้ามาอยู่ใหม่ๆ และรู้สึกเหมือนตนเองอยู่ร่วมกับคนแปลกหน้า แม้จนกระทั่งทุกวันนี้ เธอก็ยังรู้สึกว่าผู้ต้องขังอื่นเป็น “คนแปลกหน้า” สำหรับเธออยู่

“ช่วงแรกๆ ปรับตัวยาก คนมันเยอะ เกือบสองพันกว่าคน ตอนเข้ามาอยู่ใหม่ๆ มันไม่สะดวกสบาย ไม่คุ้นเคยสถานที่ เรา รู้สึกเหมือนอยู่กับคนแปลกหน้า แล้วเราไม่ได้คนที่นี่ ฟังอะไรก็听不懂 ทุกวันนี้ก็ยังรู้สึกว่าเหมือนอยู่กับคนแปลกหน้า สังคมในนี้เป็นสังคมที่ ไม่มีใครจริงใจต่อกัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

ความรู้สึกแปลกแยกที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิง เกิดจากการเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมที่เธอเคยอยู่ ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่เปรียบเทียบว่าตอนอยู่ข้างนอก เธอไม่เคยอยู่ร่วมกับคนจำนวนมากเพียงนี้ การมาอยู่ร่วมกันทำให้เธอรู้สึกเหมือนตนเองเป็น “คนแปลกหน้า” สำหรับคนอื่นๆ

“ตอนเข้ามาใหม่ๆ เรากลัวนะ อยู่ข้างนอกเราเปิดร้านอาหาร อย่างมาก คนก็ไม่เกินร้อยสองร้อย แต่พอมาอยู่ในนี้คนเป็นพัน เหมือนเราเป็นคนแปลกหน้ากับเขา เรากังวลว่าเราจะเข้ากับเขาได้ไหม”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

หรือกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่ย้ายมาจากเรือนจำอื่น เธอบอกว่าความเป็นอยู่ในสถานที่ที่เธอมาจากไม่มีคนจำนวนมากดังเช่นที่เธอมาเจอที่นี่ การอยู่ร่วมกันกับผู้คนจำนวนมากที่เธอไม่รู้จัก ทำให้เธอรู้สึกเหมือนตนเองอยู่กับ “คนแปลกหน้า”

“ตอนที่เรามาใหม่ๆ รู้สึกเหงา เราเคยอยู่ลำพัง ที่นั่นคนน้อย แต่ที่นี่คนเดินชนกัน เดินเบียดกัน เราไม่รู้จัก เหมือนอยู่ท่ามกลางคนแปลกหน้า ทำให้เรา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

นอกจากนี้ ความแปลกแยกจากผู้คนรอบข้างยังเกิดจากการที่ผู้ต้องขังหญิงไม่ใช่คนในพื้นที่ของเรือนจำ การต้องถูกจำคุกในเรือนจำต่างถิ่นทำให้เธอรู้สึกเหมือนเป็น “คนแปลกหน้า” สำหรับผู้ต้องขังอื่น ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่เป็นคนจังหวัดนครพนม ซึ่งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย การถูกจำคุกที่ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในภาคเหนือ ทำให้เธอรู้สึกแปลกแยกจากผู้ต้องขังที่ส่วนใหญ่เป็นชาวเหนือ

“เครียด บางทีก็ทะเลาะกับเขา สื่อภาษากับเขาไม่ค่อยรู้เรื่อง เพราะเขาเป็นคนเหนือ แต่เรามาจากอีสาน บางทีความรู้สึกนึกคิดอะไรก็ไม่เหมือนกัน เราเข้ากับคนในนี้ลำบากมาก เขาไม่เข้าใจความรู้สึกเรา แต่เราจะไม่พูด ถึงตัวเองจะไม่ผิด ไม่อยากที่จะไปเถียงตอบโต้เขา บ้านก็ไกล ญาติก็ไม่มี บางทีทะเลาะกับเขา เรากลายเป็นคนผิดอย่างเดียว เขามีเพื่อน แต่เราไม่มีเพื่อน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

3.4.2 ความกังวลและเจ็บปวดจากสายตาของผู้ต้องขังอื่น

ในเรือนจำหญิงทั่วไปรวมถึงทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ผู้ต้องขังหญิงที่ถูกจำคุกส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังในคดีอาชญากรรม การที่ผู้ให้ข้อมูลเข้ามาด้วยคดีฆาตกรรมจึงเหมือนเป็นคนกลุ่มน้อยในเรือนจำ จึงส่งผลให้พวกเขาเกิดความกังวลกับสายตาของผู้ต้องขังอื่น

ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูล 2 รายที่ระบุว่าเธอรู้สึกกังวลว่าผู้ต้องขังอื่นจะมองว่าเธอเป็นคนโรคจิต หรือโหดร้าย ทำให้ไม่อยากอยู่ใกล้ เนื่องจากเธอเข้ามาด้วยคดีฆาตกรรม

“บางคนที่มาด้วยคดีฆาตกรรม เรามองว่าเขาออกแนวบู๊ๆ โรคจิต เรายังกลัวเลย ไม่เหมือนกับเราที่ไม่ตั้งใจ หนูกลัวว่าคนอื่นเขาจะมองเราอย่างนั้นด้วย เพราะเราก็เข้ามาด้วยคดีฆาตกรรมเหมือนกัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

“เราเข้ามาคดีฆาตกรรม เหมือนกับว่าเราโหดร้าย กังวลว่าคนอื่นเขาจะคิดกับเราอย่างไร คนอื่นจะมองเราอย่างไร พยายามที่จะไม่คิดมัน แต่มันก็อดคิดไม่ได้ บางทีเขาพูดกันว่า กลัวคนคดีฆาตกรรม ไม่อยากอยู่ใกล้ เราได้กินก็เก็บเอามาคิด”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

สำหรับผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่ง เธอไม่ได้เพียงแค่กังวลกับสายตาของผู้ต้องขังอื่นเท่านั้น แต่เธอยังได้ยินผู้ต้องขังอื่นพูดถึงตนเองในทางที่ไม่ดีอีกด้วย รวมถึงแสดงความรังเกียจออกมา จนทำให้เธอไม่อยากคบกับใคร

“ตอนที่เรามาใหม่ๆ รู้สึกไม่ดีเหมือนกันที่เขามองเราว่า ‘มันใจร้าย ไม่ต้องไปคบมัน มาคดีฆ่า’ เขารังเกียจเรา มองว่าเราเป็นส่วนเกิน เป็นคนที่น่ารังเกียจ จนเราไม่อยากจะคบกับใครเลย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

รวมถึงกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่ปฏิเสธว่าเธอไม่มีส่วนรู้เห็นกับการฆาตกรรมที่เกิดขึ้น แต่เมื่อเธออธิบายให้กับผู้ต้องขังอื่นฟัง กลับไม่มีใครเชื่อ และยังคงรู้สึกกลัวเธออยู่ ซึ่งทำให้เธอรู้สึกเจ็บปวดกับสิ่งที่เกิดขึ้น

“เขาบอกว่าเขากลัวคนที่มาคดีฆ่า เราก็บอกว่าเราไม่ได้เป็นคนฆ่า คนอื่นเขาฆ่า แต่เราอยู่ในเหตุการณ์ เขาก็บอกว่ายังกลัวอยู่ เราก็รู้สึกไม่ดีที่เราคิดแบบนี้กับเรา เขาก็เป็นนักโทษเหมือนกันกับเรา ไม่น่าจะมารังเกียจอะไรเรา เราบอกไปแล้ว เขาก็ไม่เชื่อ เขาพูดกันว่าเราต้องมีส่วนรู้เห็นอะไรบ้าง มันก็นึกน้อยใจนะ เราพูดความจริง เขาก็ไม่เชื่อเรา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12

3.4.3 ความอึดอัดจากการอยู่ท่ามกลางคนจำนวนมาก

เนื่องจากผู้หญิงเป็นเพศที่ต้องการความเป็นส่วนตัวสูงในการทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิต ดังนั้นการที่ผู้ต้องขังหญิงต้องใช้ชีวิตท่ามกลางคนจำนวนมาก จึงทำให้เธอรู้สึกอึดอัดจากสภาพแวดล้อมที่แออัดและวุ่นวายในเรือนจำ ไม่ว่าจะมองไปทางไหน สิ่งที่เราพบคือผู้คนเป็นจำนวนมาก ไม่มีสถานที่หรือช่วงเวลาที่เราจะหลบไปอยู่เพียงลำพังเพื่อหลีกเลี่ยงความวุ่นวาย

“บางครั้งมันก็อึดอัดหัวใจเหมือนกัน ชีวิตในนี้มันวุ่นวาย คนเยอะ เขาคุยกันเสียงดัง หาความเงียบสงบไม่ได้เลย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12

“อยู่ในนี้หาจุดเงียบยากเหลือเกิน ยิ่งห้องนอนนี่ขึ้นไปหาจุดสงบไม่ได้ บางครั้งเราอยากอยู่เงียบๆ ตอนดึกๆ ก็ลุกมาทำอะไรไม่ได้ ไม่สะดวก เพราะคนเขานอน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14

“บางครั้งมันอึดอัดนะที่อยู่ร่วมกับคนเยอะๆ เราได้ยินคำด่า คำพูดที่ไม่ดีอยู่ตลอด เขาด่ากัน แต่มาด่าให้เราได้ยิน เราไม่ชอบ มันทำให้เราหงุดหงิด”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

ผู้ให้ข้อมูลหลายรายบอกกับผู้วิจัยว่าเธอรู้สึกดีกับการมาพูดคุยกับผู้วิจัย ซึ่งเกิดจากการที่เธอได้หลบหนีจากสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยผู้คน แม้จะเป็นช่วงเวลาไม่นาน แต่ก็ก็เป็นช่วงเวลาแห่งความสงบที่หาได้ยากยิ่งในเรือนจำ

4. การปรับตัวและปรับใจให้อยู่ได้ในเรือนจำ

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยต้องการค้นหาคำตอบว่าผู้ต้องขังหญิงมีการปรับตัวเข้ากับชีวิตในเรือนจำอย่างไร โดยในที่นี้ การปรับตัวหมายถึงการจัดการกับความรู้สึกทางลบที่เกิดขึ้นและการทำใจยอมรับการใช้ชีวิตในเรือนจำ

การใช้ชีวิตในเรือนจำที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างไปจากสังคมภายนอกที่เคยใช้ชีวิตอยู่ รวมถึงการต้องเผชิญกับความทุกข์ใจจากการถูกจองจำ ทำให้ผู้ต้องขังหญิงต้องปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตใหม่และปรับใจให้ยอมรับชีวิตในเรือนจำ จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าผู้ต้องขังหญิงมีวิธีการปรับตัว ได้แก่

4.1 การใช้กระบวนการทางความคิด

4.2 การทำกิจกรรมต่างๆ ในเรือนจำ

4.3 การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนผู้ต้องขัง

4.4 การเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อเอาตัวรอด

4.5 การตระหนักถึงความหมายในชีวิต

การปรับตัวแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 การใช้กระบวนการทางความคิด

การใช้กระบวนการทางความคิดอาจเป็นกิจกรรมเพียงอย่างเดียวที่ผู้ต้องขังหญิงไม่ถูกจำกัดโดยกฎระเบียบของเรือนจำ และเป็นวิธีการหนึ่ง que ผู้ต้องขังหญิงใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในเรือนจำ การใช้กระบวนการทางความคิดเป็นการหาเหตุผลเพื่อทำให้ตนเองสามารถยอมรับการใช้ชีวิตในเรือนจำ กระบวนการทางความคิดที่ผู้ต้องขังใช้ สามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การเปรียบเทียบตนเองกับผู้ที่ยังกว่า การทำใจยอมรับเพราะไม่มีทางเลือก และ

4.1.1 การเปรียบเทียบตนเองกับผู้ที่ยังกว่า

การเปรียบเทียบชีวิตของตนเองกับผู้อื่นเป็นวิธีการที่ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ใช้ในการยอมรับสภาพของตนเอง การเปรียบเทียบกับผู้อื่นที่ยังกว่าทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกมีความหวังและกำลังใจมากขึ้นในการใช้ชีวิตในเรือนจำ โดยผู้ต้องขังมักเปรียบเทียบ “โทษ” ของตนเองกับผู้ต้องขังอื่น เมื่อ

ผู้ต้องขังมองเห็นว่าผู้ที่มีโทษสูงกว่าสามารถใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำได้อย่างไม่มีปัญหา ตัวเธอซึ่งมีโทษน้อยกว่าก็ย่อมสามารถทำได้เช่นกัน

“เรายอมรับได้เพราะมองสังคมแวดล้อม เปรียบเทียบว่า คนอื่นถูกตัดสินมาตลอดชีวิต ตัดสินมาประหารชีวิต เขายังอยู่ได้ เราก็น่าจะอยู่ได้ โทษเรายังไม่หนักเท่าเขา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

“เห็นชีวิตของคนอื่นที่เขาเจออะไรร้ายๆ ก็มองชีวิตตัวเองดีขึ้น ก่อนหน้านี้ก็มองว่าทำไมเราโชคร้าย แต่พอมาเจอคนที่โชคร้ายกว่า ก็เลยคิดว่าเราโชคดีกว่าคนอื่นเขาละ ก็ยอมรับสภาพได้ เรามาเจอแค่นี้เราไม่ท้อหรอก เราองชีวิตในมุมที่ดีขึ้น แต่ก่อนมองชีวิตไม่ดีเลย มองคนอื่นเขาดีกว่า”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

“คนอื่นที่ถูกตัดสินมาเยอะกว่าเรา เขายังอยู่ได้ เขาทำใจยอมรับได้ เราก็ต้องอยู่ได้ ยอมรับให้ได้ บางคนถูกตัดสินมาตลอดชีวิต เขายังว่าเรื่องได้ ทำไมเราต้องมานั่งคิด เปรียบเทียบกับคนอื่นทำให้เราสบายใจขึ้น คิดว่าเราต้องกลับไปข้างนอกให้ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

หรือการเปรียบเทียบเรื่องการมาเยี่ยมของญาติ โดยผู้ต้องขังหญิงจะมองไปที่ผู้ต้องขังที่ไม่มีญาติมาเยี่ยม และบอกกับตัวเองว่าอย่างน้อยเธอก็โชคดีกว่าคนอื่นที่ไม่มีญาติ

“ทุกวันนี้เรายังได้ใช้เงิน แต่คนอื่นที่เขาไม่มีญาติ ไม่มีใครมาดูแล เงินร้อยหนึ่งเขาอยู่ได้ตั้งเดือนหนึ่ง เขาไม่ซื้ออะไรเลย ซื้อแต่ของใช้ เรายังโชคดีหน่อยที่เรามีคนซื้อให้บ้าง บางครั้งออกเยี่ยมญาติเขาก็แบ่งมาให้ เราก็ไม่ได้มองคนที่ญาติเขามาทุกวันๆ แต่เรามองคนที่เขาไม่มี บางคนญาติเขาไม่มาเลย เขายังอยู่ได้ เขายังประหยัดได้ เขายังไม่มีความอยากเลย เรามีความอยากก็จริง แต่เราต้องอดไว้เนาะๆ เขาดีด้อยกว่าเราอีก เขาไม่มียิ่งกว่าเราอีก”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

“เขาอยู่ได้ เราก็ต้องอยู่ได้ บางคนเข้ามาอยู่ได้ 16-17 ปีแล้ว บางคนโดนโทษตลอดชีวิต มีคนโทษเยอะกว่าเราอีก เขายังอยู่ได้ เขาไม่มีญาติมาเยี่ยม เขาก็ยังอยู่ได้ เราก็ต้องอยู่ให้ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

“เราก็มองว่าคนข้างๆ เขาไม่มีญาติเขายังอยู่ได้ เราก็ต้องอยู่ให้ได้ เคยเห็นมาหมด เคยกินมาหมด เคยอยู่ดีกินดีมา มาทนลำบาก มันก็ไม่เท่าไรหรอก ถ้าเราเห็นเพื่อนกินแล้วจะคิดว่าทำไมลูกเราไม่ส่งมาให้บ้างนะ ถ้าเราคิดแบบนี้ก็อยู่ไม่ได้หรอก”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14

4.1.2 การทำใจยอมรับเพราะไม่มีทางเลือก

แม้ว่าผู้ต้องขังหญิงไม่อยากจะยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นกับพวกเธอและต้องการหลุดพ้นจากเรือนจำ แต่กฎหมายระบุว่าผู้ต้องขังหญิงคือผู้กระทำความผิดและต้องรับโทษโดยการถูกจำคุก พวกเธอจึงต้องยอมรับการเปลี่ยนสถานะใหม่ทางสังคมอย่างไม่มีทางเลือกเลย ผู้ต้องขังหญิงส่วนหนึ่งคิดว่าสิ่งที่ตนเองทำได้คือ “ทำใจ” และรอคอยจนกว่าจะถึงวันพ้นโทษ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งระบุตรงกันว่า:

“อยู่ในนี้ทำอะไรไม่ได้นอกจากทำใจ เราก็ต้องทำใจ จะอยากออกไปแค่วันไหนก็ต้องทำใจ เพราะรู้ว่ายังไงก็เป็นไปไม่ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

“ถ้าไม่ทนก็ไม่รู้ว่าจะทำยังไง เราเป็นคนผิด ถึงเวลาก็คงได้ออก แต่ว่าวันไหนจะได้ออกก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

“พยายามทำใจว่าที่บ้านเรา ลูกหลานก็โตมีครอบครัวหมดแล้ว ไม่พะวงอะไร ไม่มีอะไรต้องห่วง ต้องทำใจอย่างเดียว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10

ผู้ต้องขังหญิงรู้ว่าหากพวกเธอไม่ยอมรับสภาพที่ตนเองต้องเผชิญ สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือการเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะเพิ่มความลำบากให้กับชีวิตยิ่งขึ้นไปอีก เพราะการใช้ชีวิตในเรือนจำ พวกเธอต้องดูแลตนเอง หากมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้น คนที่ลำบากก็คือพวกเธอเอง ดังคำพูดของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า:

“ไม่รู้ว่าจะทำยังไงต่อไป ถ้าจมอยู่กับความทุกข์ก็คงไม่เหลือชีวิตรอดเหมือนคนที่เขาตายไป คิดแค่ว่าถ้าเกิดว่าไม่มีใครเขาสนใจเราแล้ว เราก็ต้องอยู่เพื่อตัวเอง คิดแบบนี้ก็อยู่ได้ ยอมรับได้แล้วว่าต้องอดทนอยู่ต่อไป”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

“คงอีกนานกว่าจะได้ ออก เพราะว่าโทษเราเยอะ แต่ก็ต้องทำใจ ยังไงก็เข้ามาแล้ว ต้องพยายามทำใจไม่ให้เครียดมาก เดี่ยวลูกเป็นห่วงอีก เวลาที่เครียดที่จะดำตัวเอง เราทำเองไม่ต้องไปเครียด ต้องยอมรับ เราต้องพยายามทำใจ ถ้าเราไม่ทำใจสุขภาพจิตเราเสียเราก็จะอ่อนแอ แล้วใครจะมาดูแลเราทางนี้ ต้องทำใจให้เข้มแข็ง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

“อยู่ในนี้เราต้องรับได้ทุกอย่าง ถ้ารับไม่ได้มันก็คิดมากอีก มันก็จะเครียด งานการก็ทำไม่ได้ เครียดๆแล้วก็ต้องไปกินยา นอนสถานพยาบาล อะไรจะเกิดเราก็ต้องรับได้ ถ้าเรารับไม่ได้ใครจะช่วยอะไรเรา คิดมากไปเราก็โทรมลงๆ ชีวิตก็แย่ เครียดมากก็ลำบากตัวเราเอง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6

“คนเรามีวันเข้าก็ต้องมีวันออก ต้องทำใจ เราคิดแบบนี้ก็เลยไม่เครียด บ่ายอมรับแล้ว เพราะว่าไหนๆ ก็เป็นไปแล้ว ยังไงก็ออกไปไม่ได้ เราอยู่ในนี้ตัวคนเดียว ถ้าเป็นอะไรไป เราจะทำยังไง ใครจะมาดูแลเราได้ ไม่อยากสร้างความลำบากให้กับตัวเอง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13

4.1.3 การใช้แนวคิดทางศาสนาอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น

เมื่อเผชิญเหตุการณ์ที่เป็นวิกฤติของชีวิต ผู้ที่ประสบเหตุการณ์ต้องมีการอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ในการอธิบายเกี่ยวกับการถูกจำคุกของตนเอง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ใช้ความเชื่อทางศาสนาอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น โดยระบุตรงกันว่า “กรรม” ที่ตนเองสร้างไว้ในอดีตเป็นสาเหตุที่ทำให้พวกเขาต้องเข้ามาใช้ชีวิตในฐานะผู้ต้องขังคดีฆาตกรรม

“มันอาจจะเป็นกรรมที่เราต้องมาชดใช้ ถ้าเกิดเราขึ้นรถไป รถอาจจะไปคว่ำหรือเราอาจจะทำอะไรสักอย่าง ทุกวันนี้คิดว่ามันเป็นกรรม คิดว่าเราใช้กรรมให้เขา วันนั้นถ้าเกิดเราไม่ฆ่าเขา มันต้องมีอะไรสักอย่างเกิดขึ้น ใจหนึ่งก็ว่าไม่น่าทำเลย อีกใจหนึ่งก็มองว่ายังไงก็คงเกิดขึ้น”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

“เรามีเวรกรรมหรือเปล่า เราถึงต้องมาติดคุก ไม่คิดเลยว่าเราจะต้องเข้ามาอยู่ในคุก คงเป็นชะตากรรมที่สร้างมาจากปางไหนก็ไม่รู้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6

“บางครั้งก็อยากตาย จะได้หมดเวรหมดกรรมจากตรงนี้เสียที่ ไม่รู้เป็นกรรมอะไรของเราถึงต้องมาอยู่ตรงนี้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

“เราคิดมากเหมือนกันว่าทำไมต้องเข้ามาอยู่ตรงนี้ ไม่รู้ทำบุญมาด้วยอะไร อยู่ข้างนอกเราก็ทำดีมาตลอด แล้วทำไมเราต้องมาอยู่ตรงนี้ด้วย ถ้ามองตัวเองมาตลอด คิดว่าเราคงทำกรรมเก่าเอาไว้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

นอกจากผู้ต้องขังหญิงจะมองว่ากรรมมีส่วนที่ทำให้พวกเธอต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำแล้ว ผู้ต้องขังหญิงยังมองว่าการใช้ชีวิตในเรือนจำของพวกเธอก็เป็นไปเพื่อ “ชดใช้” กรรมของตนเอง และเมื่อ “หมดสิ้น” กรรมที่เคยทำไว้ พวกเธอก็จะได้กลับออกไปสู่โลกภายนอกอีกครั้ง

“ตอนนี้มันก็ทำได้อย่างเดียว คือใช้เวรใช้กรรมไป เพราะว่าถ้าเราไม่ทำใจ เราก็แยะ ก็คิดว่าวันหนึ่งเราก็ชดใช้ได้กลับ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

“คิดว่าอยู่ในนี้เพื่อใช้เวรใช้กรรม ไม่ต้องไปใส่ใจอะไรมากมาย เขาเลี้ยงสามมื้อ กินพออิ่ม เราก็พออยู่ได้ เราทำไปแล้วเราก็ต้องรับกรรมไป จนกว่าจะถึงเวลาหมดเวรหมดกรรม”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

“เราไม่ได้ทำ แต่ทำไมต้องมาติดคุก คิดว่าเราใช้เวรใช้กรรมเขา ภาวนาว่าหมดเวรหมดกรรมเมื่อไหร่ เราคงได้กลับบ้าน ถือว่าชาติก่อนเราไปทำเขาไว้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12

“มาอยู่ในนี้ก็ทำใจแล้ว ชดใช้กรรมที่เราได้ทำ ถ้ากรรมเรามีน้อย เราก็อยู่น้อย ถ้ากรรมมีมากก็อยู่มาก ทั้งๆ ที่ไม่น่าเกิดกับเรา แต่ยังมาเกิดกับเราได้ บาปกรรมนี้มีจริง ตั้งแต่สมัยไหนก็ไม่รู้ที่เราเคยทำ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13

ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งระบุถึงที่มาของการใช้แนวคิดเรื่องกรรมมาอธิบายการถูกจำคุกของตนเองไว้อย่างน่าสนใจว่า หากเธอไม่คิดว่าเป็นเพราะ “กรรม” ที่เคยทำได้ เธอก็ไม่รู้จะอธิบายตัวเองอย่างไรเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

“คิดว่ามันอาจจะเป็นเวรเป็นกรรมของเราก็ได้ เมื่อก่อนไม่รู้ที่เราไปทำอะไรมาบ้าง อาจจะเป็นกรรมเวรที่เราเคยทำไว้ ถ้าเราไม่คิดแบบนี้ มันก็หาคำตอบให้ตัวเองไม่ได้สักที”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

4.2 การทำกิจกรรมต่างๆ ในเรือนจำ

ชีวิตในแต่ละวันของผู้ต้องขังหญิงมีกิจกรรมต่างๆ ให้ทำมากมาย ทั้งโดยสมัครใจและไม่มีทางเลือกเลย กิจกรรมหลักในแต่ละวันของผู้ต้องขังหญิงทุกคนในเรือนจำคือ การทำงานในโรงงานฝึกวิชาชีพต่างๆ ซึ่งนักโทษเด็ดขาดทุกคนในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ต้องมียานทำ ยกเว้นผู้ต้องขังที่สมัครเข้าเรียนที่ต้องไปเข้าเรียนที่ชั้นเรียนที่กำหนด และผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยหรือสูงอายุที่ไม่สามารถทำงานได้ เมื่อพ้นจากเวลางานและขึ้นไปอยู่บนเรือนนอน ผู้ต้องขังจึงได้รับโอกาสให้ทำกิจกรรมอื่นๆ ตามความสมัครใจของตนเอง เช่น อ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่สนใจภายในขอบเขตและระเบียบที่กำหนด นอกจากกิจกรรมหลักและกิจกรรมตามความสมัครใจในแต่ละวันแล้ว ผู้ต้องขังยังมีกิจกรรมในวาระพิเศษ เช่น การออกห้องเยี่ยมไปพบญาติพี่น้อง หรือการได้รับจดหมายจากภายนอก การทำกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้มีส่วนช่วยให้ผู้ต้องขังจัดการกับความรู้สึกทางลบที่เกิดขึ้นได้

ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งระบุว่าการทำงานกิจกรรมต่างๆ ช่วยให้รู้สึกผ่อนคลายและช่วยให้สบายใจขึ้น กิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ การทำงานและการเรียนหนังสือ การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา การเขียนจดหมายและการได้รับจดหมายจากภายนอก และการหางานอดิเรกทำ

4.2.1 การทำงานและการเรียนหนังสือ

ผู้ต้องขังหญิงสามารถเลือกทำงานในโรงงานฝึกวิชาชีพต่างๆ ตามความสมัครใจ แต่ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่โรงงานฝึกวิชาชีพนั้นๆ กำหนด โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งเห็นตรงกันว่าการทำงานช่วยให้พวกเขาไม่มีเวลาคิดฟุ้งซ่าน

“เข้ามาทำงานที่สถานพยาบาล ก็ไม่มีอะไรเครียดแล้ว เราได้ทำงานคล้ายกับที่เคยทำ มีงานให้ทำทุกวัน ไม่มีเวลานั่งคิดถึงเรื่องอะไร ตอนเย็นก็ขึ้นห้องนอนแล้ว เหนื่อย งานในหน้าที่มีให้ทำอยู่ทุกวัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

“อยู่ในนี้สิ่งที่ดีที่สุดคือต้องมึงงานทำ ถ้าเราไม่มีงานทำ เราจะฟุ้งซ่าน แต่ ถ้าเรามีงานทำ ใจเราก็อยู่กับตรงนั้น มันก็จะหมดวันหมดเวลาไปไวๆ เราก็ต้อง อยู่นอยู่กับตรงนั้นตลอดจนลืมเรื่องตัวเอง สิ่งที่ดีที่สุดของผู้ต้องขังนะคือมีงานทำ เพราะว่าถ้าเราไม่มีงานทำปั๊บ สิ่งแรกคือคิดถึงบ้าน คิดถึงปัญหา บางคนอาจจะ มองว่าลำบาก แต่เรามองว่าโอเค เพราะว่าจันทรถึงศุกร์เราจะไม่มีเวลาให้ตัวเอง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

หากไม่ต้องการทำงานในโรงงานฝึกวิชาชีพ ผู้ต้องขังสามารถเลือกที่จะเข้าเรียนในหลักสูตร ต่างๆ ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งให้เหตุผลของการเข้าเรียนว่าไม่อยากจะให้ตนเองมีเวลาว่าง จะได้ไม่ฟุ้งซ่าน

“เข้ามาอยู่ที่นี้ได้อาทิตย์กว่าๆ เขาเปิดรับนักเรียน ปวช. ก็เลยไปสมัคร เรียน เรียนทั้งวัน มีอาจารย์จากวิทยาลัยอาชีวะมาสอนให้ทุกวัน ตอนนี่เรียนได้ สองปีกว่าแล้ว อีกเทอมก็จะจบแล้ว ไม่อยากให้ตัวเองอยู่ว่างๆ เดี่ยวจะฟุ้งซ่าน ไม่อยากให้เวลาผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ ตอนนี่ก็เรียนอย่างเดียว ไม่ได้ ทำงาน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

4.2.2 การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา

การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา เช่น การไหว้พระและการสวดมนต์ สำหรับผู้ต้องขังที่นับถือ ศาสนาพุทธ หรือการอธิษฐานจิตกับพระเจ้า สำหรับผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาคริสต์ เป็นสิ่งหนึ่งที่ ช่วยเยียวยาจิตใจของผู้ต้องขังหญิงในการใช้ชีวิตในเรือนจำ ตามตารางเวลาของทัณฑสถานหญิง เชียงใหม่ ทุกเช้าหลังจากตื่นนอน และทุกคืนก่อนเข้านอน ผู้ต้องขังหญิงทุกคนจะต้องไหว้พระและ สวดมนต์ร่วมกัน หรือปฏิบัติศาสนกิจอื่นๆ ตามแนวทางของศาสนาที่ตนเองนับถือ นอกเหนือจากนี้ ผู้ต้องขังหญิงบางคนมีการปฏิบัติกิจกรรมเหล่านี้ด้วยตนเองเพิ่มเติมในเวลาว่างหรือเวลาที่สะดวก ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งบอกว่าเธอรู้สึกสบายใจขึ้นเมื่อได้ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาเหล่านี้

“พอรู้ว่าแม่ไม่สบาย ที่ทำได้คือสงใจไปช่วย ตอนกลางคืน สวดมนต์ ไหว้พระ ทำให้มีสมาธิขึ้น นิ่งขึ้น ไม่ต้องกังวลอะไร เราสวดมนต์นั่งสมาธิทุกวัน ส่วนหนึ่งก็ทำให้ใจเย็นขึ้น มีสมาธิขึ้น คิดก่อนพูดมากขึ้น มันเป็นทางเดียวที่จะ ช่วยเรา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

“การสวดมนต์ช่วยเราได้เยอะ สวดมนต์ก่อนนอนทุกคืน ตื่นขึ้นมาก็สวด เป็นหนทางเดียวที่จะช่วยให้เราสบายใจ เวลานอนก็หลับสบาย ผันดี ไม่คิดอะไร ฟุ้งซ่าน ถ้าวันไหนไม่สวด มันจะคิดถึงภาพตอนที่เราทำร้ายยาย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

“ทุกวันนี้เวลาคิดถึงแม่ก็อธิษฐานกับพระเจ้าตลอด ศาสนาคริสต์จะมีการอธิษฐาน เราก็อธิษฐานอยู่วัน ก็ทำให้อยู่ได้ ก่อนหน้านี้กลัวว่าตื่นเข้ามาจะโดนอะไรไหม แต่ตอนนี้ไม่กลัวแล้ว ศาสนาคริสต์สอนให้เรามีความรักเพื่อนบ้าน มันเห็นผลนะ ถ้าเรารักคนอื่น เราก็จะมีความรู้สึกที่ดีๆ เขาทำอะไรเรา ถ้าเรามีความรักให้กับเขา เราก็ไม่เครียด”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

4.2.3 การติดต่อกับบุคคลภายนอกผ่านทางจดหมาย

การเขียนจดหมายและได้รับจดหมายเป็นช่องทางหนึ่งในการติดต่อกับโลกภายนอกของผู้ต้องขังหญิง โดยเรือนจำมีระเบียบว่าผู้ต้องขังสามารถเขียนข้อความทางจดหมายได้ไม่เกิน 15 บรรทัดสำหรับจดหมายทั่วไป และไม่เกิน 5 บรรทัดสำหรับจดหมายด่วน เนื้อหาในจดหมายของผู้ต้องขังต้องผ่านการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ทุกครั้งก่อนส่งออกไป เช่นเดียวกับจดหมายที่ถูกส่งมาก็ต้องได้รับการตรวจสอบเช่นกัน

การเขียนจดหมายและได้รับจดหมายจากภายนอกทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกดีใจและมีกำลังใจในการใช้ชีวิต บุคคลที่ผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่ติดต่อด้วยคือ ครอบครัวและญาติพี่น้อง

“เวลาคิดถึงก็เขียนจดหมายไปหาลูก รอลูกตอบกลับมา พี่สาวก็ส่งรูป ลูกมาให้ดู ก็หายคิดถึงไปได้บ้าง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6

“เราเขียนจดหมายไปหาลูกตลอด จะเขียนแบบระบายให้ลูกฟัง ถ้าเราไม่เขียนจดหมายไป เขาก็จะถามว่าทำไมแม่ไม่เขียนจดหมายมา หนูคิดถึงแม่มากนะ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

“เวลาได้รับจดหมายจากลูก เราก็ใจขึ้นทุกที เวลาคิดถึงลูกเราก็เอามันออกมาอ่าน เหมือนมันเป็นกำลังใจที่เขาส่งมาให้เรา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

“เวลาไม่สบายใจข้าก็เขียนจดหมายหาลูก ถ้าลูกว่างอยากให้ลูกมาเยี่ยม แต่ถ้าไม่ว่างก็ไม่ใช่ไร อยากให้ลูกเขียนจดหมายมาหาเราบ้าง ตอนได้รับจดหมายที่ดีใจมาก แทบจะเก็บไว้ในนอนกอด แต่ลูกเขียนมานิดเดียว น่าจะเขียนมาเยอะๆ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14

นอกจากนี้ ยังมีการเขียนจดหมายอีกประเภทหนึ่งที่เรียกว่า “เล่นมิตร” ซึ่งเป็นการเขียนจดหมายถึงเพื่อนต่างเรือนจำ โดยมากจะเป็นผู้ต้องขังชาย ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งพูดถึงการเล่นมิตรไว้ว่า:

“ที่นี่มีการเล่นมิตรกัน เราก็ก่อน เขียนจดหมายไปคุยกับเรือนจำอื่น เป็นเพื่อนกัน เป็นกำลังใจให้กัน เราอยู่ในคุกเหมือนกัน ใครเขียนมาให้เรา เราก็ดีใจ มีกำลังใจ ถ้าเกิดว่าเขาได้รับจดหมายจากเรา เขาก็คงจะดีใจเหมือนกัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

แม้ว่าการเขียนจดหมายถึงครอบครัวจะทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกมีกำลังใจ แต่การเขียนจดหมายอย่างไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ก็อาจส่งผลให้ผู้ต้องขังได้รับการลงโทษจากเจ้าหน้าที่ ผู้ต้องขังหลายคนบอกกับผู้วิจัยว่าเกณฑ์ในการพิจารณาเนื้อหาของเจ้าหน้าที่คือ ต้องไม่มีเนื้อหาที่แสดงถึงภาพของเรือนจำและความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังทางด้านลบ มิฉะนั้นจดหมายจะไม่สามารถผ่านออกไป และอาจถูกเรียกตัวไปลงโทษ

เมื่อเสื่อนไขในการเขียนจดหมายจำกัดให้ผู้ต้องขังไม่สามารถบอกเล่าในสิ่งที่อยากบอกได้ ทำให้ผู้ต้องขังหญิงคนหนึ่งจึงแอบฝากจดหมายไปกับเพื่อนผู้ต้องขังที่กำลังจะพ้นโทษ แต่โชคไม่ดีที่เจ้าหน้าที่รู้ทันแผนการของเธอ ในที่สุดจดหมายดังกล่าวก็ถูกจับได้ ทำให้เธอถูกทำโทษด้วยการห้ามติดต่อญาติเป็นเวลา 3 เดือน และต้องทำความสะอาดบริเวณทัณฑสถาน

4.2.4 การหางานอดิเรกทำ

งานอดิเรกหมายถึงกิจกรรมที่ผู้ต้องขังทำในเวลาว่างจากหน้าที่ปกติ แต่งานอดิเรกที่ผู้ต้องขังหญิงสามารถทำได้ในเรือนจำก็มีเพียงไม่กี่อย่าง เนื่องจากกฎระเบียบของเรือนจำที่เข้มงวด อีกทั้งเวลาส่วนใหญ่ในแต่ละวันของผู้ต้องขังหญิงก็หมดไปกับการทำงานหรือไม่ก็การเขียน

ในวันธรรมดา ผู้ต้องขังหญิงมีเวลาว่างคือตอนพักเที่ยง หลังจากทานข้าวกลางวันเสร็จ ผู้ต้องขังมีเวลาพักจนถึงบ่ายโมงตรงก่อนจะกลับเข้าโรงงานฝึกวิชาชีพหรือเข้าเรียน และหลังขึ้นเรือนนอนตอน 16.30 น. จนถึงเข้านอนตอน 21.00 น. ซึ่งในระหว่างนี้ผู้ต้องขังหญิงจะใช้ชีวิต

ร่วมกันบนเรือนนอน และทำกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจของตน โดยที่เวลา 18.00 น. ถึง 20.00 น. จะเป็นเวลาที่ทางเรือนจำเปิดทีวีให้ผู้ต้องขังหญิงรับชมรายการต่างๆ ที่กำหนดไว้ให้ ส่วนในวันหยุด ผู้ต้องขังจะมีเวลาว่างทั้งวัน เพราะไม่ต้องทำงานและเข้าเรียน งานอดิเรกที่ผู้ให้ข้อมูลเลือกทำก่อนข้างมีความหลากหลาย ได้แก่ การดูทีวี การอ่านหนังสือ การเล่นเกมกีฬา การวาดภาพ การฟังเพลง และการเขียนบันทึก

อ่านหนังสือ:

“เราติดหนังสือ ยืมหนังสือในห้องสมุดมาอ่าน เป็นทางออกทางเดียว พออ่านถึงวงก้นนอนหลับ จะอยู่อย่างนี้เป็นประจำ เจ็ดแปดปีแล้ว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14

“อ่านหนังสือแล้วก็หลับ หรือไม่ก็ดูทีวี เพื่อคลายเครียด”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

ดูทีวี:

“เรามีหนังมาเปิดให้ดูตอนขึ้นเรือนนอนตอนกลางคืน เราก็ดู คลายเครียดไปได้บ้าง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

“ถ้าคิดถึงลูก เราเปิดหนังดูมันก็ลืมไป”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6

เล่นเกมกีฬา:

“เราเครียดเรื่องยาย อยู่ข้างในนี่คิดถึงเรื่องที่เราทำร้ายยายอยู่บ่อยๆ เราจะเล่นเกมกีฬาหรือทำอะไรให้เราเหนื่อย ขึ้นไปนอนเราจะได้ไม่ต้องคิดอะไร”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

วาดภาพ:

“เป็นคนชอบวาดภาพ มันก็ช่วยให้สบายใจขึ้นได้บ้าง วาดภาพส่งไปให้ลูกดู”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

ฟังเพลง:

“เครียดก็เดินไปขอเพลงจากผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ที่รู้จักกัน เราก็บอกว่าวันนี้อยากฟังเพลง เครียด พอหกโมงเขาก็เปิดเพลงให้เราฟัง แล้วเขาก็มีเปิดหนึ่งให้ดู เราจะได้ไม่ต้องคิดมาก เราอยากให้มีมามาระบายอารมณ์เรา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

เขียนไดอารี่:

“เราจะเขียนไดอารี่ มีสมุดเล่มหนึ่ง ปากกาด้ามหนึ่ง ก็พอแล้ว วันนี้คิดถึงนะ วันนี้ที่เรียดสนิทหน่อยเรื่องโน้นเรื่องนี้ วันนี้เราดีใจนะ เราก็จะเขียนลงไประบายความรู้สึก”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

4.3 การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนผู้ต้องขัง

การมีเพื่อนเอาไว้พูดคุยและปลอบใจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังคลายความทุกข์ในใจ และรู้สึกสบายใจขึ้น จากการพูดคุยกับผู้ต้องขังหญิงส่วนหนึ่งในเรือนจำทั้งที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยและเป็นผู้ต้องขังหญิงทั่วไป ผู้วิจัยได้รับข้อมูลว่าผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่ล้วนมีเพื่อนที่อยู่รวมตัวเป็นกลุ่มเดียวกัน สำหรับทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น รับประทานอาหาร ออกกำลังกาย ทำงานอดิเรก ฯลฯ แต่กลุ่มของผู้ต้องขังมักเป็นกลุ่มขนาดเล็กซึ่งประกอบด้วยสมาชิกเพียงไม่กี่คน

การมีปฏิสัมพันธ์เพื่อนก็เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ต้องขังหญิงสามารถจัดการกับความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ชีวิตในเรือนจำ ไม่ว่าจะเป็นความคิดถึงครอบครัว หรือความเครียดเรื่องคดีของตน โดยผู้ต้องขังหญิงรู้สึกว่าคุณเองมีเพื่อนร่วมชะตากรรมและมีที่พึ่งพิงทางจิตใจ

ดังที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งกล่าวถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนผู้ต้องขังเอาไว้ว่า:

“พออยู่ๆ ไปก็มีเพื่อนมีอะไรมากขึ้น มีคนให้เราพูดคุยด้วย เราก็ไม่ได้นั่งเครียดอยู่คนเดียว การมีเพื่อนทำให้เราไม่ต้องคิดอะไรมาก ชะตากรรมเดียวกัน พูดคุยกันรู้เรื่อง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

“เรามีเพื่อนที่นอนข้างๆ คอยพูดคุยปลอบใจว่าอย่าไปคิดมาก เรายังมีความหวังโทษก็แค่นี้ ถ้าได้อยู่กับเพื่อน พูดคุยกันเฮฮา เราก็จะลืมสิ่งที่เราทำมา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

“มีเพื่อนคนหนึ่งสนิทกัน มีอะไรเราก็จะเล่าให้เขาฟัง พยายามคุยกับเพื่อน ไม่อยากอยู่คนเดียว ไม่อยากจะคิดมาก”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

“เวลาเราร้องไห้คิดถึงลูก เพื่อนคนหนึ่งจะเป็นคนปลอบ บอกเราว่าให้ทำใจ สวดมนต์ จิตใจจะได้ดีขึ้น”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

“เราอยู่กับเพื่อน คุยกับเพื่อน ก็ลืมๆ เรื่องที่บ้านไปได้บ้าง ถ้าอยู่คนเดียวก็คงจะคิดถึงบ้าน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนผู้ต้องขังจะช่วยให้ผู้ต้องขังหญิงรู้สึกสบายใจ และผ่อนคลายความเครียด แต่ผู้ต้องขังหญิงส่วนหนึ่งมองว่าผู้ต้องขังอื่นเป็นผู้ที่ไม่น่าไว้วางใจ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่าผู้ต้องขังมีการใส่หน้ากากเข้าหากันตลอดเวลาและไว้ใจไม่ได้

“คนที่นี่ไม่จริงใจ มีแต่สวมหน้ากากเข้าหากันตลอดเวลา ไว้ใจไม่ได้ ไม่ทำอะไรได้เลย ออกไปข้างนอกเราคงจะจำไปจนวันตาย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

ตัวอย่างของความไม่น่าไว้วางใจของผู้ต้องขังหญิง ได้แก่ การไม่รักษาความลับ ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่ง ที่เคยเล่าเรื่องส่วนตัวให้ผู้ต้องขังหญิงอีกคนหนึ่งฟัง แต่ต่อมาไม่นานเรื่องของเธอก็กลายเป็นที่รับรู้ของผู้ต้องขังอื่น ทำให้เธอไม่ไว้ใจใครอีกเลย และมองว่าผู้ต้องขังอื่นเป็นผู้ที่ไม่น่าไว้วางใจ

“เราคิดว่าเรื่องนี้เราไว้ใจเขานะ เลยคุยให้เขาฟัง แต่มันต้องมีบุคคลที่สามารถรู้เรื่องด้วย แล้วที่นี้เราจะไว้ใจใครได้อีก ไม่มีใครไว้ใจได้เลย เพราะฉะนั้นเราอยู่คนเดียวดีกว่า เราก็ไม่ได้เครียด ไม่ได้เดือดร้อนอะไร”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

นอกจากนี้ยังมีเรื่องของการลักขโมยในเรือนจำ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่าผู้ต้องขังที่เป็นขโมยอยู่มาก หากเธอเผลอเมื่อไหร่ ข้างของจะหายไปทันที ทำให้เธอไม่สามารถไว้ใจใครได้

“คนในนี้ลักขโมยกันก็มาก โกงกันก็มี ลูกไปฉี้นะ เดี่ยวเดียวของหายไป แล้ว ไม่มีอายุใคร เอาลูกเดียว ล็อกเกอร์มีกุญแจของก็ยังหาย มีของอะไรดี ๆ หายหมด ยาสระผม สบู่ แป้ง หายหมด ไม่มีเหลือ ไว้ใจใครไม่ได้เลย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10

นอกจากความไม่แน่ใจของคู่ต่อสู้แล้ว ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งยังมองว่าคู่ต่อสู้คนอื่นเป็นผู้ที่เห็นแก่ตัว ต่างคนต่างแก่งแย่งเพื่อเอาตัวรอด และไม่ค่อยมีความเชื่อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

“อยู่ในนี้มีแต่คนเห็นแก่ตัว การเผื่อแผ่กันมันมีน้อย แย่งกันทำ แย่งกันกิน แย่งกันไปหมด ต้องเอาตัวเองให้รอด การเผื่อแผ่มันไม่มี ต้องเอาของตัวเองไว้ก่อน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14

ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งบอกว่าช่วงแรกที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำคู่ต่อสู้ทุกคนจะเป็นผู้ที่นิสัยดี แต่เมื่อเวลาผ่านไป ความเห็นแก่ตัวก็ค่อยๆ ปรากฏขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และคู่ต่อสู้ที่คบกันก็เป็นเพียงเพื่อเอาตัวรอดและหวังผลประโยชน์จากกัน

“คนในนี้เห็นแก่ตัวกันทุกคน มาแรกๆ ทุกคนจะเป็นคนที่นิสัยดี น่ารัก หนุกก็ด้วย แต่พออยู่ไปมันจะเปลี่ยนไปเลย เห็นได้ชัดเลย น้อยคนที่หยิบยื่นแบ่งปันน้ำใจให้กัน ส่วนมากเขาเห็นแก่ตัวกันทั้งนั้น ไม่ได้อยู่กับแบบพี่น้องส่วนมากที่อยู่ด้วยกันเขาหวังประโยชน์กันทั้งนั้น”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

“ส่วนใหญ่เขาจะเห็นแก่ตัว คือประโยชน์ของเขา เขาไม่ยอมเสีย แต่ประโยชน์ของเรา เขาอยากได้ ไม่อยากคบมากหรอกคนในนี้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

“คนที่นี่เห็นแก่ตัว คนไหนที่มีเงินเขาก็อยู่ด้วยกันได้ เขาเอาความอยู่รอดของเขา คบกันเพื่อความอยู่รอด เราไม่มีเงินก็ไม่มีใครคบกับเรา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

4.4 การเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อเอาตัวรอด

การใช้ชีวิตในสังคมใหม่ภายใต้กฎระเบียบที่เคร่งครัดและอยู่ร่วมกับผู้คนที่ไม่คุ้นเคย ทำให้ตัวตนของคู่ต่อสู้มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ซึ่งเกิดจากการเอาตัวรอดและการปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตในเรือนจำ การเปลี่ยนแปลงตนเองของคู่ต่อสู้หญิง ได้แก่ ความเห็นแก่ตัว และความใจเย็น ที่มีเพิ่มมากขึ้น

4.4.1 การเห็นแก่ตัว

คู่ต่อสู้หญิงส่วนหนึ่งบอกว่าตนเองมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นเมื่อเข้ามาอยู่ในเรือนจำ โดยการเห็นแก่ตัวเป็นไปเพื่อความอยู่รอดในสังคมที่เต็มไปด้วย “คนเห็นแก่ตัว” ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูล

รายหนึ่งบอกว่าเธอไม่มีญาติมาเยี่ยม ทำให้ต้องเห็นแก่ตัว เพราะไม่สามารถแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่นได้ เธอมองว่าผู้ต้องขังทุกคนจำเป็นต้องเห็นแก่ตัวเพื่อเอาตัวรอดในเรือนจำ เธอบอกว่าแม้ว่าการเห็นแก่ตัวจะขัดแย้งกับความรู้สึกของเธอ แต่เธอจำเป็นต้องทำ

“ทุกคนเห็นแก่ตัว เราก็เห็นแก่ตัว แต่แปลกด้วยเธอที่คนไม่มีญาติจะเห็นแก่ตัว ถ้าเกิดเราใจกว้างให้เขาไปหมดแล้ว เราจะไปขอที่ไหน ไปขอที่ฝ่ายเราก็โดนด่า ต้องเดินร้องไห้ออกมา อยู่ในนี้ต่างคนต่างเอาตัวของตัวเองรอด ต้องเห็นแก่ตัว เราจะเป็นคนดีอยู่คนเดียวได้ไง เราก็ต้องเป็นไปตามเขาสิ เข้าเมืองตาหลิวไซ้ใหม่ ก็ต้องเป็นไปตามเขา แต่ว่ามันขัดแย้งกับความรู้สึกเรา เราไม่ชอบแบบนี้ ก่อนหน้านี้เราไม่เคยเป็นแบบนี้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

ความเห็นแก่ตัวเป็นสิ่งที่ค่อยๆ เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้ต้องขังเข้ามาอยู่ในเรือนจำ จากที่ตอนแรกเคยช่วยเหลือและเห็นใจผู้อื่น เมื่อถูกเอาเปรียบมากขึ้นนานวัน ความหวังดีที่เคยมีก็กลับแปรเปลี่ยนเป็น “ความไม่เชื่อใจ” และทำให้ในที่สุดผู้ต้องขังต้องเห็นแก่ตัวเพื่อความอยู่รอด ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่าเธอไม่สามารถเชื่อใจใครได้ ทำให้ยิ่งนานวันความเห็นแก่ตัวของเธอก็เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเป็นไปเพื่อความอยู่รอด

“การอยู่ในนี้ทำให้เราเห็นแก่ตัวมากขึ้น เข้ามาแรกๆ เรายังไม่เคยชินกับสิ่งแวดล้อม ของหาย คุปองหาย มีคนมาขอยืมเงิน เราก็ให้ แต่ก็ไม่ได้คืน บ่อยเข้า จนเราไม่เชื่อถือใครอีกแล้ว มันทำให้เราเป็นคนเห็นแก่ตัว จากที่เคยเห็นอกเห็นใจคนอื่น ให้ความช่วยเหลือเท่าที่เราจะช่วยให้ แต่หลังๆ พอเขาพูดมา เราจะไม่ฟังเลย ไม่ใส่ใจอะไรมาก เราเชื่อใจใครไม่ได้เลย ใครพูดอะไรเราก็เลือกเชื่อได้ครั้งเดียว อีกครั้งต้องไม่ไว้ใจไว้ก่อน มันเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เราเป็นคนเห็นแก่ตัว เห็นคนอื่นมีปัญหา เราก็ทำเป็นไม่สนใจ คนที่อยู่ไม่นานน้อยคนจะไม่เห็นแก่ตัว ต้องทำเพื่อความอยู่รอด ยิ่งอยู่นานเราก็ยิ่งเห็นแก่ตัวมากขึ้น”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

4.4.2 ความใจเย็น

ผู้ให้ข้อมูลหลายคนพูดตรงกันว่า ก่อนหน้านี้ตนเองเป็นคนใจร้อน แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในเรือนจำเธอรู้สึกว่าตนเองใจเย็นขึ้น จากที่เคยไม่ยอมคนและมักจะระเบิดอารมณ์ กลับกลายเป็นอดทนไม่ตอบโต้และมีขีดจำกัดให้กับตนเอง

“อยู่บ้านเป็นคนใจร้อน จะเอาอะไรต้องเอาให้ได้ เจอะอะไรก็เข้าไปหาหมด แต่อยู่ในนี้ทำให้ใจเย็นขึ้น”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13

“จากเมื่อก่อนเป็นคนใจร้อน เอะอะอะไรก็วิ่งใส่แฟน แต่มาอยู่ในนี้รู้สึก ว่าตัวเองเย็นขึ้น ก่อนหน้านี้เคยเอะอะโวยวาย แต่ตอนนี้ก็ทำแบบนั้นไม่ได้ ต้องควบคุมตัวเอง มีชีวิตจำกัดให้ตัวเอง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

การที่ผู้ต้องขังหญิงรู้สึกที่ตนเองใจเย็นขึ้นส่วนหนึ่งเกิดมาจากการใช้ชีวิตภายใต้กฎระเบียบของเรือนจำ ความใจร้อนย่อมนำมาซึ่งการทะเลาะเบาะแว้งกับผู้ต้องขังอื่น และผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือการถูกลงโทษ ดังนั้น ผู้ต้องขังหญิงจึงต้องอดทนและควบคุมความรู้สึกของตนเอง ซึ่งทำให้พวกเขาารู้สึกว่าตนเองใจเย็นขึ้น

“อยู่ในนี้ใจเย็นขึ้นเยอะ เรากลัวกฎระเบียบ ถ้าใจร้อนเราก็จะโดนลงโทษ อยู่ข้างนอกเราใจร้อนกว่านี่ เป็นคนพูดอะไรไม่คิด ถ้าไม่พอใจจะว่าให้รู้กันตรงนั้น แต่อยู่ในนี้เรากลับเป็นคนใจเย็นขึ้น ฟังคนอื่นได้ มีบางที่มีเรื่องที่เราไม่พอใจ แต่เราก็ต้องเงียบ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่ง เธอบอกว่าก่อนหน้านี้เป็นคนใจร้อนมาก แต่การเข้ามาอยู่ในเรือนจำให้เธอต้องอดทนมากขึ้นเรื่อยๆ กับพฤติกรรมของคนรอบข้าง จนกลายเป็นการฝึกให้เธอใจเย็นขึ้น

“ก่อนหน้านี้หนูเป็นคนใจร้อนมากๆ แต่อยู่ที่นี้ยอมรับว่าใจเย็นขึ้น ก่อนหน้านี้ใครด่าใครว่าเราพร้อมที่จะขึ้นชอย แต่ทุกวันนี้เราอมเขา พอดทนเข้าเรื่อยๆ ก็คล้ายกับเป็นการฝึกนิสัยเราให้ใจเย็นขึ้น ทุกวันนี้เหมือนพระอิฐพระปูน ใครด่าใครว่าเราก็เฉย ปล่อยผ่านไปเดี๋ยวเราก็ลืม พอกลับออกไป เราคงมีความอดทนเยอะขึ้น เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันภัยให้ตัวเอง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ต้องขังหญิงส่วนหนึ่งมองว่าความรู้สึกที่ตนเองใจเย็นขึ้นเป็นเพียงการฝืนความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอง เพราะลึกๆ แล้วเธอเองก็รู้สึกอยากระเบิดอารมณ์ออกมาเพื่อตอบโต้คู่กรณี แต่เธอก็ไม่สามารถทำได้เมื่อคำนึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมา ดังคำพูดของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่ว่า:

“ก่อนหน้านี้ เราเป็นคนใจร้อน ไม่ค่อยยอมคน แต่มาอยู่ตรงหน้าเราต้องยอม เรายอมเป็นคนโง่ เห็นคนฉลาดขึ้นชวยหมด ยอมเป็นคนโง่ดีกว่า ใครจะว่าอะไรก็ปล่อยให้เขาว่าไป เราารู้สึกว่าเราใจเย็นขึ้น ถ้าอยู่ข้างนอกมีใครมาด่าเรานี้ ไม่ยอมหรือ แต่อยู่ในนี้มันฝืนใจมากเลย เราก็อยากตอบโต้เขาเหมือนกัน แต่อยู่ในนี้มันต้องยอม ถ้าไม่ยอม มีเรื่องกัน เราก็ต้องขึ้นชวย มันมีผลเสียกับเราเยอะเรื่องสอบเลื่อนชั้น เรื่องอะไรต่างๆ”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

นอกจากนี้ การเก็บกตความรู้สึกและบอกกับตนเองให้ใจเย็นอาจส่งผลให้ผู้ต้องขังหญิงมีความเครียดเกิดขึ้นได้ ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่กล่าวว่า:

“ใจเย็นขึ้นนะ มันก็เก็บกตได้เยอะ ใครจะด่าว่าอะไรก็เฉย เรามีอะไรเราก็ต้องเก็บไว้คนเดียว แต่บางทีเก็บไว้มากๆ มันก็เครียด”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6

แม้ว่าผู้ต้องขังส่วนหนึ่งจะรู้สึกว่าคุณใจเย็นขึ้น แต่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกลับรู้สึกว่าตนเองใจร้อนขึ้น เธอบอกว่าก่อนหน้านั้นเธอเป็นคนใจเย็นและร่าเริง แต่การเข้ามาอยู่ในเรือนจำทำให้อารมณ์ของเธอเปลี่ยนแปลงไป

“เป็นคนใจร้อนขึ้น จากเดิมเลยที่เป็นคนใจเย็น ร่าเริง ใครมาสะกิดก็จะไปเลย ควบคุมอารมณ์ไม่อยู่ มันเป็นของมันอัตโนมัติ รู้สึกว่าตัวเองใจร้อนขึ้นกว่าแต่ก่อน เมื่อก่อนเราไม่ใช่คนแบบนี้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงตนเองในกรณีข้างต้นของผู้ต้องขังหญิงจะเป็นไปเพื่อความอยู่รอดในการใช้ชีวิตในเรือนจำ แต่ผู้ต้องขังหญิงบางคนก็มีความเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากเอาตัวรอดและการปรับตัว แต่ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลที่เกิดจากการเข้ามาอยู่ในเรือนจำ ซึ่งก็คือความรู้สึกว่าตนเองอ่อนแอลง

ผู้ให้ข้อมูล 2 รายบอกว่าตนเองรู้สึกอ่อนแอลงเมื่อเข้ามาอยู่ในเรือนจำ ทั้งที่ก่อนหน้านี้พวกเขาเป็นคนเข้มแข็ง สามารถอดทนได้กับทุกเรื่อง และไม่เคยเสียน้ำตาให้กับเรื่องใด:

“อยู่ในนี้เรารู้สึกว่าตนเองอ่อนแอ จากที่เคยเข้มแข็งแล้วมาเจอสภาพในนี้รู้สึกว่าใจเราอ่อนไหวง่าย อ่อนแอลง อยู่ข้างนอก ถ้าอยากจะทำน้ำตาเรานะ ฝืนไปเถอะ ดีให้ตายก็ไม่มีน้ำตา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

“เราพยายามอดทนแล้ว แต่มันสุดความสามารถจริงๆ คิดอยู่ตลอดเวลา มันทนไม่ได้ อยู่ข้างนอกนี่เป็นคนเข้มแข็ง น้ำตาไม่เคยหยด ไม่ว่าจะมีความอะไร ไม่ว่าจะปัญหาจะเข้ามามากมายขนาดไหน ก็สามารถแก้ไขได้ แต่มาอยู่ในนี้รู้สึกอ่อนแอเลย มันปลงไม่ได้ ก็ไม่เข้าใจตัวเองเหมือนกัน ว่าทำไมถึงปลงไม่ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

4.5 การตระหนักถึงความหมายในชีวิต

แม้ว่าผู้ต้องขังหญิงต้องใช้ชีวิตท่ามกลางสภาพการณ์ที่เต็มไปด้วยความทุกข์จากถูกจองจำ ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต แต่พวกเธอก็สามารถอดทนและยืนหยัดที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไปเมื่อตระหนักว่าสิ่งใดคือ “ความหมายในชีวิต” ของตนเอง ความหมายในชีวิตเป็นแรงผลักดันสำคัญที่จุดดึงเธอขึ้นจากความทุกข์และอดทนต่อสภาพการณ์ที่เลวร้ายของชีวิตและความหมายในชีวิตของผู้ต้องขังหญิงก็คือ “ครอบครัว”

หากเปรียบเทียบชีวิตในเรือนจำเป็นการเดินทางท่ามกลางความมืดมิด ครอบครัวก็เปรียบเสมือนแสงสว่างเล็กๆ ที่นำทางให้ผู้ต้องขังก้าวเดินอย่างมีความหวัง ผู้ให้ข้อมูลทุกคนระบุตรงกันว่าความหมายในชีวิตของเธอคือ “ครอบครัว” ได้แก่ พ่อ แม่ พี่น้อง ลูก หลาน ครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เธอมีชีวิตอยู่ต่อไปอย่างมีความหวัง และรอคอยเพื่อกลับไปพบพวกเขาและใช้ชีวิตร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งระบุว่า:

“สิ่งสำคัญสำหรับเราคือลูก อยากออกไปตั้งต้นชีวิตใหม่ ไปอยู่กับลูก ตอนนี้อะไรที่เราต้องทำตัวเองให้ดีที่สุด รอเวลาที่จะได้กลับไปหาเขา เหลือลูกสามคน เป็นส่วนให้เราสู้ได้ทุกวันนี่ ไม่ยอมแพ้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6

“ลูกกับหลานคือสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับข้า มีความหวังว่าจะได้กลับไปอยู่กับลูก ขอให้กลับไปหาเขา ตอนนี้อยู่คนเดียวให้ดีที่สุด ต้องยอมรับสภาพ อยากออกไปเจอหลาน อยากได้กอดเขาสักครั้ง อยากกลับไป แต่ตอนนี้กลับไปไม่ได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14

“คิดถึงแม่กับลูก อยู่ทุกวันนี้ก็เพื่อเขา เราจะอยู่ข้างในนี้ให้ได้ รอที่จะออกไปหาเขา รอเพื่อที่จะกลับไปอยู่กับครอบครัวอีกครั้งหนึ่ง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

“สิ่งที่ดีที่สุด สำคัญที่สุดก็คือลูก พออายุมากแล้วเราก็หวังที่จะไปอยู่กับ
ลูก ตอนนี่เขาก็เป็นกำลังใจให้เรามีชีวิตอยู่ต่อไป”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

“ที่อยู่ได้ทุกวันนี่ก็มีลูก มีแม่มีน้อง ที่เรายังอยากออกไปทำอะไรให้เขาใน
สิ่งที่เรายังไม่ได้ทำให้เขา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่กดดันและบีบคั้นจิตใจ ผู้ต้องขังบางคนเคยตัดสินใจว่าจะจบ
ชีวิตตนเองเพื่อจะได้หลุดพ้นจากโลกแห่งพันธนาการ แต่เมื่อนึกถึง “ครอบครัว” ที่รอคอยเธออยู่
เธอก็เปลี่ยนใจและเลือกที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป ครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการยับยั้งไม่ให้ผู้ต้องขัง
หญิงมีความคิดฆ่าตัวตาย และเป็นกำลังใจสำคัญที่ทำให้ผู้ต้องขังหญิงสามารถอดทนกับความ
ยากลำบากของชีวิตภายในทัณฑสถาน และรอคอยที่จะได้กลับออกไปอย่างมีความหวัง

ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่ง เธอบอกว่าชีวิตสูญเสียทุกอย่างไปหมดแล้ว ตอนนี่เหลือ
เพียงลูกสาวของเธอ 2 คนเท่านั้นที่รอเธออยู่ ตั้งแต่แยกทางกับสามี เธอกับลูกก็ใช้ชีวิตด้วยกันมา
ตลอด จนกระทั่งวันที่เธอถูกจับและเข้ามาอยู่ในเรือนจำ แม้จะรู้สึกเจ็บปวดเพียงใดที่ต้องรับ
ความผิดที่ตนเองไม่ได้เป็นคนก่อและเคยคิดฆ่าตัวตายเพื่อหนีปัญหา แต่เมื่อนึกถึงคำพูดของลูก
ที่ว่า “ถ้าไม่มีแม่ หนูจะอยู่ยังไง” เธอจึงเลิกล้มความคิดที่จะฆ่าตัวตาย

“ที่อยู่ได้ทุกวันนี่ก็เพราะลูกๆ ถ้าไม่มีลูก โดดเดี่ยวมาตายแล้ว ทุกวันนี่ก็
อยู่เพื่อลูกๆ เหลือแต่ลูกแล้ว ทุกอย่างไม่มีเหลือแล้ว ลูกบอกว่าเขาก็คงอยู่ไม่ได้
ถ้าไม่มีเรา เขาก็มีกำลังใจตรงนี้ ที่ทำให้เราพาสังขารที่จวนจะผุพังอยู่แล้วเดินไป
กินยาทุกวัน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งที่ว่าตอนที่เข้ามาอยู่ในใหม่ๆ เธอไม่สามารถยอมรับ
สภาพแวดล้อมในเรือนจำได้ และเคยคิดที่จะฆ่าตัวตาย แต่เธอก็ไม่สามารถทำได้ ด้วยความรู้สึก
ลึกๆ ในใจของเธอที่บอกกับเธอว่า เธอต้องกลับออกไป เพราะลูกสาวของเธอรอเธออยู่

“ที่แรกเราก็รับสภาพไม่ได้เราอยากฆ่าตัวตาย แต่เราก็ทำไม่ได้ จริงๆ
แล้วเราก็ไม่อยากตายหรอก เราตายไม่ได้ เราเป็นห่วงลูก บอกกับตัวเองว่าเรา
ก้าวเข้ามาได้เราก็ต้องออกไปได้ เพราะลูกเรารออยู่ เรามีความมุ่งมั่นตรงนี้ ถ้า
ไม่มีลูก เราคงจะตายไปแล้ว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

หรือกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่เข้ามาด้วยคดีฆ่าสามี เธอบอกว่าสิ่งสำคัญในชีวิตของเธอคือพี่น้องและลูก แม้ว่าจะอยู่ห่างไกลกัน แต่ความคิดถึงพวกเขาทำให้เธอมีกำลังใจในการสู้ชีวิตต่อไป

“สิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตของหนูคือครอบครัว พี่น้อง และลูก ถ้าเกิดไม่มี พวกเขาก็คงจะอยู่ไม่ได้ ถึงตอนนี้เราจะไม่รู้ข่าวคราวของเขา แต่ว่าเขาก็ยังเป็นครอบครัวของเรา เขาก็ยังสำคัญกับเราอยู่ ยังมีความผูกพัน เวลาคิดถึงพวกเขา ทำให้เรามีกำลังใจสู้ต่อไป”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่เข้ามาด้วยคดีฆ่ายายที่บอกว่าเธออยากมีชีวิตอยู่ต่อไปเพื่อกลับไปเจอพ่อกับแม่ และลูกของเธอ

“ยังไงก็ต้องทน เรายังมีลูก มีครอบครัวบอกตัวเองไม่ให้คิดฆ่าตัวตาย คิดแค่ว่าอยากจะออกไปหาลูกหาพ่อแม่ วันนี้อยากมีชีวิตอยู่เพื่อออกไปเจอเขา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่บอกว่า เธอยังมีลูกชายและพ่อกับแม่ที่แก่ชราขอให้เธอกลับไปดูแล ผู้ให้ข้อมูลรายนี้บอกว่าหากไม่มีครอบครัว ชีวิตของเธอจะเป็นหรือตายก็ไม่ใช่ว่าเรื่องสำคัญอีกต่อไป

“คิดถึงลูก อยากจะกลับไปเจอเขา ถ้าไม่มีเขา จะตายข้างเถอะ ตอนนี้รักษาเนื้อรักษาตัว ไม่เครียดอะไร ขอให้ได้กลับไปอยู่กับลูก กับพ่อแม่ ก็พอใจแล้ว ไม่หวังอะไรแล้ว ไม่คิดรำคิรวาย ขอให้ได้อยู่กับคนที่เรารัก”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13

5. ความมุ่งหวังและความกังวลเกี่ยวกับอนาคต

แม้ว่าชีวิตของผู้ต้องขังจะต้องเผชิญกับความทุกข์ในเรือนจำ และไม่รู้ว่าจะเมื่อใดจะได้กลับออกไป แต่อนาคตของพวกเธอก็ยังไม่หมดสิ้นลงไปเสียทีเดียว ผู้ต้องขังหลายคนยังมีความหวังที่จะได้กลับออกไปและมีการวางแผนทำสิ่งต่างๆ ในอนาคต อย่างไรก็ตาม นอกจากความมุ่งหวังแล้ว ความรู้สึกอีกอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังเมื่อนึกถึงอนาคตคือ ความวิตกกังวล

5.1 ความมุ่งหวังในอนาคต

แม้ว่าผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่จะยังไม่รู้ว่าตนเองต้องใช้ชีวิตในเรือนจำไปอีกนานเพียงใด เนื่องจากคดีของเธอยังไม่สิ้นสุด แต่พวกเธอก็ยังมีความหวังที่จะได้กลับออกไปใช้ชีวิตในโลก

ภายนอกอีกครั้ง โดยผู้ให้ข้อมูลบอกว่ามีความตั้งใจที่จะกลับออกไปทำงาน กลับไปอยู่บ้านและอยู่กับครอบครัว และบวชเพื่อชำระจิตใจ

5.1.1 กลับออกไปทำงาน

ผู้ต้องขังส่วนหนึ่งบอกว่าเมื่อพ้นโทษจะกลับออกไปทำงาน โดยบางรายบอกว่าอยากทำงานสร้างฐานะก่อนกลับบ้านโดยการทำธุรกิจส่วนตัว ขณะที่บางรายตั้งใจนำวิชาชีพที่ฝึกฝนจากเรือนจำไปประกอบอาชีพ และบางรายตั้งใจจะกลับไปทำงานและตอบแทนครอบครัวที่คอยดูแลตอนถูกจำคุก

“ถ้าพ้นโทษออกไป หนูจะไปทำงานสร้างฐานะ ก่อนที่จะกลับบ้าน เราไม่มีอะไรอยู่เหมือนคนอื่น เราต้องทำงานเพื่อตั้งตัว ตั้งใจว่าจะหาทุนทำธุรกิจสักอย่าง แล้วก็ตั้งใจว่าจะเข้าโบสถ์”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

“บ่าววางแผนไว้ในใจว่า ถ้าได้ออกไป จะไปอยู่ตลาดเมืองใหม่ จะไปหาช่องทางค้าขาย ไม่ต้องไปเป็นลูกจ้างใคร ต้องอยู่ด้วยตัวเอง เราจะได้ทำแบบสบาย ก่อนหน้านี้ไม่เคยคิดนะ อยู่ไปแบบสบายๆ แต่พอรู้ข่าวว่าเขามีภัย เราก็เริ่มคิด เริ่มวางแผนแล้วว่า จะขายนั่นขายนี่ พอนึกถึงอนาคตก็มีกำลังใจที่จะสู้ต่อ เราต้องมีกำลังใจ อ่อนแอก็ทำอะไรไม่ได้ เราต้องเข้มแข็ง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13

“ตั้งใจว่าจะออกไปเปิดร้านขนม เพราะอยู่ในนี้เราเรียนด้านคหกรรมการทำขนม รู้สึกชีวิตมีความหวังอะเลย”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

“ตั้งใจว่าออกไปจะไปทำงานกรุงเทพ หาเงินส่งให้ลูกกับพี่สาว ตอนนี้พี่สาวส่งเสียเราอยู่ เขาไม่มาเยี่ยมแต่ส่งเงินมาให้ แต่ถ้าไม่ได้ออก ก็ใช้ชีวิตอยู่ในนี้ ทำงานให้หลงไปเรื่อยๆ ดูแลตัวเองไม่ให้เจ็บป่วย รอฟังคดีอยู่ว่าจะเป็นยังไง ตอนนี้รู้สึกก็อยู่ ก็คิดว่ายังมีความหวัง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6

5.1.2 กลับไปอยู่บ้านและอยู่กับครอบครัว

ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งมีความหวังที่จะกลับไปอยู่บ้านและอยู่กับครอบครัวอีกครั้งภายหลังจากพ้นโทษ โดยบางรายบอกว่าจะกลับไปดูแลบ้านและทรัพย์สินของตนเองที่ยังเหลืออยู่ในขณะที่บางรายตั้งใจว่าจะกลับไปอยู่กับครอบครัว และอยู่บ้านเลี้ยงลูกหลาน

“จะกลับไปดูบ้าน ดูสวนก่อนว่าเป็นยังไงบ้าง แต่ยังไม่รู้ว่าออกไปจะไปทำอะไร อยู่ในนี้นานจนไม่รู้ว่าออกไป จะไปเจอกับอะไรบ้าง ไม่รู้ว่าออกไปข้างนอกจะไปเจอสภาพสังคมยังไง นี่แหละที่เป็นปัญหา เราก็อายุมากแล้วคงไม่ทำอะไรมาก คงกลับไปดูสวนดูบ้าน ในนี้ก็อยู่กับอย่างมีความหวัง หวังจะกลับบ้าน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

“ยังไม่รู้ว่าจะได้ออกเมื่อไหร่ แต่ชีวิตก็ยังมีหวังอยู่ว่าวันหนึ่งเราต้องได้กลับไป คิดว่าเขาคงไม่ขังเราไปตลอดชีวิตหรอก ตอนนี้อยู่ที่ธรรมณอยู่ ก็ยังมี ความหวังอยู่ ได้ยินเขาพูดกันว่าอุทธรณ์ตกมาก็คงเหลือโทษไม่นาน เพราะเป็นคดีทั่วไป แล้วมันก็ได้กั๊ยเยอะ คิดว่ายังไงก็ได้กลับบ้าน ตั้งใจว่ากลับไปจะเลี้ยงหลาน เพราะเราก็อายุเยอะ กลับไปก็อยู่บ้านหาข้าวปลาเลี้ยงลูกเลี้ยงหลาน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12

“เรายังมีความหวัง ทนายบอกว่าจะช่วยเรา ตอนนี้ทำอุทธรณ์อยู่ เขาบอกว่าจะทำเรื่องขอลดโทษครึ่งหนึ่ง เราก็เชื่อเขาห้าสิบห้าสิบ เดือนหน้าเราจะออกมาได้สามปีแล้ว พยายามบอกกับลูกว่าอีกเจ็ดปีก็จะได้เจอกัน เรามีความหวัง รอคอยที่จะกลับไปเจอลูก”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

5.1.3 บวชชีเพื่อชำระจิตใจ

การบวชชีเป็นทางเลือกหนึ่งของผู้ต้องขังหญิงหลังจากพ้นโทษ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล 2 รายบอกว่าเธอต้องการบวชชีเพื่อชำระจิตใจ ก่อนที่จะทำอย่างอื่นต่อไป รวมถึงต้องการอยู่อย่างสงบในบ้นปลายชีวิต

“ถ้าพี่ได้ออกไปอย่างแรกคิดว่าต้องไปบวชชีชำระจิตใจก่อน จากนั้นก็คิดว่าลูกจะให้ทำอะไร ลูกบอกว่าออกมาเขาจะเลี้ยงแม่เอง ลูกก็ยังไม่ทิ้งเรา ยังคอยเราออกไปอยู่ ตอนนี่มันก็มีความหวังที่จะได้กลับบ้าน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

“เรายังอยู่อย่างมีความหวังว่าจะได้กลับบ้านออกไป แต่ถึงตายในนี้ป่าก็ไม่เสียใจนะ จะไม่ให้ใครเห็นใจป่า ตายก็ตายคนเดียว บ้นปลายชีวิตอยากอยู่อย่างสงบๆ คิดอยากไปบวชชีอยู่เหมือนกัน ลูกก็ยังมาหาเราได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14

5.2 ความกังวลเกี่ยวกับอนาคต

เมื่อนึกถึงอนาคตภายหลังจากพันธโทษ ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งมีความกังวลเกิดขึ้น ซึ่งความกังวลดังกล่าวจำแนกออกเป็นความรู้สึกสับสนและยังมองไม่เห็นหนทางในอนาคต และความกังวลเกี่ยวกับการยอมรับของญาติพี่น้องและสังคม

5.2.1 ความสับสนและยังมองไม่เห็นหนทางในอนาคต

ผู้ต้องขังหญิงส่วนหนึ่งบอกว่าเธอยังมองไม่เห็นหนทางในอนาคตของตนเอง เนื่องจากเธอไม่แน่ใจว่าต้องถูกจำคุกไปอีกนานเพียงใด จึงไม่รู้ว่าวางแผนทำอะไรต่อไปในอนาคต ดังที่ผู้ต้องขังหญิงรายหนึ่งกล่าวว่า:

“ออกไปยังไม่รู้ว่าจะไปทำอะไร ไม่รู้ว่าจะต้องติดอีกกี่ปี ออกไปคงแก่พอดี ตอนนี้อย่างคิดหาทางข้างหน้าไม่ออก มันยังมีดอยู่ เหมือนกับชีวิตเราก็มีอยู่แค่วันนี้ วันนี้พรุ่งนี้ รอให้มันมีดี รอให้มันสว่างอยู่อย่างนี้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

อย่างไรก็ตาม พวกเธอก็ยังไม่หมดสิ้นความหวังเสียทีเดียว เพราะยังเหลือการรอลุ้นผลอุทธรณ์ ซึ่งเป็นความหวังที่จะช่วยให้เธอได้กลับบ้าน แต่ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งบอกว่าหากไม่ได้กลับบ้านเธอก็ไม่แน่ใจเหมือนกันว่าจะยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นได้หรือไม่

“อนาคตก็รอฟังอุทธรณ์อยู่ ยังไม่รู้ว่าผลจะออกมาอย่างไร ถ้ายกฟ้องก็จะได้กลับบ้าน ถ้าไม่ยกฟ้องก็ยังคงคิดว่าตัวเองจะรับได้ไหม ว่าจะต้องทนอยู่กี่ปี มองในแง่หนึ่งก็มีความหวังว่าจะได้กลับบ้าน แต่อีกแง่หนึ่งถ้าไม่ได้กลับ เราจะเป็นอย่างนี้ก็ไม่รู้เลย แบ่งใจแปดสิบกลับบ้าน เมื่อความผิดหวังไว้ยี่สิบ ตอนนี้สวดมนต์เยอะๆ หาหนังสือพระมาอ่าน เพื่อมีปาฏิหาริย์”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

“ตอนนี้รู้สึกห่อเหี่ยว เราไม่รู้เลยว่าจะได้กลับบ้านหรือเปล่า หรือเราจะตายตรงนี้ เพราะโทษเราสูง ถ้าผลอุทธรณ์ออกมาว่าอีกห้าปีออกไปได้ เราก็จะออกไปค้าขายเหมือนเดิม แต่ตอนนี้เหมือนมองไม่เห็นอนาคต บางครั้งก็เครียด เบลอไปเลย ลูกเราไม่มีเงินไปวิ่งตรงนั้น มันก็เลยซ้ำ บางคนรอห้าปีหกปี มันโหดร้ายมาก”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

“ยังไม่รู้อนาคต บอกไม่ถูก คิดอยู่ว่าเมื่อไหร่จะได้ออก รออุทธรณ์อยู่ ถ้าอุทธรณ์ไม่ผ่านก็รอฎีกา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10

5.2.2 ความกังวลเกี่ยวกับการยอมรับของญาติพี่น้องและสังคม

ความกังวลอีกอย่างหนึ่งของผู้ต้องขังหญิงคือ ความกังวลเกี่ยวกับการยอมรับของญาติพี่น้องและสังคม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่มีผลต่อชีวิตของผู้ต้องขังอย่างยิ่งภายหลังจากพ้นโทษ

ผู้ต้องขังหญิงส่วนหนึ่งกังวลว่าเมื่อเธอกลับออกไป สังคมจะไม่เปิดโอกาสให้เธอทำงาน และมองว่าสังคมยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ต้องขัง

“ตอนนี้ไม่อยากคิดถึงอนาคต เรากังวลเหมือนกันนะว่าออกไปจะเป็นยังไง เราจะออกไปทำงานอะไร ในเมื่อสังคมข้างนอกยังคับแคบกับเราอยู่ คนที่กลับเข้ามาใหม่เขาเล่าให้ฟังว่า ข้างนอกเขาไม่เปิดโอกาสให้เรา เขาแอนตี้เราไปทำงานเขาก็ไม่ให้ทำ ถ้าไม่ทำงานกลางคืน ก็ต้องมีร้านที่งานของตัวเอง เป็นลูกจ้างเขาไม่ได้ งานหายากมาก ทั้งๆ ที่เขาบอกว่าเปิดโอกาสให้เรา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

“ออกไปเราจะไปทำอะไรมาหากินอะไร เพราะคนคุกเขาไม่รับทำงาน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

นอกจากนี้ กรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่ง เธอกังวลว่าเมื่อพ้นโทษออกไป ญาติพี่น้องจะยอมรับเธอหรือไม่ เนื่องจากคนที่เธอเช่าคือคนในครอบครัว

“กลัวเหมือนกันว่าญาติจะรับเราได้ไหม เวลาหนูกลับออกไป เขาจะพูดคุยกับหนูเหมือนเดิมไหม พ่อกับแม่ เราไม่ห่วง แต่คนอื่นเราไม่รู้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

หรือกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่กังวลว่าเมื่อได้กลับออกไป เธอจะนำนิสัยที่ “เห็นแก่ตัว” ในการใช้ชีวิตในเรื่องจำติดตัวออกไปด้วย หากเป็นเช่นนั้นสังคมคงไม่ยอมรับเธอ

“เราถามตัวเองอยู่ทุกวันนี้ว่า ถ้าเราออกไปข้างนอกแล้วเราเป็นอยู่อย่างนี้ (เห็นแก่ตัวอยู่อย่างนี้ - ผู้วิจัย) เราคงจะอยู่ในสังคมไม่ได้ สังคมคงไม่ยอมรับเราอยู่ในนี้นานเกินไปมันก็แก้ไขอะไรยาก เหมือนกับอยู่ในโลกของคนเห็นแก่ตัว”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

6. บทเรียนที่ได้รับจากการถูกจองจำ

แม้ว่าการถูกจำคุกจะทำให้ผู้ต้องขังหญิงสูญเสียหลายๆ สิ่งในชีวิตไป แต่ผู้วิจัยเชื่อว่าการชีวิตในเรือนจำน่าจะช่วยให้บทเรียนบางอย่างกับเธอเช่นกัน เนื่องจากการประสบเหตุการณ์ที่เป็นวิกฤติของชีวิต มักจะทำให้คนเรามองเห็นคุณค่าบางอย่างอยู่เสมอ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าบทเรียนที่ผู้ต้องขังได้รับจากการถูกจองจำ ได้แก่

- 6.1 การสำนึกถึงคุณค่าของครอบครัว
- 6.2 การเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีขึ้น
- 6.3 การได้รับโอกาสทางการศึกษาและวิชาชีพ
- 6.4 การได้รับบทเรียนชีวิต

บทเรียนที่ผู้ต้องขังหญิงได้รับแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1 การสำนึกถึงคุณค่าของครอบครัว

การถูกจำคุกทำให้ผู้ต้องขังหญิงเห็นห่างจากครอบครัวและอยู่เพียงลำพังท่ามกลางคนแปลกหน้า แต่ในความเห็นห่างกลับทำให้ผู้ต้องขังมองเห็นคุณค่าของครอบครัวของตนเองและรู้สึกใกล้ชิดกันมากขึ้นกว่าเดิม จากที่เคยละเลยหรือรู้สึกไม่ดีกับครอบครัว เธอกลับเอาใจใส่ครอบครัวมากยิ่งขึ้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งเห็นตรงกันว่ามุมมองที่เธอมีต่อครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปและความสัมพันธ์ของเธอกับครอบครัวดีขึ้นหลังจากเข้ามาอยู่ในเรือนจำ

ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งเล่าว่าเธอรู้สึกใกล้ชิดกับครอบครัวมากขึ้น และมองเห็นความรักและความห่วงใยที่พ่อกับแม่มีให้ ทั้งที่ก่อนหน้านี้เธอรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนเกินของครอบครัว การเห็นห่างจากครอบครัวทำให้เธอตระหนักถึงคุณค่าของครอบครัวที่มีต่อชีวิตของเธอ และตั้งใจว่าจะเอาใจใส่ครอบครัวให้มากขึ้น เธอบอกว่าแม้ร่างกายจะห่างไกลกัน แต่กลับรู้สึกใกล้กันยิ่งกว่าเดิม

“ตอนอยู่ข้างนอกหนูอยู่ไกลครอบครัวมาก เราารู้สึกเหมือนเป็นคนนอกเป็นส่วนเกินในชีวิตเขา แต่พอเรามาอยู่ตรงจุดนี้ถึงได้รู้ว่าเราคิดไปเอง เรารู้แล้วว่าพ่อแม่รักเรา เขาไม่ได้ทิ้งเรา เขายังห่วงใยเราอยู่ มันทำให้เราสนใจครอบครัวมากขึ้น ถึงแม้เราจะหาเงินหรือทำอะไรให้เขาไม่ได้ แต่เราพยายามปลอบใจเขา ทั้งที่อยู่ตรงนี้นั้นอยู่ไกลกันกว่าอีก เห็นห่างกันกว่าอีก แต่ในความรู้สึกมันรู้สึกว่าการใกล้ชิดกันกว่าเดิม ถึงมันจะห่างกัน แต่ความรู้สึกมันใกล้กัน มีอะไรคุยกันได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลอีกคนหนึ่งที่บอกว่าเธอนึกถึงครอบครัวมากขึ้นเมื่อถูกจำคุก และพยายามประหยัดเพราะไม่อยากให้พ่อกับแม่ต้องลำบาก ก่อนหน้านี้เธอเป็นคนใช้เงินฟุ่มเฟือยและไม่เคยคิดถึงความยากลำบากของพ่อกับแม่ แต่ตอนนี้เธอเข้าใจแล้วว่าพ่อกับแม่ลำบากเพียงใดที่คอยทำงานและส่งเงินมาให้เธอ

“การอยู่ในนี้ทำให้หนูนึกถึงครอบครัวมากขึ้น ตอนอยู่ข้างนอก เราไม่สนใจ มีเงินก็ใช้อย่างเดียว พ่อแม่หาเงินมาก็ใช้หมด ไปเที่ยวกับเพื่อน ทิ้งลูกให้แม่เลี้ยง คิดได้ว่าถ้าเราอยู่ข้างนอกเราทำตัวดี พ่อกับแม่เราก็คงไม่ลำบาก มาอยู่ในนี้เราก็ใส่ใจครอบครัวมากขึ้น อยู่ข้างในใช้เงินเยอะ พ่อแม่ว่าก็ไม่ฟัง แต่มาอยู่ในนี้ก็รู้จักเก็บเงิน ไม่อยากให้พ่อแม่ลำบาก”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

รวมถึงกรณีของผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งที่ได้เล่าว่าก่อนหน้านี้จะเข้ามาอยู่ในเรือนจำ เธอกับน้องสาวไม่ค่อยลงรอยกันและทะเลาะเบาะแว้งกันมาตลอดตั้งแต่เด็ก ทำให้ทั้งคู่ไม่ค่อยได้อยู่ด้วยกัน และแยกย้ายกันอยู่คนละบ้าน แต่เมื่อเธอถูกจับกุมและเข้ามาใช้ชีวิตในทัณฑสถาน น้องสาวของเธอเป็นคนเดียวที่มาหาเธอบ่อยๆ และคอยดูแลเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆ รวมถึงคอยส่งข้าวคราวเกี่ยวกับลูกให้เธอรับรู้ นอกจากนี้ลูกชายของเธอได้แสดงความรักและความหวังดีที่มีต่อเธอออกมา ซึ่งเป็นสิ่งที่ก่อนหน้านี้เขาไม่ค่อยได้แสดงออกนัก

“ความสัมพันธ์กับครอบครัวดีขึ้น เมื่อก่อนอยู่ข้างนอก คุยกันกับน้องสาวไม่ได้เลย จะทะเลาะกันตลอด พอเกิดเรื่องขึ้น มีเขาคนเดียวที่มาหาเราบ่อยๆ เมื่อก่อนไม่ได้คลุกคลีอยู่ด้วยกัน แต่ตอนนี้เขาเป็นคนเดียวที่คอยดูแลเรา ส่วนลูกชาย ตอนนี้โตเป็นหนุ่มแล้ว เมื่อก่อนเขาไม่ค่อยกล้าแสดงออก ไม่กล้าบอกรักแม่ เป็นห่วงแม่ แต่พอเราอยู่ตรงนี้ เขากล้าที่จะบอก”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

6.2 การเปลี่ยนแปลงตัวเองในทางที่ดีขึ้น

การใช้ชีวิตในเรือนจำนั้น ผู้ต้องขังหญิงต้องทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เพราะไม่มีผู้ใดคอยให้การช่วยเหลือหรือลงมือทำแทน การช่วยเหลือตัวเองทุกอย่างทำให้ผู้ต้องขังหญิงรู้สึกที่ตนเองเข้มแข็งขึ้น ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งที่บอกว่าการเข้ามาอยู่ในเรือนจำทำให้เธอแข็งแกร่งขึ้น เพราะต้องทำทุกอย่างด้วยตนเอง จากที่ก่อนหน้านี้เธอสามารถใช้ให้ผู้อื่นเป็นคนทำแทนได้

“มันสอนเราดีมาก สอนให้เราอดทน เข้มแข็ง รู้สึกว่าเราแข็งแกร่งขึ้น เยอะ ตอนอยู่ข้างนอก งานการต่างๆ เราไม่ค่อยได้ทำ แฟนทำ พ่อแม่ทำให้ แต่มาอยู่ในนี้ทำเป็นหมดเลย พลิกผันตัวเอง เปลี่ยนแปลงตัวเองเยอะเลย ช่วยเหลือตัวเองทุกอย่าง”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

นอกจากนี้ การใช้ชีวิตในเรือนจำ ทำให้ผู้ต้องขังหญิงค้นพบบางอย่างที่เปลี่ยนแปลงชีวิตของตนเอง ดังกรณีของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่เปลี่ยนศาสนาหลังจากที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำ เธอบอกว่าการเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ทำให้ชีวิตของเธอดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้เธอมีความรักให้กับคนรอบข้างมากยิ่งขึ้น

“อยากขอบคุณสถานที่นี้ ที่ทำให้หนูรู้จักกับพระเจ้า มีความอัศจรรย์หลายอย่างเกิดขึ้นกับชีวิตหนู อย่างพຽ່ງนี้ จะโดนทำโทษ ถ้าเราสำนึกผิด อธิษฐาน กลับไม่โดน มีอัศจรรย์เกิดขึ้นเยอะ แล้วหนูก็เชื่อ มันทำให้ชีวิตดีขึ้น มีความรักให้กับคนอื่นมากขึ้น”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

6.3 การได้รับโอกาสทางการศึกษาและวิชาชีพ

ในแต่ละวันของการใช้ชีวิตในเรือนจำ ผู้ต้องขังทุกคนมีกิจกรรมที่ตนเองต้องทำตามตารางเวลาที่กำหนด กิจกรรมหลักๆ ก็คือ การเข้าโรงงานฝึกวิชาชีพ หรือไม่ก็การเข้าโรงเรียนเพื่อศึกษาเล่าเรียน การได้รับการฝึกวิชาชีพและการได้รับการศึกษาในเรือนจำ ทำให้ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งรู้สึกว่าการศึกษาดังกล่าวเป็นบทเรียนหนึ่งที่ตนเองได้รับการถูกจำคุก

“ข้างในนี้ให้โอกาสในชีวิตเราหลายๆ อย่าง มีให้เรียนทุกอย่างที่จะเรียนได้ อยู่ข้างนอกไม่มีโอกาสได้เรียน ถ้าไม่มีเงิน ต้องเสียเงิน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13

“เราได้ทำงานหลายอย่าง ออกไปข้างนอกเราก็ได้ความรู้ติดตัวไป ถักไหมพรม โครเช อยู่ข้างนอกเราทำไม่เป็นมาอยู่ในนี้เราทำได้”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6

6.4 การได้รับบทเรียนชีวิต

หากความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในชีวิตถือเป็นบทเรียนให้คนเราได้เรียนรู้ การถูกจำคุกได้ทำให้ผู้ต้องขังหญิงก็มีส่วนทำให้เธอได้เรียนรู้บทเรียนชีวิตเช่นเดียวกัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่าเธอได้ตระหนักถึงสิ่งที่พอกับแม่เคยสอน จากที่ก่อนหน้านี้ไม่เคยเชื่อฟัง และใช้ชีวิตอย่างปล่อยปละ

ละเลยและไม่ระวัง การเข้ามาอยู่ในเรือนจำทำให้เรารู้สึกว่าตนเองมีความละเอียดรอบคอบในการใช้ชีวิตมากขึ้น

“อยู่ในนี้ทำให้รู้อะไรเยอะมาก ได้เรียนรู้ความลำบาก อยู่ข้างนอกจะดีอยู่
อยู่ในนี้รู้แล้วว่า ผลตอนแทนมันเป็นอย่างไงจากการที่เราไม่เชื่อฟังพ่อแม่ คืออยู่
ข้างนอกทำอะไรไม่คิด พอเข้ามาอยู่ในนี้เหมือนได้ทบทวนชีวิต ทำให้มองอะไร
รอบคอบขึ้น”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

หรือกรณีของผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำเพราะความโกรธแค้นที่ทำให้เธอตัดสินใจจ้างวานฆ่าสามี การถูกจำคุกทำให้เธอได้รับบทเรียนชีวิตจากการใช้อารมณ์ และตระหนักถึงความรอบคอบก่อนลงมือทำสิ่งต่างๆ

“คิดว่าเป็นบทเรียนชีวิตที่ดี วันหลังจะทำอะไรก็ต้องคิดให้ดี อย่าเอาแต่
อารมณ์ อย่าเอาแต่ความโกรธ อยู่ในนี้มันเสียเวลา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

อย่างไรก็ตาม มีผู้ให้ข้อมูลจำนวนหนึ่งรู้สึกว่าเรือนจำไม่ให้คุณค่าอะไรกับชีวิตของเธอเลย การถูกจำคุกทำให้ชีวิตมีแต่ความสูญเสีย เธอมองว่าชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นการพยายาม “ปรับตัว” ให้เข้ากับวิถีชีวิตใหม่เท่านั้น แต่ไม่ได้ทำอะไรเพิ่มเติมกับชีวิต อีกทั้งสิ่งที่เรือนจำมอบให้ไม่จะเป็นการศึกษาหรือวิชาชีพก็เป็นสิ่งที่เธอก็สามารถหาได้เมื่ออยู่ข้างนอก

“มันมีแต่ความสูญเสีย เราไม่เคยได้อะไรจากตรงนี้เลย จริงอยู่เราได้ฝึก
วิชาชีพ แต่อยู่ข้างนอกเราก็ทำได้ อยู่ในนี้มันสูญเสียหมดทุกอย่าง ทั้งครอบครัว
ทั้งการงาน ออกไปเราจะไปทำมาหากินอะไร เพราะคนคุกเขาไม่รับทำงาน”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

“คุณค่านี้หาไม่ได้เลย เพียงแต่เราจะปรับตัวได้แค่ไหน ทำใจได้แค่ไหน
ไหน มันมีแต่เราปรับตัวเข้ามา มัน เราไม่เคยได้อะไรจากมัน มันไม่มีส่วนตรงไหน
ที่มองแล้วเป็นส่วนได้ คนอื่นเขามาอยู่ในนี้ก็เสียทั้งครอบครัว สามีก็ไปมีภรรยา
ใหม่ ลูกก็ไม่เขียนจดหมายมา”

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

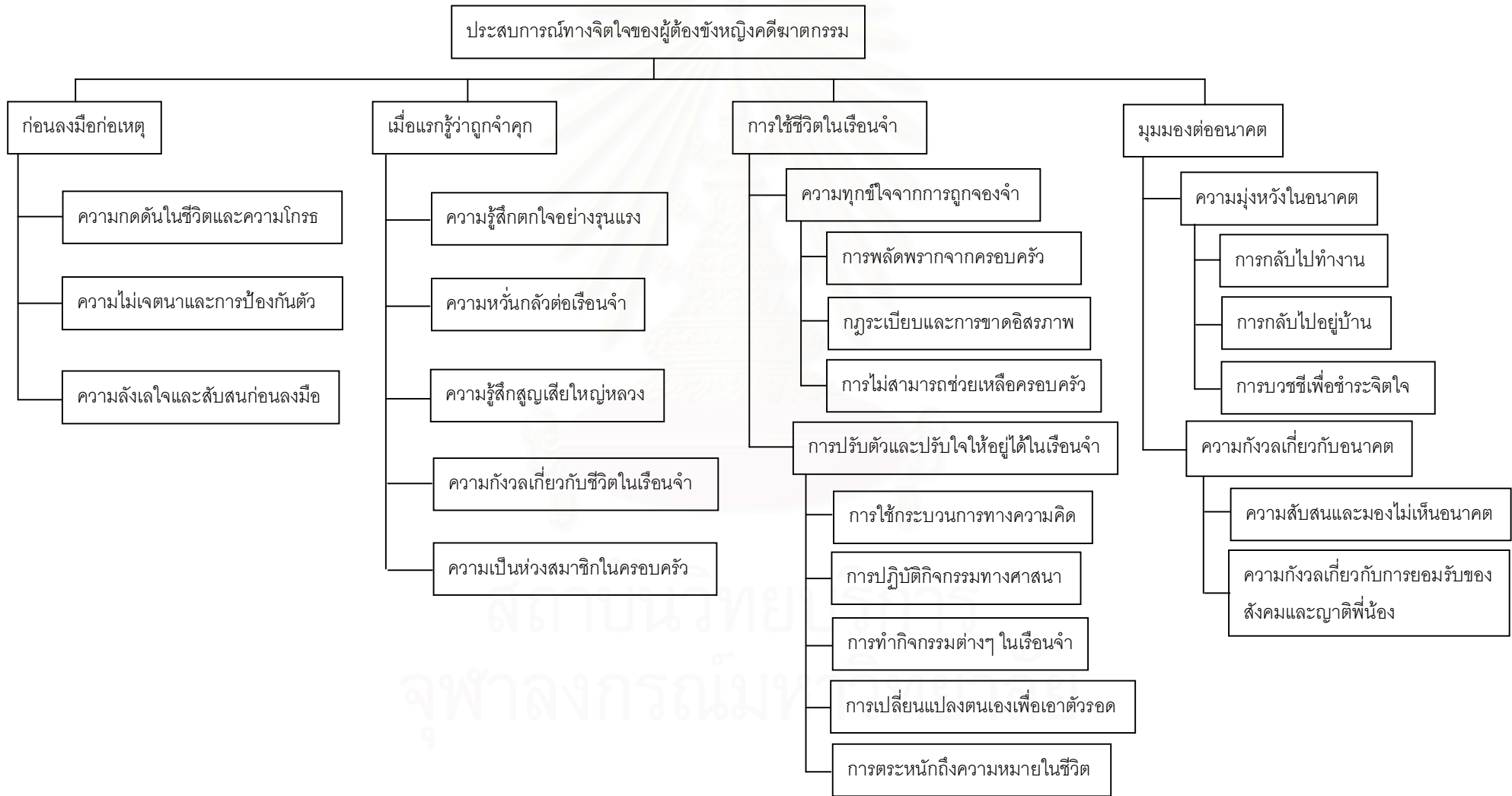
สรุปภาพรวมประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม

ประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมในการวิจัยครั้งนี้อาจแบ่งตามช่วงเวลาในชีวิตของผู้ต้องขังหญิงได้ 4 ช่วง ได้แก่ ประสบการณ์ทางจิตใจก่อนลงมือก่อเหตุฆาตกรรม ประสบการณ์ทางจิตใจเมื่อแรกทราบว่าถูกจำคุก ประสบการณ์ทางจิตใจในการใช้ชีวิตในเรือนจำ และประสบการณ์ทางจิตใจด้านมุมมองที่มีต่ออนาคต ซึ่งสรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 2 ภาพรวมประสบการณ์ด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม

บทที่ 5

การอภิปรายผล

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงในคดีฆาตกรรม ซึ่งหมายถึงมุมมองและความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิงครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่ช่วงลงมือก่อเหตุฆาตกรรมจนถึงช่วงเวลาที่ใช้ชีวิตอยู่ในทัณฑสถานหญิง ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงซึ่งครอบคลุมประเด็นที่หลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้อภิปรายประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1. ความรู้สึกก่อนลงมือก่อเหตุ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าคู่กรณีของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมส่วนใหญ่เป็นคนใกล้ชิด เช่น สามี ลูก ยาย และพ่อเลี้ยง โดยมีคู่กรณีเป็นสามีมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับนวนิยายที่ศนชัยกุล (2532) ที่พบว่าผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่ลงมือกับคนใกล้ชิดมากกว่าคนที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ในประเด็นนี้มีความแตกต่างกันระหว่างผู้ต้องขังหญิงและผู้ต้องขังชายคดีฆาตกรรม ในขณะที่ผู้ต้องขังหญิงลงมือกับคนใกล้ชิด แต่คู่กรณีของผู้ต้องขังชายส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้อง (ณัฐวิทย์ โอทอง, 2543)

เมื่อพิจารณาช่วงเวลาก่อนลงมือก่อเหตุฆาตกรรม ผลการวิจัยพบว่าความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิง ได้แก่ ความกดดันในชีวิตและความโกรธที่เกิดจากการถูกผู้ตายทำร้ายร่างกายและจิตใจ การป้องกันตัวจากการถูกทำร้ายและไม่มีเจตนาฆ่าคู่กรณี และความลังเลใจและสับสนก่อนลงมือก่อเหตุ ความรู้สึกข้างต้นอาจเกิดขึ้นอย่างเกี่ยวเนื่องกันหรือเกิดขึ้นเพียงลำพัง เช่น ผู้ต้องขังหญิงอาจมีความโกรธจากการถูกผู้ตายทำร้ายทำให้ลงมือกับผู้ตายด้วยความไม่ตั้งใจและเป็นการป้องกันตัว หรืออาจเกิดความลังเลใจและสับสนเพียงอย่างเดียวก่อนลงมือ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งแสดงความรู้สึกของตนเองออกมาว่า:

“ยังไม่รู้ตัวเองจนถึงทุกวันนี้ว่าทำไปได้ยังไง ก่อนหน้านี้ครั้งเดียวก็ไม่เคยตอบโต้ คงจะเป็นเพราะเราโมโห ถ้าเขาไม่ทำ เราก็หยุดนะ เราไม่ได้อยากจะทำเขา พอเขาเสียไปแล้ว เราก็เสียใจว่าทำไปได้ยังไง ถ้าย้อนเวลากลับไปได้จะไม่ทำ แต่อีกแง่หนึ่ง สมมติว่าถ้าวันนั้นเขาไม่ตาย เราก็ต้องตาย เพราะว่าต่างคนต่างเลือดขึ้นหน้า เขาเอาพัดลมมาฟาดเรา ถ้าเขาแยงมีดไปได้ก็คงจะแทงเรา”

ผลการวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับการศึกษาของมนตรี ศรียุทธ (2527) ที่พบว่า เหตุส่วนใหญ่ในการฆ่าสามีเกิดจากความกดดันที่ถูกสามีทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยแรงผลักดันส่วนใหญ่จะเป็นความคับแค้นใจและบันดาลโทสะ เนื่องจากผู้ต้องขังส่วนใหญ่จะถูกสามีทำร้ายก่อนเกิดเหตุจนมีโทสะระยับไม่อยู่จึงตัดสินใจฆ่า การตัดสินใจส่วนใหญ่จะเป็นไปโดยทันทีทันใด ไม่ได้ไตร่ตรองไว้ก่อนล่วงหน้า เช่นเดียวกับการศึกษาของปธานีย์ สิทธิสรเดช (2542) ที่พบว่าแรงผลักดันในการฆ่าสามีของผู้ต้องขังหญิงเกิดจากความคับแค้นใจที่เกิดขึ้นโดยฉับพลัน หรือสะสมมาเป็นเวลานาน การถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ รวมถึงเกิดจากการที่ครอบครัวมีปัญหาเรื่องรายได้และหนี้สิน

นอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ได้สนับสนุนงานของนาตยา บัวลอย (2543) ที่ศึกษาปัจจัยในการกระทำผิดของผู้ต้องขังหญิงในคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายและพบว่าสภาพอารมณ์และจิตใจมีส่วนผลักดันให้ผู้ต้องขังกระทำความผิดมากที่สุด และงานของนวลจันทร์ ทศนชัยกุล (2532) ที่พบว่าสาเหตุการกระทำผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายของผู้ต้องขังหญิงเกิดขึ้นจากอารมณ์มากที่สุด

อย่างไรก็ตาม ต้องระบุไว้ด้วยว่าข้อมูลในประเด็นนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากผู้ต้องขังหญิงเพียง 7 รายที่ยอมรับว่าตนเองเป็นผู้ลงมือจากผู้ต้องขังหญิงที่เข้าร่วมการศึกษานี้ทั้งหมด 14 ราย โดยผู้ให้ข้อมูล 4 รายเป็นผู้ลงมือก่อเหตุฆาตกรรมด้วยตนเอง และอีก 3 รายเป็นผู้จ้างวานก่อเหตุ ส่วนผู้ต้องขังหญิงที่เหลือให้การปฏิเสธว่าตนเองไม่ได้เกี่ยวข้องกับกรก่อเหตุฆาตกรรม แต่เป็นเพียง “ผู้รับเคราะห์” ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

เมื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล พบว่าผู้ต้องขังจำนวนครึ่งหนึ่งของการศึกษานี้บอกว่าตนเองไม่ได้เป็นผู้ลงมือก่อเหตุ ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่เธอจะไม่ได้เป็นผู้กระทำผิดและต้องเข้ามารับโทษโดยที่ไม่รู้ตัว ดังที่ จรัญ ภักดีธนากุล อดีตเลขาธิการประธานศาลฎีกา (อรสม สุทธิสาคร, 2546) กล่าวว่า:

“กระบวนการยุติธรรมที่มนุษย์เราสร้างขึ้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ไม่มีประสิทธิภาพพอที่จะแยกแยะคนผิดหรือคนบริสุทธิ์ได้อย่างร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะฉะนั้นมันก็ยังคลาดเคลื่อน คนชั่วยังหลุดรอดลอยนวลผ่านพ้นเงื้อมมือของกระบวนการยุติธรรมได้ และคนบริสุทธิ์ก็ต้องตกเข้ามาถูกขบขี้ด้วยกระบวนการยุติธรรมเป็นครั้งคราวในทุกยุคทุกสมัยตลอดมา” (หน้า 149)

การค้นพบว่าผู้ต้องขังหญิงกระทำความผิดจริงหรือไม่เป็นเรื่องที่ยากลำบากพอสมควรสำหรับนักวิจัยที่ต้องการศึกษาประเด็นนี้ เพราะมีส่วนเกี่ยวข้องกับแง่มุมทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น ประเด็นที่ว่าผู้ต้องขังหญิงไม่ได้กระทำความผิด แต่ต้องมารับโทษ จึง

เป็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะศึกษาต่อไปว่าพวกเขามีความรู้สึกอย่างไรที่ต้องมาใช้ชีวิตในเรือนจำต่างๆ ที่ตนเองไม่ได้กระทำความผิด ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างประสบการณ์โดยรวมเท่าใดนัก แต่เมื่อมองที่รายละเอียดปลีกย่อยพบว่ามีความแตกต่างที่น่าสนใจอยู่บ้างในบางประเด็น ดังที่จะกล่าวถึงต่อไป

2. ความรู้สึกเมื่อแรกรับรู้ว่าคุณจำคุก

หลังจากผู้ต้องขังหญิงถูกจับกุมและแจ้งข้อหาว่ากระทำความผิด พวกเขาจะถูกควบคุมตัวไว้ที่สถานีตำรวจเพื่อรอคอยการถูกส่งตัวไปยังเรือนจำต่อไป เมื่อรับรู้ว่าคุณจำคุก ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิง ได้แก่ ความรู้สึกช็อค ความหวาดกลัวต่อเรือนจำ ความรู้สึกสูญเสียใหญ่หลวงในชีวิต ความกังวลเกี่ยวกับชีวิตในเรือนจำ ความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัว และการเตรียมใจยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น

เมื่อแรกรับรู้ว่าคุณจำคุก ผู้ต้องขังหญิงรู้สึกสับสนและตกใจอย่างรุนแรง เนื่องจากไม่คิดว่าเหตุการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นกับตนเอง ความรู้สึกดังกล่าวที่เกิดขึ้นอธิบายได้ว่าเนื่องจากผู้ต้องขังหญิงคิดว่าตนเองไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด เมื่อพวกเขาต้องมารับโทษจึงรู้สึกตกใจและยากที่จะทำใจยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า:

“คิดอะไรไม่ออก ชีวิตมันมืดไปหมดเลย มันแว้ง เหมือนเราเดินบนอากาศ เหมือนเราลอยไป ทั่วๆ ที่เราเดินอยู่บนพื้น คิดว่าเราจะต้องเข้าคุกแล้วหรือ เราจะต้องเข้าไปอยู่ในนั้นแล้วหรือ ตอนอยู่ที่โรงพัก นอนไม่หลับ อยากจะร้องไห้ แต่ทำไมมันร้องไม่ออก ทำไมมันอึดอัดจังเลย มันแน่นหน้าอกจังเลย เราถามตัวเองว่ามันเกิดขึ้นจริงหรือ ขนาดเราหมดแค่นี้เลยหรือ”

และเมื่อนึกถึงภาพของเรือนจำที่ตนเองต้องเผชิญในอนาคต ผู้ต้องขังหญิงมีความรู้สึกหวาดกลัวเกิดขึ้น โดยความหวาดกลัวดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่าเกิดจากการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับเรือนจำจากสื่อต่างๆ เช่น ภาพยนตร์ หรือคำบอกเล่าของคนรอบข้าง ซึ่งอาจ “เลวร้าย” กว่าความเป็นจริง ทำให้ภาพของเรือนจำในการรับรู้ของผู้ต้องขังหญิงเป็นไปในทางลบ และทำให้พวกเขามีการเตรียมการรับรู้ในทางลบก่อนที่จะเข้ามาอยู่ในเรือนจำ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งระบุว่า:

“เหมือนในหนังเรื่องขังแปด มีเจ้าพ่อมีเจ้าแม่ ทีแรกเราก็อนคิดภาพว่าจะเป็นอย่างไง นอนในคุก กินข้าวแดง ก็กลัวนะ กลัวเหมือนกันว่าเราต้องมาเจอเหมือนในหนัง”

การที่ภาพยนตร์นำเสนอภาพที่ผิดเพี้ยนของเรือนจำสอดคล้องกับงานวิจัยของ O'Sullivan (2001) ที่ศึกษาภาพลักษณ์ของเรือนจำจากการนำเสนอของภาพยนตร์ฮอลลีวูด และสรุปได้ว่า

ภาพยนตร์ส่วนใหญ่นำเสนอภาพของเรือนจำที่ผิดพลาดไปจากความเป็นจริงและนำเสนอว่าผู้ต้องขังเป็นผู้ที่มีปัญหา ซึ่งทำให้สังคมมองเรือนจำและผู้ต้องขังในทางลบ

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งนี้นำเสนอใจตรงที่เมื่อผู้ต้องขังหญิงเข้ามาอยู่ในเรือนจำแล้วผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่บอกว่าเรือนจำไม่ได้ “เลวร้าย” อย่างที่พวกเขาเคยคิด ซึ่งแสดงถึงการรับรู้ข้อมูลที่บิดเบือนเกี่ยวกับเรือนจำ แต่ในที่นี้ต้องระบุเอาไว้ด้วยว่า แม้ว่าผู้ต้องขังหญิงจะระบุว่าเรือนจำไม่ได้เลวร้ายอย่างที่เคยคิดไว้ แต่พวกเขาก็ไม่ได้บอกว่าเรือนจำไม่มีความเลวร้ายอย่างที่เคยนึกไว้อยู่เลย ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องศึกษากันต่อไปว่าสื่อที่นำเสนอภาพของเรือนจำมีความสอดคล้องหรือขัดแย้งกับเรือนจำในความเป็นจริงอย่างไร

นอกจากนี้ ผู้ต้องขังหญิงยังมีความรู้สึกสูญเสียใหญ่หลวงในชีวิตเมื่อรู้ว่าตนเองต้องถูกจำคุก โดยพวกเขาต้องสูญเสียทั้งอิสรภาพในชีวิต รวมถึงความหวังและความตั้งใจที่เคยมีก็ต้องสูญสิ้นไปด้วย ความรู้สึกสูญเสียดังกล่าวนำมาซึ่งความรู้สึกไม่อยากมีชีวิตอยู่ต่อไปที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิงส่วนหนึ่ง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นอธิบายได้ว่า การถูกจำคุกทำให้ผู้ต้องขังหญิงรู้สึกหมดหวังในชีวิตเนื่องจากสูญเสียสิ่งสำคัญในชีวิตไป พวกเขาจึงไม่อยากมีชีวิตอยู่ต่อไป ภาวะดังกล่าวเรียกว่า “การสูญสิ้นความหมายในชีวิต” (meaninglessness) ซึ่งเป็นแนวคิดของนักทฤษฎีแนวอัตถิภาวนิยม (existentialism) แนวคิดนี้ระบุว่าการขาดความหมายในชีวิตเกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพจิตและพยาธิสภาพทางจิต เมื่อคนเราไม่สามารถค้นพบความหมายในชีวิต หรือเมื่อสูญเสียความหมายในชีวิตที่เคยมี สิ่งที่เกิดขึ้นคือความทุกข์ใจที่พวกเขาต้องเผชิญ Frankl (1968, 1970) กล่าวว่าปัญหาทางอารมณ์ส่วนใหญ่ของคนเราเป็นผลมาจากการล้มเหลวในการค้นพบความหมายในชีวิต ซึ่งสามารถเยียวยาโดยการค้นหาบางสิ่งบางอย่างที่ทำให้ชีวิตของพวกเขามีความหมาย เป้าหมาย หรือคุณค่า ก่อให้เกิดปัญหาจำนวนมากขึ้นกับมนุษย์ และทำให้คนเราขาดสุขภาวะทั้งทางร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้ การศึกษาของ Harlow, Newcomb , และ Bentler (1986 อ้างถึงใน Klerk, 2005) ยังพบว่าการสูญสิ้นความหมายในชีวิตมีความสัมพันธ์กับความคิดฆ่าตัวตายอีกด้วย

ในประเด็นความรู้สึกแรกรับรู้เมื่อถูกจำคุกที่กล่าวมาทั้งหมด เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ยอมรับว่ากระทำผิดกับกลุ่มที่ไม่ยอมรับว่ากระทำผิด พบความแตกต่างที่น่าสนใจในสองแง่มุมคือ ความรู้สึกตกใจอย่างรุนแรงและความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัว ในด้านความรู้สึกตกใจอย่างรุนแรงนั้นมีเพียงรายงานจากผู้ให้ข้อมูลที่ไม่นยอมรับความผิดเท่านั้น โดยมีจำนวน 4 ราย ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าเนื่องจากพวกเขามองว่าตนเองไม่ได้กระทำผิด ดังนั้นเมื่อรู้ว่าต้องถูกจำคุก จึงรู้สึกสับสนและตกใจอย่างรุนแรง เพราะไม่มีการเตรียมตัวเตรียมใจเอาไว้ล่วงหน้า ส่วนใน

ด้านความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัวมีเพียงรายงานจากผู้ให้ข้อมูลที่ยอมรับความผิดเท่านั้น โดยมีจำนวน 3 ราย ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าในเมื่อพวกเขายอมรับว่ากระทำความผิดและเป็นที่ยืนยันว่าตนเองต้องถูกจำคุก พวกเขาจึงมีความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัว ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ยอมรับความผิดอาจมองว่าตนเองไม่ได้กระทำความผิด และคงหลุดพ้นจากข้อกล่าวหา จึงทำให้ไม่มีรายงานในประเด็นนี้ ส่วนประเด็นที่ไม่มีความแตกต่างอย่างชัดเจน แต่สามารถนำมาอธิบายเพื่อขยายรายละเอียดของประสบการณ์คือ การเตรียมใจยอมรับ ซึ่งมีรายงานเฉพาะกลุ่มที่ยอมรับความผิดจำนวน 2 ราย ประเด็นนี้สามารถอธิบายได้เช่นเดียวกับประเด็นความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัวคือ ผู้ให้ข้อมูลที่ยอมรับความผิดคิดว่าตนเองต้องถูกจำคุกอย่างแน่นอน จึงมีการเตรียมใจยอมรับเอาไว้ล่วงหน้า

3. ความทุกข์ใจของผู้ต้องขังหญิง

ปัญหาที่หนักหน่วงของผู้ต้องขังหญิงไม่ใช่ปัญหากลางนอกที่เป็นเรื่องของ “ความทุกข์กาย” แต่เป็นปัญหากลางในที่เกี่ยวกับ “ความทุกข์ใจ” ดังที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งระบุตรงกันว่า “ความเป็นอยู่ไม่ลำบากหรอก แต่มันลำบากใจมากกว่า”

เมื่อพิจารณาถึงความทุกข์ใจที่เกิดขึ้นในการใช้ชีวิตในเรือนจำของผู้ต้องขังหญิง ผู้วิจัยพบว่าความทุกข์ใจที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับ “ครอบครัว” ของผู้ต้องขังหญิง โดยเฉพาะ “ลูก” ของพวกเขา ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีครอบครัวและมีลูกก่อนหน้าที่พวกเขาจะถูกจำคุก ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับรายงานของ the Bureau of Justice Statistics ของประเทศอเมริกาในปี 1997 ที่พบว่าผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่มีลูกก่อนหน้าที่จะเข้ามาอยู่ในเรือนจำ และลูกของผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่อายุต่ำกว่า 18 ปี และการศึกษาเกี่ยวกับผู้ต้องขังหญิงของ Schram (1999) และ Marquart et al. (2001) รวมถึงงานของวัฒนา นาคนาม (2546) ที่พบว่าผู้ต้องขังหญิงมากกว่า 80% มีลูกก่อนหน้าที่จะถูกจำคุก ดังนั้น ผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่จึงมีบทบาทของ “แม่” มาก่อน แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในเรือนจำ ทำให้พวกเขาต้องพลัดพรากจากครอบครัวและลูก จึงส่งผลให้มีความทุกข์ใจเกิดขึ้น ความทุกข์ใจของผู้ต้องขังหญิงที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ได้แก่ ความทุกข์ใจจากการพลัดพรากจากครอบครัว และความทุกข์ใจจากการไร้ความสามารถในการช่วยเหลือครอบครัว

ในด้านความทุกข์ใจจากการพลัดพรากจากครอบครัว ผู้ต้องขังหญิงรู้สึกคิดถึงสมาชิกในครอบครัวและอยากกลับบ้าน รวมถึงรู้สึกเป็นห่วง และรู้สึกเจ็บปวดจากการไม่สามารถติดต่อครอบครัวได้ จากเดิมที่เคยอยู่กับครอบครัวและคนที่ตนเองรัก เมื่อต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำ ผู้ต้องขังจึงมีความทุกข์ใจเกิดขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการนึกถึงวันเวลาในอดีตที่เคยใช้ชีวิตและทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว

“เราปลงไม่ได้ ทุกวันนี้ก็ยังยอมรับไม่ได้ คิดถึงบ้าน คิดถึงลูก คิดถึงทุกคน ทำให้ชีวิตเรามันต้องมาเป็นแบบนี้ ทำให้ถึงต้องมาเลือกร้ายแบบนี้ เราก็ไม่เคยทำอะไรแล้วทำไมมันถึงต้องมาเป็นแบบนี้ ทำไมเราเป็นคนโชคร้ายแบบนี้”

ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับงานของ อุทยา นาคเจริญ (2546) ที่ระบุว่า การขาดการติดต่อกับญาติพี่น้องเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังมีปัญหาด้านสุขภาพจิต และการศึกษาของ Pogrebin and Dodge (2001) ที่ศึกษาประสบการณ์ของผู้ต้องขังหญิงในการใช้ชีวิตในเรือนจำ และพบว่าผู้ต้องขังหญิงมีความเจ็บปวดจากการแยกห่างจากครอบครัว

ส่วนในด้านความทุกข์ใจจากการไร้ความสามารถในการช่วยเหลือครอบครัวนั้น ผู้วิจัยพบว่าผู้ต้องขังหญิงรู้สึกเจ็บปวดเมื่อไม่สามารถทำหน้าที่ดูแลและช่วยเหลือครอบครัวได้เพราะต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำ อธิบายได้ว่าเนื่องจากก่อนหน้านี้ผู้ต้องขังหญิงต้องทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัวในการหาเลี้ยงสมาชิกคนอื่น ๆ หรือทำหน้าที่แม่หรือภรรยาที่ดูแลความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว แต่การถูกจำคุกทำให้เธอสูญเสียบทบาทและหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบไป

นอกจากนี้ ผู้ต้องขังหญิงยังรู้สึกเจ็บปวดจากการรับรู้ข่าวร้ายจากครอบครัวและไม่สามารถช่วยเหลืออะไรได้ ได้แก่ ความตายของสมาชิกในครอบครัว ความเจ็บป่วยของสมาชิกในครอบครัว และความยากลำบากที่สมาชิกในครอบครัวต้องเผชิญ การรับรู้ข่าวร้ายจากครอบครัวเป็นสาเหตุที่สำคัญของความทุกข์ใจของผู้ต้องขังหญิง เพราะเป็นสิ่งที่พวกเขาไม่สามารถจัดการได้ ดังที่ผู้ต้องขังหญิงรายหนึ่งกล่าวว่า:

“คิดถึงลูก ลูกไม่มีใครเลย เวลาลูกเขียนจดหมายมาบอกว่า ‘แม่หนูไม่มีใครเลย หนูปรึกษาใครไม่ได้เลย เวลาหนูไม่มีเงิน ถ้าแม่ยังอยู่ข้างนอกหนูยังขอแม่ได้ แต่ตอนนี้หนูไม่มีแม่ หนูไปขอใครไม่ได้เลย’ เราก็อดร้องให้กับลูกไม่ได้ เราออกไปช่วยลูกไม่ได้”

ความทุกข์ใจจากการไม่สามารถช่วยเหลือครอบครัวในการศึกษาคั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Houck and Loper (2002) ที่ศึกษาผู้ต้องขังหญิงที่เป็นแม่คน พบว่าพวกเขามีความเครียดที่เกิดจากการไม่สามารถทำหน้าที่ผู้ปกครองในการดูแลลูกๆ ได้ ซึ่งความเครียดดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับระดับของความวิตกกังวลและความซึมเศร้าที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิงอีกด้วย

นอกจากความทุกข์ใจที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวแล้ว ผู้ต้องขังหญิงยังมีความทุกข์ใจที่เกิดจากการใช้ชีวิตในเรือนจำอีกด้วย ได้แก่ ความทุกข์ใจจากการถูกระเบียบและการขาดอิสรภาพในชีวิต และความทุกข์ใจจากการอยู่กับคนแปลกหน้า

ผู้ต้องขังหญิงรู้สึกอึดอัดใจจากการใช้ชีวิตภายใต้กฎระเบียบของเรือนจำและคำสั่งของเจ้าหน้าที่ โดยที่กฎระเบียบต่างๆ ในเรือนจำทำให้วิถีชีวิตของผู้ต้องขังหญิงเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นด้านการทำงาน การทำกิจวัตรส่วนตัว หรือการนอนหลับพักผ่อน

“พอไม่มีอิสระ มันเลยอึดอัด เราเคยมีอิสระมาก่อน พอเรามาอยู่ได้ บังคับ เราก็อึดอัด เราพยายามไม่ทำผิดกฎ มันกดดันเหมือนกันนะ แต่ก็ต้องทำ เราก็อ้อยากอยู่หรือออก แต่ทำไม่ได้ เราต้องอยู่ตรงนี้ ไม่รู้เมื่อไหร่เราจะได้ออกไปจากตรงนี้”

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยที่เกิดขึ้น อธิบายได้ว่าความทุกข์ใจดังกล่าวเป็นผลมาจากความขัดแย้งภายในจิตใจของผู้ต้องขังหญิง เนื่องจากผู้ต้องขังหญิงมีความต้องการเล็กๆ ที่จะละเมิดกฎระเบียบที่คอยควบคุมชีวิตของตนเอง แต่พวกเธอก็รู้ว่าไม่มีทางทำได้ เพราะการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบย่อมนำมาซึ่งการถูกลงโทษ อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ต้องขังหญิงส่วนหนึ่งยอมรับว่ากฎระเบียบเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกัน แต่ก็มีความรู้สึกว่าการปฏิบัติตามกฎระเบียบเป็นสิ่งที่พวกเธอต้อง “ทน” ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ผู้ต้องขังหญิงยังรู้สึกอึดอัดจากการอยู่ท่ามกลางคนจำนวนมาก เนื่องจากผู้หญิงเป็นเพศที่ต้องการความเป็นส่วนตัวสูงในการทำสิ่งต่างๆ ในชีวิต โดยผู้ต้องขังหญิงบอกว่าชีวิตในเรือนจำเต็มไปด้วยความวุ่นวายและหาความสงบไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Pogrebin and Dodge (2001) ที่พบว่าผู้ต้องขังหญิงรู้สึกอึดอัดกับบรรยากาศในเรือนจำที่สับสนวุ่นวายจากเสียงรบกวนและการทะเลาะเบาะแว้งกันของผู้ต้องขัง ดังคำพูดของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่ว่า:

“บางครั้งมันก็อึดอัดหัวใจเหมือนกัน ชีวิตในนี้มันวุ่นวาย คนเยอะ เขาคุยกันเสียงดัง หาความเงียบสงบไม่ได้เลย”

ความทุกข์ใจดังกล่าวของผู้ต้องขังหญิงที่นำเสนอข้างต้นมีส่วนใกล้เคียงกับงานของ Sykes (1958) ที่ระบุว่า “ความเจ็บปวดในการถูกจองจำ” (pain of imprisonment) ของผู้ต้องขังเกิดจากการถูกจำกัดใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเสรีภาพ ด้านเครื่องอุปโภค บริโภค และการบริการ ด้านความสัมพันธ์ต่อเพศตรงข้าม ด้านการมีอิสรภาพในตนเอง และด้านความปลอดภัย และสอดคล้องกับการศึกษาของเพ็ญพร งามสมวงษ์ (2544) ที่ทำการศึกษาคือผู้ต้องขังหญิงคดียาบ้าพบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชีวิตของผู้ต้องขังมากที่สุดในการถูกจำกัดคือการเสียสุขภาพจิต

4. การปรับตัวเข้ากับชีวิตในเรือนจำ

เมื่อมีความทุกข์ใจเกิดขึ้น ผู้ต้องขังหญิงจำเป็นต้องจัดการกับความทุกข์ที่เกิดขึ้นและปรับใจรับสภาพความเป็นอยู่ในเรือนจำ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังมีการปรับสภาพตนเองใน 4

ลักษณะ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนความคิด การทำกิจกรรมต่างๆ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ต้องขังอื่น และการเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อความอยู่รอด

ในด้านการใช้กระบวนการทางความคิด ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลรายงานเอาไว้มากที่สุด ซึ่งจำแนกออกเป็นการเปรียบเทียบกับผู้ที่แยกกว่า การทำใจยอมรับเพราะไม่มีทางเลือก และ การใช้ความเชื่อทางศาสนาอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น

โดยผู้ต้องขังหญิงใช้วิธีการเปรียบเทียบโทษจำคุกของตนเองกับผู้ต้องขังที่มีโทษสูงกว่า รวมถึงเปรียบเทียบการมาเยี่ยมของญาติกับผู้ต้องขังที่ไม่มีญาติมาเยี่ยม ซึ่งอธิบายได้ว่าการที่ผู้ต้องขังหญิงใช้วิธีการนี้ก็เพื่อให้ตนเองรู้สึกมีความหวังและกำลังใจในชีวิตมากขึ้น ส่วนกระบวนการทางความคิดอีกอย่างหนึ่งคือ การทำใจยอมรับเพราะไม่มีทางเลือก เป็นการหาเหตุผลให้กับตนเองของผู้ต้องขังหญิงในการยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตของตนเอง เนื่องจากผู้ต้องขังหญิงไม่สามารถหาทางออกให้กับชีวิตที่ต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำ สิ่งเดียวที่พวกเขาทำได้คือการทำใจยอมรับ และการทำใจยอมรับไม่ได้ย่อหมายถึงผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นตามมา

นอกจากนี้ผู้ต้องขังหญิงยังใช้ความเชื่อทางศาสนาช่วยในการทำใจยอมรับการถูกจำคุกของตนเอง ซึ่งอธิบายได้จากการที่ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดเป็นชาวไทยและนับถือศาสนาพุทธ ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งระบุไว้อย่างน่าสนใจว่า “ถ้าไม่คิดแบบนี้ ก็หาคำตอบให้กับตัวเองไม่ได้สักที” นั่นหมายความว่า “กรรม” เป็นจุดของคำอธิบายที่ผู้ต้องขังใช้ “ตอบ” ตัวเองว่า “ทำไมเราต้องเข้ามาอยู่ตรงนี้” การใช้แนวคิดเรื่องกรรมซึ่งเป็นหลักธรรมของศาสนาพุทธของผู้ต้องขังในการตอบคำถามตนเอง อาจเกิดจากการที่ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน ทำให้แนวคิดต่างๆ ของศาสนาพุทธได้รับการถ่ายทอดและปลูกฝังในความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติของคนไทยไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม และไม่ว่าจะเป็นความเข้าใจที่ถูกต้องหรือผิดเพี้ยน คนไทยก็ซึมซับเอาแนวคิดเหล่านี้เข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน

แม้ว่าแนวคิดเรื่องกรรมจะเป็นเรื่องที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเกี่ยวข้องกับการถูกจำคุกของพวกเขา และดูเหมือนจะไม่ตรงกับสาระของ “กรรม” ในคำสอนของศาสนาพุทธ ดังที่ พระไพศาล วิสาโล (อรสม สุทธิสาคร, 2546) กล่าวไว้ว่า:

“พระพุทธเจ้าตรัสว่าลัทธิหรือความเชื่อที่ว่าทุกอย่างในชีวิตเป็นเพราะกรรมเก่า หรือว่ากรรมเก่าจากชาติที่แล้ว เป็นมิจฉาทิฐิ เพราะว่าสิ่งที่เป็นอยู่คนเราจะเกิดอะไรขึ้นก็ตามเป็นเพราะปัจจุบัน หรือกรรมที่ได้กระทำไว้ ซึ่งกรรมในที่นี้หมายถึงการกระทำ” (หน้า 147)

แต่นั้นดูเหมือนจะไม่ใช่ว่าสำคัญ เพราะการใช้แนวคิดเรื่องกรรมในตอบคำถามข้างต้นที่ว่า "ทำไมเราต้องเข้ามาอยู่ตรงนี้" ได้ก็คงเพียงพอแล้วสำหรับพวกเขา

เมื่อพิจารณาด้านของการยอมรับและไม่ยอมรับของผู้ต้องขังกับการใช้แนวคิดเรื่องกรรม ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ในกลุ่มของผู้ต้องขังที่ยอมรับความผิด คำอธิบายเรื่อง "กรรม" เป็นสิ่งที่ช่วยให้พวกเขามีความหวังที่จะได้กลับออกไป ดังคำตอบที่ว่า "หมดเวรหมดกรรมเมื่อไหร่ เราคงได้กลับบ้าน" ส่วนในกลุ่มของผู้ต้องขังที่ไม่ยอมรับความผิด การใช้กรรมเพื่ออธิบายการที่ตนเองต้องถูกจำคุก เป็นการช่วยตอบคำถามของพวกเขาที่ว่า "เราไม่ได้ทำ แต่ทำไมต้องมาติดคุก"

ความเชื่อเรื่อง "กรรม" ของผู้ต้องขังหญิงในการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานของสมพร จันอุต (2549) ที่ทำการศึกษาคำเชื่อเรื่องบุญบาปตามแนวทางของพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม และพบว่าผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีความเชื่อในเรื่องดังกล่าว และเป็นไปตามข้อสรุปของ Komin (1990) ที่ทำการศึกษาค่านิยมของคนไทยและพบว่าคนไทยมักใช้แนวคิดเรื่องกรรมเพื่ออธิบายสาเหตุภายหลังจากประสบเหตุการณ์ด้านลบต่างๆ ได้แก่ ความล้มเหลว ความสูญเสียต่างๆ และเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่น

ในด้านการทำกิจกรรมในเรือนจำนั้น ผู้ต้องขังหญิงมีการทำกิจกรรมที่หลากหลายซึ่งมีส่วนช่วยให้พวกเขาผ่อนคลายและสบายใจขึ้น การทำกิจกรรมต่างๆ มีส่วนช่วยให้ผู้ต้องขัง "ลืม" ความทุกข์ใจของตนเองไปได้บ้าง แม้จะเป็นเพียงชั่วขณะก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการจดจ่อและมีสมาธิอยู่กับการทำงาน การได้เยียวยาและฟื้นฟูจิตใจผ่านการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา รวมถึงการได้ระบายความรู้สึกและได้รับกำลังใจจากติดต่อกับครอบครัวและ "มิตร" ต่างเรือนจำผ่านทางจดหมาย ผลทางบวกของการทำกิจกรรมสอดคล้องกับการศึกษาของ Wooldredge (1999) ที่ศึกษาสุขภาพจิตทางจิตของผู้ต้องขังและพบว่าผู้ต้องขังที่ทำกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละวันเป็นประจำจะมีสุขภาพจิตที่สูงกว่าผู้ต้องขังที่ไม่ได้ทำ และงานของ Wright (1993) ที่ระบุว่า การปรับตัวของผู้ต้องขังขึ้นอยู่กับโอกาสในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาตนเอง รวมถึงโอกาสในการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมสามารถช่วยให้ผู้ต้องขังมีสุขภาพจิตที่ดีและมีการปรับตัวเข้ากับชีวิตในเรือนจำได้ดียิ่งขึ้น

ในด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ต้องขังอื่น พบว่าผู้ต้องขังหญิงจัดการกับความรู้สึกของตนเองโดยการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนผู้ต้องขัง ซึ่งทำให้พวกเขารู้สึกว่ามีเพื่อนร่วมชะตากรรมและมีที่พึ่งทางจิตใจในการเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีความขัดแย้งในประเด็นเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ของผู้ต้องขัง เนื่องจากผู้ต้องขังส่วนหนึ่งมองว่าผู้ต้องขังอื่นเป็นผู้ที่ไม่น่าไว้วางใจและเห็นแก่ตัว ดังคำพูดของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่ว่า:

“อยู่ในนี้มีแต่คนเห็นแก่ตัว การเผื่อแผ่กันมันมีน้อย แ่งกันทำ แ่งกันกิน แ่งกันไปหมด ต้องเอาตัวเองให้รอด การเผื่อแผ่มันไม่มี ต้องเอาของตัวเองไว้ก่อน”

เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มที่ยอมรับความผิดกับกลุ่มที่ไม่ยอมรับความผิดพบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ยอมรับความผิดมีรายงานการมีปฏิสัมพันธ์ทางบวกต่อผู้ต้องขังอื่น โดยมีจำนวน 5 ราย แต่กลุ่มที่ไม่ยอมรับความผิดไม่มีรายงานในประเด็นนี้

การมองว่าผู้ต้องขังอื่นเป็นผู้ที่ไม่น่าไว้วางใจและเห็นแก่ตัวสอดคล้องกับงานวิจัยของนิภา นิมนวล (2548) ที่ศึกษาการปรับตัวของผู้ต้องขังหญิง และพบว่าผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่มองว่าเพื่อนผู้ต้องขังชอบเอาตัวรอดเอาเปรียบและมองว่าเพื่อนผู้ต้องขังไม่พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเมื่อตนเองมีปัญหา

ส่วนในด้านการเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อความอยู่รอด ผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่ยอมรับว่าตนเองใจเย็นขึ้น เนื่องจากผู้ต้องขังหญิงต้องควบคุมความรู้สึกของตนเอง เพราะการทะเลาะเบาะแว้งกับผู้ต้องขังอื่นย่อมนำมาซึ่งการถูกลงโทษ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าความใจเย็นลงของผู้ต้องขังอาจเป็นเพียงการฝืนความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอง แต่เป็นสิ่งที่เธอต้องทำเมื่อคำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมา

“ก่อนหน้านี้ เราเป็นคนใจร้อน ไม่ค่อยยอมคน แต่มาอยู่ตรงนี้เราต้องยอม เรายอมเป็นคนโง่ เห็นคนฉลาดขึ้นชอยหมด ยอมเป็นคนโง่ดีกว่า ใครจะว่าอะไรก็ปล่อยให้เขาว่าไป เราารู้สึกว่าเราใจเย็นขึ้น ถ้าอยู่ข้างนอกมีใครมาด่าเรานี่ไม่ยอมหรอก แต่อยู่ในนี้มันฝืนใจมากเลย เราก็อยากตอบโต้เขาเหมือนกัน แต่อยู่ในนี้มันต้องยอม ถ้าไม่ยอม มีเรื่องกัน เราก็ต้องขึ้นชอย มันมีผลเสียกับเราเยอะเรื่องสอบเลื่อนชั้น เรื่องอะไรต่างๆ”

นอกจากนี้ ผู้ต้องขังหญิงบอกว่าตนเองเห็นแก่ตัวมากขึ้น ความเห็นแก่ตัวของผู้ต้องขังหญิงส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากพฤติกรรมของผู้ต้องขังอื่นที่เอาเปรียบเธอ จากเดิมที่เคยช่วยเหลือและเห็นใจผู้อื่น กลับเปลี่ยนเป็นความรู้สึกเฉชาต่อความทุกข์ร้อนและปัญหาของผู้ต้องขังอื่น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า:

“การอยู่ในนี้ทำให้เราเห็นแก่ตัวมากขึ้น....จากที่เคยเห็นอกเห็นใจคนอื่น ให้ความช่วยเหลือเท่าที่เราจะช่วยให้ แต่หลังๆ พอเขาพูดมา เราจะฟังเฉยๆ ไม่ใส่ใจอะไรมาก เราเชื่อใจใครไม่ได้เลย.....คนที่อยู่นานน้อยคนจะไม่เห็นแก่ตัว ต้องทำเพื่อความอยู่รอด ยิ่งอยู่นานเราก็ยิ่งเห็นแก่ตัวมากขึ้น”

ผลการวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับงานของนิภา นิ่มนวล (2548) ที่ระบุว่าผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่มีความรู้สึกยินดีรับฟังความคิดเห็นและรับปรึกษาปัญหาจากเพื่อนผู้ต้องขังอยู่ในระดับน้อย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเห็นแก่ตัวเพื่อความอยู่รอดของตนเอง

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ยอมรับความผิดกับกลุ่มที่ไม่ยอมรับความผิดพบว่า กลุ่มที่ยอมรับความผิดมีการเปลี่ยนแปลงตนเองมากกว่า โดยเฉพาะในประเด็นความใจเย็น ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าเนื่องจากผู้ต้องขังหญิงอาจมองว่าความใจร้อนของพวกเธอเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พวกเธอต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำจากการฆ่าผู้อื่น ดังนั้นผู้ต้องขังหญิงจึงมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์เพื่อความอยู่รอดภายใต้กฎระเบียบของเรือนจำ

ท้ายที่สุด การปรับตัวและปรับใจให้อยู่ได้ในเรือนจำอีกอย่างหนึ่งของผู้ต้องขังหญิงคือ การตระหนักถึงความหมายในชีวิต ซึ่งก็คือครอบครัวของพวกเธอ แม้ว่าสภาพการณ์ของผู้ต้องขังจะต้องเผชิญกับความทุกข์ของการถูกจองจำซึ่งเป็นผลให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต แต่ Friedrich Nietzsche นักปรัชญาชาวเยอรมันในศตวรรษที่ 19 กล่าวว่า “คนที่มีเหตุผลในการมีชีวิตอยู่ย่อมสามารถอดทนต่อสภาพที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะมาเป็นรูปแบบใดได้เกือบทุกอย่าง” (Frankl, 1970) และนั่นเป็นพื้นฐานให้กับ Victor Frankl พัฒนาเป็นแนวความคิดการบำบัดด้วยการค้นหาความหมายในชีวิต (Logotherapy) โดย Frankl (1970) เชื่อว่าคนเราสามารถอดทนต่อความเลวร้ายของสภาพการณ์ที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่ หากพวกเขารู้ว่าสิ่งใดคือความหมายในชีวิต ดังคำกล่าวที่ว่า:

“ไม่มีสิ่งใดในโลกที่จะช่วยให้คนๆ หนึ่งสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้แม้ในสภาวะที่เลวร้ายที่สุดอย่างได้ผลชะงักมากเท่ากับการรู้ว่าชีวิตของคนๆ นั้นยังมีความหมายอยู่”

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าสิ่งสำคัญที่มีส่วนช่วยให้ผู้ต้องขังหญิงอดทนต่อการใช้ชีวิตในเรือนจำและมีความหวังที่จะได้กลับออกไปสู่โลกภายนอกอีกครั้งคือ “ครอบครัว” ผู้ให้ข้อมูลเกือบทุกรายระบุตรงกันว่าครอบครัวคือสิ่งสำคัญที่ช่วยให้พวกเธอมีชีวิตอยู่ต่อไปอย่างมีความหวัง และช่วยยั้งยั้งไม่ให้พวกเธอมีความคิดฆ่าตัวตาย รวมถึงเป็นกำลังใจสำคัญที่ทำให้ผู้ต้องขังหญิงสามารถอดทนกับความยากลำบากของชีวิตภายในเรือนจำ และรอคอยที่จะได้กลับออกไปสู่โลกภายนอกอีกครั้ง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า:

“ที่อยู่ได้ทุกวันนี่ก็เพราะลูกๆ ถ้าไม่มีลูก โดดตีกลงมาตายแล้ว ทุกวันนี้ก็อยู่เพื่อลูกๆ เหลือแต่ลูกแล้ว ทุกอย่างไม่มีเหลือแล้ว ลูกบอกว่าเขาก็คงอยู่ไม่ได้ ถ้าไม่มีเรา เขาก็มีกำลังใจตรงนี้ ที่ทำให้เราพาสังขารที่จวนจะผูกอยู่แล้วเดินไปกินยาทุกวัน”

5. ความมุ่งหวังในอนาคตและบทเรียนที่ได้รับจากการถูกจองจำ

การประสบกับเหตุการณ์ที่เป็นวิกฤติของชีวิต คนเราสามารถพบคุณค่าบางอย่างของชีวิต จากเหตุการณ์เหล่านั้นได้ Frankl (1984) ใช้คำว่า “การมองโลกในแง่ดีท่ามกลางความทุกข์โศก” (tragic optimism) ซึ่งหมายความว่าแม้คนเราจะอยู่ท่ามกลางความทุกข์ เขาก็ยังสามารถรักษาการมองโลกในแง่ดีไว้ได้ และมีศักยภาพที่จะเปลี่ยนแง่มุมทางลบของชีวิตให้กลายเป็นบวก และเป็นไปในทางสร้างสรรค์ และในการศึกษาคั้งนี้คุณค่าที่ผู้ต้องขังหญิงได้พบคือบทเรียนที่พวกเขาได้รับจากการถูกจองจำ ได้แก่ การสำนึกถึงคุณค่าของครอบครัว การเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีขึ้น การได้รับโอกาสทางการศึกษาและวิชาชีพ และการได้รับบทเรียนชีวิต

ในส่วนของความมุ่งหวังในอนาคต ผู้ต้องขังหญิงส่วนหนึ่งบอกว่ามีความต้องการกลับไปทำงาน เมื่อพิจารณาตามรายละเอียดเกี่ยวกับภูมิหลังและโทษในการถูกจำคุกพบว่า ผู้ให้ข้อมูลในด้านนี้มีอายุน้อย หรือเหลือโทษในการจำคุกอีกไม่มาก รวมถึงยังมีความหวังในการต่อสู้คดี ทำให้ยังมีความมุ่งหวังที่จะกลับไปทำงานหลังจากพ้นโทษ ส่วนผู้ต้องขังหญิงที่บอกว่าจะกลับไปอยู่บ้าน และอยู่กับครอบครัว และบวชชีเพื่อชำระจิตใจ เป็นผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุค่อนข้างมาก รวมถึงยังมีความหวังในการสู้คดีเช่นกัน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานของกนกเรขา สุวรรณกิจ (2545) สุภัญญา กาญจนรัตน์ (2544) และพรพนธ์ ตรีรัตนประยูร (2537) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังภายหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขัง ผลการวิจัยพบว่าผู้ต้องขังวางแผนที่จะออกไปประกอบอาชีพสุจริตหลังจากพ้นโทษ และสอดคล้องกับงานของชาญคณิต ก. สุริยะมณี และคณะ (2530) ที่ศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขังที่กำลังจะพ้นโทษพบว่าความต้องการในระดับสูงของผู้ต้องขังหลังจากพ้นโทษคือการทำงานเป็นหลักแหล่ง

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการอธิบายประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังคดีฆาตกรรมเฉพาะที่ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่เท่านั้น เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลคือผู้ต้องขังหญิงของทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ซึ่งเลือกจากความสะดวกและสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ของผู้วิจัย ทำให้ผลการวิจัยไม่สามารถนำไปอ้างอิงกับผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมทั่วไปได้ทั้งหมด แต่ต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

2. ผู้วิจัยไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลได้ครอบคลุมทุกประเด็น เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเวลาและความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล และการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และจดบันทึกของผู้วิจัยอาจทำให้ข้อมูลบางส่วนอาจมีเป็นไปได้ที่จะมีความ

คลาดเคลื่อนไปบ้าง เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถจดบันทึกอย่างละเอียดได้ครบทุกคำ แต่ก็ได้พยายามตรวจสอบความหมายให้ตรงกับสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการสื่อมากที่สุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาในการศึกษาประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ต้องขังหญิงในคดีฆาตกรรม ซึ่งหมายถึงมุมมองและความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิงครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่ช่วงลงมือก่อเหตุฆาตกรรมจนถึงช่วงเวลาที่ใช้ชีวิตอยู่ในทัณฑสถานหญิง

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมของทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ จำนวน 14 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และเจ้าหน้าที่ของทัณฑสถานหญิง จำนวน 2 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลประกอบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และจดบันทึกภาคสนาม เนื่องจากไม่สามารถบันทึกเสียงการสนทนาได้ ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการสร้างสัมพันธภาพ และค่อยๆ เข้าสู่ประเด็นที่ต้องการศึกษาจนครบถ้วนทุกประเด็น จากนั้นจึงจบการสัมภาษณ์ โดยส่วนใหญ่ผู้วิจัยจะพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนประมาณ 2 - 3 ครั้ง ครั้งละ 40 - 60 นาที ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลประมาณ 9 เดือน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเข้ารหัสและจัดหมวดหมู่เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นประเด็นต่างๆ และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลและผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวิจัยเชิงคุณภาพและด้านจิตวิทยา

5. ผลการวิจัย

ประสบการณ์ด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

1. ชนวนก่อนเหตุฆาตกรรม

1.1 ความกดดันในชีวิตและความโกรธ

1.2 ความไม่เจตนาและการป้องกันตัวจากการถูกทำร้าย

1.3 ความลึกลับใจและความสับสนก่อนลงมือ

2. เมื่อเรารู้ว่าถูกจำคุก

2.1 ความสับสนและตกใจอย่างรุนแรง

2.2 ความหวั่นกลัวที่มีต่อเรือนจำ

2.3 ความรู้สึกสูญเสียใหญ่หลวงในชีวิต

2.4 ความกังวลเกี่ยวกับชีวิตในเรือนจำ

2.5 ความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัว

2.6 การเตรียมใจยอมรับ

3. ความทุกข์ใจจากการถูกจองจำ

3.1 ความทุกข์ใจจากการพลัดพรากจากครอบครัว

3.2 ความทุกข์ใจจากกฎระเบียบในเรือนจำและการขาดอิสรภาพในชีวิต

3.3 ความทุกข์ใจจากการไม่สามารถช่วยเหลือครอบครัว

3.4 ความทุกข์ใจจากการอยู่ท่ามกลางคนแปลกหน้า

4. การปรับตัวและปรับใจให้อยู่ได้ในเรือนจำ

4.1 การใช้กระบวนการทางความคิด

4.2 การทำกิจกรรมต่างๆ ในเรือนจำ

4.3 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ต้องขังอื่น

4.4 การเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อเอาตัวรอด

4.5 การตระหนักถึงความหมายในชีวิต

5. ความมุ่งหวังและความกังวลในอนาคต

5.1 ความมุ่งหวังในอนาคต

5.2 ความกังวลเกี่ยวกับอนาคต

6. บทเรียนที่ได้รับจากการถูกจองจำ

6.1 การสำนึกถึงคุณค่าของครอบครัว

6.2 การเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีขึ้น

6.3 การได้รับโอกาสทางการศึกษาและวิชาชีพ

6.4 การได้รับบทเรียนชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 นักจิตวิทยาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจสภาพจิตใจของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมในการใช้ชีวิตในเรือนจำ และวางแผนในการให้ความช่วยเหลือทางด้านจิตใจให้กับผู้ต้องขังหญิงในด้านการปรับตัวเข้ากับชีวิตในเรือนจำ และในด้านการสร้างความหวังและกำลังใจในการใช้ชีวิตให้กับผู้ต้องขังหญิง

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการให้ความช่วยเหลือทางด้านจิตใจและเตรียมพร้อมให้กับผู้ต้องขังหญิงในด้านต่างๆ เช่น รายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการใช้ชีวิตในเรือนจำ ขึ้นตอนต่างๆ ไรการดำเนินคดี เป็นต้น ก่อนที่ผู้ต้องขังหญิงจะถูกส่งตัวเข้าไปยังเรือนจำ ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ผู้ต้องขังหญิงสามารถปรับตัวเข้ากับชีวิตในเรือนจำได้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างในครอบคลุมผู้ต้องขังหญิงในพื้นที่อื่น นอกเหนือจากทัศนสถานหญิงเชียงใหม่ เพื่อที่จะได้รับข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย และทำความเข้าใจประสบการณ์ด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิงได้อย่างครบถ้วนยิ่งขึ้น

2.2 เนื่องจากประสบการณ์ด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิงในการวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมแง่มุมทางด้านจิตใจที่หลากหลาย ทำให้ได้ภาพของประสบการณ์ด้านจิตใจที่ค่อนข้างกว้าง แต่ไม่ลงลึกเท่าที่ควร ในการศึกษากครั้งต่อไปอาจขยายรายละเอียดในแต่ละด้านให้ละเอียดและครบถ้วนยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมราชทัณฑ์. สถิติของผู้ต้องขัง 100 ปี. 18 มีนาคม 2550, แหล่งที่มา: <http://www.correct.go.th>

กรมราชทัณฑ์. การปฏิบัติของผู้ต้องขังในระหว่างถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถาน.

18 มีนาคม 2550, แหล่งที่มา: <http://www.correct.go.th>

กรมราชทัณฑ์. สถิตินักโทษเด็ดขาดคดีอาญาที่น่าสนใจ สํารวจเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2549.

16 มีนาคม 2550, แหล่งที่มา: <http://www.correct.go.th>

กรมราชทัณฑ์. สถิตินักโทษเด็ดขาดคดีอาญาที่น่าสนใจ สํารวจเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2548.

16 มีนาคม 2550, แหล่งที่มา: <http://www.correct.go.th>

กรมราชทัณฑ์. สถิติผู้ต้องขังของประเทศไทย. 16 มีนาคม 2550, แหล่งที่มา:

<http://www.correct.go.th>

กรมราชทัณฑ์. สถิติผู้ต้องขังของทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่. 16 มีนาคม 2550, แหล่งที่มา:

<http://www.correct.go.th>

กรมราชทัณฑ์. ประวัติทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่. 18 มีนาคม 2550, แหล่งที่มา:

<http://www.correct.go.th/fdccham>

จารุวรรณ รังสิมันตุชาติ. (2544). การปรับตัวของผู้ต้องขังเข้าใหม่ในเรือนจำพิเศษ

กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชาญคณิต ก. สุริยะมณี และคณะ. (2530). ปัญหาและความต้องการของนักโทษที่จะได้รับการ

ปลดปล่อยในปี 2530. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชาย โพธิ์สีดา. (2549). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์

พับลิชชิ่ง.

ณัฐชาภัทร คำคม. (2547). ความต้องการของผู้ต้องขังหญิง ศึกษาเฉพาะกรณี: เรือนจำกลาง

นครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ณัฐวิทย์ โอทอง. (2543). *ค่านิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำความผิดฐานฆ่าคนตาย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงตา ไกรภัสสรพงษ์. (2546). *สุขภาพจิตและกลไกทางจิตของผู้ต้องขัง*. สุขภาพจิตกับยาเสพติด, 151-152.
- ธีรจุฑา จรัสโยธินนุวัฒน์. (2547). *ประสบการณ์ความสะเทือนใจของผู้ประสบเหตุการณ์ไฟไหม้กรณีศึกษาชุมชนในเขตบางเขิน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นพธิ จิตสว่าง. (2542). *หลักทัศนวิทยา*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิปัญญาสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์.
- นวลจันทร์ ทศนชัยกุล. (2532). *การกระทำความผิดของหญิง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
- นัตยา บัวลอย. (2543). *ปัจจัยในการกระทำความผิดของผู้ต้องขังหญิงในคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิภา นิมนวล. (2548). *ปัจจัยที่ผลต่อการปรับตัวของผู้ต้องขังให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในเรือนจำศึกษาเฉพาะกรณีทัณฑสถานหญิงกลาง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเสริฐ เมฆมณี. (2523). *หลักทัศนวิทยา*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ปสานีย์ สิริสรเดช. (2542). *ปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันให้ภรรยาฆ่าสามี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณี ตีร์รัตนประยูร. (2537). *อัตมโนทัศน์และความคาดหวังที่มีต่อครอบครัวของผู้ต้องขังวัยหนุ่มก่อนพ้นโทษ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัฒนา พัวพัฒนกุล. (2533). *การศึกษาทัศนคติของเจ้าพนักงานเรือนจำต่อผู้ต้องขัง: ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำที่มีความมั่นคงสูงสุดในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- เพ็ญพร งานสมวงษ์. (2544). ผู้ต้องขังหญิง: ศึกษากรณีผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาบ้า ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2542 ในเรือนจำจังหวัดกาฬสินธุ์. รายงานการค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพฑูรณ์ วิเศษศิริ. (2545). ปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขังเรือนจำความมั่นคงสูงสุด. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มนทิพย์ ดาราศรีศักดิ์. (2527). มูลเหตุจูงใจในการฆ่าสามี: ศึกษาเฉพาะผู้ต้องขังในทัณฑสถานหญิง. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วสันต์ ชันตินุกูลฐานนท์. (2532). การศึกษาสุขภาพจิตของผู้ต้องขังเรือนจำกลางคลองไผ่ นครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วัฒนา นาคนาม. (2546). ความเครียดและวิถีการปรับแก้ของสตรีที่ต้องโทษเรือนจำ. รายงานการค้นคว้าอิสระปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สายพิน ศุภุทธมงคล. (2543). คู่กับคน: อำนาจและการต่อต้านขั้วขึ้น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์. มาตรการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง. 18 มีนาคม 2550, แหล่งที่มา: <http://www.geocities.com/crimecorrections>
- สุกัญญา กาญจนรัตน์. (2544). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2543). การวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2549). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวภา แก้วสุข. (สิงหาคม 2534). คู่ก: ไซ้ตรวนแห่งอิสรภาพ. สารคดี 7(78): 82 - 102.

สมพร จันอุต. (2549). ความเชื่อที่ปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขัง เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

หนังสือพิมพ์ข่าวสด. (4 กุมภาพันธ์ 2550)

หนังสือพิมพ์คมชัดลึก. (11 ธันวาคม 2548)

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. (3 มิถุนายน 2549)

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. (9 กรกฎาคม 2549)

หนังสือพิมพ์มติชน. (2 ธันวาคม 2547). ส่องอนาคตอาชญากรรม ปัญญาชน-ผู้หญิง-เด็กวัยรุ่น แนวโน้มก่อเหตุกระทำผิดสูง.

อรสม สุทธิสาคร. (2540). *คุก: ชีวิตในพันธนาการ*. กรุงเทพฯ: สารคดี

อรสม สุทธิสาคร. (2546). *คำให้การของนักโทษประหารหญิง*. กรุงเทพฯ: สารคดี

อุทยา นาคเจริญ. (2546). สภาวะสุขภาพจิตของนักโทษคดีความผิดต่อชีวิตและร่างกาย. *สุขภาพจิตกับยาเสพติด*, 154.

ภาษาอังกฤษ

Bureau of Justice Statistic. (2000). *Incarcerated Parents and Their Children*. U.S. Department of Justice

Chitsawang, N. (2005). Too Many Woman In Prison. Paper presented at the Ancillary Meeting of the 11th UN Congress in Bangkok.

Frankl, V.E. (1968). *The Doctor and the Soul: From Psychotherapy to logotherapy*. New York: Alfred A. Knopf, Inc.

Frankl, V.E. (1970). *Man's Search for Meaning: An Introduction to Logotherapy*. New York: Simon and Schuster

Gigogi, A. (1997). The Theory, Practice, and Evolution of Phenomenological Method as Qualitative Research Procedure. *Journal of Phenomenological Psychology*, 28: 236-260

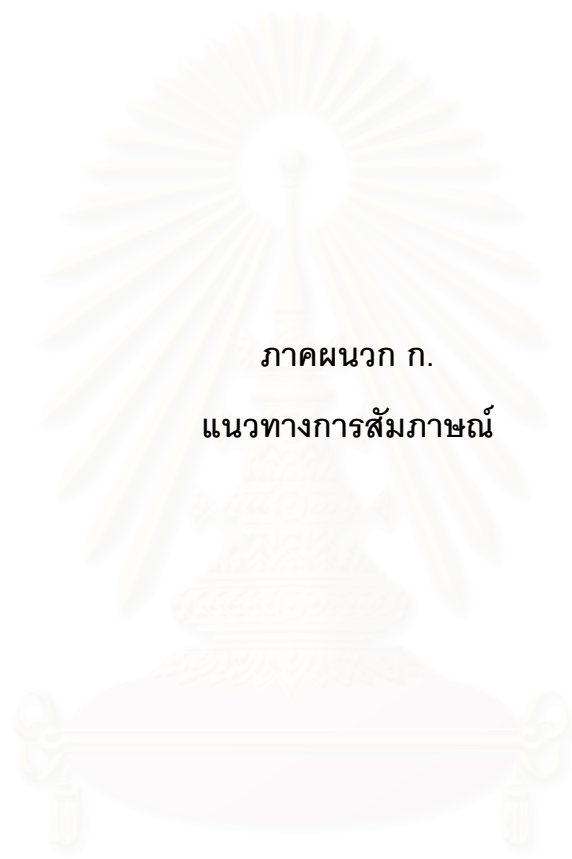
- Harrison, P. M. and Beck, A. J. (2006). Prisoner in 2005. Bureau of Justice Statistic Bulletin. U.S. Department of Justice
- Holroyd, C. (2001). Phenomenological Research Method, Design and Procedure: A phenomenological investigation of the phenomenon of being-in-community as experienced by two individuals who have participated in a Community Building Workshop. *Indo-Pacific Journal of Phenomenology*, 1(1)
- Houck, K.D. and Loper, A.B. (2002). The Relationship of Parenting Stress to Adjustment among Mother in Prison. *American Journal of Orthopsychiatry*, 72(4): 548-598
- Husserl, E. (1970). *The Idea of Phenomenology*. Hague, Netherlands: Nijhoff
- James, D. and Glaze, L. (2006). Mental health problems of prison and jail inmates. Retrieved March 1, 2007, Available from <http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/pdf/mhppji.pdf>
- Klerk, J.J. (2005). *Motivation to Work, Work Commitment, and Man's Will to Meaning*. University of Petoria
- Komin, S. (1990). *The Psychology of the Thai people: Value and behavioral patterns*. Bangkok: National Institution of Development Administration.
- Marquart, J.W. et. al. (2001). Lifestyle Factors among Female Prisoner with Histories of Psychiatric Treatment. *Journal of Criminal Justice*, 29: 319-328
- Mumola, C. (2005). Suicide and homicide in State prisons and local jails. Retrieved March 1, 2007, Available from <http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/pdf/shsplj.pdf>
- Morrissey, G. and Higgs, J. (2006). Phenomenological Research and Adolescent Female Sexuality: Discoveries and Applications. *The Qualitative Report*, 11(1): 161-181
- Pogrebin, M. R. and Dodge, M. (2001). Women's accounts of their prison experiences: A retrospective view of their subjective realities. *Journal of Criminal Justice*, 29: 531 - 541

- Reichel, P. L. (2001). *Correction: Philosophies, Practices, and Prodecures*. MA: Allyn&Bacon
- Schram, P.J. (1999). An Exploratory Study: Stereotypes about Mother in Prison. *Journal of Criminal Justice*, 27: 411-426
- Shaw, J. and Humber, N. (2004). Prison mental health services. *Psychiatry*, 3: 11
- Smith, D.W. (2007). *Hussurl*. London-New York: Routledge
- Smith, J. A. (2003). *Qualitative Psychology. A Practical Guide to Research Methods*. London: Sage
- Sykes, G.M. (1958). *The Society of Captive: A Study of Maximum Security Prison*. New Jersey: Princeton University Press
- The Uniform Crime Reporting. (2005). Expanded Homicide Data. Federal Bureau of Investigation. Retrieved March 15, 2007, Available from <http://www.fbi.gov>
- van Manen, M. (1990). *Researching Lived Experience: Human Science for an Action Sensitive Pedagogy*. New York: State University of New York Press
- Walmsley, R. (2006). *World Prison Population List (Seven Edition)*. Retrieved March 15, 2007, Available from www.prisonstudies.org
- Walmsley, R. (2006). *World Female Imprisonment List*. Retrieved April 18, 2007, Available from www.prisonstudies.org
- Wismont, J. M. (2000). The Live Pregnancy Experience of Woman in Prison. *Journal of Midwifery & Women's Health*. 45(4)
- Wolff, N. (2005). Community reintegration of prisoner of mental illness: A social investment perspective. *International of Law and Psychiatry*, 28: 43-58
- Wooldredge, J.D. (1999). Inmate Experiences and Psychological Well-being. *Criminal Justice and Behavior*, 26(2): 235-250
- World Health Organization. (2000). *Preventing Suicide: A Resource for Prison Officers*. Retrived March 15, 2006, Available from <http://www.who.org>

Wright, K. (1993). Prison Environment and Behavioral Outcomes. *Journal of Offender Rehabilitation*, 20: 93-113

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.
แนวทางการสัมภาษณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรม

การสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยมีแนวคำถามดังต่อไปนี้

1. ขั้นเริ่มสัมภาษณ์

ผู้วิจัยพูดคุยกับผู้ให้สัมภาษณ์ในเรื่องทั่วไป เพื่อสร้างสัมพันธภาพ

1) ผู้วิจัยแนะนำตัว และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2) ผู้วิจัยถามผู้ให้สัมภาษณ์ในเรื่องต่างๆ ไป เช่น ตอนนี้งานกำลังทำอะไรอยู่ (ผู้ต้องขังทุกคนต้องทำงานตามแผนกต่างๆ ในทัณฑสถาน) สุขภาพตอนนี้เป็นอย่างไบบ้าง

2. ขั้นเข้าสู่ประเด็นการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยใช้แนวคำถามกว้างๆ เกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการศึกษาในการถามผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีแนวคำถามดังต่อไปนี้

1) ชีวิตในปัจจุบัน

- ชีวิตทุกวันนี้เป็นอย่างไร

ประเด็นเจาะลึก: ความรู้สึกในปัจจุบันของการใช้ชีวิตในทัณฑสถาน เช่น มีความสุขหรือความทุกข์อย่างไร

- มุมมองต่อเรือนจำเป็นอย่างไร

ประเด็นเจาะลึก: สภาพความเป็นอยู่ในทัณฑสถาน เช่น ที่พัก อาหาร สถานที่ทำงาน สถานพยาบาล และบรรยากาศโดยรวมในทัณฑสถาน

- มุมมองต่อเจ้าหน้าที่เป็นอย่างไร

ประเด็นเจาะลึก: ความรู้สึกของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ทัณฑสถาน เช่น การควบคุมกฎระเบียบ การดูแลเอาใจใส่

- มุมมองต่อเพื่อนนักโทษเป็นอย่างไร

ประเด็นเจาะลึก: ความสัมพันธ์ของผู้ให้สัมภาษณ์กับเพื่อนผู้ต้องขัง เช่น เพื่อนผู้ต้องขังที่สนิทเป็นพิเศษ การช่วยเหลือหรือเอาเปรียบกันในหมู่เพื่อนผู้ต้องขัง

- มองสิ่งที่เกิดขึ้นกับชีวิตทุกวันนี้เป็นอย่างไร

ประเด็นเจาะลึก: สาเหตุที่ทำให้ชีวิตของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเช่นนี้ การยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเอง ความต้องการของชีวิตในปัจจุบัน

2) ชีวิตในอดีต

- ชีวิตช่วงแรกที่ผ่านมาอยู่ในทัศนสถานเป็นอย่างไร

ประเด็นเจาะลึก: ความรู้สึกในช่วงแรกที่ผ่านมาอยู่ในทัศนสถาน การปรับตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

- ชีวิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรจากก่อนหน้านี้

ประเด็นเจาะลึก: ชีวิตดีขึ้นหรือแย่ลงอย่างไร

3) อนาคต

- วางเป้าหมายในอนาคตไว้อย่างไร

ประเด็นเจาะลึก: แนวทางในการใช้ชีวิตต่อจากนี้ สิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับชีวิต

3. ขั้นตอนการสัมภาษณ์

เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนในประเด็นที่ต้องการแล้ว ผู้วิจัยจึงค่อยๆ จบการสนทนา

1) ผู้วิจัยถามผู้ให้สัมภาษณ์ว่ามีประเด็นใดอีกหรือไม่ที่ต้องการเล่าเพิ่มเติม หรือมีประเด็นใดที่ยังไม่ชัดเจนและต้องการขยายรายละเอียดเพิ่มเติมหรือไม่

2) ผู้วิจัยขออนุญาตผู้สัมภาษณ์ หากต้องการกลับมาถามคำถามที่ยังไม่ชัดเจนหรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติม

3) ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณ และจบการสัมภาษณ์

หมายเหตุ: แนวทางในการสัมภาษณ์ข้างต้นเป็นเพียงโครงร่างของการสัมภาษณ์ อาจมีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์และความเหมาะสม

ภาคผนวก ข.

ตารางเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ให้ข้อมูล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านชนวนก่อเหตุฆาตกรรมของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมในแต่ละราย

ประสบการณ์ทางจิตใจ	ผู้ให้ข้อมูล													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. ชนวนก่อเหตุฆาตกรรม														
1.1 ความกดดันในชีวิตและความโกรธ	✓	✓				✓					✓			
1.2 ความไม่เจตนาและการป้องกันตัวจากการถูกทำร้าย	✓	✓											✓	
1.3 ความลังเลใจและความสับสนก่อนลงมือ			✓			✓			✓					

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านเมื่อแรกรู้ว่าถูกจำคุกของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมในแต่ละราย

ประสบการณ์ทางจิตใจ	ผู้ให้ข้อมูล													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
2. เมื่อแรกรู้ว่าถูกจำคุก														
2.1 ความสับสนและตกใจอย่างรุนแรง				✓			✓	✓						✓
2.2 ความหวั่นกลัวที่มีต่อเรือนจำ	✓			✓		✓					✓		✓	
2.3 ความรู้สึกสูญเสียใหญ่หลวงในชีวิต					✓		✓	✓	✓					
2.4 ความกังวลเกี่ยวกับชีวิตในเรือนจำ			✓		✓					✓		✓		
2.5 ความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัว		✓							✓				✓	
2.6 การเตรียมใจยอมรับ	✓					✓								

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านความทุกข์ใจจากการถูกจองจำของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมในแต่ละราย

ประสบการณ์ทางจิตใจ	ผู้ให้ข้อมูล													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
3. ความทุกข์ใจจากการถูกจองจำ														
3.1 ความทุกข์ใจจากการพลัดพรากจากครอบครัว	✓		✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓			✓
3.1.1 ความคิดถึงและอยากกลับบ้าน	✓		✓	✓	✓		✓		✓	✓				
3.1.2 ความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัว	✓						✓		✓		✓			
3.1.3 ความเจ็บปวดจากการไม่สามารถติดต่อครอบครัวได้	✓	✓										✓		
3.2 ความทุกข์ใจจากกฎระเบียบในเรือนจำและการขาดอิสรภาพในชีวิต	✓		✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
3.3 ความทุกข์ใจจากการไม่สามารถช่วยเหลือครอบครัว	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓			✓
3.4 ความทุกข์ใจจากการอยู่ท่ามกลางคนแปลกหน้า		✓	✓			✓		✓			✓	✓		✓

ประสบการณ์ทางจิตใจ	ผู้ให้ข้อมูล													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
3.4.1 ความรู้สึกแปลกแยก จากคนรอบข้าง		✓	✓			✓					✓			
3.4.2 ความกังวลและความ เจ็บปวดจากสายตาผู้ต้องขังอื่น		✓	✓					✓				✓		
3.4.3 ความอึดอัดจากการอยู่ ท่ามกลางคนจำนวนมาก								✓				✓		✓

ตารางที่ 6 (ต่อ)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประสบการณ์ทางจิตใจ	ผู้ให้ข้อมูล													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
4.2.3 การติดต่อกับ บุคคลภายนอกผ่านทางจดหมาย		✓			✓		✓				✓			✓
4.2.4 การหางานอดิเรกทำ	✓	✓	✓		✓		✓	✓						✓
4.3 การมีปฏิสัมพันธ์กับ ผู้ต้องขังอื่น	✓		✓						✓		✓		✓	
4.4 การเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อ เอาตัวรอด	✓	✓		✓	✓				✓		✓		✓	
4.4.1 ความเห็นแก่ตัว		✓		✓										
4.4.2 ความใจเย็น	✓	✓			✓				✓		✓		✓	
4.5 การตระหนักถึงความหมาย ในชีวิต	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓			✓		✓	✓

ตารางที่ 7 (ต่อ)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านความมุ่งหวังและความกังวลในอนาคตของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมในแต่ละราย

ประสบการณ์ทางจิตใจ	ผู้ให้ข้อมูล													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
5. ความมุ่งหวังและความกังวลในอนาคต														
5.1 ความมุ่งหวังที่มีต่ออนาคต		✓	✓	✓	✓	✓					✓	✓	✓	✓
5.1.1 การกลับไปทำงาน		✓	✓		✓								✓	
5.1.2 การกลับไปอยู่บ้านและอยู่กับครอบครัว				✓							✓	✓		
5.1.3 การบวชชีเพื่อชำระจิตใจ						✓								✓
5.2 ความกังวลเกี่ยวกับอนาคต	✓		✓	✓			✓	✓	✓	✓				
5.2.1 ความสับสนและมองไม่เห็นอนาคต	✓						✓		✓	✓				
5.2.2 ความกังวลเกี่ยวกับการยอมรับของสังคมและญาติพี่น้อง			✓	✓			✓	✓						

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านบทเรียนจากการถูกจองจำของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมในแต่ละราย

ประสบการณ์ทางจิตใจ	ผู้ให้ข้อมูล													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
6. บทเรียนจากการถูกจองจำ														
6.1 การสำนึกถึงคุณค่าของครอบครัว	✓		✓					✓						
6.2 การเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีขึ้น		✓							✓					
6.3 การได้รับโอกาสทางการศึกษาและวิชาชีพ					✓								✓	
6.4 การได้รับบทเรียนชีวิต			✓			✓								

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านชนวนก่อเหตุฆาตกรรมของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมกลุ่มที่ยอมรับความผิดกับกลุ่มที่ไม่ยอมรับความผิด

ประสบการณ์ทางจิตใจ	การยอมรับความผิด	
	กลุ่มที่ยอมรับความผิด	กลุ่มที่ไม่ยอมรับความผิด
1. ชนวนก่อเหตุฆาตกรรม		
1.1 ความกดดันในชีวิตและความโกรธ	4	-
1.2 ความไม่เจตนาและการป้องกันตัวจากการถูกทำร้าย	3	-
1.3 ความตั้งใจและความสับสนก่อนลงมือ	3	-

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านเมื่อแรกรู้ว่าถูกจำคุกของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมกลุ่มที่ยอมรับความผิดกับกลุ่มที่ไม่ยอมรับความผิด

ประสบการณ์ทางจิตใจ	การยอมรับความผิด	
	กลุ่มที่ยอมรับความผิด	กลุ่มที่ไม่ยอมรับความผิด
2. เมื่อแรกรู้ว่าถูกจำคุก		
2.1 ความสับสนและตกใจอย่างรุนแรง	-	4
2.2 ความหวั่นกลัวที่มีต่อเรือนจำ	4	1
2.3 ความรู้สึกสูญเสียใหญ่หลวงในชีวิต	1	3
2.4 ความกังวลเกี่ยวกับชีวิตในเรือนจำ	1	3
2.5 ความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัว	3	-
2.6 การเตรียมใจยอมรับ	2	-

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านความทุกข์ใจจากการถูกจองจำของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมกลุ่มที่ยอมรับความผิดกับกลุ่มที่ไม่ยอมรับความผิด

ประสบการณ์ทางจิตใจ	การยอมรับความผิด	
	กลุ่มที่ยอมรับความผิด	กลุ่มที่ไม่ยอมรับความผิด
3. ความทุกข์ใจจากการถูกจองจำ		
3.1 ความทุกข์ใจจากการพลัดพรากจากครอบครัว	4	5
3.1.1 ความคิดถึงและอยากกลับบ้าน	3	4
3.1.2 ความเป็นห่วงสมาชิกในครอบครัว	3	1
3.1.3 ความเจ็บปวดจากการไม่สามารถติดต่อครอบครัวได้	2	1
3.2 ความทุกข์ใจจากกฎระเบียบในเรือนจำและการขาดอิสรภาพในชีวิต	4	6
3.3 ความทุกข์ใจจากการไม่สามารถช่วยเหลือครอบครัว	6	4
3.4 ความทุกข์ใจจากการอยู่ท่ามกลางคนแปลกหน้า	4	3
3.4.1 ความรู้สึกแปลกแยกจากคนรอบข้าง	4	-
3.4.2 ความกังวลและความเจ็บปวดจากสายตาผู้ต้องขังอื่น	2	2
3.4.3 ความอึดอัดจากการอยู่ท่ามกลางคนจำนวนมาก	-	3

ตารางที่ 13 การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านการปรับตัวให้อยู่ได้ในเรือนจำของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมกลุ่มที่ยอมรับความผิดกับกลุ่มที่ไม่ยอมรับความผิด

ประสบการณ์ทางจิตใจ	การยอมรับความผิด	
	กลุ่มที่ยอมรับความผิด	กลุ่มที่ไม่ยอมรับความผิด
4. การปรับตัวให้อยู่ได้ในเรือนจำ		
4.1 การใช้กระบวนการทางความคิด	7	7
4.1.1 การเปรียบเทียบกับผู้ที่แย่กว่า	4	2
4.1.2 การทำใจยอมรับเพราะไม่มีทางเลือก	4	2
4.1.3 การใช้ความเชื่อทางศาสนาอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น	5	4
4.2 การทำกิจกรรมต่างๆ ในเรือนจำ	5	5
4.2.1 การทำงานและการเรียนหนังสือ	2	1
4.2.2 การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา	3	-
4.2.3 การติดต่อกับบุคคลภายนอกผ่านทางจดหมาย	2	3
4.2.4 การหางานอดิเรกทำ	3	4
4.3 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ต้องขังอื่น	5	-
4.4 การเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อเอาตัวรอด	5	2
4.4.1 ความเห็นแก่ตัว	1	1
4.4.2 ความใจเย็น	5	1
4.5 การตระหนักถึงความหมายในชีวิต	5	5

ตารางที่ 14 การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านความมุ่งหวังและความกังวลในอนาคตของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมกลุ่มที่ยอมรับความผิดกับกลุ่มที่ไม่ยอมรับความผิด

ประสบการณ์ทางจิตใจ	การยอมรับความผิด	
	กลุ่มที่ยอมรับความผิด	กลุ่มที่ไม่ยอมรับความผิด
5. ความมุ่งหวังและความกังวลในอนาคต		
5.1 ความมุ่งหวังที่มีต่ออนาคต	5	4
5.1.1 การกลับไปทำงาน	3	1
5.1.2 การกลับไปอยู่บ้านและอยู่กับครอบครัว	1	2
5.1.3 การบวชชีเพื่อชำระจิตใจ	1	1
5.2 ความกังวลเกี่ยวกับอนาคต	3	4
5.2.1 ความสับสนและมองไม่เห็นอนาคต	2	2
5.2.2 ความกังวลเกี่ยวกับการยอมรับของสังคมและญาติพี่น้อง	1	3

ตารางที่ 15 การเปรียบเทียบประสบการณ์ทางจิตใจด้านบทเรียนจากการถูกจองจำของผู้ต้องขังหญิงคดีฆาตกรรมกลุ่มที่ยอมรับความผิดกับกลุ่มที่ไม่ยอมรับความผิด

ประสบการณ์ทางจิตใจ	การยอมรับความผิด	
	กลุ่มที่ยอมรับความผิด	กลุ่มที่ไม่ยอมรับความผิด
6. บทเรียนจากการถูกจองจำ		
6.1 การสำนึกถึงคุณค่าของครอบครัว	2	1
6.2 การเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีขึ้น	2	-
6.3 การได้รับโอกาสทางการศึกษาและวิชาชีพ	1	1
6.4 การได้รับบทเรียนชีวิต	2	-

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายสมภพ แจ่มจันทร์ เกิดเมื่อ 28 เมษายน 2526 จบการศึกษาระดับมัธยมปลายจากโรงเรียนสมุทรปราการ และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาจิตวิทยา สาขาจิตวิทยาคลินิก เกียรตินิยมอันดับสอง ในปี 2548 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทสาขาจิตวิทยาการปรึกษาในปีเดียวกัน

ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย